



Tibetan Buddhist Resource Center

Text Scan Input Form - Title Page

Work:	W22737	ImageGroup:	I1KG20684
LCCN:	n/a	ISBN:	n/a

Title:	རྩོམ་པའི་ཕྱི་རྒྱུ་ལྟེན་པ། rdo rje 'phreng ba/
Author:	འཇིགས་མེད་འབྲུང་གནས་སྤྲུལ་པ། 'jigs med 'byung gnas sbas pa
Descriptor:	Reproduced by Lokesh Chandra from the collection of Prof. Raghuvira.
Original Publication:	sata-pitaka series;v. 239
Place:	new delhi
Publisher:	sharada rani
Date:	1977
Volume:	1
Total Volumes:	1
TBRC Pages:	2
Introductory Pages:	n/a
Text Pages:	n/a
Scanning Information:	Scanned at Tibetan Buddhist Resource Center, 1430 Massachusetts Avenue, Cambridge, MA 02138, USA. Comments: 11/2014

V A J R A V A L I

A SANSKRIT MANUSCRIPT FROM NEPAL CONTAINING THE RITUAL AND DELINEATION OF MAṆDALAS

reproduced by

LOKESH CHANDRA

FROM THE COLLECTION OF PROF. RAGHUVIRA

NEW DELHI, 1977

ŚATA-PIṬAKA SERIES

INDO-ASIAN LITERATURES

Volume 239

Reproduced in original scripts and languages

Translated, annotated and critically evaluated by
specialists of the East and the West

Founded by

RAGHU VIRA M.A., Ph.D., D. Litt. et Phil.

आचार्य-रघुवीर-समुपक्रान्तं

जम्बुद्वीप-राष्ट्राणां

(भारत-नेपाल-गान्धार-शूलिक-तुरुष्क-पारस-ताजिक-भोट-चीन-मोंगोल-मञ्जु-
उदयवर्ध-सिंहल-सुवर्णभू-व्याम-कम्बुज-चम्पा-द्वीपान्तरादीनां)

एकैकेषां समस्तोत्सां संस्कृति-साहित्य-समुच्चय-
सरितां सागरभूतं

Printed at the Jayyed Press, Delhi 6

Published by Mrs. Sharada Rani, Hauz khas Enclave, New Delhi

Copyright: Prof. Lokesh Chandra, M.P.

1977.

शतपिटकम्

PREFACE

The *Vajrāvalī nāma maṇḍalopāyikā* is written by Abhayākara-gupta of the twelfth century. He was a prolific writer on Tantric dogmatics, liturgy and the maṇḍalas. Twenty-four works of his were translated into Tibetan, and are included in the Tibetan Tanjur. He was an abbot of the Vikramaśīla university during the reign of the Pala king Rāmapāla who flourished in A. D. 1084-1130. In the 30th regnal year of the same king Rāmapāla (A. D. 1114) he wrote the *Muni-matālaṅkāra*. In Tibetan works several miracles are attributed to him. Tibetan scholars risked the hazards of perilous journeys to visit him at Bodhgaya. Lce-btsun, the founder of the great monastery of Zha-lu, came to Bodhgaya to learn the monastic discipline (vinaya) and many other doctrines from Abhayākara 'the great ācārya of Bodhgaya', and he also brought back to Tibet an image of Khasarpaṇa Avalokiteśvara. Rgya lotsava, whose fame had spread all over Tibet and even in India, studied under Abhayākara (G. N. Roerich, *Blue Annals* 2.796). Initiations into Abhayākara's *Vajrāvalī* and the *Āmnāya-mañjarī* a commentary on the *Samputa-tantra-rāja* were bestowed by the precious great paṇḍita Vanaratna on eminent Tibetan scholars. The Panchen Lamas considered themselves to be re-incarnations of Abhayākara and it is from this cycle that Tibetan painted scrolls (*thangka*) of Abhayākara stem.

The *Blue Annals* 2.1046 record the following legend of Vajrayoginī: "The ācārya Abhaya was endowed with a mind free of illusions in regard to any of the systems of the prajñāpāramitā or tantra, from the lesser sciences (*rig-gnas phra-mo*) to the anuttara-yoga tantras. Because he had recited the mantra of Vajra-yoginī in his former life, in this life, Vajra-yoginī in the form of an ordinary woman appeared before the ācārya Abhaya. Because of his steadfast attitude of a strict monk, he did not admit this woman. His great teachers, such as Kā-so-ri-pa and others, told him that he had acted wrongly by not availing himself of the method through which one could realise the sahaja jñāna. On many occasions he prayed to Vajra-yoginī. The goddess appeared to him in a dream, and said: "Now, in this life you will not be united with me. But, if you were to compose many commentaries on profound tantras and many rites of maṇḍalas, you would soon become a fortunate one". Following her instructions, he composed the *Śrī-samputa-tantra-rāja-tīkāmnāya-mañjarī* (Tanjur 1198), the *Śrī-Buddha-kapāla-mahātantra-rāja-tīkā* abhaya-paddhati nāma (Tanjur 1654) and the *Vajrāvalī* (Tanjur 3140)".

The *Vajrāvalī* is a practical guide to all the preliminary rites preceding initiation into the maṇḍala from the very laying of the foundations of a

monastery where the maṇḍala is to be drawn. It is based on several tantras like the *Samputa-tantra*, *Dākinī-vajra-pañjara*, *Vimalaprabhā*, *Vajra-dāka-tantra*, *Mañjuvajra-maṇḍala-tīppanī*, *Tattva-saṅgraha*, *Bhūta-dāmara*, *Kālacakra*, *Trailokyavijaya-tantra*, *Abhidhānottara-tantra*, *Vajrāmṛta-tantra*, *Sārdha-triśatikā*, *Āmnāya-mañjarī*, *Hevajra-tantra*, *Saṁvara-tantra*, *Yoginī-saṁcāra-tantra*, *Guhya-samāja* (*Śrīsamāja*), *Subāhu-pariprcchā*, *Padma-supra-tiṣṭhita-tantra*, *Saṁvar-oday-ābhisamay-opāyikā* and other authors. The extensively scattered and complicated details about the maṇḍalas and their ritual have been systematised in a precise manner so that they can be drawn and visualised in proper sequence (संक्षिप्तमिह सूच्यते क्रमः कथयितुं क्रमात्). The author further states that in earlier texts the subject is dealt with in an incomplete manner, or without sequence, or is not clear enough in its enunciation. For the attainment of merit and knowledge (पुण्यसंगारे ज्ञानसंगारे) the great ācāryas have, out of compassion, prescribed the performance of fifty vidhis so that beings may cross over the vast ocean of existence. These are the subject-matter of the present text. They are enumerated on page 3 of the facsimile edition.

The *Vajrāvalī* is basically devoted to maṇḍalas of Saṁvara, Mañjuvajra, Piṇḍikramokta, *Samputa-tantra-okta* *Vajrasattva*, *Jñāna-dākinī*, *Saptadaś-ātṁaka* *Hevajra*, *Ṣoḍaśabhuja* *Hevajra*, *Nairātma*, *Kurukullā*, *Vajrāmṛta*, *Mahāmāyā*, *Buddhakapāla*, *Vajra-hūṁkāra*, *Yogāmbara*, *Yamāri*, *VajraTārā*, *Mārici*, *Pañcarakṣā*, *Vajradhātu*, *Durgati-pariśodhana*, *Bhūta-dāmara*, *Ṣaṭ-cakravartin*, *Kālacakra*. The structural layout, colours and attributes of the deities in these maṇḍalas are described at length from page 74 onwards.

The *Vajrāvalī* was translated into Tibetan under the title *Dkyil-hkhor-gyi cho-ga rdo-rje phren-ba* by Hkhor-lo-grags¹ under the guidance of the author himself. It was revised by Śes-rab-dpal; a second time by Ratnaraksita, Rāhula-śrībhadra, Chag lotsava Chos-rje-dpal (1197-1265)², and on a third occasion by Blo-brtan³. The well known translator Hgos lotsava Gzhon-nu-dpal (1392-1481) says in his *Blue Annals* 2.1047-8 that "Chag lotsava² Chos-rje-dpal heard it from Ravindra. He maintained the point of view, that by being initiated into the twenty-eight maṇḍalas one could obtain (the initiations) of all the others. The lotsava Grags-pa-rgyal-mtshan (the Yar-klungs lotsava) obtained it from Bhūmiśīrī, the mahāpaṇḍita of Kāśmīra. He used to bestow initiations, having arranged them into 45 maṇḍalas. His Holiness Śrī Vanaratna, the

¹ Derge Tanjur (Tohoku Cat. 3140), Peking Tanjur (Japanese reprint 3961).

² G. N. Roerich, *Blue Annals*, 2.1047 n.1.

³ G. N. Roerich, *Blue Annals*, 2.1048.

mahāpandita of Eastern India, bestowed on two occasions the initiation of Vajrāvali at the royal palace of Snehū-gdon. He used to bestow all these initiations according to the system of the anuttara tantras. Some remarked that it was not proper to initiate according to different classes of tantras, but he replied: ("It would be good to divide them". They again inquired:) "Well then why did you not perform them in accordance with this method?" He replied: "Did I not bestow on you the initiation according to the method of Abhaya? Abhaya did not divide the initiations according to the different classes of the (tantras), why should I do so?". The Vajrāvali having been translated by many lotsavas, there exist many different versions (of it). Nowadays most people favour the translation by Chag (lotsava)".

The earliest known two Sanskrit manuscripts of the Vajrāvali are in the Asiatic Society of Bengal, Calcutta dated to the 12th century on palaeographic grounds. They are:

- (1) No. 3855, palmleaf, 123 folia of which 72 is marked twice, Newari script of the 12th century, complete.
- (2) No. 4835, palmleaf, 96 folios, Bengali script of the 12th century, complete.⁴

A third palmleaf manuscript dated 1429 is preserved at the Cambridge University Library, written by the scribe Vijayībhadrā during the reign of Jayayakṣamalladeva.

- (3) No. Add. 1703, palmleaf, 125 folios, 11½ × 2 inches, complete.⁵

Three Sanskrit manuscripts of the Vajrāvali are conserved at the National Archives of Nepal, Kathmandu. They are:

- (4) TE 402/1, palmleaf, dated N. S. 202=A.D. 1082, complete. The date as read by Kaneko is impossible.⁶
- (5) TE 360/1, palmleaf, Newari script, deficient in several places.
- (6) TE 361/8 (Vajrāvali nānā-viśaya-vidhi-saṅgraha), palmleaf, Newari script, deficient in the beginning and middle.

⁴ Hara Prasad Shastri, *A Descriptive Catalogue of Sanskrit Mss. in the Government Collection under the care of the Asiatic Society of Bengal*, Buddhist Mss., Calcutta 1917, pp. 94-161.

⁵ Cecil Bendall, *Catalogue of Buddhist Sanskrit Mss.*, Cambridge 1883, p. 197.

⁶ Ryotai Kaneko, *Buddhist mss. of the Bir Library*, Taisho Daigaku Kenkyu Kyo 40 no. 279.

Two paper manuscripts of this text are preserved at the Tokyo University Library:

- (7) Matsunami 350=K 259, paper, 131 folia, Nepali script.⁷
- (8) Matsunami 351=T. 438, paper, 103 folia, Kuṭila script.⁸

This manual for maṇḍalas (मण्डलोपायिका) was composed by the great teacher Abhayākara-gupta having dived into the depths of the oceanic immensity of the tantras: अस्माभिस्तन्निमज्ज्यामृतमिदुपनीतम् ॥ A veritable nectar for those who want to delve into the ornate heart of the mysteries of the tantras.

Lokesh Chandra

⁷ Seiren Matsunami, *A Catalogue of the Sanskrit Mss. in the Tokyo University Library*, Tokyo 1965, p. 125, 284.

⁸ *id.*, p. 126.

CONTENTS

ends on page

9	viḥāra-gandhakuṭī-caity-āvasath-āśram-ārgha-vidhi
10	puṣkarinī-ādy-argha-vidhi
11	pratim-ādy-argha-vidhi
13	sarva-vidhiṣuty-argh-ādi-dāna-lakṣaṇa-vidhi
14	pūrva-sevā-niyama-prayojana-vidhi
17	śiṣya-saṅgraha-vidhi
19	bhū-khanana-vidhi
20	bhūmi-śodhana-vidhi
33	bhū-parigraha-vidhi
37	vighna-kīlana-vidhi
38	Vasundhar-ādhivāsana-vidhi
49	kalāś-ādhivāsana-vidhi
50	devat-ādhivāsana-vidhi
74	mūla-maṇḍalād bahiḥ sūtraṇ-ālikhana-kramah sarva-maṇḍala-sādhāraṇaḥ
98	sūtraṇa-vidhi (of the interior of the 27 maṇḍalas)
145	rajaḥ-pātana-vidhi (for each of the 27 maṇḍalas)
146	kalāśa-nyāsa-vidhi
151	saparikara-maṇḍala-sādhana-vidhi
158	devat-ādhivāsana-vidhi
161	udak-ābhiṣeka
162	mukut-ābhiṣeka, ghaṇṭ-ābhiṣeka
163	ācāry-ābhiṣeka, guhy-ābhiṣeka, prajñā-jñān-ābhiṣeka
164	caturth-ābhiṣeka
172	vidyā-pratiṣṭhā
173	akṣasūtra-pratiṣṭhā, pratim-ādi-pratiṣṭhā-vidhi
176	puṣkarinī-vāpī-kūpa-pratiṣṭhā-vidhi, āram-ādi-pratiṣṭhā-vidhi
185	śiṣy-ādhivāsana-vidhi
188	ācārya-praveśa-vidhi
191	samay-odaka-dāna-vidhi
194	āveśa-vidhi
195	patṭa-śiṣya-praveśa-vidhi
196	mālābhiṣeka
198	maṇḍale śiṣyasya darśanātmake-praveśa-vidhiḥ
201	udak-ābhiṣeka-vidhi
202	mukut-ābhiṣeka-vidhi, vajr-ābhiṣeka-vidhi
203	ādhipaty-ābhiṣeka अपरा-नāma ghaṇṭ-ābhiṣeka-vidhi

205	nām-ābhiṣeka-vidhi
206	ghaṇṭā-samaya, tri-samaya-dāna-vidhi
208	vaivarty-ābhiṣeka अपरा-नāma ācāry-ābhiṣeka-vidhi, mantra-samarpaṇa-vidhi
209	añjana-vidhi, darpaṇ-ābhiṣeka-vidhi
210	śara-kṣepa-vidhi
211	guhy-ābhiṣeka-vidhi
213	prajñā-jñān-ābhiṣeka-vidhi
214	caturth-ābhiṣeka-vidhi, vidyā-vrata-dāna-vidhi, vajra-vrata-vidhi
219	caryā-vrata-dāna-vidhi
220	vyākaraṇa-vidhi
221	anujñā-vidhi
222	āśvāsa-vidhi
230	parasy-ābhiṣeka-vidhiḥ
231	svasy-ābhiṣeka-vidhiḥ, saparikaro 'bhiṣeka-vidhiḥ
235	homa-vidhi according to the Jyotirmañjarī
238	maṇḍal-opasaṁhār-ādi-vidhi, lekhyā-maṇḍala-vidhi
239	mānaso maṇḍala-vidhiḥ
241	amṛta-sādhana
245	sārva-bhautika-bali-vidhi
248	sāmvarikaḥ sārva-bhautika-bali-vidhiḥ
251	hevajrikaḥ sārva-bhautika-bali-vidhiḥ
252-3	vighna-nivāraṇa-vidhi
256-7	vajra-vajraghaṇṭā-lakṣaṇ-ādi-vidhi
257	colophon

२ ॐ नमः श्रीवज्रसत्वाय॥ वन्दे श्रीकलेश्वरं स्मरदरे सारोमवारे पदं क्रोधाभावउदिसुमजनशिरोगायलुक्वा ॥ नमः॥ श्रीमद्वज्रभूते महिम्नि जगदाधारं महामराडले निष्प्रसुहमिह॥ भयस्य महसावज्रावलीमीनठ॥ अतर्हर्हिर्बज्रभूते वज्रपरम्पराभिष्टियतां हृदीयन्॥ यज्योतिरलुप्तमिरनिस्पृश्वीवज्रभूतमूर्तिमडीविभर्त्ति॥ मराडलादिविधिशास्त्रद्विस्तुतः कमनीयये॥ संक्षिप्यमिहभुक्तं क्रमठशक्यक्रियं क्रमात्॥ किञ्च जाशयैग्रन्थिप्रक्रियास्वापूनुत्वं न प्रसुतत्वं स्पृशति॥ कापिकाप्याम्नातता प्रकुत्ता चैत्यस्माभिसुतुत्तुरोर्मणिउतेयम्॥ शर्हैरेडल्या जानोयविद्यादिदामपरम्पराचत्तुद्वीतुच्चारकर्माभिर्भयप्रेरणायाप्रायशोऽपायत्रये सुगतिव्येचसुगभीरसंसारसरिदावर्तेभिडस्त्रे प्रति सुकुर्त्तिमञ्जनोन्मञ्जनैरविदोममस्वतन्त्रो मुचभूतपरमरूपाप्रायासे सुत्वं तु सुन्दरैः प्रथममर्घ्याहप्रकरणासन्निधापनोदि क्रमतो मनोहरविरारादिक्रिया प्रतिष्ठापनो

3 | तथानारिचभिषेक तच्चित्तदौच्यक्येयोरंगप्रापसम्भारे ज्ञानेसम्भारे चसम्यगुत्तोह्य गयेर्विद्विषुम्यमन्ननोतिनिप्रणावीविर्यामा
 वे सोभरानिभिः कपालुभिर्यथाक्रमं विहारे ह्यर्घ्यादिदानलक्षणां पूर्वमेवाप्रयोजनं शिष्यसंग्रहो भूषणनं भूशोधनं भूपरिग्रहो
 विघ्नकीर्तनविशुद्धवोधिवासनं कलशाधिवासनं देवताधिवासनं मराडलसूत्रां रजःपाननं कलशन्यासो मराडलसोधनं देवनाथे
 यत्तन दिप्रतिष्ठापुष्करिण्यादिप्रतिष्ठा आशुरोमादिप्रतिष्ठा शिष्याधिवासन माशय्यप्रवेशाश्रयप्रवेशोमानोदक
 सुक्रमकत्रयरांयनामसेकार्त्तात्रिममयदान माशय्यसेकोमन्नसमर्पणमञ्जन दर्पणसेक शरस्त्रेणो गृह्यप्रज्ञानान्नचतुधेमे
 कैता विद्यावनं वज्रवतं चर्यावनं व्याकरणा मनुज्ञाः आसदस्वसेको होमो मराडलोपसंहारो मानसमराडल ॥ बलिद्विप्रनि
 ररं वज्रवज्रघरायलक्षणाचारेणाचेति तन्वाशद्विवयो धिवेयोत्तानतशुभ्रेऽहिपूर्वादेव सिदान पुरःसरां विहारादिभूमिः प

4 परीक्षणीयाः॥ तत्र पूर्वस्यामश्वथे मानेय्यामञ्जनंदसिरास्यां पृथ्वेनैऋत्यां पलाशं पश्चिमायान्यगोधं वायव्यं शास्त्र-
 लीसुदोव्यां वक्रनमैशान्या सुदस्वरमनिक्कम्पपृष्ठरूपाश्च भुवं मृत्योश्च ननाशस्य वहेतुरित्युत्तरो नुडं कनकयभयात्पूर्वा
 नुडं साधकनाशाभयानिम्नमध्यां च परित्यज्य यावाहस्पतिविद्याधरत्वादेर्बाहेतुरितीशदक्षतमध्यासिना प्रदक्षिणास्वोताश्वत्थरसे
 पुदिक्प्रबोमड्डीवितस्मिमात्रं नकुलं स्वात्वात्त्यामृदाप्रपूज्य सत्वरंगलं प्रभूता यदि भुक्तिकाशुभाभूमिस्तदानेया पुनस्तज्जलुगाम
 दां॥ कृत्वा वितस्मिमात्रेस्मिन् गर्जे वारिप्रपूरितो शीतलीजीवप्रक्तेशुत्यपिकश्चने॥ गत्वा पदशतं सम्पगाशत्यन्निरीक्षितो॥
 पूजाभ्योभिः शुभाभूमिनीनाहे गोहिने क्यभिः॥ सशब्दमत्र यद्यस्वनागेभ्यो भयमेदिशेत्॥ इत्येवं ज्ञानमूलेक्षरा आशयः स्वा-
 तः सन्निधापित्पूजोपकरणोयथा नञ्चाश्वराभरणादि कृतेवेशः शुभाविनदेवतायोगसायाहेतुमद्वे गोचर्मसात्रनित्यनेनोक्त

5 | चतुर्हस्तं चतुरस्रं मण्डलं मूर्त्तौ मया स्यात्कारयित्वा तत्र मण्डलचक्रं ध्यात्वा संपूज्य दिग्बलिं मूर्त्तौ भूम्या सुसज्जमानु कृत्वा जलि
र्दशदिक्स्थितं संवत् द्वयोश्चि सत्त्वलोकपात्रादिभ्यो भूमिं प्रार्थयेत् ॥ येऽस्मिंस्त्रिधानुं कृत्वा पानि वसन्ति महासत्त्वाः ॥ देवानां गाश्च
यक्षाश्च गधर्वाश्च सुरोदयः ॥ तेषां निजं प्रापयाम्येष सर्वसत्त्वाश्च सिद्धये ॥ अस्मिन् शोभन भूभागे विहारोऽस्ति मूर्त्तये ॥ अत
ः जप्त्वा दिसंस्तुत्या धर्मेश प्रतिपत्तये ॥ अमुकस्याहममुक मन्त्रं कीर्त्तिकर्तुं यद्यत् ॥ समन्त्रे यदि गुप्ता कंकरिष्याम्यन्यथा म
म ॥ स्वप्नादिभिर्द्विभिर्नैर्मदस्य धैर्यं मां मुवं शुभा मिति चिरञ्छारयेत् ॥ तदनु ॐ सुचिलि स्वाहा ॥ ॐ मौलिनी स्वाहा ॥ ॐ द
र्शिते स्वाहेति मुनभय वरात्रकेन सुखं वामहस्तैर्न कविं रातिवारान् रिमन् भय बतौ लोकेश्वर स्या अतः पूजा पूर्वकं दक्षि
णादिन्शीर सायी पूर्वोत्प सुद्धिभूषणः शुचिप्रदेशे यथाकामं स्तपेत् ॥ ॐ स्वप्नेऽमृतं कृत्वा तस्मिन् च जायते परमायुः सर्वधर्मे

6 मैःस्वोभावाविमोक्षोवापुनर्बास्वप्नमाराधकंधिवायदेवतामिदृतायामनिषित्वायांवाभूमौवक्ष्यमानंकर्यानांनिषिद्धा
यानैवा॥स्वस्वप्नेतद्वितीयेभुभेदिनेपूर्वार्त्तेभूस्पर्शमुद्रयावज्जपर्यङ्कीवज्जसत्त्वयोगवान्ॐभूःखमितिमन्त्रेराशून्यां हूंलं
हूंइतिवज्जपरमाश्चमयीभुवंविभाव्यॐभेदिनीवज्जीभववज्जवन्धहूंइत्यविनिष्ठेत्॥सव्यकरेत्रहूंत्रयेरानिरुच्चारितेन
ततकिरीरोरुद्रुव्यअहनैसुधनिभिश्चभुवःसन्धोदनादर्चशरीरिरावा सर्वशरीरेरावानिसृतां पृथिवीदेवतांप्रीती सकल
ककनशाभयकरद्वयांसुभूषणांपायाचमनार्घपूर्वकंपुष्पादिभिः संपूज्यत्वंदेविमैक्षिभूतासि सर्वबुद्धानजायिनांचर्य
नयविशेषेषुभूमिपारमितासु॥यथामारवलमग्नंशाक्यमिहेनमुनीना तथामारवज्जंजिन्वाविहारादिकरोज्यहमिति
विर्याचिनांकियतामित्युक्तातत्रैवलीनांभूमिरूपव्यवास्थितांचिन्तयेत्॥ततस्तस्यांभूमौभूंजचक्रभूंजातंद्वयगारंभा

7

न च त्वायै रं वं लं सुपरिगतं

सूक्ष्मेष्टुपरिभुंजिनालयकृतिकश्चित्तात्तत्रकूटगारोयरे कृतगन्धमराडलेसुहृदी

नरहिमभिर्मराडलेचक्रंदीप्यालारींशानीयपाशाचमनार्थदानपूजाबलिपुरसरं हं न वज्रजिह्वो धनवृषट्टपुचतायाबाद
 यत्भगवन्निन्यादिसान्निध्यं कर्तुमर्हथेनपेयं नुवक्ष्यमांसागांवाङ्मि. प्रतिष्ठाशब्दस्थानेविहारादिशब्दप्रक्षेपेणान्निधनं
 नुद्धवोविसन्धैक्षेवतीशादेतिश्वेतमः परिपूर्णाविनिर्णयवसमाराविजयादिकल्लशान्कामपतिवशात्तदभावेन्यानम्यन्त
 भूतजीवनस्यानयथाक्रमवस्थाप्यकर्मकराविंशानुकादिसर्वकृद्देवताकारान्निर्मायतेचतुसुंतिर्यग्विहसंनदर्थ
 न गौर्गुरानयेत्तात्तस्यवंशात्पानमेनेतदर्थंवावर्तुलतउभयंमृजोमयाभ्याहीपठेत्तात्ततचतुरस्रगर्भेऽर्पेभ्रातृजने
 वक्ष्यमानार्थेन्दवायथाक्रमविजयादिकल्लशान्कर्मवन्द्याघथाचतुरस्रमापूर्यश्रोतमावर्तुलंपूरयेत्तात्तदनुशीतली

8 जीवमस्योपेतं दक्षिणान्तर्दलमवलोक्य शौरिराः पञ्चदन्ताजं जवज्जं पीतापीतकृष्णसितमूलसद्यवामचक्रत्रया
 मधुपर्णारत्नमुक्ये षड्जं दक्षिणकराभ्यां वज्रशरभरं शनिराभ्यां गपसपाशतर्जनीधरां स्वाभोपायालिङ्गितां विचित्रव
 स्त्रनागालं कृतां विश्ववृत्तसूर्यसनप्रभां निषण्णजंगुलीमात्मानं भावयेत्पञ्चकमलावर्तकृत्वारसात्तत्पर्यङ्कावलोकनेन
 विश्ववज्रमयी भवं विचिन्त्य पूगसुहृन्मलैः प्रेस्वकलोकानसंपूज्य समुत्पुत्रकलत्रामिन्द्रादिदशदिक्पती रेखाभ्यां विचिन्त्य
 तेन सुपरि सर्वकृन्नेरासाष्टशताभिर्मन्त्रितान्वश्यमाशादशकीलकान् ॐ घघेत्यादिमन्त्रैरारक्षार्थमिदार्थाश्च खानयेत्॥ त
 तोलिर्दन्तिविप्राशयो वासुनागं परीक्षेत्॥ यत्र खलु भूमौ विहारादिकं कर्तव्यं ताश्च नुरस्त्रेण मापयेत्वा तज्जमे मध्यदेशे वासु
 नागस्य शयनादिलक्षणां भवधार्यभूतं स्कारुः कर्तव्यं ॥ तत्र सूर्यगत्याभादादीं स्त्रीस्त्रीमासान्यथाक्रमं पूर्वदक्षिणपश्चिमोत्तर

9 दिक्स्मरसादक्षिरादिमुखस्तनमध्यभूमौवासुनागः किनेस्वपिति तमानस्थवज्रसुष्टासूत्रमादायौतुरसाधकेन सार्द्धं प्रदक्षिरागति
रनलानिनावस्थितः प्राक्प्रतिचक्षन्तरात्राब्दिशः सूत्रयित्वा सूर्योदयमारभ्य प्रदक्षिरातो गत्वा पुनरुत्तरेनयेत् ॥ नागस्य क्रोडभागे
क्रोडहस्तैकेन परित्यज्य तद्विदराड्चेति कश्चिन्नायनः शिरसि खानि ते पिनापत्रावयो विनश्यन्ति ॥ पृष्ठभागे त्वात्मनो नाशो देश
न्यागोवा ॥ पुच्छे गोमहिष्यादि नश्यन्ति ॥ तस्या भुवि पादयोः सनि वासुतस्या नाभस्थि प्रभूनशर्करासु मूकत्वं गुप्ते जरे च त्वरुके
शमुनकास्वादी सुदीपद्रवकादि स्थानु मूलदीवी कङ्कालाङ्गारादिक मपसार्य पृथ्वीवह्नि युगलं सुस्थानाधिपति दिक्पातान्
त्वेन च पातांश्च शान्तिकहेमेन संनर्प्य भूपते दीनपतिश्च शान्तिकं कुर्यात् ॥ शेषवलिश्च दद्यात् नृनरापि विधिषु सेवः शक्तिनः
कार्यः ॥ संघभोक्त्र गुरवे दक्षिरादद्यात् शिल्पिनः कर्मकराश्च तोषयेदिति विहारगन्धकृदी चैत्या च मया अमाद्य विधिः ॥ पु

10

करिणीवापीरूपादिकरणातु बलिपूजादिपूर्वकममन्तरवदर्थम्विधाय ॐ वं वज्रवरुणाहंकात्पनेन व व्रवरुणा रूपिणां
 वैरोचनेचिन्मन्तरिरातमष्टनागहूलावासज्ञानामृतउनाहूलं ॐ वज्रसन्तस्मयस्वमिति पठन्वा द्वेऽपि नवारिष्टरिणि
 नुमारसानलपत्रेपेदिनिपुष्करिरायाथर्धविभिः ॥ प्रतिमापटे पुस्तकादिकरणातु बलिपूजापुरःसरशिल्पिनः करिष्यमारादेव
 तायादाङ्गलाधिरूपानलेखकां च मिताभरूपान् हृदि स्वस्वबीजेन हन्कराहमूर्धसु यथाक्रम वज्रपद्मचक्रस्थ हं आ ॐ कौरेश्व
 वामेतरकरयोश्चन्द्रवज्राभ्याम्युक्तान् रुटिति विचिन्त्य हृदादिकस्पर्शन हं आ ॐ इत्यभिधाय पवित्रदारुमृत्पाषाणाद्व्यवस्था
 दिङ्मूल्यानाधिभोक्तेराङ्गिति हर्षजिन करिष्यमारादेव तारूपमिविचिन्त्य भगवन्मित्रादिसान्निध्यं कर्तुमर्हथेत्यन पठेत् ॥ पत्रे तु
 भारितवीः कारकरानोनं वाग्वद्यमस्कराकारपरिरातं विभाव्य स्वयम् ॐ वज्रसन्त हं इत्यनेन ॐ आ विप्रान् कुरु हं इत्यनेन

॥ चैकविंशतिवारा अभिमन्त्र्य कृत्वा दिकं लेखनी च प्रज्ञा ज्ञानात्मकां ससी च वज्रान् परिणामेन ज्ञानात्मकाकारां पुनश्च ॐ धीः
भुति स्मृति विजये सर्वा ज्ञान पटेनापहरिणी ह्रीं स्वाहेति लेखनी मर्मां च मन्त्रयित्वा नेषु समर्पयेत् ॥ ज्ञानाक्षरेणारुदी कुर्यात् ॥
विस्मिन्तोषणासंघभोज्यादिकं च समाचरेत् ॥ सर्वत्र भाविन देवतानां विसर्जनं कार्यं ॥ चरादस्फुटितविहारादिकं प्रतिष्ठासमय
समारोपितदेवताकारविसर्जनं चैव संस्कारादिकं कुर्यादिति प्रतिमाद्यर्घविधिः ॥ इह्यथायोगं वसमानेषु विधिषु हेमरु
प्यनामृगशलादारुमृत्पुष्पैर्भोज्यैश्च कशश्चपत्तुं पुटं वा पाद्यप्रोक्षणात्तमनार्घ्यभाजनं तत्रान्यत्र मभाजने युवक्षीरं सितकुसुम
कुशनिबलजामामृतं सितं च ॥ न्योदकानि प्रक्षिप्य ॐ आ हूं इति मन्त्रेण स्वाधिपतिसप्रशन्नकरालिभन्त्रेण त्रसप्रवारान्
साष्टशतं वामदक्षेष्टान्यथानिलद्विपीतपुष्पदर्भसामृतपीतगन्धजलप्राक्षिप्य तथानेषेत् ॥ उपपन्ना ॥ तत्रास्ववानपार्थै

12

तदर्थं भाजनं पाद्यभोजनञ्च प्रोक्षणाचमनभाजनञ्च चारयेत्तेषामग्रे प्रतीच्छुक्केवलपान्नत्रयञ्च तत्र पाद्यभाजनस्य जन-
 सवेन मुष्टिना पुष्पमञ्जुषु तर्जनीसंदेशनादाय कीनयाऽनभ्रमयन् पात्रे वक्ष्यमानमब्रेण विदधानर्जनीमध्यमामना-
 मिका कनिष्ठाञ्च क्रमानुश्चरन् द्वितीयभाजनस्य जनेन सव्यकरुणक्षराविनिका प्रगृहीतेन त्रिः प्रोक्षयेत् । द्वितीयप्रतीच्छेकसार्व-
 कर्मिककलशजलेनाभ्युक्षरोपेवम् । द्वितीयभाजनस्यैव जनेन सव्यहस्तमुष्टिना पुष्पमञ्जुषु तर्जनीसंदेशेन गृहीताचमनाय
 द्वितीयएव प्रतीच्छेकवक्ष्यमानमक्षपठन्नधोमुखमुष्टिना विदधान् क्रमेण कनिष्ठा मनामिकां मध्यमां तर्जनीञ्च सुश्चरन् तृती-
 यस्यार्घ्यभाजनस्य जनादिकमञ्जलिना गृहीत्वा ॐ आः हीः प्रवरसत्कारं अर्घ्यं प्राप्तेच्छुहं स्वाहेति पठन् कक्षाञ्जलिद्विकानन्दया-
 त्रीन् चारान् । तृतीयप्रतीच्छेको पूर्वकर्मत्रये द्वर्ध्वा हित्वा पाद्यं प्रोक्षणां माचमनमिति पठेत् अयञ्च पाद्यप्रोक्षणाचमनार्घ्यं दत्तक-

13

मः प्रायशो घृपते तत्कचिदन्त्य वा प्रोक्षणा नुं यथा योगं कचिदर्थदान प्रथमं कचिदर्थदानमेवेति यथा वसरं यथा योगं
 कुर्यात् ॥ तत्र पाद्यं मुदकं देवतानां पादयोः प्रक्षालनं यदीयमानं चिन्तयेत् ॥ प्रोक्षणां सर्वगात्रे आचमनं करे मुखे च
 अर्धमन्त्रैश्चिरसिवा ॥ पुष्पांश्चिरसिधूपदीपगन्धनैर्वेद्यमन्त्रैश्चिरसिवा ॥ गन्धं कुर्यात् सर्वविधिषु त्वर्घ्यादिदाने लक्षणा
 विधिः ॥ ॥ तदन्तविषयादिनविहारोदः प्रतिष्ठायामभिषेकाथत्वाध्यापितं त्वं स्थान्यस्य वेत्ति त्वं साधनो धन्विनो म
 त्तुं सन्धानं पश्यते परमादाया मराडत निरवनाय सभारजननी पूर्वमेवाविष्णुविनाशिनी कुर्यात् सर्वज्ञमा भज्यते
 भिमिहिरसे च या ॥ तस्मान्निषयनिर्द्धसतक्रमद्वयतत्त्वविता ॥ भावयेद्देवता चक्रविजस्रमन्त्रभाजपता ॥ चक्रेश्वर्य
 जपेत्तत्क्षेत्रं वास्वा विदेजता चक्रिणा मयतन्वेति पूर्वमेवेयमुच्यते ॥ तस्माच्चोपेक्षपेनक्रमेदेवताताभा

14 यनाक्रमोमन्त्राश्चान्यत्रयथाविधिसविस्तरमुत्तानिनाजातिनेहप्रपञ्चितानावहूनावश्यमानस्जोमराडलानां प्रत्येकं
 संभानवज्रवक्त्रजुजायुचमन्त्रपात्रकथनोपगन्धविस्तरः स्पादिन्यन्यशुचिनामप्रवृत्तिशक्ययासम्भानादिमात्रमपि
 नोचस्कीमभि॥ निष्पन्नयोगावल्यान्वधिमात्रद्वितीयविकल्पात्रत्यमराडलदेवताभावनोक्रमसंक्षिप्तसारेभ्यः
 मिभारिणावश्यमभ्यस्य॥ अतश्चवक्त्रावल्यालोतिमन्त्ररीवनिष्पन्नयोगावलीपरिकरः॥ एवंविस्तरिराकृतपूर्व
 सेवोद्घटितिसङ्गीकारमुनिष्ठासुस्फुरन्संहरन्तुश्चदेवतामराडलमासुरवीकर्तुंशकश्चक्रस्थस्यचक्रिरागमनिषेधे
 नममुपचितसम्भारत्वेनाज्ञयावामराडलप्रतिष्ठांशेष्यसंग्रहादिकंचक्र्यादिनिपूर्वसेवानियमप्रयोजनविधिः॥
 तत्रप्रतिष्ठाविधयमा माघफाल्गुणवैशाखज्येष्ठश्रावणेपुष्यैत्रपूर्णिमायामितिकानचक्रोक्तेस्तुचैत्रेवाऽन्यत्रो

15 निसुकार्तिके आश्विने वा द्वितीया न तो या पञ्च भास प्रमी दशमी त्रयोदशी पूर्णिमा सु॥ सोम बुध बृहस्पती भुक्वा
रिपुरो हिरापावन लामो भवति मृगशिरा मेशानि राडायां सो भाग्यं पुष्यायां जय उत्तरायां प्रजा बर्द्धि हस्तायां सिद्धिरनु
राधायां मिष्टं ज्येष्ठायां सुखं मूला अवरा यो राग मज्ञान माषाढायां पुत्रद्विभाद्रपदायां बर्द्धि द्यौः श्रिते ल
गेशु भकार्यं भवति॥ विष्णु भानि गंराड भूत गराड व्याघ्रान्न वज्रवती पात परिघे वैवर्तिरहिता योगाः शुभ कार्येषु
सिद्धि हेतु च॥ करणानि च धिष्टिरहिता नीतिश्च भानि॥ भासति धिवारनक्षत्रयोग करणानि सुपरासिद्धानुक्रमेण
पुनीत्यसमुत्पादविधिने वा दशस्वपि मासेषु शुभसुहृत् निर्दुष्या शिष्यराष्ट्रिस्त्रिछाद्येषु तामण्डललिखनार्थं स
चेदसंभोगोपकरणसुदातन्नाभिन्यमुरविमण्डलस्य ह्कारकिरणो ह्कारकं कारो ह्कारकं विरुत रूपनमं नम्व

16 वषरामूर्ध्वकेशपिशुचवत्पापनासिकाग्रानि सार्यतश्च हूंकार हृदिनीत्वा पश्चिममय्यवस्थमानवज्रहूंकारे म
 हाक्रोधस्त्रिभात्यवहनिष्क्राम्य ॐ सुभनिसुभ हूं २ फट् ॥ ॐ गृह्ण २ हूं २ फट् ॥ ॐ गृहापय २ हूं २ फट् ॥ ॐ आनय हो भगव
 न्निधाराज असुकस्य सर्वपापनाशय २ हूं २ फट् स्वाहेति उच्चारयन् करस्थज्वलद्वजेरानिःसारितपापं भूयः कर्तुं कुर्वन्तु किं
 येन शिष्यचित्तविघ्ना उत्तरसाधकः कर्मश्रवामृतकुराडलिनानाभेरधः कीलाकारेण ॐ वज्रकीलकील यास्य सर्वविघ्नान् व
 बन्धरूपमिति वज्रहूंकाराशपितेन स्वयञ्च पठनकीलयित्वा कीलरश्मिभि रौद्रैः सर्वदुष्टानि रक्षत शिष्यं संकारेण सम
 व्रभद्ररूपे विचिन्त्य हृदये स्थवज्रधर एकानभृतमन्त्रमानोत्पलपीतसूक्ष्मवज्ररश्मिस्फुररौः सर्वा दुमभिव्याप्य क
 वचिते ध्यात्वा ॐ आऽशश्वरे शान्ति करे सुट २ सुट्टिनि घाटय २ पुट्टिनि असुकं रक्ष स्वाहा हूं इति वज्रपन्सरक्षयेत् कु

17 राडलिमन्त्रचासौजप्रिनेदद्यात्॥ एवं कृतेऽस्य विघ्नान्प्रभवन्नुपकरणानि च सुखेन मिनन्तीति शिष्यसंग्रहविधिः॥ तत्र
संभूतोपकरासंभग्यासहायैश्च निघ्नान्तरैः समन्वितः पूर्णिमामारभ्या परशुर्णिमायावत् शुक्लो प्रतिपदां वा पञ्चमी
मध्यमी दशमी त्रयोदशी च तु दैशी वा आरभ्य पूर्णिमायां प्रतिः प्रभृति मराडल कर्म कुर्यात्॥ मराडल प्रवेशादन्तरे सत्त्वा
र्यो ह्यप्येरासहानो हं रामवेत्ता॥ तत्र तु शुभवारनक्षत्रमुहूर्त्तादौ पूर्वोक्तेऽस्य विध्यः सुविहितः च केरादेव गायो ग० कृतं
पूर्वसेवः पूर्वस्यां दिशि मराडल लिख्यमाने स पतेर्भरणां नतापाश्च नानोपक्रवा॥ दाक्षेरास्यां यस्यां मराडल समिप्ये
चाह्मपा माशर्यः॥ कौबेर्यान्त्र प्रविष्ट आग्नेय्यां वृष्टिः॥ नैऋत्यां उर्भिषं वायव्यां वाजवृष्टिश्चैतस्य मोपे मभ्यु॥ प्रशस्तां
मराडल भूमि निरूप्य गन्धादिना मराडलं कृत्वा मराडल देवताः संपूज्य वलिन्दत्वा न भामि विसृज्य तं तत्र स्तम्भे च पालादीन् वस्तु

18

पहरादीभिः येन सन्निसुरानागायक्षारक्षांसि वापरेयाचेहं ताराडवते च मराडलाच्चसृजं त्विमामिति त्रिरम्यर्प्यस्व
 पुदिना तैर्दराडामप्रतिमिच्छावासात्वाः परदिनपूर्वादे श्रीबज्रधरादीश्च गगनतलगतान् मनसाऽनुज्ञां दापयित्वा म
 ध्यादेरक्षाचक्रां वज्रकीलनभावनयोः क्रूरहोमेन वा विघ्नानुत्सायं होमपेशशिष्यरक्षार्थं मपराह्णे आग्नेयदिगत्त
 करोडेशानिकहोमश्च कृत्वा ताच्च भूमिं ॐ आः विघ्नान्तकृत् हूं इत्यादि सर्वकृत्तन्त्रे राजत्रेः सर्षपोदकमस्मभिरभ्यु
 क्ष्यतत्र नक्षत्रपर्यङ्की पृथिवीदेवतां वक्ष्यमाणारूपो ध्यात्वा पाद्याचमनार्घ्यं पुजाः पुरःसरं व्यक्षेहीत्यादिनाथदेवीत्यादी
 नावाधिरनयाद्यस्वक्रियतामिह्युक्त्वतीं मनसोऽप्यगगने स्थापयेत् ॥ ततस्तं भूमिनिर्विघ्नमत्वा यलिनृत्वा पू
 र्ववक्ष्यलुनागस्य क्रोडभागे कराभ्याममात्रं जलान्न शिलां न वाहीतमध्ये तु नमिद्विभेदेन जान्वकरिनाभेमात्रं

19 | खानयेदिति॥ भूखननविधिः॥ ॥ नतसपाधारो महाबाहु सास्थिकेशूतसम्भवः । सशर्करेतुमूकत्वं सनुषा
रकेज्वरः॥ सके, शमूनकायादौ क्षुद्रोपद्रवसंभवश्चेति मत्तः भस्माङ्गारकेशनुषपाधारास्थिशर्करेषकाककराठका
दीनपनीयतयेव मत्तिकयोस्तु गन्धजनाकुर्यागन्तुमापूर्यन्पूनायामन्यथापि हंकारेण सर्वकृन्मराडलघजघ्नगन्धो
दकेनासिद्ध्या कोद्यात्वं हस्तोऽनुतां भूमिं सुसमां किञ्चित् । कूर्मं पृष्ठेऽनुतामीषन्पूषां चरावनतां कुर्यात् । अपि च सर्व
त्रां शल्यदोषाणां शक्नो नोद्धरतीति । हस्तदत्ताजपेन च सर्वशुद्धिर्माह्वयसी । हर्म्याश्मननगोष्ठावर्षविहारादौ शरितुष्टे
विनास्ति स्वननाद्युत्तिन्त्यनेवापूर्वसंस्कृतो तनुकेवलममृतकुराडनिना इष्टानुत्सायंतज्जघ्नसर्षपोदकभस्मभिरभ्यचि
त् । प्राग्दिशमारभ्य पञ्चगव्यं नतज्जघ्नेनोपलेपयेत् । गन्धादकेन च त्र्योक्षयेन्दनाभुवं खनितं कोटितं च भूखनमिति ।

20

पठन्नाकाशीकुर्यात्तु नो हूलं हूलं तपनेन वज्रमयि विमान्य ॐ मेदिनी वज्री भव वज्रवन्धु हूलं तपनेन ॐ हन २ वज्रकोध हूलं फडि
 तपनेन च ॐ आः हूलं शोधय २ रक्ष २ हूलं फडि तपनेन च मन्त्रयेत्त्व सुन्दर्या धिति षेत्ता । तस्याश्च भुवियथो योगं सर्वं कृत्वा
 पञ्चरत्नोपाधि श्रीहृगर्जितमध्यायांतस्तप्तगन्धोदकलिप्रायां वलिपाद्यादिदानेन नभस्थ भूदेवतामनुभवं कर्मलावर्त्त
 ॐ आः हूलं पठन्कुर्यात्त शनाक्षरं पठेत् शून्यतैकरसं विश्वमित्यविमोक्ष इति स्मृतं भूमिपता स्वभावांश्च विभुज्जामधि
 मुञ्चेदिति निरुत्तराविशुद्धिः ॥ ततो वक्ष्यमानक्रमेण पूर्वादिदिशो निश्चित्य तत्पराडलस्थानं सुदृढेनैवा प्रसरत्तु द्वार
 रुशगारोदरगतं चतुर्दिक्कोरणात्कवायीवृत्तं सर्वतो विचित्रं स्वयामघराय वसक्तं सकेतुवितानवितनं कारयेदिति त्रि
 धाभूमिशोधनविधिः ॥ ॥ तत्र पुष्पाभिकीनुमराडलभूमिमध्ये निषय वज्रवज्र घराय च धारयन् लिखनीयप्रदास्य

2। धोने संवृद्धादीनि मन्त्राभ्यर्चनमः स्थे वैरोचनादिभिः शिष्यैश्चतुर्भिः पूर्वोदिदिगवस्थितैर्यथायोगं वैरोचनादियोगाभि-
र्वैतकज्जयराधरैरेकेनापिशिष्याणाञ्चक्रमनस्तननत्रगन्धासर्वतथागतशान्तं सर्वतथागततल्यं सर्वधर्माग-
नेरात्म्यदेशमराडलमुत्तमम्॥ सर्वलक्षणासंपूर्णास्वावलक्षणावर्जितं समन्तभद्रकायागुणं भाषमराडलमुत्तमम्॥
शान्तधर्मीणुसंभूतं ज्ञानचर्याविशोधकं समन्तभद्रवाचागुणं भाषमराडलमुत्तमम्॥ सर्वसत्त्वमहाचिन्तश्चिदप्रकृतिनि-
र्मलम्॥ समन्तभद्रचिन्तागुणं भाषमराडलसारथे॥ इति चतसृभिर्गांध्याभिः प्रत्येकमध्वेषयेदात्मानं पञ्चबन्धुयो-
गान्सर्वतथागततल्यं वैरोचनादिमहाशान्तसमाधिसेभूतं सर्वतथागताभ्युषितस्मत्पुपस्थानादिनानिः स्वभावना-
रूपं शून्यताकरुणाभिन्नमहासुखसारादानघोतकत्वाच्चजोमराडलमपिमराडलम्॥ चतुरस्रत्वादिनक्षरायुक्तं

22

रुशस्थुलत्वादिदोषरहितां॥ कायायकायवञ्जस्वभावोत्रेति कायाग्रंशुक्तधर्मरूपेराविर्भूत॥ एवंभूतज्ञानाथयाचर्या
 तस्याविशोधकं तदभिद्योतकत्वेन वाग्वञ्जस्वभावां॥ सर्वधर्मस्वरूपेरास्फुरणान्महाचिन्तवस्तुतः सर्वारोपरहितं चि
 न्नवञ्जस्वरूपं विनेयदम्यदमनात्सारथेभाषस्त्वेत्यथमासुखयन्॥ साक्षादधोपकाभावेतु ध्यानतोपितथानुष्ठेयमि
 त्यामनाय॥ ततोमराडलचक्रादिस्फुरणादिपूर्वकं भावितमराडलवच्चसुखिद्वयस्य नर्जनीद्वयप्रसार्यलगाग्रमधो
 मुरवंमूर्द्धिधारयन् ह्रस्वज्योतिष्ठेति पठन्नभूमिसमुत्थाप्यपर्यङ्कभित्तोन्धाय पूर्वमुखः समपदं स्थित्वा मूर्द्धाञ्जलिना
 तथागतान्नमस्कृत्य सत्त्वानविद्यान्धकारपरिगतान्मोरैरधिष्ठितानभिसमीक्ष्यमारोतत्सारयितुं रूढिति वक्ष्यमान
 वञ्जहंकारमूर्तिः क्रोधावशात् भक्तुटिदेष्योत्कटसटोपचेष्टादिमानमकारेरासूर्याकृतसव्यनेत्रः टकारेराचन्द्राकृत

23

वोमनेत्रहंकारेराकल्याणवाहिकतोभयतोरे॥ नयोवज्रघ्राजगत्सर्वासुदिशुवीसेताहंकारचोतपादयेत्॥ अहमे
 नस्वयंवजीवन्नसत्त्वाम्यहंस्वयम्॥ अहं कुहोमहाराजा अहं क्वीमहाकलः॥ अहं योगीश्वरो राजा वज्रपाणि रहं दृढमि
 त्ति॥ नतः पादतलभावितज्ज्वलद्वयो यथा वासरं सेलीनं कमलावर्नं कुर्वारो वज्रसंज्ञालयनं वज्रघराय च बालय
 नं वज्रपदेन वै शालीनिशंगत्वा तामारभ्य प्रदक्षिराजः शिष्यैः सह मण्डलभूमौ वज्रपदेन नृत्यमनेत्रे हस्तेन ध्याश्वरो
 पादे पार्श्वे पुदक्षिणोक्तयेनानयोगेन अवसयेत् तथा पुनः॥ धारो नृत्यं नतं कृत्वा बालिनानर्तयेत्ततः॥ शीघ्रं नतं स्थान
 तं कृत्वा चक्रसमं भ्रमम्॥ अपसरत्तु भवन्तो ये केचिद्देवासुरयक्षराक्षसप्रेतपिशाचापस्मारमृतडाकडाकिन्योत्तारक
 मण्डलकमहल्लिकानुचरपरिषद्गरुडकिंपुरुषमध्यसिद्धाः॥ अत्र पृथिवीप्रदेशेषु मुकाशयेतामया असु कशिष्यव्याभि

24 सम्बोधोपरिपूरणार्थं सर्वसत्त्वानुत्तरज्ञानलोमहेतोः ॥ श्रीअमुकमराडलमालिखितव्यं तदेतामहावज्रधराज्ञाशुद्धि
 शीघ्रमेवापक्रामथ योनापक्रामति तस्याहमनेन प्रज्वलितहूँकारवज्रेणादीप्तप्रदीप्तेन महताज्ञानवज्रेण मूर्ध्नि
 शतधा विकिरामीति ॥ वाञ्छरावन्तु सर्वविघ्नौघाः कायवाक्चित्तसंस्थिताः ॥ अहं वज्रधरः श्रीमानाज्ञाचक्रप्रयोजकः ॥ वज्रेणा
 दीप्तवपुषा स्फुरालयामित्रिकायजान्तालघयेद्यदिकश्चिन्मे विशीयेत् ॥ न नान्यथेति वात्रिंशं धाराः स्फुरितानन्तकोधे
 विघ्नानुत्सारयेन्मराडलशुक्लारसानलं हूँजवज्रमयीमभितिष्ठेत् ॥ अत्र भुमराकाले प्रतिद्वारे मा मे मो धा मे स्मितशिष्यघ
 रायामध्ये वज्रं प्रवेशयेत्तु वज्रश्चाते घराऽग्रयदयातीराज्वलिराडमराकोत्रिभिना सचमग्रेसवोपयेत् ॥ तत्र एकसूचिकं वज्रं
 हूँजं चरादले विचित्रपतेन पाददलेन तद्वज्रं भूमौ चाकारयन् नृत्तपन् परिभ्रमेत् ॥ तदनुत्रिभूचिकं तथा तदनुपश्यत्

25

नथातदनुविश्ववज्रनथा॥ किन्तुपरावत्पञ्चमनेनाकारयन्॥ इमानिचत्वरिक्त्रेशाङ्गितानिआकारयन्निचवज्राणीनि
 वज्रपदानिप्रत्येकमेकवारंप्रदक्षिणातआलीरुदिभिकरौःकर्त्तव्यानि॥ तत्रवामजंघामाकुक्ष्यदक्षिणाचरणांपञ्चविन
 स्यत्तरेणासलीनंप्रगुरांस्थापयेदित्यालीरुस्थानकंदक्षिणाजंघामाकुक्ष्यावामभ्येतिप्रत्यालीरुंषड्विषत्यज्ञनायामंवा
 ह्यचरणाज्ञनोयकंसुद्वजानुद्वयंवैशाखंवैशाखपदमेवहस्तद्वयानुरंहंसपक्षाकारंभराउत्तपदं॥ परस्परचरणाद्वया
 तुल्याश्चेषात्समपदम्॥ एषांपञ्चकराणां प्रति करेरासंपूर्णाप्रदक्षिणामेकं कुर्यादित्येकेप्रतिकरणांप्रदक्षिणात्रयमि
 त्यपरोनात्रकश्चिनियमश्चन्ये॥ चत्तराङ्गुलान्तरं पाद्विर्भेदयंवामपादंप्रगुरांकृत्वादक्षिणां विनस्यत्तरेरानिर्यगतःसलीलं
 वैशाखीनारपदचकुर्यादितिज्ञानपदम्॥ नथैषदक्षिणांप्रगुरांवैमनिर्यगतंकुर्यादितिप्रत्याज्ञानपदम्॥ समपदंकृत्वा

26

वितस्त्रिचयान्तरादक्षिरापाद्वामस्याग्नौचारयेदितिकिकटपदस्मात्तथैवदक्षिराप्रगुणंकृत्वावामंदक्षिरास्याग्नौ
 वितस्त्रिचयान्तेरास्थापयेदितिप्रतिविकटपदमापादजनद्वयमंपुटंनिषद्यापेक्षयादिति संपुटपदमादक्षिराच
 ररोनवामपादमाक्रामेदितिकूर्मपदम्॥स्वपादमुत्सिर्ष्येकेनभूमेदित्येकपदम्॥द्यप्येनानिपदानिस्थानानियमेनकुर्या
 त्॥भ्रामरीजलज्वाशरीरस्यसमन्ततन्मव्याचसव्याम्भ्रमणात्भ्रमरीजानंमूत्रनेत्रालिङ्गदिसुत्रयोदशसक्तियमारोप
 यथायोगंसागरान्दानःपर्वतोक्षेपोललिताक्षेपःकोवाक्षेप इतिचतुरःपदस्यामाननवाक्षेपान्प्रहृद्योत्कर्षादीनित्रयोद
 शवक्त्राद्यभिनयान्कुर्यात्॥तदन्वालीढेननृत्यंकृत्वादक्षिराभिमुखोवामतर्जनीरुदिवामपार्श्वेनभूमौपतित्वाआका
 शमिरीक्षयन्सकञ्चदक्षिराकरेणासर्वाभारानाक्षेपेत्॥कमलावर्णपूर्वकनृत्यंकृत्वावज्रमुत्थाप्यवामतर्जन्यातर्जयन्

दक्षिराहमेतन्नसवञ्चमुद्रामुत्क्षिप्यसमपदस्थः॥ सस्त्रीलंकत्रपदेनाकुञ्चिनंदक्षिरापादंनिक्षिपेत्सार्द्धतालद्वयंवा मोक्षि
 रं कृत्वा पादौ च पक्षास्थितौ न नोजानुदक्षिरामाकुञ्च्य दरादमुद्रां समुत्क्षिपेत्॥ वामतर्जनीयान्तर्जयन् वामोदरं भवनाम
 यन्त॥ वामलोचननिमील्य वदनं ग्रामये मराडले दृष्टिविन्ध्यस्य भृकुटिकुर्यादिन्याकम्पनोक्षेपः॥ दक्षिराकटिभागे संहार
 तथैव बन्धुत्वापादसमपदस्थः॥ समपादं सार्द्धतालद्वयं प्रसार्य स्थापयेत्त्र्यसौ च पादौ कुर्यात् अग्रतः कराद्यानं कृत्वा
 दरादमुद्रामुत्क्षिप्य वीक्षेत्तर्जनेन स्वात्मस्नेने निधायेति चासनाक्षेपः॥ वामकटिदेशे संहारः॥ तथैव बन्धुत्वा नमुद्रां क
 ष्णसमपदास्थितौ दरादमुद्रामुत्क्षिप्य दक्षिराक्षिनिमील्य वामचक्षुषात्मनेन तर्जनीपत्रेण वामवज्रपदं कृत्वा दक्षि
 राजान्वाकुञ्च्य वामपादमुत्क्षिप्य सरोषः सहसा वामेन भ्रमेच्चक्रवत् पुनस्तं पादमाकुञ्च्य त्वं प्रत्यालीरु न स्थापयेत्स्थिरं

28

पादौ भक्षस्थितौ कृत्वेति संक्षेपः ॥ वज्रनृत्यप्रयोगे राक्षसिणा कटिभागे संहारः ॥ तथा वज्रोत्थानं कृत्वा समपद-
 स्थाः ॥ दराडमुद्रा मुक्षिप्य तर्जनी स्मने वामेनेत्रेण पश्येद्वामजात्वा कुंब्यादक्षिरा वज्रपदं कृत्वा वाममुक्षिप्य सहस्रैव दक्षि-
 रोत्तममुत्ततः स्थापयेत्पातितपादमाकुञ्चितस्मितं च संचकृत्वा दक्षिरां पक्षस्थितं कृत्वा लीलेन स्थापयेदिति विमोहना-
 क्षेपः ॥ नृत्यन्वामकटिभागे संहारः ॥ अयमेव वामपादेन परिवर्त्य पुनरग्रतः ॥ कराघातं कृत्वा दराड पुनरुक्षिपेदिति विशे-
 षेण भिप्राक्षेपः ॥ विमोहनाक्षेपस्वव्याकृता स्याक्षेपः ॥ किलुमुखं प्रसार्य घराटालानं नाकारेण जिह्वावस्थाप्य चक्रच-
 क्रमेण ॥ तथैव वज्रमुत्थाप्य तालमात्रान्नरितपादद्वयं कृत्वा च सुकुर्यात् ॥ दक्षिराजमुक्षिप्य दान्त्रये दामजानुनाम-
 येत्स्मने वामोदरभागश्च नामयेत्स्मने लज्जनीदोर्दराडविशेषादननरंदराडे दृष्टिति पाताळमिजाननः केली किलोना

29. माक्षेपः॥ दक्षिराकटिभागे संहारः॥ ॥ सखधमहाकेला किलोयदा दृष्टिर्दराउल्लिना दक्षिरास्कन्धदेशे न स्वपृष्ठे नीयन्ते मि
मीलितवामचक्षुःक्रुद्धः पादविशेषे पंकुर्द्वाराः॥ संहारः पूर्ववत्॥ वामे गर्भकृत्वादक्षिरो न हृदिकज्जसत्कर्षयेदिति वनोत्कथं॥
वामवज्रमुष्ट्युत्थिततर्जन्या हृदि तर्जनेन दक्षिरावज्रमुष्टिगृहीतवज्रप्रहाराभिनयाद्वज्राक्षेपः॥ चतसृभिरञ्जलीभिः संकुचि
ताग्नाभिरक्षयपीडनोद्वज्रमुष्टिः॥ वज्राहृद्गर्भकरो प्रसार्य विरज्जनास्य नासिकापुटकपातेन त्रारिणभयावहानि कुर्यादिभिवध
भैरवः॥ दक्षिराकरेणावज्रं प्रदक्षिणां परिभ्राम्यक्रमेणाभूमौ चरणाक्षयनिक्षेपाद्वज्रकराउलिः॥ वाममुजंप्रसायतत्करभूने
सवज्रदक्षिराकरमूलधारयन् मृत्येदिति वज्रनर्तनः॥ वज्रनृत्यपूर्वकं गर्भोदयेन वामावनतशिरः कुर्यादिति स्त्रीमायाकर
णां॥ गर्भोदयेन वज्रनास्यामुद्राः॥ वामवज्रमुष्टिकापादक्षिरावज्रमुष्टिमा कृष्णवज्राभिनयेन धारयेदिति खजाभिनयः॥ ॥

30

दितर्जयनदक्षिरात्रिभूकवज्रसेपाद्वज्राभिनयः॥ वज्रवन्धुगृहीतमुखलेनविघ्नकृदनामुषलाभिनयः॥ संपुटयज्जलि शव
 भ्यान्गोन्पाङ्गुत्यग्रयोजनाद्वज्राजलिस्त्रयामूलं वज्रवन्धुसवधनाः॥ रुदिवज्रमुष्टिद्वयस्पकनिष्ठकेतर्जन्योचवज्रवन्धी
 कृत्यचक्रवन्मूञ्चेदिनिवज्राभिनयः॥ दक्षिरावज्रमुष्टिनर्जनीमध्यमेसलीलंप्रसायेर्ध्वायनापटाकाभिनयः॥ संपु
 टयज्जलिपद्मवदिकाशयेदिनिपद्माभिनयः॥ दक्षिरामुष्टिमकुष्ठगर्भाकृत्यानर्जनीप्रसार्यवाङ्मूर्धमुर्दराडयेदिनिदराड
 भिनयः॥ दक्षिरातर्जनीमाकर्षाभिनयेनधारयेदिनिकशाभिनयः॥ दक्षिराकराजुलिप्रसार्यकुम्बयेदिनिफराभि
 नयः॥ वामहस्तेनधनुराशयदक्षिरीनाक्रान्तगुरानाकृत्यचापधारराङ्कुर्यादिनिचापाभिनयः॥ दक्षिरातर्जनीमध्यमा
 भ्यांशराकर्षराङ्कुर्यादिनिशराकर्षराभिन्नयः॥ नास्यामेवशरीरेपेराभिन्नयान्शरीक्षिपराभिन्नयः॥

3। सुनिकरणाभिनयन संप्रदायलिखिते धारयेति प्रणामाभिनयः। ननु प्रणामाभिनयः कृमलावर्तश्च कृत्वा वचोऽन्तर्गतं न घ-
रायवादनैश्च नृपदेन नृत्यनमराउलभूमिमध्ये प्रविश्य निपद्यासने दक्षाभिनयान् हंकारोद्गारपूर्वकं स्फुरितान् प्रकोधे विप्रा-
तत्सारयन् नारमादलमराउलभुवं वज्रमयिभावयेत्। तत्र वज्रपर्यङ्कभूम्यमुद्रावन्धनोद्धासनाभिनयत्समाधिमुद्राव-
न्धनाद्यानाभिनयः॥ दक्षिराजं योरुमध्ये वामपादं न्यस्य नदपरिवामजं योरुमध्ये दक्षिराजं न्यस्येदिति वज्रपर्यङ्कः॥ ॥
दक्षिराजं घायां वामजं घाकृत्वा वनतजलुद्वयं कुर्यादिति पञ्चासनः॥ ॥ वामोरुपरि दक्षिरापादाभिन्त्यस्य वामदक्षि-
राोरुतले स्थापयेत्सप्तपर्यङ्कः॥ ॥ वामचरौ नार्धपर्यङ्कमावध्यात्सप्तमोर्ध्वदक्षिराजात्तु उर्ध्वप्रणामं स्थापयेदिति वो-
रासनं चामार्धपर्यङ्ककृत्वा उडुपरि दक्षिराजात्तु पतितः स स्थाप्य दक्षिरापादे वाधमोरुतले उज्जानं स्थापयेदिति॥ वीरास-

32 नमिति केचित् ॥ मञ्जुचरणादयमुच्चासनस्थो धारयेदिति भद्रासना ॥ वितस्मन्नरितपादद्वयमासने स्यात्क
 डकतिष्ठदित्युतकुटकासना ॥ दक्षिरापादंसत्त्वपर्यङ्कुरासे स्थाप्य वाममलिलं प्रसारयेदिति सलिलासना ॥
 पादद्वयं संप्रयेकत्वोपविशानस्वस्तिकः ॥ स्रग्ध्रपदादिषु यथायोगे बद्धव्याभ्यां पुरजो विक्ष्यमानमभिसुखयुष्टन
 पराङ्मुखमिति वीक्षराद्वयं चङ्गारवीरवीभत्सहास्यरोद्रमयानकाकरुराभूत् शान्तरसाश्चाभ्यामभ्यञ्जरी विकृतान
 नतिष्ठेत् ॥ वज्रपदादीश्ववीक्षरापर्यन्तानाक्षेपान् मायाजालपरमाद्यक्रोधविजयादितद्वेयुक्तान् ॥ नात्र विवृतानापी
 तानि नाशक्त्या सेक्षि प्रक्रियावाञ्छयाऽनिच्छया वा वज्रपदादीनां सर्वेषां कतिपयानावाऽननुष्ठानेऽपि न प्रसुतस्ततिवि
 प्रत्सारणास्यभ्रमराणादिभिरपि तिष्ठेरित्याभ्यायविदः ॥ न नो मराडनमूमे गत्वोपलिप्तां उषधधूपादिभिश्च तत्कोराचतु

33

द्वारधूपघटिकादिमिन्त्रगीतादिभिश्च संपूज्य हस्तेन संस्पृशामराडलाधिपतिमन्त्रं साधुशानं शानाश्च संपूज्या
 नपरिजप्यतत्रैव देवता चक्रस्फारय्य संहरश्च शयीतेति भूपरिग्रहविधिः ॥ ॥ ततः प्रातरुत्थाय जगद्ध्वजं तपेदं
 प्रापयितुं निर्विघ्नं दूरोर्मातिविचिन्त्य ज्जटिति शून्यताननारं रंकारात्तारविस्थं हं नविश्ववज्रस्थितं हंकारकिरणज्ज्व
 लद्वज्रविसेरेर्निःसंध्यं करवरडिमूलवज्रप्राकारं पञ्जरशरजानविमानसुधश्च ज्वलद्गुरुज्ज्वालविश्वकलिसमयी भूमिवि
 भाष्यतं तन्मध्यं ज्जटिति वज्रसत्त्वरूपात्मपरावृत्त्या त्रैलोक्यविजया परनामा वज्रहंकारो विश्वाञ्जसूर्यस्थमैरवकालरात्र्या
 लोकाचरणादयमाक्रम्य कुक्ष्यं कल्पात्कानलवज्रज्वलमरीचिसंज्ञयः कवलयनिवर्गिस्त्रिलज्जगद्विघ्नवृन्दानि नीलपीत
 हरिणमूलसव्यतरचक्रत्रयोदंष्ट्रात्कटललजिह्वः प्रतिमुखं सभ्रूमंगकुटिलरक्तवर्तुलत्रिनेत्रः पातमुद्रो ललायस्थपञ्चकपा

लमालागलावलम्बिनगलदसुशिरःश्रेणीमूषराःसमुद्यमखलरूपनद्यापुचर्माम्बरोनीलाननबलयितोर्द्धञ्चलकेपि
 नक्षन्नलसुद्धकदिनागराजकृत्तमराडलोक्त्रवज्रघरागन्धिनकराभ्यावज्रमुष्टिद्वयपृष्ठलग्नकनिकाद्वयभ्रंखलितंन
 र्चनीद्वयंप्रसूनमितित्रैलोक्यविजयमुद्रयास्वामप्रज्ञासमापन्नःसव्यकराभ्यामङ्कुशपाशौवामाभ्यांकपालखट्वांगेदधाना
 गर्जद्भुकारमुखरिदुखःस्वहृत्तल्लङ्कारात्प्रसूनराशिभिर्दशदिशिघ्राणाकष्यल्लङ्कारस्फुरितदशक्रोधेषुसमर्पयेत्ता।नेच
 क्रोधादैर्घ्यशायादशङ्कुलानाद्वादशङ्कुलानामष्टाङ्कुलानाम्वायथाक्रमंषड्भुजसाधिकर्मान्छड्भुजस्थुलानांखादिराशा
 ममस्थिमयानामयोममयानाम्बानचभाजनस्थितानांसिद्धाईचक्रचन्दनाभ्यांविलिप्यपञ्चरत्निकसूत्रेवेष्टयित्वा
 पूजितानाहमेनसंस्पृश्यक्षराभिमन्त्रितानांदशकीलकानामेकैकरत्नपुष्पस्रग्वत्वंभावयित्वानाभेरधसकभूला

35 | करोपर्यात्मरूपकीलकंकल्यानज्वलनमिववज्रसुखिनादक्षिराकोरः॥ प्रधानचिन्तपरावृत्तसुदूररक्तपुष्पसुखद्वय
 शीतलदीर्घनादोच्चारितहंजदशकूपेषुप्रवेशतानविघ्नान्कञ्चकीलकीलयसर्वविघ्नान्हंशतिवा॥ ॐ घघघाटयरसर्व
 दुष्टान्फट्कीलयसर्वपापान्फट्हंशकञ्चकीलवज्रधरोआतापयतिसर्वविघ्नानाकायवाकचित्तकीलयहंशफट्फ
 टितिदोच्चारणपूर्वकंमस्तकेकीलयस्तत्रॐ मुद्राकोठयहंशनिपठन्त्रआकोटयर्त्तनिविचिन्तेशानीदिशमारम्यपदक्षिरा
 मगडलस्यवीरिद्वुग्रावलीतोवहःप्रभावस्तयेषुदिशुकीलनाकोठनेकुर्वीनागर्यः॥ प्रथममरात्तौतदनुद्वाराचार्यः॥ उषावस्य
 कीलःश्वकीलान्पूर्वसुभेस्यपश्चिमकीलान्पश्चिमेकीलयत्॥ यदिनामतत्त्वंसंगृह्यदिषुवाह्यप्रभामराउलेकिलयेतिन्युक्तं
 तथापिसंप्रत्याचार्यमराउलग्रहान्बहिःकीलनंतत्रपरिकृतमून्पिरोडेपुदशसुपुष्पादिभिःप्रतिसंस्तुकीलरूपक्रोधान्सत्त्वार्था

धनैवलिदोनेश्वेतिवदनि कुर्वन्नेचयस्मादेवमप्यभिमतसिद्धिः सुतरामिति न विरोधः । एवं कीलना कोटनाभ्यां विप्रव-
 न्दं महासुखेन तथैते करस्य चिन्तयेत् शेषविघ्नाश्च दूरतः पलायमानान् तदेव मूर्ध्नि मध्यास्तिर्यक् महान् चक्रवाहपर्यन्तः जगत्सर्वथा
 निविघ्नदृढमधिमुञ्चेति त्येकः क्रमः ॥ अथवा ॐ आः हूं यमान् कृत् सर्वदृष्टेन्द्रोपेन्द्रान् सपरिवारान् कीलय हूं फट् ॥ ॐ आः
 हूं प्रज्ञानकृत् सर्वदृष्टयमान् सपरिवारान् कीलय हूं फट् ॥ ॐ आः हूं पद्मान् कृत् सर्वदृष्टनागान् सपरिवारान् कीलय हूं फ-
 ट् ॥ ॐ आः हूं विघ्नान् कृत् सर्वदृष्टकुबेरान् सपरिवारान् कीलय हूं फट् ॥ ॐ आः हूं अचल सर्वदृष्टेशान् सपरिवारान् कीलय
 हूं फट् ॥ ॐ आः हूं इक्ष्वाकु सर्वदृष्टापीन् सपरिवारान् कीलय हूं फट् ॥ ॐ आः हूं नीलदराः सर्वदृष्टनेत्रजीन् सपरिवारान्
 कीलय हूं फट् ॥ ॐ आः हूं महाबल सर्वदृष्टबायुन् सपरिवारान् कीलय हूं फट् ॥ ॐ आः हूं चक्रवर्तिन् सर्वदृष्टार्कचक्रपिडा

37 | महान्सपरिवारान्कीलयहंफट्॥ॐआःहूंसुभसर्वड्यवेमवित्रीपृथिवीदेवताःसपरिवाराःकीलयहंफट्॥इतिमन्त्रे
कीलनाकोटनेपूर्वादिचिन्त्रादिरूपविप्रानां कुर्वाणान्यत्सर्वपूर्ववदिति द्वितीयःक्रमः॥ त्वनुक्तेनेषेवकीलचनुष्टयारोपणामाहुः
केचिनाद्वारेषेवेत्यन्यः॥ क्रोधीनामिन्द्रादीनाञ्चवर्त्मसंस्थासदिकामाप्तायमज्रयांप्रतिपन्नव्यम्॥ इच्छायांनुसन्त्यां सविस्तर
रक्षाचक्रभावनाचा॥ अथवाविनापिठादिवादिकीलंकेर्यथोक्तभावनयेवकीलनाकोटनेअनुष्टायोक्तानहस्तं व्यावृत्तं ॐ
वज्रहूंइतिपठन्भुवस्फालयस्तथाविमुञ्चेदिति विप्रकीलनविधिः॥ ॥ तदनुमराडलभूमिमध्येनिषद्यकृते गंधमराडले
वंभवांबसुश्रुतांविभाष्यः॥ सव्येकरचक्रेहूं त्रयंविचिन्त्याहुज्येराभूमेस्त्रिहूनैरमर्द्धनिभिःहूंकारकिरेणोश्चसञ्चोदना इत्थित
ज्ञानसत्त्वरूपं पृथिवीदेवतयासहैकीभूतांप्रीत्यावचहृदयांपीडांलोम्यांसिताम्बराभिविचित्राभरणांगुलीनकनकभद्र

38

घटौ मयवामतराकरद्वयामेकवक्रांपुरतः स्थितामर्घादिपुरःसरं संपूज्य ससंभ्रमं ॐ ह्रीं ह्रीं महिमा देवी पृथिवीलोकमानो
 सर्वरत्नपरिपूर्णा दिव्यालङ्कारभूषिते हारनूपुरनिर्घोषे वज्रसत्त्वप्रपूजिते गृहीत्वा इदमर्घं मराउलकर्मसुमाधय ह्रीं ह्रीं
 हो ह्रीं ह्रीं स्वाहेति त्रिरुत्थाया वाहनसन्निधापनगर्भमधिवासयेत्। सुसाधयेति सामर्थ्याद्विसाविध्यसुक्तं अथ वा त्वं देवि मा
 सि भूनासि सर्वबुद्धान्तापिनां चर्या नयविशेषेषु भूमिपारमिताषु च॥ यथामारवलंभयं शाक्यसिंहेन तप्यिनः॥ तथा मार
 वलंजित्वा मराउलं लेलिखाम्यहं मिति त्रिरुत्थाय्याधिवासयेत्॥ सा चैवं कियतामित्युक्ता न त्रैव नीनेति चिन्तयेत्॥ ततः वज्र
 बन्धतनीकृत्य तेनाबध्नात्मां भुवं ॐ वज्रो भव हं इति त्रिरभि मंश्र वज्रबन्धविनिर्गतज्वलतहंकारविसरे रारसानलं वज्रो कृत
 विभाष्या ॐ वज्र इह निष्ठेति त्रिःपठन्निष्ठेति ॥ ततः स्वायत्ता पृथिवी भवेदिति वसुध्यादिवासनविधिः॥

१५

॥

39

39 ततोमराडलभूमिसुगन्धैः पञ्चामृतैस्त्वभरमन्त्रितैरूपलिप्रांसंपुष्पप्रकरांचकारयित्वाऽपरात्कस्मान्नः सुगन्धाद्भुक्त
वस्त्रीः सुगन्धिसुरभिमानलोहारनूपुरकेयूरकचाभराणकङ्करीः॥ मेखलयाहुलीयाधैरलङ्कैः रत्नैकमग्रावपात्रमंथंभ्रातुं
स्वाहेति वं वज्रोष्णीषहं फडिन्याभ्यां सप्तजपप्ररक्तवस्त्रमुकुटीनंकुतोमराडलभूमेर्मध्ये निषद्य पूर्वाभिसुखपश्चान्नरेतुम
राडलस्य पूर्वपश्चिमाभिमुखो निषद्य मराडलाधिपति योगवानदेवनास्थानेष्वन्यत्र च नकुंकमादिभिः मराडलानि कृत्वा य
थास्वं समयचक्रं विभाव्यात्तत्राकारस्थानमराडलमावाह्यप्रवेशपूजालुप्यमृताश्चादनानिविधाषभाविनमराडलाद्विः
पूर्वादिदिशि स्थितान पश्चान्नरिनदत्तरदिशुखऐशानकीलस्थानकलशानभिवासयेत्॥ नचशानिपुष्टोपैय्यग
नोरत्नेन घोटशाहुलोऽधोगर्मा मुखो दान्भयावउछयोविंशत्यहुलो मुखो दवन्धेन मन्मानावोषो घहुलो ग्रीवावउङ्गना

40

सखमोयानादोयानमस्यजनमस्यकुलानां भागद्वयंकरास्त्वमेकमागोनास्यद्वयायानः॥ विद्वेषोऽत्र नयोभूभो रत्नेन
 दादशाकुलभक्तविशान्पकुलउष्ट्रयोऽश्वाकुलग्रीवाचक्रापडकुलमास्यमेकाकुलबोस्थोवशपकर्मरायोयंशित्पिनाघरिनाप
 रैः॥ सुभनिखनवीदनेनोष्ट्रायेगाचपोडशाकुलभक्तकुलग्रीवः॥ षडकुलाम्यस्थुलोष्ट्रोऽकुलद्वयेन॥ सर्वकर्मशिप्यादि
 कर्मभुक्ता॥ कलशाग्राह्याह्निकालचक्रोक्तमुदपरतत्रेषकालमूलान्मोष्ट्राउठग्रीवामहोदयः॥ कलशादत्युक्तावयिषो
 रशाकुलान्वादिकमपिप्रतिपन्नं॥ शूनागवद्विपादिरुक्तं॥ सीधराराजनंवापतामुमृन्मयमेववा॥ यथातत्रसंगृहस्थाप
 यिक्त्वलशं व्रतीति॥ अतःसोवरादिकलशानकलशरणानभून्पीकृत्यवकारिराभाविनरत्नरूपानशान्तिपुष्ट्यर्थःनराडुलैःपि
 रैः कठिन्याचन्दनेनबाधदविनानलिरिवतदेवताचिह्नान्सपञ्चामृन्गन्धास्तुपञ्चरत्नौषधीत्रीहिग्मोन्मलमनपन्नवान्

41

जान्ममात्यवस्त्रप्रशावकध्वरान्वितान्तलेवह्यमारारजोमण्डलचिह्नन्यासक्रमतोमण्डलाकोरेणपृथक्सुगन्धमण्डलेपर्य
 न्नरूपासनासीनान्पुरतोन्मस्यवस्त्रोपरिन्मसेत्सूत्रंमुमुक्षुर्विधिकोविदंशतिनागर्जुद्विपादान्देशीन्माम्नायान्हंसप्रजन्मसप्रसिन्
 सूत्रैः॥ॐ॥ब्रह्मशिवरुटमटदिशावध्वरहंशनिमन्त्रेणविष्टयेत्॥शान्त्यादिकर्म्मार्न्मरूपवर्णेपञ्चभिर्गतिनन्मनरेपञ्चरत्नान्
 मुक्तासुवर्णपद्मरागप्रवाजरत्नावर्त्त॥पद्मरागालामेरूप्यनाम्रवाशधराजपटस्थानेमणोमा॥
 कशबिमवान्वविजयसार्वकर्मिककलशौरत्नगर्भाकार्येनान्यघटाःतत्रापि विजयकृभ्रावशपरत्नगर्भःकर्त्तव्यः॥पञ्चोषधोवृह
 नोकराठकारोसितंरक्तदण्डोन्पनाश्वेनापराजिता॥पञ्चश्रीह्रियस्मिलयवमाषधान्यगोधमा॥ध्यानस्थानेसुक्रःपरितःकचि
 त्॥आभ्रनागकेशराशोकाश्वथोडुम्बररागा॥पञ्चानामन्यतमस्यपल्लवः॥नागकेशराभावेन्यगोष्ठस्यजसुपल्लवोवा॥ध्वस्तस्तं

42 पीतश्वेतम्बा॥ हरीतं नीलं चोक्तं क्वचित्॥ विजयकलशे धर्मोदयमध्याह्नस्थे यथायोगं चन्द्रे सूर्ये वाधिपते चिह्नं बीजं वा॥ अप
 रघटे शुभस्थे चन्द्रे सूर्ये वा यथास्वं चक्रं निर्वीजं निबोदेव नानां॥ यदा गर्भनागबुद्धिपादाः॥ सर्वेषां माराडलेयानां बीजं चिह्न
 मथापि वा॥ घटपश्चैतिथे द्विद्वानितियत्र मराडलेयावन्त्यो देवतास्मावन्मस्मात्संकलशः॥ अथवा गर्भपुटे देवतानां सेवा॥ नत्र
 कुलमातृणां चत्वारः॥ तथागतानां पञ्चा॥ अथवा तथागतानां मेव पञ्चा॥ अथवा अधिपते रेकश्चतुस्तथागतानां मेकश्चतु
 कुलमातृणामेकः॥ रूपवज्रादिषु रेडामेकः॥ क्रोधचतुष्टयस्येक इति पञ्चा॥ अथवा नायकस्येवेकः॥ एषु पक्षेऽधिकः सार्व
 कर्मिकः कलशः कर्तव्यः॥ शिष्यादिप्रोक्षणान्न॥ किञ्चिदयं निष्पत्तिः॥ द्वितीयस्यापि घटे स्थामावे विजयघाटनायकचिह्नं
 तस्य वामे सार्वकर्मिकचिह्नं लिखितव्यमिति पक्षान्तरं॥ तच्चिह्नं विद्वान्मकस्या॥ वैरोचनादिनामपि चत्वारि चिह्नानि चतुर्दिक्षु

43

लेखानातिपक्षेनायकचिन्हैरोचनचिन्होपरतत्रस्थमेवात्मुखोपरीतिकचिह्नं। लेखनादिनामपि क्षुर्वीदेषु हतिष्यन्त
 र॥ अथवापञ्चवृद्धचतुर्देवीचतु॥ क्रोधघटाः पृथक्॥ क्राउलोरकएकः पद्मपत्रादिचिह्नविशिष्टदशैभिः॥ उत्तरपक्षे म
 नस्वान्तर॥ कश्चिदुक्तमसङ्गत्॥ एवंमस्तु कश्चमराउलेविंशतिदशपञ्चावेकः पञ्चदशैतिकलशसंख्याव्यवस्थापिराउक्रममराउ
 लेनुद्वितीयपञ्चपक्षेतथागतनामेकोमान्तरागमेकएचतुरूपवज्रादीनामेकोषुबोधिसत्त्वानामेकोदशक्रोधानामेके इतिवि
 शेषः स्वदिक्पुत्रद्वयस्यैकः षट्क्रोधोयोषितामपि॥ पृथग्भूस्थविद्वाविद्वाः॥ क्रुधामिनिविंशतिरितिचेजिकेचित्॥
 संयुयक्षेवज्रसत्त्वमराउलेद्वितीयपञ्चपक्षगर्भपुटेस्थानामेकोद्वितीयपुटस्थानामेकोदिशषुदेवीनामेकः॥ क्रोधापुदेवीनामेके
 द्वारपालीनामेकः इतिविशेषः॥ तथागतकुलमादहारपालिना पृथक्कलशा॥ द्वितीयपुटेदिग्देवीनामेकोविदिग्देवीनामेकः॥ न

44 नीयपुटैदिशुवामस्थानामेकोदक्षिरास्थानामेकः॥कोरास्थानामेकःसुदहिःकोरास्थानामेकःसार्वकर्मिकःएकइतिविंशतिभि
 चितिकश्चिन्तासम्बरमराडलेपञ्चचक्राणां प्रत्येकमेकइतिपञ्च॥अथवागर्मपुटैस्थानामेवपञ्चा॥अथवैषांपञ्च॥चतुश्चक्र
 णांचत्वारइतिनचा॥अथवागर्मपुटैश्चनयचक्रस्थानान्नयोदशचित्तचक्रेष्टिकस्थानामेकोविदिकस्थानामेकएवंवाक्चक्रेकाय
 चक्रेपक्षेनविंशतिः॥एषुपक्षेषुप्रतिदेवतंन्यासेष्यधिकःसार्वकर्मिकःखराडरोहायाःस्थाप्यः॥एतदस्तुमारान्मराडलान्तरक्षपि यथा
 योगंकलशसंस्थावेदितव्याः॥तत्रप्राधान्यात्कृत्यवाङ्मयाचविजयकलशस्योपरिॐवच्चा मृतोदकठःहूँइत्यनेनत्र्यक्षरेणाच
 सप्तजपज्ञानामृतीकृतवज्रधरमाणुमययथाजपपञ्चा मृतसुगन्धजलयुक्तहूँमन्त्रितंशंखपत्रभाजनम्बापुष्पसुगन्धवज्रच
 स्थापयित्वा मध्येॐ नमो महानमोस्वाहेत्याहुषु मन्दाकिनीजनरूपजनेमासनदेवताचक्रंरुटिनिविचिन्तयस्वहृदीजमयुरेव

ज्ञानमराडलमानीय पुरत पाद्यमाचमनमर्पञ्चदद्याच्च समयचक्रे प्रवेशमहारागेराद्रवीमूयबोधिचिभरूपंप्राग्भूतास्मे
 करसीभूतंचिन्तयेत्॥ किंहेच समयदेवतां तानंदेवतायेकी भूतां ततोक्त्वा सक्तपुष्पमालान्नवामसुध्याहूं मन्त्रेण गृहीत्वा
 साष्टशतचक्रेण हृदयमन्त्रेण अञ्चदोदक हूतयेन वाजनमभिमन्त्रयन् नवकुण्डलिमस्त्रिंशत्पुष्पत्रयं निषिपेत्॥ अपर
 श्वकलशोयायस्या देवतायाः सनस्यामन्त्रेण साष्टशतमेकविंशतिवारं स्वासन्नशोवा मन्त्रयित्वा कृत्वा पुष्पमालान्नजथा
 गृहीत्वा तथा पुष्पञ्चतिक्षेप्य॥ नदनुविजयादि घटान् पुष्पादिभिः सपूज्य सार्वकर्मिकवारिरात्पल्लवैर्नैवरक्षार्थमनुष्पान्नया
 वन्मराडलकार्यारां समाप्तिस्माद्विघ्नान्निवारयिष्यथेत्युक्त्वा वलिञ्चदत्तोपमृश्याभ्यवक्षेत्पादिलुति पुरःसरं पयसा
 दयेत्॥ तेभ्यर्पकलशोभ्यर्थं लोकलोकमुदकमानीय मराडल गृह्णाद्वारोत्तरपार्श्वे यन्त्रिकावस्थितं संस्वादीं स्थापयेद्यत्न

शिष्याणां प्रोक्षणां च ॥ सार्वकर्मिक कलशमेव कलशविशिष्टकयान्विततत्रतदन्तस्थापयेदित्यन्य ॥ अभिमन्त्रेणा पूजादिक
 कलशानां प्रतिदिनं त्रिसंध्ये मेकसन्ध्यम्वाकुर्यात् ॥ चक्रेशादिमन्त्रास्तसाधनादिप्रज्ञातव्याः ॥ संक्षिप्ताः पुनर्निष्पन्नयोगाबल्यां व
 ऊपचारान्कालकेचिकेथानेन तत्र मञ्जुवज्रस्य मण्डले ॐ आः मं हूं चक्रे रा स्या शोभ्ये रा सहभिन्नस्या ॥ ॐ आः जिनजिक हूं (वैरोच
 नस्य) ॐ आः रत्नधृक् हूं ॥ रत्नसम्भवस्य ॥ ॐ आः आरोनिक हूं ॥ अमिताभस्य ॥ ॐ आः प्रज्ञाधृक् हूं ॥ अमोघसिद्धेः ॥ ॐ आः मोहर
 निहूं ॥ रोचनाया ॥ ॐ आः द्वेषवज्री हूं (मामक्या) ॥ ॐ आः रागरनिहूं (पाराउराया) ॐ आः वज्ररनिहूं (नाराया) ॥ ॐ आः रूपव
 ज्रेजः हूं रूपवज्रायाः ॥ ॐ आः शब्दवज्रे हूं (शब्दवज्राया) ॐ आः गन्धवज्रे हूं गन्धवज्रायाः ॥ ॐ आः रसवज्रे होः हूं रसवज्राया
 ॐ आः स्पर्शवज्रे हूं स्पर्शवज्राया ॥ ॐ आः धर्मधातुवज्रे हूं धर्मधातुवज्राया ॥ ॐ आः यमानकत् (यमानकस्य) ॥ ॐ आः

प्रज्ञानकृत् ॥ प्रज्ञानकस्य ॥ ॐ आः प्रज्ञानकृत् ॥ प्रज्ञानकस्य ॥ ॐ आः विप्रज्ञानकृत् ॥ (अममकुराउले) यदामन्तु वचेराभिनेऽसौ
 भयश्चकेशस्य ॥ ॐ आः वज्रध्वज ॥ ॥ पिण्डीक्रममराउलेनुअसोभ्यादीनां पूर्वोक्तस्य वज्रध्वजः ॥ मित्रेयादीनां तु ॐ आः मे
 त्रियमं ॥ ॐ सिनिगर्भं रत्नं ॥ ॐ आः वज्रधारो ॐ ॥ ॐ आः रत्नगर्भं ॐ ॥ ॐ आः लोकोत्तरं ॐ ॥ ॐ आः मन्त्रधोषि ॐ ॥
 ॐ आः सदीनिवरगविष्णुभिने ॐ ॥ ॐ आः समनमदे मं ॥ ॐ आः अक्षय ॐ ॥ ॐ आः टकि ॐ ॥ ॐ आः नीलदण्ड ॐ ॥
 ॐ आः महाक्षय ॐ ॥ ॐ आः वर्णाक्षय ॐ ॥ ॐ आः सुभय ॐ ॥ यदा सोभ्येनामित्रावज्रसत्त्वध्वजेशरादस्य ॥ ॐ आः ॐ ॥
 इति मन्त्रः ॥ संप्रयेक्तवज्रधातुमराउलेनु ॥ ॐ वज्राग्रं नहासुखं स्वाहेति हृदयवज्रसत्त्वस्य चकेशस्य ॥ ॐ आः वज्रध्वज ॐ ॥
 स्वाहेति वज्रधराय यामन्त्रः सार्वकर्मिक अपरे तु मन्त्राग्रं एवैकत्रोक्तः ॥ सत्वरमराउले चकेशस्य ॐ श्रीवज्रहे हे हरकं ॐ ॥

फट्ठडकिनीनालसम्बरंस्वाहेति हृदयं ॥ ॐ स्वरउरोहे हूं हूं फडितिस्वराउरोहामामन्त्रः ॥ सार्वकर्मिकः ॥ अपरमाराडलेयानांमन्त्रः ॥
 सभराभिसमायस्माभिः साम्नायंनिखितः ॥ हेवज्रमाराडलेचक्रेशस्य ॥ ॐ देवपिबुक्त्रेहूं हूं हूं फट्स्वाहेति हृदयं ॥ ॐ ॐ स्वाहे
 ति ॐ आः वज्रघस्मरि ॐ हूं स्वाहेति वाघस्मर्योमन्त्रः ॥ सार्वकर्मिकः ॥ अपरमन्त्राः संपुष्टैपिशिडनाः ॥ तन्म्वसंगुहोक्तवज्रधातुमाराडले
 चक्रेशस्य ॐ सर्वतथागतमहायोगेश्वरहूं इति हृदयं ॥ वज्रयक्षस्पृष्ट ॥ ॐ वज्रयक्षहूं इति मन्त्रः ॥ सार्वकर्मिकः ॥ अन्येऽनुतन्म्वसं
 ग्रहन्त्रेसमुच्चिन्नाः इहमाराडलादिकर्मसूपयोगाय प्रथमांशुभ्रादिरजसानिखितापुदनकमलकरिंकायांविजयकलशसा
 र्वकर्मिककलशंवास्थापयेत्पूर्वपत्रेवक्ष्यमानविधिनाधिसिन्तपञ्चरङ्गिकसूत्रपात्रस्थदाक्षिणोवक्त्रमुत्तरेवज्रघरायंप
 श्चिमेकोरादनेष्वचयथायोगंपञ्चरजोभाजनानि ॥ तस्यकलशस्यजनेनकुराडलिमन्त्रं ॐ अआअंअः इतिवापठन् रजः

मूत्रत्रयोसयेदिनिकलशाधिवासनविधिः॥ ॥तनोमराडलभूमिसुगन्धादिलिप्रांषुपुष्पप्रकरांकारयित्वातत्रयथा
 सम्भवपञ्चाधिपतिमांकोष्ठेषुचतुरस्रमराडलमन्यदेवतानांवर्तुलं सपञ्चामजसुगन्धिः कृत्वापश्चिमास्यमेषुमराडलेषुचरु
 दीजमयुरवांकष्टचक्रेशादिदेवतामराडलंयथायोगमजस्थेषुचन्द्रेषुसूर्येषुवोपवेश्यपाद्यादिः पुरःसरं संपूज्यसुत्वा नृजम
 स्वाद्यदक्षिणांजानुभूमौनिपात्य हूँजैकशूकवज्रजिह्वायां हूँत्यस्य सधूपकट्यु सव्यकरो वामेन वज्र घरायं वा दयन् ॥ भगवन्सु
 कसद्वज्रविद्याराजनमो मुने ॥ इच्छामिलिरिवतन्नाथमराडलकठ्यात्मकं ॥ शिष्याराणामतु कम्पार्थं सुष्माकं पूजनाय चानन्मे भक्त
 स्य भगवन्प्रसादं कर्तुमर्हसि ॥ समन्वाहुरुत्तुमां वृद्धा जगच्चक्रक्रियार्थदा ॥ फलस्था बोधिसत्वाश्च याश्चान्या मन्त्रदेवता ॥ देवता
 लोकपालाश्च भूतामन्त्रो धिशासिताः ॥ शासनाभिरताः सत्वाये केचिद्वज्रचक्षुषः ॥ अमुकोहं महावज्री अमुकोदय मराडलं ॥ लि

विष्णुमिजगत्सु खेयथाशक्त्युपचारतः॥ अनुकम्पामुपादाय मशिष्यस्य तनममः॥ मण्डले सहिता सर्वे सान्निध्यं कर्तुं मर्ह्येति चा
 त्रयमर्थं प्रतीत्या पठन्नम्यर्थयेत्॥ जगच्चक्रक्रियार्थं दाजगतो मराडलव्या पारैरन्वदात्तारस्त्वामनुष्णादयः॥ वज्रचक्षुषो दि
 व्यचक्षुषः॥ शनिदेवताधिवासनविधिः॥ ॥ तदनु समयो लंघना शोकीलैवाशिष्यं प्रवेशयेदित्युक्ते द्वाराचार्यक्रियायोग्यान्
 प्राक् स्वयमदराडाभिषेकान्॥ वक्ष्यमानेन सम्बरद्वयदानपूर्वकाधिवासनविधिना चार्यसम्बरदानपूर्वकाधिवासनवि
 धिना वा निषयद्वारि पूर्वस्यां विनेयानधिवासयेत्॥ ते च चत्वारो द्वित्री असंभवकार्या त्रकोप्यन्त शईष्यते॥ सम्प्राप्तः पञ्च
 मसकृन्तशिष्यः कर्मवज्री कर्तव्य इत्युक्ततत्रान्तरे॥ असंभवे तु नान्यः॥ एवं शिष्याणां मधिवासना नात्र कृत्वाधिवासना
 र्थं निवेशितदेवतामराडलं संपूज्य शानस्तत्रार्थमराडलभूषणपर्याकाशे वृद्धानिवेश्य पूर्वाभिमुखो वज्रधरयोगवान्बराड

5।

लेरायोगवानवालनिमित्तोऽक्षतकन्याकर्त्तिर्नोनिर्वारकयक्रीडानिवापञ्चपञ्चसूत्राणि पञ्चपात्रस्थानिसितपीतरक्तहरित
 कृशोऽसुगन्धवर्णकेऽसिद्धार्थचूपापञ्चामममिश्रैः पथकपथगजिनानि। तामकरतलेऽनुपग्रादारमयावदङ्गुलमूलं विन्यस्य॥
 ॐ आ. ह्रीं. खं. हूं. कार.। वुं. आं. जि. खं. हूं. कारै. वा. ॐ. स्वा. आ. हा. हूं. कारो. यथानवेवाजनितपञ्चतथागतनिष्पन्नानि नभसि निवेशित
 स्वस्वदिक्कथागतसङ्ग्रहभूतपञ्चतथागतहृदयेषु। वुं. कारादिनिष्पन्नानि ज्ञानसूत्रादिरासिमयानि रङ्गा. ॐ. आ. आ. श्व. त. व. ज.
 सूत्रमप्रयच्छ. महामण्डलसूत्राण्यहं. त्वनेन वैरोचनप्रार्थयेत्। नामपरिवर्त्य रन्मसंभवादींश्च। जः. कार. ज. पी. त. च. न्द्र.
 सूर्यस्वरूपवशुर्द्वयं ॐ. दी. प्र. द. यो. दुं. शि. जः. इ. त्प. च्चार्य. प्र. दु. त. प्र. व. ल. च्च. शुः. प. स्या. क. र्प. णा. लो. च. न. या. दी. प्र. द. य्थाः। दुः. शे. ने. व. तौ. नि.
 वैरोचनादिभिः। प्रेषितान्पाकष्यहस्तास्थितसूत्रेष्वस्वस्ववर्णेष्वननिवेशयेत्॥ अनसवताम्यादर्शादिपञ्चज्ञानमयाति। आ.

52

दर्शज्ञानादीनां च प्रत्येकं चतुर्ज्ञानानुगमात् । पञ्चविंशत्या मेदितानि प्रत्येकं बीजेभ्यः पञ्चतथागतस्फुरासंहराश्च । एकै-
कज्ञानं विंशतिदेवतामराडलमेकमिति शतधा भिन्नानीति क्वचिदुक्तं ॥ तदनुवैराचनरूपेणा मृतकुराडल्यादिसर्वकृतरूपेण
वाशिष्ठेरासूत्रधारिरासहप्रथमपञ्चपञ्चसूत्रैरेकैकं सूत्रं कृतयेत् ॥ तदनु तथा वलितैः पञ्चभिरेकसूत्रं ॐ आः अन्योन्यानु-
गताः सर्वधर्माः । परम्परानुप्रविष्टाः सर्वधर्माः । भक्त्यानुप्रविष्टाः सर्वधर्माः । ॐ आः हूँ इत्युच्चारयन् वलितस्य सूत्रस्याचार्यशिष्य-
वामहस्तयोस्मर्जनीमारभ्य चतुरंजुलीनामध्ये प्रवेश्य पृष्ठेन नीत्वा सरः प्रवेशनीत्वा तयोक्तत्रयमुच्चार्यैव तर्जनी पृष्ठेन भ्रमावा-
सेनायन्ति न पर्यन्तमधिकं त्यक्त्वा यथा मराडलद्विराणंदैर्घ्यं भवति । यवविंशतिनमांसाधिकमाचार्ययवप्रमारांश्च स्थौल्यं सप्त-
पदेरकुलीपवेत्यभिधर्मेत् ॥ चक्राष्टनभागद्वारविंशतिभागिकं स्थाप्योक्तेः श्वतुर्विंशत्यंजुलीमेकैकं हस्तमराडलस्थले वेति ॥

53 | द्विरुत्सादिमराउलघपितयोपलक्षितं मानवेदितव्यः॥ परिमराउलघपनपद्वयमराउल कनीयसी प्रमानेस्त्रयं कार्यमन्यत्रानुरूपन
उत्पानन्दगर्भादयः॥ वलनानननरं पूर्वभूमौ गन्धोदकपञ्चा मृतपञ्च गव्यस्तेमितमन्नव्यञ्ज्यसंरंगधोपनित्रेसुवर्गादिभुचिभेन
नेतिधायगन्धपुष्पक्षपैश्चाभ्यर्च्य हस्तेनावेष्टव्यकराउलिजोपेनसंस्तसव्येतरवक्षुषोमटकाराभ्यारवीन्दवीश्यपूर्ववद्वन्द्व
द्विमडितिस्थिरीकृत्यसर्वकनजत्रोमृताक्षसषपगन्धोदकसिक्तं सवन्नसन्धकरस्पृष्टः॥ ॐ वन्नसमयसूत्रं नानिक्रम ह्येत्यनेन वंश
व्यक्षरेणाद्यानरशानं जत्रमधिसयेत्॥ पुनमराउलमृमिं॥ ॐ सर्वसेशोधने ह्युक्तिमन्त्रेण सर्वकुम्भाभ्यसाप्राप्तपूनांगन्ध
नोपलिप्यवर्हि पुष्पैरवकीर्यगगनतलग्नञ्च लिखनीयमराउलमवलव्यार्घदानः पुरःसरसंपूज्यनत्वाभ्ययं नद्योगवानुत्तरसाधकं
वेरोचनकराउत्पादिसर्वकद्रूपसौविदित्यम्बस्यतस्य च वामेज्जरचक्षुषोजःकारजो पीतावभासो बन्धुसूर्यो ध्यात्वा कृत्वा पदेन ततस्तत्र

54 वामवज्रमुष्टि गृहीतं नामौधारयन्तस्त्वनरसाधकं तथा गृहीतसूत्रज्ञः ज्ञः ज्ञः इति त्रिञ्जकारे स्त्रिभिः जकारेश्व संप्रेष्योन्नरसाध-
कः ज्ञः ज्ञः ज्ञः इति त्रिञ्जकारे श्वाकष्य न पेषाभिमुखस्थिते पश्चिमदिक्स्थः पूर्वदिक्षु खोदक्षिरास्थ उदङ्मुखोन्नरसूत्र द्वयनाभिस-
मेडनरीक्षे पातयेत्॥ सबज्रदक्षिराकराहुच्छुलिभ्यो सूत्रमादाया रुट्यध्वनिंकुर्यात्॥ सर्वसूत्रपाते पुनः॥ ॐ बज्रसमयसूत्रमानिकम्
हूं हूं ॐ स्वाद्याः हा रत्युच्चारयन्॥ तेन च सूत्रध्वनिना सर्वा काम व्यापिनस्तथागतान्संचोदयत्पतिचागत्य सूत्रेष्वनर्मवन्ति॥ अस्या हि ध्वने सत्त्वा-
र्थे भवतां कालस्तदिहागम्यतामिति संकेतिकोऽर्थः॥ सर्वत्र वाचाय उत्तरसाधकश्च प्रदक्षिराद्गच्छेत्सर्वदिक्समतवेशधिसेवेत्॥ रा-
सूत्रद्वयवज्रमौत्रसूत्रद्वयमुभयोः समं नमिभावांससूत्रहस्ताभ्यां पातनीयं॥ किंतु प्रथमं हस्तमानमराउलेनाभिन्यसेकविन-
स्मिश्राकुछायायाः प्रविशन्त्यानि॥ सरन्त्याश्वाश्रयं यो मराउलारथामध्ययो विंशतितयोः कृतविन्दुपश्चिमपूर्वीन उपरि सूत्रं धत्वा

55

मराडलद्वयेकनमस्यः स्यात्तुच्छं प्रांनकृत् वत्तोदशिरोगोत्तरयोरुपरिसूत्रधत्वापरमराडलद्वयंकुर्यात्तच्छन्नस्थानेनृदिषुवित्तुव
 प्रयोपरिमराडलचतुष्टयकुर्यात्तनोदिशुमस्यमुखपुच्छयोर्मध्येसूत्रेधत्वारश्मिमानानयावहुस्सूत्रद्वयंबामेनार्द्धपर्यङ्क
 कृत्वादक्षिराचररामवगौनियोयतद्विपरीतनिषर्णेनशिष्येनवामवव्रसृष्टिनासूत्रमादाययथायोगपृष्ठतोऽपसरताचसह्यात्
 यदाकाशसूत्रेणाक्षिमोक्षराणामेवमन्येष्वपि सूत्रपानेषु॥ अनिमित्तेरसिद्धिः स्यात्सूत्रेद्वेदगुरोः भयः॥ हीनानिरेकनोरोगादिस्थोहे
 शिष्यविभ्रमव्रतिविज्ञायप्रतिविधानं चकृत्॥ सूत्रपानेनयोग्यः स्यादेदिकश्चित्तदास्वयं॥ ब्रह्मसूत्रस्यैवपाननार्थः॥ सार्धं ह्यं
 राडलद्विगुणं सूत्रमुक्तं॥ सूत्रयेकीलकेवह्वासह्येनविनातथा॥ अभिषेकोरावस्थिनावायव्यकोरासूत्रं॥ नैऋत्येकोरागजश्वे
 शानकोरासूत्रं॥ एतद्वयंप्रत्येकंसप्तदशद्वारमानं॥ ततः पञ्चमराडलानित्यमेतत्॥ ब्रह्मसूत्रस्यैवपाननार्थं दीर्घंरामराडलद्विगुणं॥

56

सूत्रमुक्तं॥मण्डलचान्नविश्ववज्रवेदिकान्नपरिद्धिन्नसपरिकरमृत्तमण्डलमृत्तसूत्राद्विरचनामात्रंयावदष्टचत्वारिंशन्मा
 त्रिकं॥तस्यवह्नियथाक्रमंद्वादशद्विद्विद्विद्विचतुर्मात्रिकत्वेमतोरराधर्मचक्र२धका२जब२वजावलीनुरश्मिमाता४चतुर्विंशति
 रेकपार्श्वेद्वितीयपार्श्वेचतुर्थेन्येष्टचत्वारिंशन्मात्रिका॥अनःषण्डवतीमात्रिकसूत्रमवति॥उक्तंचदिशिभागंसमज्ज्ञात्वा
 मण्डलात्तद्विरणायतं॥पूर्वपश्चिमंदेर्घ्यरात्रस्तूत्रनिपातयेदिति॥अन्यत्रचद्विरणामण्डलभूमिग्राह्यानियमेनदत्त॥इन्द्रवरुणा
 दीर्घासूत्रमात्रानुगच्छिरतीति॥भूकरस्मोरेकत्रिमात्रत्वेद्विद्विमात्रत्वेवाहानवतिमात्रकंसूत्रस्यात्॥नद्वारस्यान्तमण्डलान्तसूत्रच
 तुर्मात्रिकमधिकंभवेत्॥धारणार्थंनदिन्यसज्जतं॥एकहस्तंसमारभ्ययावद्वक्तुसहस्रकामेतिप्रचरनात्॥सहस्रहस्तमूलमण्डला
 त्पाष्टभागिकद्वारस्यचतुर्थोभागःसर्पादेकत्रिंशद्वहस्तस्कमात्रास्यात्॥तच्चतुष्टयेनपञ्चविंशत्युत्तरशतहस्तसूत्रमधि

57

कं भवति ॥ किनेन नवनवत्रयवर्त्यारेकेकमात्रत्वेऽप्यसंगतिः ॥ तस्मादन्योऽप्येवंविधः पक्ष उर्ध्वतोऽधः ॥ त्रिगुणानोररापक्षेऽत्राशम
 विरुद्ध इति बहुविदेव दन्ति ॥ इह चरुलादिमानं चक्रं दिक्षु तन्मानं चतुर्मुखं सूत्रं पारं द्दिक्षु अतोऽग्निर्कोरोरय उन्नर दिक्षु ख आ
 चार्यः पूर्वमूलसूत्रचक्रमानं पानं यदस्य व्यकारागतो दक्षिणाननः पश्चिमं तत्रैव स्थितः पूर्वामुखं उत्तरं पुनरग्नेर्कोरागतः प
 श्चिममुखो दक्षिणा ॥ तथा चोक्तं डाकिनीवज्रपञ्जरो ॥ प्रथमं ब्रह्मसूत्रेण द्वितीयकोरासूत्रं तस्मिन्तीयनचतुः पार्श्वे चतुः सूत्रं प्रपा
 तयति ॥ तदेकसूत्रस्याष्टमो भागो द्वारं द्वारस्य चतुर्धर्मा माग एकमात्रिकस्मृतो ब्रह्मसूत्रस्य दक्षिणोत्तरपार्श्वयोर्द्विद्विमात्रि
 कमूलं सूत्रं भवासहचरं मात्रिकतत् ॥ तद्गतं ब्रह्मपार्श्वे द्वयमूलसूत्रां विभजेच्च नमो द्वारं हीकारक्रोधदृष्टिर्न शतिः प्रवचनाभग
 वन्मूर्तिर्लोहद्वारस्य विवन्धभूतं चानलुम्यो मितं भिमोक्षे राहीकारेण वामेतरचक्षुषो चन्द्रसूर्यो निष्पाद्य क्रोधदृष्ट्योपरि

58

नो निरीक्षमाने हीः हीः कारमुदाहरन्नुम्यत॥ ततो मूलसूत्राद्वहिर्यथाक्रममेकैकैकैकमात्रिकान्तरं न्यक्काषद्व्युत्तराणि कोरा
 सूत्राणि र्यग्निभूतानि॥ तत्राद्ये द्वे तस्ते वेदो मुबो॥ परस्परश्रुता द्विमात्रिकसूत्रयुक्ते तु त्रिमात्रिकान्तरेण त्रिसूत्रपरिख्य
 स्थिते॥ त्रीणि तुरन्तद्वोरे वद्वलीतवो मय्यमात्रिकान्तरेण चतुर्थं त्वप्यकोरासूत्रं यावत्॥ ततो वेदीसूत्राणिः सप्तानि चत्वारि
 रिसूत्राणि॥ तत्रैकं मच्चलभुवमिर्यकसूत्रत्रयाग्राणिः स्पृष्टानि॥ तस्य पार्श्वे एकैकमात्रिकान्तरेण त्रीणि तोररास्रभान्तरा
 नस्ते भूमीनां चतुर्णामेषामाद्यत्रीणि दैर्घ्येण पञ्चमात्रिकारि चतुर्थं चतुर्मात्रिक॥ अत्र मण्डलतो ररायेरन्तरालमूभि
 रन्तपट्टिकाभ्यन्तकारपट्टिपोल्यीचोच्यते॥ ततो ब्रह्मराः पार्श्वे द्विमात्रान्तरेण मूलसूत्राणि रयूहचतुर्मात्रसूत्रैः सप्त
 निर्यक्कापोलद्विमात्रेण त्वोर्द्धनिः सप्तद्विमात्रेण सूत्रमेकं द्विवक्त्रं॥ तदगान्तिर्यग्निभूतं ब्रह्मरोऽपरपार्श्वस्थं तथा चक्राग्र

ग्रयावदेकमष्टमात्रिकशिलीसूचकसूत्रं॥ एवंतत्पार्श्वसूत्राग्रादयेरतत्पार्श्वसूत्राग्रयावदेक त्रिमात्रिकं॥ स्कन्धभूमिशिली
 सहित्तासारस्याशिल्यपरिपञ्चरजसाम्बासूत्रं॥ तत्त्वहिस्त्रेकमात्रातुमराडलतोरगायोरन्नरान्तपादि॥ अनेनैदमपि व्याख्यात
 वक्राष्टभागिकद्वारेवेदिकारहितंभतं॥ द्वारप्रमारात्रिर्युहाः कपोलः पक्षकस्तथा॥ वेदिगास्यानद्वैतवेदिकाद्वैतरङ्गभूः॥
 हारोवेदिप्रमाराः स्यादन्नभूमिस्तद्वैतः॥ वक्रनीचमशीर्षचवाहसुभभादिभूमथेतिनन्वानेराक्तमा॥ यच्चत्रपक्षेऽआ
 सारार्थक्रमशीर्षार्थचपक्षसूत्रद्वयगतसूत्रान्नवहिरेकमात्रान्तरंहित्वाएकसूत्रवरीनन्तत्त्वेवाचकस्तरा॥ स्वयंकल्पामान
 मापिमहारथैरसकृदन्तेनसूलसूत्राद्वहिरष्टमात्रिकस्थानपरिकरितैसपरिकरमूलमराडलमित्पनेनविस्तृष्टमितिप्रती
 यतां॥ रत्नवकुर्लापदिकयोरुपरिशोभाश्चक्रमशीर्षपट्टिक्रियतश्चिचेत्॥ क्रियतांकिमस्माकंमत्रनिबन्धेन॥ इमौनिर्यु

एकपोलपक्षारानुल्यास्यमानपक्षौ भवतांतत्रान्तरेषुक्तौ॥ इहत्वष्टमत्रिकक्रमशीर्षः कूटागारं यथाशोभनेन तथाव
 कुलीभिस्थितमसुकमिवक्रमशीर्षारिणिविना॥ इदमपतांमहाविहरादिषु॥ इहलेख्यमराडले उच्चेन सूत्रं यावत्क्रमशीर्षारि
 भाव्यमराडले तुपेक्षाईयावत्॥ क्रमशीर्षसुपक्षिणीति कन्त्रमालातन्त्रवचनात्॥ शिलीतने च सभद्वयमलिखितमपि भा
 व्यमराडले प्रतिपत्तव्यं॥ चतुरस्रं चतुर्द्वारमष्टस्तम्भोपशोभितमित्यागमात्॥ न चाम्यन्तरमराडलस्याष्टस्तम्भा अनेनोक्ताः॥ ते हि
 सम्भरादिमराडलेषु न विद्यन्ते॥ सर्वमराडलव्यापकश्चैदमष्टस्तम्भोपशोभितमितित्तशरणः॥ पार्श्वस्तम्भास्तु तोरणा नामेवाः॥ अतस्
 वयेनिर्यूहादिकं दालमूला इह माकाशे समुत्थितं कल्पयन्ति ते प्रवचनान्वानभित्ता एव॥ राजभि-
 त्तौत्तरनेहाराईहारवकुलीक्रमशीर्षारिणः क्रमेशोईमुत्थितानेव शोभाभाजि॥ वकुल्पसज्जप्रान्तस्तंविता शेयाः॥ शविडक्तंसप्तमेव

6। जलीमात्रिकेरत्नानिलिखितव्यानीति॥ यस्त्वेवं सर्वसूत्रनेष्टति स निर्यक्कोरासूत्रयः। वमूलसूत्रादं हि यथाक्रममेकघोकध्व
कैकमात्रान्तं तत्काससूत्राणि पातयेत्॥ सप्तसूत्राणि मूलसूत्राच्च गतानि षष्ठसूत्रं यावद्भस्मरोदक्षिणापार्श्वे तत्रैकमात्रा
द्वयं परित्यज्या परान्त्येकैकमात्रा एवं वामपार्श्वे॥ पूर्वक्रमोक्तस्वर्वितसुत्रेभ्योऽन्यानि नोपयत्स्वभोपरितोरगाद्वादशमात्रिका
तत्र अभागाद्वहिरकादशसूत्राणि॥ तत्र तोरगात्रिगुणांद्वारा तत्रैकादशपट्टिकमित्यक्षरान्नराण्यथाक्रमं॥ सुवर्गावकुली
वरादकावरराधकारवकुलीरत्नखुरकमशीर्षाणां पट्टिकाः॥ तास्वभकारं पट्टिद्वयं प्रत्येकमूर्ध्नि सार्धमात्रिकानवपट्टिकाः
प्रत्येकमेकमात्रिका नेह स्वर्गोपट्टिकाऽमारपट्टियमिति केचित्॥ अथवा वकुलीरत्नखुरस्वर्गो मकारकाञ्चनखुररत्नखुरवर्गो
क्रमशीर्षाणां पट्ट्याः आमाप्रागुक्तैकादशपट्टिनाञ्चनिर्यज्ञानमुच्यते॥ तत्र त्रस्मरोदक्षिरो वामे च साद्वपञ्चमभ्रान्ते ररा प्रथमा-

62

आसामूर्धनसार्धमात्रिकाऽद्याद्विनीयात्॥तृतीयैकमात्रिककचित्तर्वाधमात्रिका॥पञ्चमीसार्धमात्रिका॥षष्ठ्यर्धमात्रिका॥सप्तम्ये
 कमात्रिका॥अष्टमीसार्धमात्रिका॥नवम्येकमात्रिका॥दशम्यर्धमात्रिका॥एकादशीसार्धमात्रिकाः-पद्मसार्धद्विमात्रिका॥तउपरि
 सूत्रवेधसार्धमात्रिका॥षणमात्रानरेराद्वितीयंनृतित्येचत्रिमात्रिकं॥चतुरमानरेराचतुर्थपञ्चमात्रिका॥सार्धत्रिमात्रानरेरापञ्चमं
 सार्धचत्रिमात्रिकं॥त्रिमान्नानरेरापष्टपञ्चमात्रिकं॥सप्तमादिचत्वारिसप्तमानुकारिणः॥एकादशंपञ्चमात्रिकं॥इहपञ्चमीपद्म
 तिर्यकसार्धत्रिमात्रिकाउपरिभागे॥सप्तमीजमात्रिकाऽधउपरिजषणमात्रिका॥सर्वासाम्चपद्मीनांप्रत्येकंवहिरन्नेउर्ध्व
 सूत्रमेकंयथासम्भवमभ्यन्तरान्नेचाद्यसूत्रस्यत्वंमात्रांभ्याकोत्थिता॥एतत्तुसूत्रान्नरसत्वंसदेकवक्त्रेदृश्यतेयथाशो
 भन्नलिरिवजव्यं॥अस्याभ्यन्तेरन्नादिलिखनाच्चमूर्धमात्रान्यत्कान्तथैवक्रंसूत्रमेकं॥आसारपट्टिमनेनसाषोडशमात्रिकाः॥ये

63

षात्तु नृपोदोषत्रिधा १॥ सूर्यो १६ नृपो १० दिशुषः मनुत्रिधादिशः १०॥ श्रमात्रिकात्रिर्यं कापटीनानारोक्रमादिति मन्त्रं तच्चान्नगलमात्रि
 केषु वकुल्यादीनागभावे कथं वकुलीपटीयमष्टादशमात्रिकेन्यादिकंचक्षुषुत्वित्रमिति निरूप्यता ॥ उपरिसकरस्त्वोऽसीत्त्वपत्रं
 दादिकं यथाशोभं नो गरास्थापरित्रभरोद्वादशाक्षरं धर्मचक्रद्विमात्रिकं ॥ अद्यो रैरन्ध्रितं चक्रं पञ्चभागिकेनेमिकमिति द्वेचित् ॥
 नस्यासनं पञ्चचद्वौ नोररास्यैकादश्यापदा ॥ आसनस्य वामेत्तरपार्श्वयोः स्थितक्रमः शीर्षे षु स्थिते चक्राभिमुखे मृगमृग्यो च
 क्रारक्षमात्रिकदूरगो एकमात्रास्थितसर्ग्रीवमुखे चक्राग्रलोचने लिखनीये ॥ विमलप्रभायां हि सव्यावसवे चक्रस्य मृगामृगो
 त्युक्तं ॥ कश्चिदाह क्रमशोर्षां शान्तं नित्यं तत्पट्टिकायां मृगमृग्याविवस्त्र इति ॥ तन्मतस्यार्थनागं बुद्धिपाथलिखितं नोररा
 त्रिगुराद्वारात्तेस्तंभोपरिस्थितं ॥ पश्चिमीक्रमशोर्षाभ्यां युक्तं घरायानि नाडितामित्यागमेन विरुद्धं ॥ अत्र हि आसनपार्श्वस्थ

पार्श्वस्थमृगमृगीपुच्छपरयोःक्रमशीर्षेद्वयद्वयमुक्तंअनएवात्रमतेमृगमृग्योनक्रमशीर्षेस्थेचक्राद्वहिर्मात्राद्वयेविश्वक्त्र
 स्थभूकाग्रंचकाराशामन्तरेष्वपिदृश्यमानं॥चतुर्दशमात्रिकभूकमतेद्वादशभागेकसपरिक्रममराउवाधिकरसास्यविश्ववज्र
 नामेद्वादशभागिकस्यप्रतिदिशाराःपद्मवरटकान्तयावदवस्थिताचतुर्द्वारभागिकाश्चिनस्यात्॥निरूपितंचतन्मतं प्राक्॥मराउ
 त्तनाभोरवादिमध्वएकसूचिकमुपरिपञ्चसूचिकवज्रकारंकीलकंह्येनंविचिन्त्यकीलनमन्त्रेरासाष्टशतंपरिजप्त्वाकोट्येनम
 त्त्रेरातुक्त्रमुज्जरेणाकोट्यतदासक्तद्विगुणीकृतपर्यावृत्तिमात्रसूत्रेराभूकाग्राद्वहिवर्जुलापद्मकेशरेस्वामेशान्पादिशतआर
 भ्यप्रदक्षिणां सूत्रयेत्॥तत्त्वैरिद्विमात्रपद्मदलावलीवल्लयस्यवर्जुलंसूत्रंदनाग्रनग्नधर्मोदयांशसूचकं॥तत्रापिकेचिन्सम्बरादिम
 राउलविशेषधर्मोदयानभाष्यते॥तत्रधर्मधात्वन्तर्गनमेवतदिनिधर्मधातुसूचकंमत्सूत्रमित्येकेतच्चक्रवाडंरूपंनदिन्यपरे॥त

65

द्विहिमात्रिकवज्रावन्पावर्तुलसूत्रं घननिविडमहाचक्रवाडरूपं। वज्रपट्टिकायां त्रिशूकानि पञ्चसूकानि वा वज्राणि विध
 वज्राणि वा यथागमं लिख्यते। तद्विष्टुमात्रिकरश्मिभुवोवर्तुलं सूत्रं रश्मिघट्यानां तुल्यमानमाश्वप्रभामराडलाद्विचक्रवा
 डं वर्तुलं सूत्रयेदित्यानन्दगर्भः। अनएव तत्र गुरारजो न पातयेत्। अश्वलपटी मूर्द्धनो मकरमुखोद्गीर्णः। किञ्चिन्निर्यगत्वा
 वहिनिःसूतामध्ये त्रिमात्रविस्मारादीर्घेराघोडः। मातृका विश्ववज्रस्यारालोरगापार्श्वेषु। पञ्चान्विश्ववज्रपक्षेत्वारपा
 श्वेऽपरारालोरगासु भाभिनिःसूत्रानिर्गताः सप्तमात्रिका इति पक्षेरासङ्गताः। कृयागाराद्विकिञ्चैर्रेलोरगासु भाः प्रत्ये
 कचतुरस्रवेदीस्थितत्वात् समभूमिस्थितत्वेन वेदीनमादवदृश्यन्त इति वेदी वहिलिखनमुचिप्रमेघं। एवं मूर्द्धान्नराल
 पटीपादो नैर्द्वयज्यिके जिह्वमित्युनीयतां। एवमयमेकं पश्य उक्तं। चतुर्मूलसूत्रपरिधिन्मूलमराडलादेव द्विगुरा

66 | देर्घ्यसूत्रं तेन ब्रह्मसूत्रं चतुष्षिमात्रिकपातयेत् । जप्योक्तं ब्रह्मसूत्रस्य अष्टभिस्तन्महाभागैरेकैकं पार्श्वमङ्कयेत् । एतानि
 वमहाभागान् प्रत्येकं चतुःकशैः । एकैकं ब्रह्मपार्श्वे तद्विंशत् कशकाकृतम् । द्वारमानो महाभागो सूर्यः कशोऽष्टमः शिव
 इति । अन्यत्र चोक्तं चतुरस्रकृते शुद्धे मराठलद्विगुणाधिके । श्वेतः सूत्रं ततः कृत्वा सोऽनुरः साधकः स्वयम् । श्वेतचन्दनसंमिश्र
 शालिष्पिष्टेन ते मयेत् । यत्प्रभासां भुवे च्छक्रं द्विगुणां तन्न पातयेत् । ब्रह्मसूत्रद्वयं शुद्धं न दद्वै मूलसूत्रकमिति । ब्रह्माग्निरमृत
 केशराजदन्तकलिशकिरणमाना चृत्तसूत्राणि । यदुक्तं द्वारषोडशकायामं चक्रवाडस्य चान्तरमिति । तत्र केशरैरेखात्
 प्रभृतिचक्रवाडमभिमतम् । तत्कथं केशरदन्तधर्मो दयाहि न वज्रावली प्रतिबद्धा । वज्रावलीरूपहि वज्रप्राकारं चक्रवा
 डमुच्यते तथा चोक्तमार्यनागवृद्धिपादैः । ते एसां दज्जघ्निखरं न द्वाह्यं चक्रवाडकम् । वज्रमाना सुररम्पा इमिति । तत्र हि वज्र

67

मल्लेवचक्रवाडं सुरश्माद्यमिति व्यक्तसुक्ता॥ अथ बलयसाम्याकैशरादिकमपि चक्रवाडमिव चक्रवाडमुपचर्येत्॥
 उपचारश्च सम्प्रतस्त्वैषामिति गम्यते न वा ह्यमिति वचनान्तरायधेवंतर्हि साधुक्तं॥ अतस्त्वं वचनासे शरादिकं नाली
 निकश्चित्॥ तत्सद्गतं विश्ववज्रस्य पद्मस्थत्वे॥ पद्मेन धर्मो दयापादं विनापि क्वचित्तदस्मीत्युक्तमिति चेत्॥ इह तर्हि साज्ज
 दत्तमेव तदित्युपचारः साधु॥ पिण्डोक्तमेपि शृण्वन्पश्चात्वास्थिरचनान्मकं॥ अनेन विधियोगेन ज्ञानभूमिरधिष्ठाते आया
 शवातु मध्यस्थं भावयेद्वायुमराडजमित्यादियावच्चतुर्मराडलसंहरवज्रभूभागे मराडलेन च भूर्भुवःकारान्विष्यन्त्रकूटागारं विभा
 वयेदित्यत्र ज्ञानभूमिराकाशधातुश्च धर्मो दयातस्य मध्यं पद्मं तत्स्थं वायुतेजसोपपृथ्वीमराडजचतुष्टयेन मिश्रितेन भू
 भागं विश्ववज्ररूपं निष्पाद्य तदुपरि चन्द्रमराडले भूर्भुवःकाराकूटागारमित्यर्थः॥ अतः पद्मेन विना विश्ववज्रमिहेति मरुती

68 भानि॥विश्ववज्रनामिसुहादशद्वारमानातदारास्तप्रत्येकद्वारद्वयायामाः॥ततमृतसूत्रस्याम्यनरमष्टद्वारमानंवाह्यन्त
 द्वारद्वयायामतश्चान्तरालपट्टीनाम्नावा॥तोरणसम्भानं तोरणानिर्यकत्रिगुणांद्वास्ताततःस्तम्भोपरितोरणमेकद्वारमा
 नमूर्ध्वनैकादशपट्टिकाः॥तत्रयथाक्रमेणवकुलीरनाश्वखुरस्वर्णमकरस्वर्णखुररत्नखुरस्वर्णक्रमशीर्षाणांमष्टमाष्टमद्वय
 शचतुर्विंशष्टमचतुर्विंशद्वादशाष्टमद्वयचतुर्विंशष्टमद्वारांसिकापट्टिका॥उक्तञ्चवकुलीरनास्थानास्वर्णमकरास्थ
 काञ्चनास्थाना॥रत्नासंस्थानाच्च॥स्वर्णाक्रमशीर्षकाश्चननः॥द्वारद्वादशभागाःस्युःस्थानाःस्वरापर्यायाद्वारचतुर्विंशद्वा
 शेषाद्वाराष्टमांशिकाःपट्टाश्चिन्तिआसांनिर्यधानमुच्यते॥ब्रह्मणोदक्षिणोवामेचसार्धचतुर्मात्रान्तरेराप्रथमापट्टीसार्धद्विमा
 त्रिका॥तउपरिसूत्रञ्चाद्यंसार्धत्रिमात्रिकं॥पञ्चमात्रान्तरेराद्वितीयतृतीयञ्चत्रिमात्रिकं॥चतुर्मात्रान्तरेराचतुर्थत्रिमात्रिकं॥

69 | सार्धत्रिमात्रिकनोररापञ्चमंसार्धत्रिमात्रिका॥ त्रिमात्रान्नोररापञ्चममात्रिका॥ सप्तमस्त्रिंशत्पञ्चमाकारोदशमं
 सप्तमात्रिका॥ एकादशंसामात्रिका॥ पद्मीनांप्रत्येकवहिरान्तर्द्धसूत्रामेकयथासम्भवमभ्यन्तरानेव आद्यसूत्रस्य त्वर्द्ध
 मात्रान्यन्ते स्थिताः॥ एतत्तत्सूत्रं सूत्रान्तरासम्बन्धसंदेकवक्त्रं दृश्यते॥ यथाशोभणी कर्तव्यां अस्याभ्यन्तोरन्तादिस्तिखनार्थमर्द्ध
 मात्रतत्त्वात्तथैव वक्त्रं सूत्रमेक॥ येन तत्र निर्यद्वाहभागैश्चतुर्भिर्मणिपट्टिकाः॥ तथैवाश्वखुराद्ये देस्वनाच्चनेन मणिरुताः॥
 सार्धत्रयमहाभागावकुलीकाश्च नानथाः॥ महाभागत्रये शैवमकरक्रमशीर्षकेति बद्धजितनमतेः॥ नरालमात्रिकेषु वक्तव्य
 दानात्मभावेककथवकुलीपद्मिं षोडशमात्रिकेन्यादिकं वक्तुं सुचितमिति निरूप्यता॥ तोररापयेकद्वारमने वस्त्रादि
 मात्रिकचक्रनस्यासननुक्रमशीर्षपट्टिकाया उत्पार्श्वयोर्मृगमृग्योषार्थजातपुच्छपरक्रमशीर्षस्थवन्द्यकलारत्नवज्रा

70 | सार्द्धद्विमात्रिकरत्नदरोडसकमरुकोलद्विमात्रिकपट्टने छत्रेश्वने कचिद्रक्ते अवलम्बितचीरद्वयेतर्ह्यशिवमानेनदराड
 लुपदलंतयेत्यन्यथा। अष्टमात्रद्वयमिति कश्चिन्। अन्तिमक्रमशीर्षापरिष्कृत्यताका मात्रिका चक्राद्विमात्रिका विश्व
 वज्रावाचक्रावाराणामनुरेषु दर्शयमाना। ततः पञ्चावलीद्वयपट्टिके एकमात्रिके द्विमात्रिके वा। रश्मिमालाद्विमात्रिका। तथा चो
 क्तं वज्रडाकनद्वे। रजोभूमिद्विगुणमानं प्रभामराडलकं वहिः। तच्चक्रवाडवाद्येतुं वृक्षाद्यश्मशानकमिति। श्मशानानि पुनश्म
 शानवासी देवतानामेव यन्निनाम्पोषां। तासामपि रजोमराडलेन कर्तव्यान्यभयसमागमे। चतुर्मात्रिकापिकिरणपट्टिकातत्रोक्तो
 कश्चित्सम्बरमराडले। वज्रपञ्चारिरूपचक्राकारत्रितयं न्यसेदित्यनेन वज्रवलयोद्विः पञ्चचक्रवलयोद्विः। वृत्तसूत्राशार्थं नुसूत्रं
 वितस्पायधिकं कर्तव्यं एकगुरो नवा सूत्रेण वृत्तसूत्राणां। मराडलद्विगुणादौर्ध्ववचनेन तुलेखा मराडलं विश्ववज्रतदधिकरणां प्रक

71

रान्नसमपयेन्नमूलमराडलस्याम्यन्तरेवाहोचसमानमेवेतिसूचिनश्चगच्छेति द्वितीयः पक्षः ॥ नागबुद्धिपादेन प्रथमपक्षस्व-
 वर्णितः ॥ तैर्हि निर्यूहकपोलयोः ॥ सममानमुक्ततोररां त्रिगुणां दारात् कुम्भस्तम्भोपरिस्थितमिति च ॥ नत्वा सति हि तोररा-
 दारातिर्यक् त्रिगुणां न स्यात् चतुर्गुणो स्यात् ॥ न स्माह ईनस्व त्रिगुणां त्वं तेषामभिमतं ॥ दाराद्वा सर्वतो वेदीकपोलः पक्षक-
 थं न्यागमान् निर्यूह ईनकपोल इत्यप्युक्तं मगवता निर्युद्धा त्रिगुणां तोररापक्षोपीति पक्षद्वयमपि वर्णितमस्माभिः ॥ द्वितीय-
 पक्षे गर्भमराडलान् द्विगुणां वहिर्मराडलमुक्तपक्षकेशरवत्तसूत्रादर्थः ॥ प्रथमपक्षे तु संपरिकरगर्भमराडला इति मराड-
 लं यावत् ॥ तोररास्तम्भात्पूंपक्षकेशरवत्तसूत्रादर्थः ॥ कृतर्दशमात्रिकमिति तु पक्षद्वयेपि न घटात् इति प्रतिक्षिप्तं ॥ इह
 दारानिर्यूहसन्धीमात्रिके चन्द्रकलास्थितं चक्षुःपीतं श्यामं कृष्णं वा ॥ नमुपर्यध्वज्राद्भूतं पूरणं वज्राद्भूतं ॥ तथा च स्तेभु

बोवहिकोणद्वारनिर्यहसन्धिषु। वज्राङ्कुरन्तचन्द्रेस्तुसमन्तात्परिदीपितमित्युक्तं॥ अन्यत्रापिवेदीवहिरभ्यन्तरकोरो
 कशनैयथाक्रमंलेख्या॥ शशिरविरत्नासनयोवज्राङ्कितमेकमपिरत्नमिति॥ चतुरस्रवेदीस्थितकलशस्थास्तोररास्तम्भा
 तथाच॥ तोररां त्रिगुणां द्वारान्मकरान्मकरास्पतः॥ उद्गतास्तोररास्तम्भावेदीकम्भसमुद्गवास्त्युक्तं॥ जेषां मूलेषु च मारी
 वम्भो मध्ये गजो पर्युद्धाहुभूतः सिंहः॥ तोररासारात्तदभावपक्षेव कलीपटीते लस्वितारत्नपत्रद्वयाते लस्वितायथाशोभं स्त
 पीतादिवर्गाचिन्नावावस्त्राञ्चलीरत्नदराडचामराश्च। कश्चित्तभञ्चलपट्टिकायां गजोपरिसिंहेव कलाम्बितरत्नहारः स्तम्भ
 मध्येन दर्परास्वेत्याहारत्नपद्यां कोरोत्रिकोरांचतुरस्रतिलकं वर्तुलचानुक्रमेणारत्नवन्धाश्चैकैकस्तम्भपाश्वरः। हारपट्टिका
 यांचतुःकनकमेखलावहिर्मकरानानाङ्गीरारत्नसूत्रगन्धितसुक्ताहाराः। पार्श्वद्वयोद्वाधोहेमवद्धमारीकप्रमध्याहारपार्श्वयो

शीघ्रउनालम्बितरत्नावलीधाराहेमवद्धस्थूलमणिसुन्दरागार्द्धहाररत्नदराउचामराधरायनश्रवामराश्रवद्विजिलम्बने॥ क्वचिन्नअ
 र्द्धहारपार्श्वयोः सुमनसुगन्धहारालम्बितास्तन्पार्श्वे विचित्रवस्त्रार्द्धहाराअक्षकहारश्रवकोरोविचित्रना॥ हरोदरेपद्मचन्द्रक
 लार्द्धवज्राङ्कुरविमराडलंकचित्॥ रत्नश्रवकचित्॥ पद्मस्थवज्रश्रवकचित्॥ पद्मदन्तार्द्धसंस्थानेषुक्रमशीर्षेषु सुवर्णकृभ
 म्थाप्यकृभमस्थावादिश्चष्टोच्चजपताकाश्रवन्दुकलारत्नवज्रान्वितशिखररत्नदराउनिबद्धाधरासुतालिवस्त्रास्त्रिजिह्वा
 ग्रामृगराजराजहंसोरगभुक्॥ पृथुरोममकराङ्काः॥ अलिलान्दोलनत्रिभङ्गलोनाभिनेयारशान्किंकिरीमुखराः सचामरापू
 नाकाअपितथापरंमृगादिचिह्नशून्याः॥ चतुष्टकोरोषुक्रमशीर्षेपरिद्वाराणिचवारि॥ तोररोविचित्रंविनानंहारार्द्धहारश्र
 खुरवरण्डप्रानेषुध्वजाः पटाकाश्रवयथाशोभसिंहुशार्ङ्गलहंसमयूरकिन्नरकिन्नर्योपितोररापार्श्वेषुनातिदूरेभद्रघटोद्गो

र्णा॥ कल्पपादपाहस्यादिसप्ररत्नान्वितामेघनिष्क्रान्तमूर्तयोगहीनपुष्पस्रजःसिद्धकचित्कचित्॥ एवंमयंमूलमराडलाक्षीह
 सूत्ररालिखनक्रमःसर्वमराडतसाधारणः॥ अभ्यन्तरेतुविशेषउच्यते॥ मूलसूत्रस्याभ्यन्तरेदेवतापट्टिकान्तकंदारमितान्तरंन्यत्का
 निर्यकसूत्रमेककोरासूत्रद्वययावत्॥ तदभ्यन्तरेरूपवज्रादिन्यासान्वंदारमानंन्यत्कात्रल्लनाभिस्थसूत्रंब्रह्मसिंहेशानसूत्रेवा
 धृत्वागर्भमराडलसीमाचतुसूत्रंप्रथमं॥ तदभ्यन्तरेवज्रावलिमात्रिकान्तरेरातथावत्तसूत्रंद्वितीयंतस्मादपरदिग्बत्तसूत्रंयावद्
 क्षुरोदक्षिरोपाश्वर्यसूत्रद्वयंप्रथमंमात्राद्वयान्तरेराद्वितीयस्तम्भनायकचित्मात्रिकान्तरेरा॥ एवंवामेअत्रप्राच्यादिशिसम्भ
 सूत्रंदक्षिरास्थउदङ्मुखमुत्रयेत्॥ प्रतिचासुतुरस्थोदक्षिरास्थः॥ उदीच्यांपश्चिमस्थःपूर्वास्थः॥ अपाच्यांपूर्वस्थःपश्चिमा
 स्थः॥ वज्रडाकेतुप्रथमवत्तसूत्राद्विहरीचिमालार्धमात्रिकान्तरेरावत्तसूत्रमेकसुक्तं॥ नतोब्रह्मकोरासूत्रलोपान्नवकोखा

75

भवन्ति। अपरत्र ससूत्राणि नायकस्थानपदान्नः सूत्राणि च प्रोच्यानि कोरासूत्राणि देवतापदिसूत्राणि च स्थाप्यानि देवता
 स्थानसूत्रो विशेषाश्च सज्जपाते पानेने वैखादयितव्यानि। इहं यद्येव सूत्रपातादन्पथापानयेत्समुदात्र ह्यारोवहिद्विमात्राज्जे
 रामूत्रमेकनस्पवहिरेकैकमात्राज्जेराषसूत्राणि सप्त अपि कूटागारक्रमशीर्षसूत्रं यावत्सप्ततत्रोक्तसप्तानि प्रपान्येव
 प्रपान्यप्राग्वर्तुन सूत्रत्रयं कृत्वा पूर्वक्रमसूत्रपाते स्थापितसूत्राणि स्थापयित्वा न्यन्निजुमेदिनिद्विधापीयं मञ्जुवज्रमराड
 त्तेऽपि षणी। नायकान्तरन्यासे पीयतेनेन चतुरस्रचतुर्द्वारचतुर्लोराभाषितं चतुःसूत्रसमायुक्तसूत्रयेद्वा ह्यमराडले॥ तस्या
 भ्यन्तरतश्चक्रमष्टमराडलकोपमं॥ अर्द्धेन बाह्यचक्रस्य समन्ता उपरिमराडलं॥ चक्रस्य भादिरचितं वज्रवल्पावृत्तं शुभ
 भिति॥ चक्रस्य भादिसूत्राणां भूमिमुत्पारजो भुवेति च विभुक्त॥ पिराडोक्तमोक्तमराडले पीयमेवैषि॥ विशेषः पुनर्द्वितीय

76 वृत्तसूत्रस्याभ्यन्तरे वज्रावलीमात्रिकान्तरेण मृतीयवृत्तसूत्रप्रथमवृत्तान्तरे रश्मिमात्रानतुप्रथमवृत्तसूत्राद्वह्निर्वृत्तसूत्रमिति
 यत्राङ्गनागवृद्धिपादः॥ मूलसूत्रस्य चार्द्धेन गर्भचक्रप्रमारातः॥ तत्र च ब्रह्मरौवेदिमात्रं स्याद्वेदिकार्द्धेतितीयकः॥ मृतीयसार्व
 वेद्याचवेदिकार्द्धेन चापरं॥ वज्रमालोच्चलं कुर्यात्पञ्चरश्मिविभूषिता॥ बाह्यतो गर्भचक्रस्य चतुःसूत्रममालिखेत्॥ अष्टसम
 लिखेद्गर्भवज्राङ्गितसुशोभनानवकोट्यमितेनैव वज्रसमभान्नरान्तरे इति॥ आसंप्रयेन त्रैलोक्ये वज्रसत्त्वमराडले मूलसूत्राभ्यन्त
 रत्रैमात्रिकान्तरहिवासात्कार्द्धमन्तरं वृत्तसूत्रद्वयमध्यगवक्रावल्पोः॥ तदभ्यन्तरे त्रिमात्रिकान्तरत्यक्तमात्रिकार्द्धमन्तरं वृत्त
 सूत्रद्वयमध्यगपञ्चावल्पाः॥ तदभ्यन्तरे त्रिमात्रिकान्तरपरित्यज्य वृत्तैकसूत्रान्तमात्रिकार्द्धमन्तरं रश्मिमात्रायाः॥ तदभ्य
 न्तरे मात्रिकार्द्धमन्तरं वृत्तसूत्रद्वयान्तर्वज्रावल्पाः॥ अत्राभ्यन्तरवृत्तसूत्रादपरदिग्वृत्तसूत्रं यावद्ब्रह्मरौदक्षिरोपार्श्वे सूत्र

इयं॥ प्रथमं सार्द्धं मात्रिकान्तरेणाद्वितीयं सभनायकचिन्मात्रिकाद्विजनेरेणा॥ एवं वामेः ब्रह्मादिलोपः पूर्ववदिति सविशेषा
 टिपि॥ शानडाकिनीमराडले मूलसूत्राभ्यन्तरे चतुर्मात्रिकान्तरेणावन्तं सूत्रं॥ ततो गर्भरोचिमात्रिकान्तरेणाद्वितीया ततो वज्र
 माला मात्रिकान्तरेणा तृतीया ततो देवीधरा मात्रिकान्तरेणा तिर्यकसूत्रमेकवन्तसूत्रं॥ ततः सभनायिकाचिन्मात्रिकान्त
 रेणाद्वितीयं तथेति विशेषाटिप्पराणा॥ हेक्वचचतुष्टयस्य सप्तदशात्मके स्य मराडले मूलसूत्राभ्यन्तरे ब्रह्मकोणा सूत्रारोपच॥ ना
 न्यत्सूत्रं पाठनीयं॥ ब्रह्मसूत्राद्बहिः श्रुत्वारिवन्तसूत्राणि तत्राष्टं करिं काया मात्रिकाष्टमांशाधिकसार्द्धं द्विमात्रिकाभरत्पञ्च
 द्वितीयदलानां सपादपञ्चमात्रिकान्तरं हित्वा तत्र बहिर्मात्रिकाष्टमांशं हित्वा तृतीयं मात्रिकान्तरेणावन्तं सूत्रं॥ चतुर्थमात्रि
 कान्तरेणागर्भरोचिघां॥ नैरात्म्यायास्त्रयोविंशतिमायाः पञ्चदशान्तिमायाश्चैकैरुज्ज्वलायाश्च मराडले पञ्चमेव वज्रमृत

78

चतुष्टयस्याप्येवांनवात्मकस्य हेक्जचतुष्टयस्य ब्रह्मसूत्राद्विहिः कर्णिकार्थः पञ्चमात्रिकान्तेराकेशरत्नसूत्रमेकं ॥ नत्वं
 हिदलान्चंद्रशमात्रिकान्तेरौकमिति विशेषः ॥ नत्वं हिमात्रिकं कलशानां वज्रावलीतत्रेति कश्चित् ॥ भगवतो महाभारत
 पस्य पञ्चात्मकस्य मराडलेप्येवमेव ॥ नवात्मकस्य भगवतो वज्रकपालस्य मराडलेपितथैव ॥ वज्रहूकारमराडलेप्यस्य ब्रह्मसूत्रात्सार्धं
 द्विमात्रिकान्तेराकेशरत्नसूत्रवत् ॥ नत्वं हिदलान्चमपञ्चमात्रिकान्तेरावत्नसूत्र ॥ नतोमात्रिकान्तेरादिग्विदिह्युष्टोपशानि
 सार्धं सप्तमात्रिकारिणः ॥ प्राक्पश्चाद्विस्त्रिमात्रिकं पश्चिमपश्चाच्चतुर्थेति टिपि विशेषः ॥ ॥ श्रीमस्वरस्य भगवतो म
 राडले वज्रवाराही मराडले च मूलसूत्राभ्यन्तरे ब्रह्मकोरासूत्रे चैव स्थिते ज्येष्ठसूत्राद्विहिद्विमात्रिकान्तेरन्त्यत्कासूत्रमेकं मू
 लसूत्रावधिपानयेत् ॥ कोरासूत्रस्य सव्यवामयो द्विमात्रिकान्तेरन्त्यत्कैकैकं सूत्रदोर्ध्वरानाभ्युभयपार्श्वयोश्चतुश्चतुष्टयमानं ॥

ततोन्नहरा. कोरासूत्रस्य च वहिः सूत्रार्द्धाद्विमात्रिकमन्तरं त्यक्त्वा प्रथमं सूत्रं ब्रह्मरा. ॥ कोरासूत्रस्य च न त्पार्श्वे सूत्रयोश्चोप
 रिहारमानं ॥ तस्य वहिः स तथा पञ्चसूत्राणि ॥ कोरा न त्पार्श्वे सूत्रोपरि षष्ठमपि सूत्रं ॥ तत्र ब्रह्मरा दक्षिणो प्रथमं स्यैकमात्रा
 न्तिः स त्पार्श्वे द्वितीयस्याग्रे गत्वा तृतीयस्यैकमात्रान्तो प्रविश्य चतुर्थी ग्रे गत्वा पञ्चमस्यैकमात्रान्तो प्रविश्य षष्ठ्या ग्रे गत्वा सप्तमा
 र्यैकमात्रान्तो प्रविश्यं सूत्रं वक्रं मेकं भवति ॥ अस्याभ्यन्तरे अर्द्धमात्रान्तरं हित्वा संज्ञाभिदमिव चक्रं द्वितीयं ॥ एवं चक्रं सूत्रद्वये
 चरुणो वामे पितथा कोरासूत्रस्य वामे न रयो ॥ ततो नाभौ सूत्रं धत्वा मूत्रमादायाभ्यन्तरे एकद्वारान्तो रात्र ह्मरा धत्त स
 त्ररा च चारिवत्त सूत्राणि ॥ यउक्तं मूलसूत्रमुपादाय वृत्तं सूत्रचतुष्टयं ॥ ग्रामयित्वा त्रिचकाराणां द्वारमानेन संगतं ॥ शेषमष्ट
 दले पद्मं मानं नातो धिकं मना क् ॥ कञ्च पद्मारिना नाश्च चित्तचक्रादिने मिधिति ॥ तत्राश्च त्रयाराणां प्रत्येकमभ्यन्तरे अर्द्धमात्रान्तो रा

चतुसूत्रमेकं॥चतुर्थस्यतुचित्तचक्रनाभ्यन्तसूचिकस्याभ्यन्तरेमात्रिकपादांशान्तरदलसार्द्धद्विमात्रिकान्तरेराकारिकाथ
 वृत्तसूत्रमेकं केशरवलयं रूपं॥चतुर्थस्याप्यभ्यन्तरेवज्रावलीबलयार्थमर्द्धमात्रिकान्तरेरावृत्तसूत्रमेकमिन्पण्युक्तं॥वज्रेश्व
 रंभिरत्पुंग्रेर्वेषयेदरपार्श्वयोरित्यन्या॥अरपार्श्वोपरियथायोगंवज्रपद्मचक्रमानाश्चन्यपर॥अत्रवहिर्दन्तसूत्राभ्यन्तरेवृत्त
 सूत्राणपारासूत्राणिचसेरक्ष्यान्यानिप्रोक्तानिदिविशेषादिप्यणी॥ ॥ इयमेवपञ्चविंशत्यात्मकस्यकुड्मकपालस्यमराडले
 विशेषस्तुप्रथमोक्तचतुर्थवृत्तसूत्रं केशरसूत्रञ्चनकर्तव्यं॥षष्ठवृत्तसूत्राभ्यन्तरेहिदलपञ्चमात्रिकान्तरेरावृत्तसूत्रमेक
 केशररूपमत्रेति॥योगाम्बरमराडलेमूलसूत्राभ्यन्तरेसार्द्धत्रिमात्रिकान्तरंत्यन्कामात्रिकान्तरंवृत्तसूत्रद्वयमध्यगवज्राव
 ल्याल्लतः सार्द्धत्रिमात्रिकान्तरेरावृत्तः अपरात्तटिपिः पिण्डीक्रमोक्तमराडलेवमूलसूत्राभ्यन्तरेकूटागारद्वयं टिपिश्चवश्यमा

8। त्रिचत्वारिंशदन्तकमञ्जुवज्रमण्डलवदित्यन्तः॥ गर्भकृत्यगारात् द्वितीयं कृत्यगारवृत्तमितिकश्चिन्नामकृतागारमत्रावज्रा
पत्नीप्रार्थदित्यपरः॥ श्रीमद्यमोरेस्त्रयोदशात्मकस्यमण्डले ब्रह्मकैरासूत्रशोषवनान्यत्तत्रब्रह्मसूत्राद्वारद्वयान्तरं त्यक्त्वा वि
श्वकज्रवेदीसूत्रमेकतिर्यङ्कोरासूत्रं यावत्॥ तस्याभ्यन्तरे वज्रावलीसूत्रमेकमात्रिकान्तरं त्यक्त्वा वेदीसूत्राद्वारं यावत्
द्वाराणि॥ तदनुब्रह्मकोरासूत्रागालोपयेदिति विशेषविधिर्न॥ वज्रनारायणमण्डले ब्रह्मकोरासूत्रे धेवस्थितेषु ब्रह्मरूपो वदि
कैरिक्तिकान्त्रिमात्रान्तरेण वृत्तं सूत्रमेकं तद्वर्द्धितं परमात्रान्तरेण वृत्तं सूत्रं ब्रह्मकोरासूत्राणि प्रोद्धत्वा पञ्चविंशत्याम्भकमा
राचिमण्डले मञ्जुवज्रमण्डलवदिति॥ पञ्चरश्म्यां त्रयोदशात्मके मण्डले ब्रह्मकैरासूत्रशोषवनान्यत्तत्रब्रह्मसूत्राद्व
हः समन्ततश्चतुर्मात्रिकान्तरे नध्यपन्नं द्वाह्यष्टमात्रान्तरेदिक्षु चत्वारिपञ्चानि ब्रह्मकोरासूत्राणि तु मपि दितिविशेषाद्विधिः॥

82

शिरा॥ त्रिपञ्चाशद्विवेकात्मकं वज्रधातुमराडले मूलसूत्रस्य भेदेनैव द्वारद्वयनिर्णयान्नरन्त्यत्कान्तियेकसूत्रमेकं कोरासूत्रद्वयं
यावता न देवाभ्यन्तरे द्वितीयमराडलस्य मूलसूत्रं द्वारनिर्यूहादि क्रमशीर्षसूत्रपर्यन्त युक्तं निस्तोरणादिकं॥ अस्य मूलसूत्रस्य
भ्यन्तेन नरे मेव प्रथमं वृत्तसूत्रं तद्भ्यन्तरे वज्रावल्लोमात्रिका नरेणा द्वितीयं तस्मादपरदिग्धृतसूत्रं यावच्च ललाटक्षिरापाश्च
सूत्रद्वयोः प्रथमं मात्राद्वयान्तरेणा द्वितीयं स भूमामात्रिकान्तरेणा स्वं दामो जतो ब्रह्मकोरासूत्रलोपाब्जकोष्ठाभवन्ति । अ-
परब्रह्मसूत्रशिनायकस्थानपदान्तसूत्राणि च प्रोच्छानीति विरोधारिष्यन्ती॥ गर्भकुट्यगारे सन्तो रणामिति तु त्रिलोकमराडल-
स्यै कं तत्त्वसंग्राह्यं उक्तं वज्रलभभाग संस्थेषु पञ्चमराडलमसिडितमिति तत्तपञ्चतथागतस्थाने प्रवर्त्तनवज्रे रेखा लेख्या
आमुचपञ्चचन्द्रमराडलानि लेख्यानीति व्याख्यातमानन्दगर्भेणा तत्तसङ्गतो न हि वज्रं लवज्रे रेखा रागाच्चाचकमिदं तच्च वाक्ये॥

त्रिचत्वारिंशदान्मकमस्तु कञ्जमराडले मूलसूत्रस्याभ्यन्तरे द्वारद्वयान्तरेणानिर्यकसूत्रमेककोरासूत्रद्वयनमंतदेवाभ्यन्तरद्वितीय
 मराडलस्य मूलसूत्रंद्वारनिर्यहृदि क्रमशीर्षसूत्रपर्यन्तयुक्तमनोरसादिकं॥ अस्याभ्यन्तरे स्वद्वयान्तरेणानिर्यकसूत्रमेककोरा
 सूत्रनमंतदेवतजीयगर्ममराडलस्य मूलसूत्रंद्वारनिर्यहृदि युक्तमनोरसादिकं॥ अस्य मूलसूत्रस्याभ्यन्तरे ननरमेव प्रथममि
 त्यादिनेत्ता॥ कञ्जधातुगर्ममराडलवद्वितीयमराडलमिति विशेषादिप्यशी॥ भगवतोऽधर्मं धातुवागीश्वरस्य प्रसक्तं सर्वमराडलसाध
 गतावर्त्ममराडलसूत्रविधिजेय॥ मूलसूत्राद्यानितुसप्तसूत्राणां वर्जुलानां निविशेष॥ यदुक्तं वर्जुलं सर्वतो भ इमित्यादिकं अस्य
 निर्यहृत्तममूलसूत्रस्याभ्यन्तरे द्वारद्वयान्तरेणानिर्यकसूत्रमेककोरासूत्रद्वयसक्तं॥ तदेवाभ्यन्तरद्वितीयमराडलस्य मूलसूत्रं
 द्वारनिर्यहृदि क्रमशीर्षसूत्रावमानं नोरगारहितं॥ अस्य मूलसूत्रस्याभ्यन्तरे तथा जतीयमराडलस्य मूलसूत्रं तथा॥ अस्य मूल

सूत्रस्याभ्यन्तरेस्वद्वारद्वयेत्यादिनोक्तवज्रधातुगर्ममण्डलमिवचतुर्थमण्डलमिति विशेषादिष्यशी॥ उर्गतिपरिशोधन
 मण्डलेपिराडिक्कमेत्तमण्डलवद्विधिः॥ किलुवज्रावल्याजभ्यन्तरमष्टसभभादिरहितं पीतास्तारचक्रेणैवमण्डितमिति वि
 शेषः॥ ॥ मगवतोभूतडामरस्यमण्डलेचतुरस्रमूलसूत्रस्याभ्यन्तरेचतुर्मात्रान्तरत्पत्कातिर्यकनिरन्तरं सूत्रत्रयं कोरासू
 त्रद्वयसंगं॥ नस्याभ्यन्तरेचतुर्मात्रान्तरेणैकतिर्यकसूत्रं तथा॥ नस्याभ्यन्तरेचतुर्मात्रान्तरेणामष्टवज्रमण्डलोक्तगर्मपूरमि
 वगर्मपूरमितिचतुर्थपुट्टिपितं॥ पञ्चडाकमण्डलेमहामण्डलस्यमात्रामानेनमूलसूत्राभ्यन्तरेसाईकमात्रिकमन्तरं परित्यज्या
 परनवमात्रिकामन्तरं द्वादशसमाशान्कत्वा प्रतिपार्श्वमंशद्वयन्यत्कामध्याष्टमाशमानं मृतसूत्रचतुष्टयं तदेकस्याष्टमांशो
 द्वारंमूलसूत्राद्वहिः प्रसूत्राणिन्यादिकश्च प्रार्थद्विधातव्यं॥ एवंचत्वारिकूटागाराणिनिजोररानिदिशुःनाभौतुपञ्चमंकूटग

85 | रत्नद्वन् । नवमात्रिकमित्यादिकं सूत्रापि ज्ञातव्यं । किंत्वस्य कूटागारस्य चतुरांशान्नरं महामराडलमात्रयेकमात्रिकम् । अत्र
ह्रस्वस्य कूटागारे मूलसूत्रास्त्वनरं एकमात्रिकस्थया सूत्रद्वयमभ्यगनया चतुरस्रया वज्रावल्या परिबन्धनमर्द्धचन्द्राकार
शाश्वतस्य चक्रमानया वत्ता । वज्रसूर्यस्य नवोऽंशरत्नावल्या नवोऽंशरत्नाकारमष्टजेम्बा । पद्मनर्तेश्वरस्य पद्ममालया द्वारा
भिमुखकोणाचतुरस्रं पद्माकारंम्बा । परमाश्वं स्परवर्गमानया त्रिकोणमिति विशेषाद्विपरीता । सर्वेष्वपि कूटागारेषु स्वस्व
पेशयामूलसूत्रद्वारमात्राणां मानभवगन्तव्यं । षड्भक्तवर्तिमराडले महाकूटागारस्य मात्रया ब्रह्मसूत्राद्यच्चतुर्मात्रिक
मन्तरमपरचतुर्मात्रिकान्नरसहितं तस्य द्वादशांशान् कृत्वा षट्पृष्ठसव्यावसव्येषु प्रत्येकमंशद्वयं स्यात्पुनरेमूलसूत्रम
ष्टांशमानं पानयेत् । तदनुरूपद्वारमात्रानिर्यूहादिसूत्राणि चक्रमशीर्षसूत्रांयावत्तानन्तोदहिर्महामराडलमात्रया द्विमा

86

त्रिकमन्तरं हित्वा ब्रह्मसूत्रं धृत्वा वर्ज्यं लं सूत्रमेकं ॥ अस्यां शान्त्तमान् पञ्च कृत्वा एकैकांशस्य मध्यानिर्गतं ब्रह्मसूत्रं महा
मराडलमात्रया यमात्रिकं न स्पृशेत् ॥ अपरं ब्रह्मसूत्रं तथा ॥ स तद्द्वयस्य प्रत्येकं द्वादशांशान् कृत्वा प्रत्येकमन्तस्यांशद्वयस्येत्या
दिकं यावदित्यन्तमनन्तरोक्तं कुर्यात् ॥ स शुष्ममराडलेषु कोरासूत्राणां पिपातनीयानि ॥ स्रष्टां ब्रह्मसूत्राद्बहिः करिष्येति त्रिमा
त्रिकान्तरेणावृत्तं सूत्रमेकं ॥ तद्बहिर्दिक्षु षड्मात्रान्तरेणावृत्तं सूत्रमेकं तद्बहिर्दिक्षु विदिक्षु षड्मात्रिकारापद्योपधानि ॥ ततो वृत्तसूत्रं
तद्बहिरेकमात्रिकान्तरेणावृत्तं सूत्रं ततः सर्वत्र ब्रह्मकोरासूत्राणि प्रोक्षेत् ॥ एवमिह टिप्पणी विशेषः ॥ अपरे च सप्तपदादि
मराडले कूटागारविशेषा उक्ता अनुसारतोऽप्युक्तविज्ञेयः सूत्रयितव्यः ॥ कालचक्रमराडले पुनरुक्तोक्तैः समस्तजन्मान्तर
वर्तिनविधिभ्यः सूर्यरथप्रभृतिविनयनाय विसदृशी प्रक्रिया कथिताऽनेन निष्पन्नं नमयोगिनो भगवान् श्रीवज्रधरस्य

87

वविचित्रमूर्तिभिरखिलमराडलेध्वरतया सर्वाभिप्रेतनिष्पन्नये प्रभवतीति छविमुक्त्या तत्रान्तरविधिभिरपि प्रतिष्ठादिक
 भक्तुषानमविच्छेदमभिमनसा ध्यते तिकालचक्रस्य प्रक्रियापुष्पश्चपरित्यज्य मराडलसूत्रेणामात्रमुच्यते रजःपातमात्रञ्च
 वक्ष्यमान रजःपातनप्रस्तावे वक्तव्यं ॥ इह सूत्राचार्यस्याहुषैश्चतुर्विंशत्याहसं चतुर्भिर्हसैर्मराडलं ॥ तद्दिग्गतां देव्यैराण्यहसं ब्रह्म
 सूत्रद्वयं पातयेत् ॥ न दत्तु तथा कोरां सूत्रद्वयं ॥ सूत्रं त्वाचार्य यवप्रमाराणां स्थौल्यं तत्रं चिन्तयन् मराडले द्वावष्टांगोऽर्धाङ्गुष्ठमानं मात्र
 यवहर्त्तव्याभा तत्र वृत्तसूत्रनाभौ नायक कमलकरिणं कार्यं ब्रह्मसूत्राद्विद्विमात्रं न्तरेणापरब्रह्मसूत्रोपरि धत्वा वर्तुलं सूत्रमेकं पात
 यत् ॥ ततो दलचतुर्मां गतं त्यक्त्वा सूत्रं ॥ तिर्यक् सूत्रयेकं ततो वज्रावलीमात्रिकान्तरेणाप्रत्येकसूत्रं ततो देवतापद्मचतुर्मात्रान्तरं हि
 तं सूत्रं ॥ ततो वज्रावलीमात्रिकान्तरेणासूत्रं ॥ एतानि च द्वारिसूत्राण्युभयतः कोरासूत्रपर्यन्तानि अत्र देवताचतुर्मात्रस्य मध्ये

पञ्चतुर्मात्रे तस्य पार्श्वयोः स्तम्भा वैकैकमात्रविस्तरौ चतुर्मात्रविस्तरौ चतुर्मात्रे दैर्घ्योऽन्त्यार्धे कलशोऽत्रिमात्रविस्तरौ तथा दैर्घ्यो
 नयोः पार्श्वौ स्तम्भौ तथा । ततो निमान्कोरासूत्रपर्यन्तसूत्राद्वह्निः सप्तमात्रान्तरं न्यत्कासूत्रं । ततो देवतापट्टे चतुर्मात्रान्तरं हित्वा
 सूत्रं ततो मात्रिकान्तरेण मूलसूत्रकोरासूत्रपर्यन्तः । मूलसूत्रपर्यन्तमेवेह चित्तमराउलं । तथा वाद्यराउलं । तथा कायमराउलं
 मूलसूत्रस्य ब्रह्मे सव्येत्तरत्रिमात्रस्य प्राग्वन्तोपातमरामात्रिकं द्वारञ्च काष्ठभागिकं भवति ॥ द्वारसमो निर्यूरुः कपोलः पक्षक
 श्वेति त्रयं समानं । मूलसूत्राद्वह्निः सार्द्धमात्रान्तरेण भिन्नीनां सूत्रं कोरासूत्रानिःसृज्य निर्यूरुः कपोलपक्षाननुगच्छन्निवर्त्त
 क्रमशीर्षसूत्रपर्यन्तः । तस्य पार्श्वे नोररास्तम्भसार्द्धमात्रान्तरेण सूत्रं क्रमशीर्षसूत्रज्ञागमभ्यन्तरे दैर्घ्येण सार्द्धसप्तमात्रं
 मूलसूत्राद्वह्निः सूत्राद्वह्निर्वेदीत्रिमात्रान्तरं हित्वा सूत्रं । ततो रत्नपट्टे सार्द्धमात्रान्तरेण सूत्रं । ततो हाराद्ध्वारपट्टे त्रिमात्रं

89

न्तरेण सूत्रात्ततो वकुलीपट्टी सार्धमात्रान्तरेण सूत्रात्ततः क्रमशीर्षपट्टी सार्धमात्रान्तरेण क्रमशीर्षसूत्रात्कोरासूत्रादपरको
 रासूत्रयावदैर्घ्यरावेदीसूत्रादीनि चत्वार्यपरसूत्रं यावत्॥ इहे कलभो परितोऽथ रत्नभो परिगतं सूत्रं शिलीसूत्रं कनकवसा
 भ्यन्तरे क्रमशीर्षाणि निखितव्यानि ॥ रत्नभो परितो ररां द्वारमाना त्रिणरामूर्द्धतः ॥ तच्च त्रिपुरं प्रथमं परामात्रं द्वितीयसार्धचतु
 र्मात्रात्तृतीयसार्धत्रिमात्रं ॥ हर्मिर्द्विमात्राः ॥ तदुपरिकलशो द्विमात्रः ॥ तत्र प्रथमपुरं रत्नभो पर्येकमात्रिकापट्टीदैर्घ्यरात्चतुर्वि
 त्रिमात्राः ॥ तदुपर्येकमात्रामत्तवाररापट्टीदैर्घ्यराषोडशमात्रा ॥ तदुपरि चतुर्मात्रं चतुरस्रं मध्ये पूजादेवीस्थानं तस्य सव्यवा
 मे च मात्रिकः रत्नभः तयोः पार्श्वे तथा पूजादेवीस्थानं तस्य पार्श्वे पुनः मात्रिकः रत्नभः ॥ तत्पार्श्वयोस्तोरारात् रत्नभो पर्याक्रान्तदन्ती
 न्द्रावकुशिरस्कोसिंहो तच्छिरसोश्चतुःस्रभानाञ्चोपरि मात्रिकापट्टीदैर्घ्यराष्टादशमात्रा ॥ तदुपरि मात्रिकामत्तवाररापट्टी

90

दैर्घ्याद्वाद्दशमात्रा॥तडुपरिन्निमात्रापट्टिद्वादशमात्रिकादैर्घ्यः॥नस्पांप्रत्येकंपादोनमात्रिकंलम्भचतुस्रयंसम्भान्नरानेषुप्रत्येकं
 त्रिमात्राशित्रीशिदेवतास्थानानि॥वाह्यलम्भपार्श्वयोःशानभुजिकेनाच्छेदोऽसौलम्भानांचोपर्यङ्गमात्रापट्टिदैर्घ्यरा॥पञ्चदशमा
 त्रातडुपरिमात्रिकामत्तवारणापट्टिदैर्घ्यरा॥षडमात्रातडुपरिदिमात्रापट्टिदैर्घ्यरा॥षडमात्रातडुपरिदिमात्रापट्टिदैर्घ्यरा॥नस्पांप्रत्येकमर्द्धमात्रिकालम्भचतुस्रयं
 लम्भान्नरानेषुप्रत्येकंदिमात्रंदेवतास्थानत्रयं॥वाह्यलम्भपार्श्वयोःशानभुजिके॥तडुपर्यङ्कमात्रापट्टिद्वादशमात्रादैर्घ्यः॥
 तडुपरिहर्मिदैर्घ्यरा॥षडमात्रा॥तडुपरिकलशः॥नस्यसव्यवामश्चक्षजदराडस्थानं॥एवंसर्वपट्टिकाग्रेषुधारावामरादलक्षज
 पयका॥इहचित्तमराडलस्यमूलसूत्रार्द्धहिर्वाङ्गाराडलंतस्येकैकंस्यादिशिद्वादशमात्रिकांस्थानंचित्तमराडलभित्पादिक्रम
 शीर्षान्तपट्टाभिव्याप्तमंदहिःसप्तमात्रिकमन्तरंपरिष्पज्यंसूत्रं॥ननश्चतुमात्रांदेवतापट्टिहत्वासूत्रं॥अस्पांपट्टिकायांपञ्चानि

9। चतुर्मात्राणि किञ्चिदिगतानि चिन्तमराडलः नोरणाधः स्थानि द्वितीयपु रस्यमन्तवारणादि चतुर्मात्रस्थानि लिखनीयानि।
अभ्युदयस्थार्द्धमात्रापसरिराणां नो देवतापदी सूत्राद्वहिर्मात्रिकान्तरेणा मूलसूत्रं सूत्रत्रयमिदं देर्घ्याकोरासूत्रपर्य
न्नामूलसूत्रस्य अनुचलसव्यवामपशमात्रस्य पूर्ववत् स्तोपान् द्वादशमात्रं द्वारं मवतिततो निर्यूहादिकं नोरणान्तचिन्तमराडल
निर्यूहादिभ्यो दिगगां मानो। अस्यावाङ्मराडलस्य मूलसूत्राद्वि कायमराडलतस्यैकं कं स्पादिशि चतुर्विंशतिमात्रस्थानं वाङ्म
राडलभिन्नादि क्रमशीर्षान्तपदी भिव्यान्तं द्वहिरेकादशमात्रान्तरं त्यक्त्वा सूत्रजतो द्वादशमात्रं देवतापदी हिन्वा सूत्रां। अस्या
देवतापदिकाया द्वादशपञ्चानि प्रत्येकं द्वादशमात्राणि। तत्र द्वादशमात्रं पञ्चसप्तभागं कृत्वा मध्यभागे ककारिका एकभा
गं द्वहिरेकोन्यावन्तस्य वामभागये श्वत्वारिदलानि। तदीयसव्यवामये रयौ। तदीयसव्यवामयोऽपि उशेति त्रिभिर्मराड

92

तैरष्टविंशतिद्वयैर्देवतापट्टीसूत्राद्विंशतिमात्रिकान्तरेणामूलसूत्रं॥ इदं सूत्रत्रयं कोणासूत्रपर्यन्तदेव्येणामूलसूत्रस्य तु॥
 ब्रह्मसव्यवामद्वादशमात्रस्य प्रार्थनोपाच्चतुर्विंशतिमात्रं द्वारं भवति ततो निर्यहृदिकं तोरणान्नुवाङ्मराडलनिर्यहृदिभ्यो
 द्विगुणं मानं॥ जलवलयस्यार्धयावत्॥ वाङ्मराडलनोररोभ्यो बहिः कायमराडलद्वारसव्येषु द्वादशमात्रार्थः॥ ततः पृथ्वीवलयं
 द्वादशमात्रं ततो बहिः जलवलयं चतुर्विंशतिमात्रं॥ ततो मिबलयश्चतुर्विंशतिमात्रः॥ ततो वायुवलयश्चतुर्विंशतिमात्रः॥
 वायुवलयद्विहिराकाशवलयं द्वादशमात्रं॥ तद्वलयवाहोरश्मिज्ञानाश्चतुर्विंशतिमात्राः॥ स्रष्टा पृथिव्यादिषु क्लृप्तयानां प्रत्येक
 मादौ वृत्तं सूत्रं॥ रश्मिवलयस्य त्वन्नेपीति सप्तवृत्तं सूत्राणि॥ एवं मिदं चित्तवज्रनायकं त्रिमराडलात्मकमराडलं॥ सूत्रञ्चा
 स्याद्वहस्तं पृथ्वीवलयस्यादियावदिनिप्रथमः पक्षः॥ यदा त्वत्रत्यचित्तमराडलद्वारमानं वाङ्मराडलद्वारमानेनेमेनमित्वा

॥ अथात्र भात्रिकद्वारं परिकल्प्य तस्य षष्ठांशो मात्रा व्यवह्रियते तदा तया मात्रया नायक कमल करिंकादौ रश्मिं च क्ल
 यान्ते गान्त्रा संख्या कर्त्तव्याः तदा तु चित्तवज्र नायक त्रिभराडलात्मक मण्डलं द्वादश हस्ततद्विगुणा सूत्रं चतुर्विंशति ह
 स्तभुवनयस्यादियावदिति द्वितीयः पक्षः ॥ यदा तु चित्तवज्रो भगवान् वाग्बलस्य स्थाने भवति वाग्बलस्य नायक तदप
 रदेव तदित्यामश्च प्रथम पक्षवत्त्यक्तं च गर्भमण्डलं चतुर्दशं तद्विगुणां द्वितीयां तद्विगुणां तृतीयां तदा षोडश ह
 स्तत्रिभराडलात्मकं वाग्बलं तद्विगुणां सूत्रं द्वात्रिंशद्वत्तं भूमिबलस्य स्यादियावदिति तृतीयः पक्षः ॥ यदा तु प्रथमो
 कचित्तमण्डलद्वारमानं प्रथमोक्तकायमण्डलद्वारमानेन मेतयित्वा त्रिंशन्मात्रं द्वारं परिकल्प्य तस्य षष्ठांशो मात्रा व्य
 वह्रियते तदा तया मात्रया नायक करिंकादौ रश्मिं च क्लयान्ते मात्रा संख्या कर्त्तव्याः ॥ चित्तवज्रश्च भगवान् कायवज्रः

स्पस्थानेकर्तव्यौकायवज्रसुनायकः॥ तदपरदेवतान्याससुप्रथमपक्षवत्॥ तदाकायवज्रनायकं विमराडलात्मकद्वाराडनं विं
 शतिहस्तं नक्षत्रां सूत्रचत्वारिंशद्वसं पृथ्वीवल्लयस्यादियावदिति चतुर्थः पक्षः॥ तथा च विमलप्रभायां सूत्रं ह्माष्टमिति मूल
 मष्टहस्तमिति मराडलद्विगुणमिति विद्वत्प्रज्ञादिवृद्धे चित्तमराडलं द्वादशहस्तं कुर्याच्चतुर्विंशतिहस्तं सूत्रं एवं वद्विमराडलं षोड
 शहस्तं कायमराडलं विंशतिहस्तमिति नियमः॥ सूत्राद्विगुणात्तायाश्चतुर्लोकं सेकार्थं पुनर्गर्भमराडलमात्रवर्तनमनुज्ञातं यदुक्तं
 सेकार्थमराडलं वा भवति कुतश्चाह चक्रप्रहीणमिति यत्तत्रैकोक्यविजयतन्त्रे चक्रनवभागिकंद्वारमुक्तं॥ महामराडल
 बृहन्त्रे चक्रदशभागिकं तेनाचार्यैः संप्रति न व्यवह्रियत इति परिकृतमस्माभिः॥ प्रसारामपि मराडलस्य प्रसिद्धमुक्तं च त्वेदा
 वंदेव तथा चोक्तं भगवता जम्बुद्वीपेश्वराशाम्बाराज्ञावाचक्रवर्तिनां॥ बाह्यमराडलमालेख्यसमन्नाद्योजनावधि॥ विनेयजव

95

चेतासि समालोक्य विपश्चिनाः। कुर्वन्नापीक्ष्यामानं न दोषोऽलिकपञ्चन॥ कृत्वा हस्त उलेख्यं स्वेच्छया सर्वमराडलं॥ अथ कुर्व
 निशास्त्रं ज्ञेयं काकया भूतनां दिक्षितिः। कियन्ति वाऽपरिमितभेदभिन्नानि मराडलान्यभिधातुं कर्तुं वा शक्यते यदाह मगवान्
 मराडलानि यथा तथ्यं कः प्रकल्पयितुं समः॥ स्वाधिदेवनयोगेन सिद्धा मराडलकल्पं मेति॥ अत्र सूत्राणां संग्रहश्चोक्तः॥
 पूर्वादिदिक्षुर्विद्वद्भूतसूत्रेण मराडलैः॥ चतुर्भिर्मन्त्रैः पुष्टास्पान्त्रैः सकोरासूत्राणां॥ कोराणामसप्तदिग्द्वारं हस्तायं भूतसूत्र
 यां॥ लघुप्रमध्यः सप्तमांशं सद्वा लघुयन्त्रमात्रिकः॥ मूलतो वहिरेकद्वेकद्वेकैकान्तोरेष्वधसूत्राणि कोराणामस्तिर्यकसूत्राणि
 दूरतः क्रमात्॥ त्रिमात्रेण यस्मिन्नेदिमात्रसूत्राग्रसङ्गिनी॥ अष्टमात्रेण यस्मिन्नेदिमात्रसूत्राहजचतुष्टयं॥ पञ्चमात्रं त्रयेण त्रयेण चतुर्मात्रं
 त्रिदशम्वक्॥ तिर्यकसूत्रा प्रमनयुगेकैकमात्रिकान्तरा त्रयेण त्रयेण त्रिदशम्वक्॥ मूलाग्राविर्भातं सूत्रं चतुर्मात्रं॥

त्रिंक्षमात्रिका॥तिर्यग्गुर्ध्वत्रिर्यक्तदष्टमात्रंविक्कान्तः॥सुभागाद्वहिरेकैकमात्रिकान्नरत्नव॥एकादशात्रसार्धैकमात्रे
 पञ्चमसप्तमे॥तृतीयसप्तमंवापनवमंचैकमात्रिकं॥चतुर्थषष्ठदशमात्र्यर्द्धमात्राणिपञ्चतु॥तहर्द्धैकमात्राणित्रयपदे
 द्वयेतिरात्रसुरोदक्षिरोवमेसार्धप्रमात्रिकान्नरत्न॥सार्धद्विमात्रिकापटी॥सूत्रंसार्धत्रिमात्रिक॥षणमात्राज्ञान॥द्वितीयश्च
 तृतीयश्चत्रिमात्रिक॥चतुर्मात्रान्नरत्नर्यु॥पञ्चमात्रमिषुस्त्रयान्॥सार्धत्तार्धचतुर्मात्रः॥पञ्चमात्रस्त्रयान्॥सप्तमात्राणिच
 त्वारिषुःमात्रंरुडसूत्रकं॥तिर्यकपञ्चमीपटीसार्धत्रिमात्रिकोपरि॥सप्तमीतुत्रिमात्राधःषणमात्रोपर्यथोद्धृ॥पटीनामन्नगं
 सूत्रंमन्नस्मन्त्यारैःसह॥वक्रमैकमितोभ्यन्नर्द्धमात्रानथापरं॥तद्वहिर्वेदमात्रान्नेवृत्तंसूत्रंततोद्वयं॥द्विद्विमात्रान्तरंवृत्तंचतु
 र्मात्रान्तरंपरं॥कपोलयक्षयोश्चरमास्येनास्यश्चपट्टिकातिर्यकद्वारिण्णान्नेतुनोररास्यार्द्धगैरनु॥तदाचतुत्रयंसूत्रंवेदीसूत्रा

तथा मितं॥ पक्षेधननो रूद्रपदा स्तोराण्यकर्मणि॥ वसुधसुधसूर्यश्च जिनश्च वसवोजिनः॥ रविवसुधसूर्यश्च जिनश्च वसवः
 क्रमात्॥ क्षाराणां द्वितीयां मानं मासां तिर्यक्तु भरापते॥ त्रसुरो दक्षिणे वा मे सार्धमात्रिकान्नरात्॥ सार्धं द्विमात्रिकापदी सूत्रं
 सार्धं त्रिमात्रिका॥ द्वितीयं च तृतीयं च त्रिमात्रं पञ्चमात्रतः॥ चतुर्मात्रा चतुर्थं त्रिमात्रं सार्धं त्रयादिषु॥ सार्धं त्रयसूत्रयात्॥ षष्ठं
 पञ्चमात्रं तनस्त्रयं॥ अष्टमात्रं सप्तमात्रं मेकषणमात्रमनिमं॥ तद्विर्बेदमात्रानेव तन्मात्रादयान् तथा॥ सूत्रं मात्रादयान् वृत्तं
 चतुर्मात्रान्नतो निमं॥ ब्रह्मणोष्टममात्राने सप्तमाने च वृत्तकं॥ सूत्रं तस्यादि निर्गत्या परदिक् सूत्रसीमगे॥ द्विसूत्रे ब्रह्मणो वा
 त्रैद्विमात्रान्तेरेकमात्र॥ विह्वत्ताद्यहिवत्सूत्रं मात्रान्नरन्तः॥ त्रिमात्रान्नरत्सूत्रं कोरासूत्रावभिहितः॥ लुम्पेऽसर्वत्रगं व
 न्नकोष्ठपदीपु रेखिका॥ देवताभेदतः किञ्चिन्मूलान्नरमराब्जे॥ सूत्रहेभिधनेन्यत्र मात्राश्चतुर्मात्रिकसूत्रकः॥ तिर्यग्गु

98

सूत्रेभ्योनेन्यत्तसम्बरस्यतुच्यते। ब्रह्मकोरास्थसूत्रेभ्योनान्यतुद्वल्लोकीहे।। द्विमात्रान्तरतः सूत्रमामूलंकोरां पार्श्वयोः।।
 तद्वच्चतुश्चतुर्द्वारैर्घ्यातुनाभिपार्श्वयोः।। नाभेवहिश्चतुर्मात्राश्चतुर्मात्रिकसूचकः।। निर्यग्ब्रह्मरिणिकोरास्थसूत्रेचातनपञ्चचा।।
 द्विदिमात्रान्तरान्तद्वानिषष्ठ्यश्चकोरागे।। ब्रह्मरिणोदक्षिरोवामेसप्तानांकोरागम्यचा।। पञ्चमस्यतुजीयस्याधेस्यैकमात्रिकान्तर।।
 निःसेतस्वद्वितीयाग्रेगत्वासप्तममध्यगं।। पञ्चवक्त्रैकसूत्रंस्यात्तस्याप्यभ्यन्तरेनर।। हित्वा द्विमात्रमपरंतद्वद्वानिषष्ठ्यनुात्र
 ल्लोकीनृप६सूर्या१२बा६क्षि२मात्रान्तरातक्रमात्।। आदिभ्यन्तरेत्तर्द्धा द्विमात्रान्तरतस्त्रिकं।। वृत्तसूत्रश्चवृत्तारासूत्रेभ्योन्यद्वि
 लुप्यतां।। विस्तरत्रासत्रोन्यस्यविशेषस्यतसंग्रहइति।। ततः सूत्ररागवसानेवलिपूजापूर्वकंॐआ हूंक्त्रसरिनिज्ञानसूत्र
 विसृज्यतमस्थतथागतहंसुनिवेशं पञ्चरङ्गिकसूत्रयथास्थानंस्थापयेदिति सूत्रराविधिः॥ ॥ ॥

ततो बलिन्दत्वा वलं रं हं यं वी जै नि धनान् सितपीत रक्त हरित कृष्ण रङ्गान यथाक्रमेण चन्द्रकाम्पक कर्कट नृपु मराग मरुके
 जिन्द नील जान मुक्ता कलक प्रवाल मिश्र रागावर्तुं जान्वा मिश्र मिह सक्ता दिच नुभिः ॥ धांतु नात्वा निज म्वां ध्यजात्वा यथा
 धागं पक्षे पुका झार जङ्ग मवचादि मिवासे स्तुता त्प्रमात्तुं आं ह्रीं खं हूं निष्पन्नो वैरोचनादि स्वरूपान् ध्यात्वा नमो निवे
 दित सर्वतथागत हन्तु वृमादि निष्पन्नान् रजैः सूत्र संस्कारोक्त दीप्ता दृष्ट्या कृष्ट प्रविष्टेः सहैकरस्य भावेन ज्ञान रङ्गतां
 नीतान् वृमादिनाऽभि मन्त्रां वृज्ज चित्र संमय हूं शति मन्त्रेणा साष्ट शानं मन्त्रयेत् ॥ तथा दीप्ता दृष्ट्या समुत्तेजय म्प्रत्येकं
 श्रीकारं न्यम्पर जो वडेत्सा येन सत्येन सत्त्वां बुद्ध्याश्च भगवन् सत्त्वा रागा मुरक्तां स्तेन सत्येन रजैः ज्वलन्ति तिसत्त्वा भिद्यमाना
 तोज्ज्वलयेत् ॥ देवतान्पासा निशय्या चत्त निगन्ध पुष्पा दीनाभ्यर्च्य स्थापयेत् ॥ नवभाजने ततो मण्डपनाभि स्थंकील

100

वक्ष्यमानचतुर्हंकारमन्त्रेरागात्यायस्वकरवज्रेधियानर्मावकीलगर्तपञ्चरङ्गैरापूर्यसमीकृत्यघेठाध्वनिवज्रगीतिका
 भिडनिमित्तमपनीयधर्मधानुस्यंशुङ्कसन्ध्यानुप्रमोचकः। स्वयंवज्रधरोराजास्वर्गनाथागतालयो। सर्वदोषविनिमुक्त
 अकाम्यन्तरसंस्थितः। इति धर्मधानुविशुद्धिसधिमध्यादवभ्यन्तरमराडले स्थित्वा कज्राङ्गुसव्यकरो वामकञ्जमुष्टिना ॐ
 कज्ररङ्गसमयः ॐ आहूँ इति ॐ कज्रचित्रसमयहूँ इति वापठन् ऐशानोन्दिगमारभ्य प्राङ्मुखो मराडलाभ्यन्तरो स्थित्वा प्रद
 क्षिरातो रङ्गान्पानयेत्। पश्चाद्यथा सुखमाचार्यश्चित्रकरादिर्वास्थूलान्नपानयेद्देखाद्वारविंशतिभागिकां। समामव
 क्रामेद्दिन्मायथा योगे परस्परं यवमात्रान्नरामधुडैर्लुयथाशोभं॥ स्थूलपाने भवेद्वाग्निः क्षुद्रयाधननाशनां विद्वेषो व
 क्रियामृत्युदिन्यागुरुशिष्यायाः। अप्रदक्षिरापाने तु रजसा कीलनं भवेत्। कीलनं सिद्धिनिवधनत्वाभावात्। परस्परमि

101

परोगोत्रेदोभवति।दिषशानयेत् भगवताभरिते॥अतत्वाशययोगानांयेदोषरूपाने॥सतत्वाशययोगानांनानं
विंप्रायकहि विन्।मराडलानिप्रथातर्प्ययावत्कल्पनेति॥रजोरेखासुचश्चेतादिरत्नमयभूद्वादिभावोऽधिमोक्तव्यः॥प्रवे
शनियार्मनामूत्ररजोनघागमोभियावज्जविशान्तज्ञानरजोरेखांमनसानभ्रस्पुसिष्यंअं कज्जवेशाक्रमर्हइतिगपत्मूल
सूत्रांभ्यन्तरमराडलेलिखितुं प्रवेशेत्तन्निष्क्रमेद्वा॥तत्रप्रथमंवाहिर्मराडलेऽभ्यन्तरेचसामान्येनसर्वदेवतामराडलेपुवर्गा
क्रमेणउच्यते॥पूर्वदक्षिरापश्चिमोत्तरदिक्तथागतमध्यनायकवरोयथाक्रमंवाहिरेखात्॥प्रभृतिअभ्यन्तररेखाया
तत्पञ्चरजोभिन्निरेखारांवरार्वादिस्तुमध्येचदेवतान्मन्त्रपासेसुद्ररातथागतवरार्वांनुक्रमेणभाव्यमराडलेपञ्चवरारिज
निर्मितायवान्तरा॥पञ्चभिन्नयस्यताइतिकेचित्॥एकैवेयंभिन्निःक्रमेणोपपुपरिपञ्चवरारिजनिमित्तेत्यपरे॥अत्राद्यम

तिरन्त्रपट्टिकाभूमीरश्माह्वारार्द्धहारभूमिः कृष्णाः॥ द्वितीयमनेन प्रथमवर्णरत्नमयभागस्वविचित्ररत्नानां पट्टी। तस्मिन्
 न्वावर्णान्तरनिर्मितान्यस्मारत्नपट्टी॥ पञ्चमवर्णरत्नमयभागस्वविचित्रह्वारार्द्धह्वाराणां पट्टी। तस्मिन्वावर्णान्तररत्ननि
 र्मितान्यस्मारत्नपट्टी॥ पक्षान्तरोक्ताजडपरिरत्नपट्टी ह्वारार्द्धहारपट्टीवत्॥ द्वयोरपि मन्त्रये विदिकास्पृष्टिककुट्टिमा
 ह भूमयौ॥ पद्मरागमयीवा॥ रत्नान्तरमयीवा॥ यथाशोभं वकुल्पः क्रमशीर्षाणि च मुक्तानि॥ वकुलीक्रमशीर्षाश्च लान्तराल
 भूमयो नीला आकाशरूपत्वाद्दत्तस्वान्तराल पट्टिकाभ्वकारपट्टिकोच्यते॥ आशारो यथाशोभं रत्नमयो विचित्ररत्नपत्तद्व
 यमिममिदं नानोररास्यस्तम्भाः स्वस्वदिक्कथं गतवर्णाः॥ चक्राम्यन्तरचद्वन्त्रपादध्वेभूमिश्च॥ साहित्यागतानोऽस्वव
 र्णाकिरेणोरक्षित आकाशस्वरूपा खुरवराजयथाशोभवर्णामकरपट्टी च॥ चक्राणि सौवर्णानिरत्नान्तरनिर्मितान्य

103

पीतिकश्चिन्ता॥ मृगमृग्येहिममय्योरत्नानरखचिता॥ विश्वकृत्स्ननामिच्छातायस्कतथागतवर्णाचक्रचिन्मय्यारा॥
 स्वस्वदिकृतथागतवर्णा॥ तदपरासुभ्रमयपार्श्वतथागतवर्णा॥ पञ्चारत्नेतदपरदिङ्मध्यतथागतवर्णाश्चयथायेना
 सर्वापपिवादिशारस्वदिकृतथागतवर्णा॥ क्वचित्तचक्रेणाम्पचतुर्मुखत्वेस्वद्विस्वकवर्णा इति पश्चान्नर॥ मद्रथोहिमाः
 कल्पतरवः॥ तदन्तेपारुमनरुसन्निमा॥ पद्मस्वरयकंहरितं केशरं पीतदलानि विश्ववर्णानि तद्भूमेरुत्तरागमिता॥
 वमंदयांशोरखाश्रुमाचक्रवाटपंथेपिरेखाश्रुमास्फटिकत्वेपीतावासौवर्णज्वे॥ वज्राणि कृष्णानि तद्देववाचा॥ अन्येष्टे
 तापीतवित्प्राज्ञ॥ वज्रमूमिवर्णा यथाशोभं भाव्यमरादलेऽधोवायुमराडत्नान्मूर्द्ध्वाकनिष्ठानं यावद्वज्रप्राकारस्यावस्थानं
 वाय्वादीनाञ्चयंथयोगनानावर्णात्वाद्वरमयः॥ पञ्चतथागतवर्णाः पुनः कल्पायः॥ मञ्जुवज्रस्वतु मं बुद्धज्ञानकायवाद्या

ग्मीवज्ज्ञानस्मृतः॥ धर्मकायात्मसंशुद्धौ चित्तमराडलमप्यत्विनिन्यायात्॥ श्वेतपीतं तथा रक्तं हरितं कृष्णमेव च भि-
 त्तिरज इत्युक्तं॥ यदा तु शुक्ला धर्माः प्रकल्पेति वागीशस्य तत्र शुक्ला इत्युक्ते॥ शुभवाग्ब्रह्मस्य नायकत्वं तदा श्वेतपीतकृष्णा-
 हरितशुभ्रास्त्रैरेखाः संप्रदोक्तवज्रसत्त्वस्य शुभ्रं त्वेप्यक्षोभ्ये रासां हेकरसत्त्वसूचनायाभ्यन्तरभिन्ने कृष्णत्वं॥ अन्ते तु
 शुक्लत्वं मेव यथा वाग्ब्रह्मस्य नायकी भूजस्यैव चिदुक्तत्वे सतीति॥ मूलसूत्राभ्यन्तरे मराडले पुनः कोरासूत्रद्वयद्वयप-
 रिच्छिन्नाच्चतुर्दिभूमयः स्वस्वदिक्प्रथागतवराणि तथा माव्यमराडले चतुर्दिक्पट्टलानि तथा सभस्वस्वकोष्ठतथागत-
 चिन्मालाङ्कः॥ नायकभूमिनायकवरानि च तं हरितं कृष्णं मेषामाग्नेयवायवे पीतोदसुतुरक्तानि दलानि विश्वपङ्कजेना-
 यकपद्मां॥ नायकचिन्मालाः॥ अपरे रेखासु गुरावरानि यथा शोभां॥ ॥ सम्वरमराडले चित्तचर्ककृष्णतदराजराजानि

रक्तानि वाक्कृत्नाभेत्वात्॥ वाक्कृत् रक्तं तदरान्तरानि शुक्लानि कायचक्राभित्वात्॥ कायचक्रं शुभ्रं तदरान्तरानि
 पूर्वादिदिक्षुर्वैरोचनतथागतवर्णानि नेमित्रयं यथाक्रमं कृष्णवज्ररक्तपद्मशुक्लचक्रवलीकलिजं बहिः प्रमृत्तिया
 वदभ्यन्तरं हरितशुक्लरक्तपीतकृष्णवर्णाः पञ्चरेखाः॥ श्वेतहरितरक्तपीतकृष्णवर्णाः पूर्वोत्तरपश्चिमदक्षिणामध्याशु
 ब्वापट्टलानि च कृष्णहरितरक्तपीतमितमिश्रनीलवर्णाः पञ्चरेखाः॥ भुवःपट्टलानि चैतत्परा॥ तदेव पूर्वापरं वर्णाक्रमञ्च
 परिभाष्य रजःपातयेत्॥ तत्रानव्यसम्पगायचिन्हस्वरेऽवयवायोगं लिखितव्यं॥ अभव्यासं भवेत्तु देवतामूर्तिं लिखनी
 याः॥ चित्रितानि पिक्ताद्यटिता संस्कृता वाक्स्थापयितव्या तथा चोक्तं नागवृद्धिपादैः॥ बीजत्पासोऽवचिन्हस्वदेवता रूपमि
 ववा॥ निषिक्तं द्यटितं स्थाप्यं मराडने च यथावलमिति॥ सुद्रालिखनमभिधानोत्तरतश्चेव रीतिः॥ अशक्ते लिखितां सुद्रां चि

चिह्नं च स्थापयेत्युक्तं स्रजेर्वाप्यः॥ वाक्चैश्चित्रितैः प्रविचित्रितमिति॥ श्रीसंप्रदेन च एवं निषिक्तघटितादिरूपेणापि
 चिह्नं मुद्रांस्तु कर्त्तव्यम्॥ ॥ ततो मञ्जुकज्जमराडलेनामी भगवतो मञ्जुकजस्य चन्द्रे खड्गः श्यामः॥ पूर्ववैरोचनस्य चन्द्रे शुभ
 मय्यारचक्रं॥ दक्षिणोरत्नसंभवस्य सूर्ये हरितननोरत्नम्॥ पश्चिमेऽमिताभस्य सूर्ये रक्ताशुदलकमलम्॥ उत्तरेऽमोघासिद्धे
 सूर्ये हरितखड्गः॥ आग्नेयचन्द्रे रोचनायां मेघस्थं नीलतारकमितलोचनद्वयम्॥ नैऋत्ये द्यौमामक्याः कृत्स्नपञ्चशृङ्ग
 वज्रं तन्त्रे तथा पाठान्॥ वायवे द्यौपाराडराया विकचरक्तपद्मे सनालकन्दम्॥ ऐशाने द्यौताराया पीतनीलाममुत्पलम्॥
 आग्नेयादिचतुःकोणेषु पूर्वद्वारस्य वामे नरद्विदिमात्रानरितपार्श्वयोश्चन्द्रेषु यथाक्रमं कर्त्तव्यम्॥ द्वाद्वादशगन्धरसु स्पर्शधर्मधा
 तुवज्राणां शक्तद्वर्पणो नीलगन्धर्ववीराणां पीतगन्धर्वशंखोरत्नरसपात्रं विश्ववक्त्रं शक्तधर्मोदयाप्रागादिद्वारेषु सूर्ये

यमानक प्रज्ञानक पमानक विद्वानकानां यथाक्रमं कृत्वा वज्रमुद्धरं बजाङ्कितं सितदराडोरक्तपङ्कजं नीलकरालवज्रां । अत्रान-
 विंशतिश्वन्दसूर्याविश्वपद्मस्थाः । । सर्वारिचिह्नानि सरश्मिकानि स्वस्वदिगन्तशिरस्कानि चक्रेशस्पनुपश्चिमशिरस्क-
 वमुत्तरात्रापि वज्रसन्तवस्पचक्रेशत्वे नीलसौम्यवज्रं मध्याब्जेन्दौ विश्ववक्त्रमिति कश्चिन् । । गर्भरोचिषां वज्रसूत्रे गुरास्तेन पा-
 तनीयमिति वद्विन् । । वर्णलसूत्राद्विर्ब्रह्मसूत्रप्रतिपार्श्वचतुर्मात्रान्तरं त्यक्त्वा चतुर्मात्रिकः । । कलश इत्यर्थे कलराज इत्यु-
 र्गाः सौवर्गाः इत्येकपक्षः । । स्वस्वदिगन्तधागन्तवर्गारत्नमया इत्युपरः । । इहोत्तरत्र च मध्येन धागतान्तरचिह्नपासेन स्थाने-
 मध्यचिह्नलिखितव्यं । । पिरडिक्कमोक्तमराडलमध्येऽसोभ्यस्पसूर्यइन्दुनीलाम पञ्चभूककरालवज्रवस्त्रम्यस्पर्श-
 वज्रायाः । । विरोचनादीनां प्रथमद्वितीयपृष्ठस्थानां द्वादशांतां पूर्ववच्चिह्नानि । । तृतीयपृष्ठपट्टिकायां द्वारमपार्श्वे ब्रह्मसूत्रा-

108

चतुर्मात्रान्नरन्यागेनवाभेभैत्रेयस्यनागकेशरकुसुमंसचक्रंक्षितिगर्भस्यसव्येःधरश्चक्रंदाक्षिरास्यातथावक्षपाशोख
गर्मयोवज्रनवांशमरकटरत्नं॥पश्चिमायांतथालोकेश्वरमक्षुघोषयोरक्तपद्मंवज्रं॥उत्तरस्यांतथासर्वशीवरयाविष्कम्भिसंमन
भद्रयोःखड्गोवज्रं॥पूर्वादिद्वारेषुयमार्यादीनांयथाक्रमंवज्रमुग्रंवज्राङ्कसितदराडोरक्ताङ्गंविश्ववज्रं॥अग्नेयादिकेशोषुच
र्किराजनीलदराडमहाबलानांखड्गोवज्रंवज्राङ्कनीलदराडोवज्राङ्ककृष्णदराडः॥उशिषचक्रिरानीलवज्रंयमारिचिह्नाद्विष्
पीतचक्रमित्यन्यः॥सुभराजस्यवज्रंपद्मानकचिह्नाह्मिमेत्रियाद्यष्टचिह्नानिचन्द्रस्थानि॥यमार्यादिदशचिह्नानिर्मर्मेत्थ
नि॥अत्रैकत्रिंशत्सूर्यदेवाविश्वपद्मस्थाः॥कलशलिखनप्राग्वत्॥॥संप्रुटैतन्त्रोक्तवज्रसत्त्वमराडलेमध्यवज्रसत्त्व
स्यचन्द्रेनीलपञ्चभूकवज्रांपूर्वेन्दोशाश्वतस्यचक्रंदाक्षिरासूर्यरत्नेशस्यरत्नांपश्चिमरवावमिताभस्यवाराःउत्तररवाव

109

मोघसिद्धेः विश्ववज्रः॥ लोचनाया जलदस्थलोचने॥ भामक्या वारा॥ पाराउराया वारा॥ तारायारक्तोपल॥ द्वितीयपुंटे पूर्व
स्यांदिशि रौद्रावाराः॥ दक्षिणास्या वज्रविशया वज्रा॥ पश्चिमायाराग वज्राया खड्गः॥ उत्तरेस्या वज्रसौम्याया प्रिट्टली॥
ऐशान्या वज्रयंक्षाः सितपीतदराः॥ आग्नेय्यां वज्रडाकिन्याः पीतरक्तपद्मं॥ नैऋत्यां शब्दवज्राया शक्तिः॥ वायव्यां पृथ्वी
वज्रायां हरितसितकलशः॥ तृतीयपुंटे पूर्वस्यांदिशि हास्याया वज्रा॥ दक्षिणास्यां लास्याया वज्र॥ पश्चिमायां गीताया कां
सिकाः॥ उदीच्या नृत्याया स्त्रिशूक वज्रहरिणं॥ ऐशान्यां वंशाया वंशः॥ आग्नेयां वीणाया वीणा॥ नैऋत्यायां मुरगाया मुर
गः॥ वायव्यां मुरजाया मुरजः॥ वायव्यपट्टिकायां मग्नेय्यां पुष्पाया पुष्पमाला॥ नैऋत्यां धूपाया धूपकटुः॥ वायव्यां दीपा
या दीपयष्टिः॥ ऐशान्यां गन्ध्याया गंधशंखः॥ प्राच्यामादशीया दप्यंरा॥ अवाच्या रसायारसपात्रा प्रतीच्यां स्पर्शाया वि

॥ १०

धवस्त्रोऽदीच्याधर्मायाधवलधर्मोदया॥पूर्वाद्विद्वारेषुयथाक्रमवज्रांजरी॥वज्रपाशी॥वज्रस्फोटो॥वज्रघराठानांसूर्यस्थ
वज्रांकशवज्रपाशवज्रमालात्मकवज्रनिर्गतवज्रघंटा॥होक्तसप्तसूर्यासनचिन्हेभ्योऽन्यनिचिह्नानिचन्द्रासनानि॥एते
चसप्तत्रिंशच्चन्द्रसूर्याविश्वपद्मोपरिकपलेषुस्थिताः॥कलशलिखनंपूर्ववत्॥षष्ठवत्सूत्राद्वहिरितितुविशेषः॥
शानडाकिन्पामराडलेमध्येपूर्वोत्तरपश्चिमदक्षिणोपुयथाक्रमंशानडाकिनीवज्रअकिनीघोरडाकिनीवेतालीचराडानीना
वज्राङ्कुरवडाङ्गादिनाःशान्पान्नियानैःकृत्यवायवेषुसिंहिनीव्याघ्रीबभ्रूकीउलूकिनांवज्राङ्कुशाः॥पूर्वोत्तरपश्चिमदक्षिरा
द्वारेपुराजेन्द्रोदीपिनीचूपिणीकम्बोजीनोयथाक्रमंहनाञ्जलिहस्तद्वयंसंप्रदाञ्जलि रक्तपूर्याञ्जलिर्वज्राजल्पदुःशाश्रुद्वय
युक्तनर्जनीद्वयसूची॥इहचिह्नानिसुद्राश्चविश्वाञ्जसूर्यस्था॥विश्वाञ्जानिपुनर्ज्ञानडाकिन्यादीनांयथाक्रमंपञ्चसिंहाश्चैन

॥ ॥ स्तनिसप्त रत्नराशि महिषास्य फणीन्द्र पच्छशव चतुष्टयस्थानि भाव्यमराउले संपुटि रत्नमराउले न लिख्यन्तेऽभव्यसमागमेऽ
पत्रतुप्रयासनासादन्यरुचिन्वाच्चदानपते ॥ मव्यप्रसादान्नदानपतिवशाद्विख्यान्ति एवमुत्तरत्रयथासंभवं निखनम
लिखनञ्चवेदिनव्यो ॥ कलशलिखनवर्तिर्वत्तसूत्राद्वहिः ॥ ॥ सप्तदशान्तकस्य हेक्वत्रत्रयस्य मराउले विश्वकमलकर्णिका
यान्तीलेकुरं वचं प्राग्दंशरादि सेशानां यथादिदलेषु यथाक्रमं वज्ररौद्रा वज्रविम्बा वज्ररागा वज्रसोम्पा वज्रयक्षी वज्रय
किनी शब्दवज्रा षष्ठी वज्राराणां वारा वज्ररक्ता पिष्टली पीतदराउ पीतरक्तपद्मशक्ति हूरितसिजकलशाः ॥ द्वितीयपुटे सेशा
नाङ्ग्यादिषु वंशा वीराणां मुङ्गदासुरजानां वंश वीराणां मुङ्गदसुरजाः ॥ पूर्वादिद्वोरु वज्रा कुशी वज्रपाशी वज्रस्फेरा वज्रघ
रत्ना वज्राङ्कश वज्रपाश निगदवज्रप्रेम्णाः ॥ स्तनिसप्तदशचिह्नानि कपाल सूर्यस्थानि आवशादीनामष्टानां कपालाश्चेति विश्व

112

पद्मानिद्विचतुभूजयोर्नेकपालां षोडशभुजस्पृष्टमराडले विश्वपद्मकरिंकायां नीलं क्रूरवत् ॥ प्रागोद्येशान्यादिदलेषु
यथाक्रमं गौरीचौरीवेनालीद्यस्मरीपुष्पसीशवरीचराडलीप्रमोहनां वारोन्नजं सरक्तकपालस्थकर्ममेदपूरकपा
लस्थसर्पे ॥ मांसपूरकपालस्थसिंहः सशुक्रकपालस्थभिशुरक्तभूतकपालस्थव्याघ्रश्चषकं ॥ द्वितीयपुट्टे कोरोषुवंशा
दिना प्राग्वच्चिह्नानि ॥ पूर्वादिद्वारेषु ह्यास्याशूकरास्याश्वानास्यासिंहिनीनां वज्रोक्तशकचपाशनिगडवज्रघंटा ॥ अमूर्नि
सप्तदशचिह्नानि सूर्यस्थानि ॥ वंशादीनामष्टानां सूर्याधो विश्वपद्मानिगर्भरोचिभ्यो वहिः कलशाः प्राग्वत् ॥
नैरात्म्यायामराडले विश्वपद्मकरिंकायां प्रागादिदलेषु च यथाक्रमं नैरात्म्या वज्रगौरीवरी वज्रडाकिनीनां द्वितीयपुट्टे षोड
शभुजमराडलोक्ताष्टगौर्यादीनां च वज्रवंशादीनां चिह्नानि पूर्ववत् ॥ ह्यास्यादीनां कर्तुं ह्यास्याया वहिः खेचर्या वज्रं ॥ श्व

॥ ३

नास्पायावर्हिर्भूचर्यावज्रं॥ इडकर्त्तृचतुष्टयं सूर्यस्थं भपरचिह्नानि चन्द्रमराडलस्थानि॥ वाह्यगीर्णदीनां मर्यादशानां चन्द्रादिकं
विश्वसारजस्थं॥ अष्टानां वंशादीनामभावशेषपञ्चदशदेवीनां चन्द्रेकर्त्तृका गीर्णार्वाह्नि रवेचर्याश्चिह्नं वेनात्यातर्हिर्भूचर्या
एवं कुरुकुल्लामराडलेपरंचन्द्रसुनातरक्तोत्पलकनिकाशरः॥ पञ्चदशापि हि देव्योऽत्र कुरुकुल्लैव रक्तवर्णाः॥ कत्रामृतमराड
ले प्रथमे विश्वाङ्गस्य करिं काया पूर्वशिशानादिदलेषु च यथाक्रमं कत्रामृतमसोम्यासोम्यवदना चान्दी शशिनी शशि
मराडा शशिलेखा मनोज्ञा मनोशालकरीणां वज्रं॥ शशिलेखायाः परंचन्द्रकलिका॥ द्वितीयपुट्टे ऐशानादिषु पुष्पाक्ष
पादोपागंधानां पुष्पकराडधूपकटघुदीपयष्टिगंधशंखानि॥ पूर्वादिपट्टेषु वंशादीनां वंशादीनि चत्वारि॥ पूर्वादिक्षोरषु
भृङ्गरा नरः भयभीषणारूपगणानायकानां वज्रां कुरुपाशानि गडघंटाः॥ सनान्येकविंशानि चिह्नानि चन्द्रस्थानि॥ द्वा

। । ४ दशपुष्पादीनां चन्द्राधोविश्वास्वजानि । अथवा सर्वमराडलेयानां धर्मोदयालिखितव्याः । इयं भवलिखनीयेत्यन्यः ।
 अपरकजामुजत्रयस्य मराडलेषु चिह्नानि वक्ष्यामः । नवात्मकस्य हेवचत्रयस्य मराडले विश्वाजस्य
 कर्णिकासूर्यनीलकरानवचक्राणादीनां दिक्चक्रेषु यथाक्रमं गोरीचौरीवेतालीघर्मरीपुष्कसीशबरीचराडा
 लीङोम्बीनां कर्तिकाकूर्पीटैर्कूर्मसर्पसिंहभिक्षुचक्रवज्रादिभिः । पञ्चशुभस्य सूर्ये विश्ववज्राङ्गितशुक्लकपालमित्येव विशेषः
 षः । बहिर्वृत्ताद्वह्निः कलशाः । महामायामराडले रक्तकमलस्य पुष्करं रवौ भगवतो महामायारूपस्य पद्मभाजनं पूर्वादिस्त
 चन्द्रेषु प्रदक्षिणां वज्रडाकिनी रत्नडाकिनी पद्मडाकिनी विश्वडाकिनीनां वचरत्न छय विश्वास्वजस्वजः । बुद्धडाकिनी
 तु वक्ष्यामः । मालिङ्गस्थितेति न पृथक् विहन्त्यासः । नवात्मकबुद्धकपालस्य मराडले विश्वास्वजस्य कर्णिकासूर्ये उमस्

115

प्रागुदकप्रत्येकवोशेशानग्नेयनेत्रन्यवायव्यदलसूर्येषुचित्रसेनाकामिनीपातालवाशिनीसौभद्रासौरिडनीमूर्तिशीचतु
भुजाआकाशवासिनीनांकर्तिकाः॥वज्रहंकारमध्येवज्रहंकारस्यवज्रा॥पूर्वादिदिशुवामावर्तेनवज्रदराडानलार्कवज्रोष्णि
षवज्रकराडलीनामाग्नेर्यदिशुप्रदक्षिणां वज्रयक्षवज्रकालमहाकालवज्रमीषणोषणोषवज्रपातालां वज्रमुद्रोवज्रदरो
रक्ताब्जविश्ववज्रमंकरापरशुत्रिशूलखड्गचक्रावज्रमुखला॥सर्वांशोचिन्हानिविश्वाजसूर्यस्थानि॥अथवापूर्वादिदिशुदक्षिणा
वर्तेनयमानकप्रज्ञानकपमानकचिप्रानकानां वज्रमुद्रोवज्राङ्गमिजदरोरक्तः॥अथवाविश्ववज्रं॥आग्नेयादिविदिशुचलठ
किंराजनीलदराडमहावलानांखड्गोवज्रं वज्राङ्गनीलदराडोवज्राङ्गदरोयमारिनिहृद्विहृद्वशीषचक्रिणावज्रो॥पमानकचि
हृद्वहिःसुभस्यवज्रा॥एतान्येकादशचिन्हानिविश्वाजसूर्यस्थावि॥अथवाविभारेकरालवज्रा॥आग्नेयादिपुटकिंराजनीलदराड

॥ ६

महाक्लाचलानामङ्कुशोक्ताङ्गनीलदराडस्त्रिशूलंखड्गः॥उशिषचक्रैरापीतचक्रं॥अन्यदननरपूर्ववत्॥अथवायमार्या
 येनाश्रुतर्गावचाङ्कुशोक्ताङ्गनीलदराडस्त्रिशूलंखड्गः॥अपरमननरपूर्ववत्॥॥सम्बरमराडनेविष्णुभोजस्यपुष्करस्यभोजे
 श्रीसम्बरस्यनीलकरालपञ्चभूकवज्रचक्रदिदलेपुढाकिनीरामास्त्रयडरोहाऋषिणीवोकर्तिका॥कोणदलेषुपञ्चभाजनानिच
 त्रविंशतिचिन्तचकाधरेषुप्रचराडचराडासीप्रभावतीमहनासावीरमतीखर्वरीकेधरीदुमहायासेरावतीमहाभैरवावायुवे
 गसुराभक्षीश्यामदेवीसुभद्राह्यकराखगाननाचक्रवेगास्त्रयडरोहाशीशिडनीचक्रवर्मिनीसुवीरामहाक्लाचक्रवर्तिनीमहावी
 र्यशाङ्ककर्तिका॥वैराणागप्रधानत्वाविहानिनलिख्यने॥दारेषुकाकास्योल्कस्यध्वानास्याभूकरास्थानांकोरोपुयमदायियमह
 दीवमदेष्टुराणीयममपनीनाविष्णुसूर्येषुकर्तिका॥इहपूर्वादिदिक्षुवामावर्त्तेनाग्नेय्यादिदिक्षुदक्षिणावर्त्तेनचिह्नफासः॥वहि

॥ ७ ॥

येन सूत्रादहिकोणामाश्रित्य कलशालवना ॥ अपरस-वरवज्रवाराही मराडले पुचिरुनि निष्पन्नयोगावल्यामुक्तानि ॥ पञ्च
विंशत्यात्मकबुद्धकपालमराडले मध्ये विश्वसरोजसूर्य इमरुश्चतुर्विंशतिदेवीनां कर्तिका ॥ प्राच्यादिदिक्षु बामावर्त्तेनाग्नेय्या
दिविदिक्षु दक्षिणावर्त्तेन तत्र कृत्तनचत्वारोपरिदिग्दलेषु मालिनीकापालिनोमीमासु दुर्जयानां विदिग्दलेषु कपालानि तन्ता
नीलकुलिशावली ॥ द्वितीयपुंढ्रे रक्ताक्षारस्थाष्टाङ्गेषु दिक्षु शुभमेखलारूपिराी विजयाकारिणीनां विदिक्षु कालिनी म
हेन्द्रधिकारिणी मारणीनान्तोरक्तवज्रावली ॥ तृतीयपुंढ्रे शुक्लाक्षारस्थाष्टपद्मेषु दिक्षु तारिणीमीमदलासु दलानां अज
यानां विदिक्षु शुभास्मारकी कालरात्री महायशसोत्तमः ॥ शुभवज्रावली द्वारपद्मेषु सुन्दरी वसुधरा शुभगा प्रियदर्शनानां विंश
तिपद्मोपरसूर्येषु कर्तिका इत्यामनजि ॥ योगाम्बरमराडले मराडलेशस्य विश्वाज्जचन्द्रे नीलपञ्चभूकवज्रा ॥ प्रागुदकप्रतीच्य

॥ १८

वाक्छेष्टेषु पञ्चसूर्यस्थखद्वागानि शानाग्यादिकोरोषु खद्वागङ्गुशपशुदराडाः ॥ प्रागादिकोष्टेषु खद्वाङ्गेभ्यो वहिर्यथाक्रमे ॥
 मुखक्षिप्रहस्तद्वयं क्षमाञ्जलिः ॥ रुधिरांजलिमुषलञ्च ॥ खद्वाङ्गादिचिह्नानि पञ्चसूर्यस्थानि रोचिक्लयाद्वहिः प्राच्यादिशुभृत
 कपालानि त्रीणि ॥ उत्तरस्यां प्रदीपकपालत्रयं ॥ पश्चिमायां वलिकपालत्रयं ॥ दक्षिणास्यां पानकपालत्रयं ॥ शिखान्यांगर्वस्ते
 गन्धमाराउचाः ॥ आग्नेय्यवीर्यापुष्पकराडकश्चानैऋत्यान्तर्जयन्करोक्ष्णपकरदुश्च ॥ वायव्यामञ्जलिदीपञ्च ॥ ननोवज्रवलि
 क्लयाद्वहिः पूर्वादिपट्टिकासु प्रत्येकचत्वारिंशद्वारकोरोषाविनिचतुर्विंशतिखद्वाङ्गानि ॥ अमृतकपालादीनि सरोजसूर्यस्थानि
 यमारिस्त्राउले विश्ववज्रस्य वेद्यां मध्ये भगवतोऽयं मोरे नीलकरालपञ्चसूकवज्रं प्राग्दक्षिणाधरमूलेषु रास्वतरत्ने राभितभा
 मोघसिद्धिनां शुक्लाष्टारचक्रनवांशहरितरत्नरक्ताष्टदलकमलश्यामखद्वाः ॥ विश्ववज्रस्याग्निनैऋत्यादिकोरोषु वज्रचञ्चिका

वज्रधारिणसरस्वतीगोरोरां चक्रवज्रपद्मखड्गाः॥ ततो वज्रावली॥ ततो विश्ववज्रस्य प्रतिदिक्पञ्चराशिः॥ पूर्वदक्षिणादिद्वारे
 पद्मधारयमारोहणस्य पद्मयमारिखड्गयमारिरागविशन्त्यारवज्राङ्कुसुमरसितदण्डोरक्तपद्मखड्गः॥ इहशास्त्रनस्य देवीनां
 नचिन्तानिचन्द्रस्थानि॥ अन्तर्पासुर्यस्थानि॥ रवीन्द्रनले विश्वपद्मारिः॥ मण्डनकोरोपुचत्वारिपद्मस्थकपालानि॥ अरपार्श्वेषु क
 लशां॥ ॥ वज्रनारामण्डले विश्वपद्मचरकचन्द्रे कनकवर्णा नवभृङ्गवचं प्राग्दक्षिणादिदलचन्द्रेषु पुष्पनाराधूपनारादीषु
 नाराधननाराणां पुष्पदामधूपशाखादीपशारवागंधंशंखानि॥ अग्नेयादिदलेषु शास्त्रनाशोभ्यामिताभामेष्टसिद्धिविश्रद्धा चक्र
 वज्रपद्मखड्गाः॥ प्राक्सन्ध्यादिद्वारेषु वज्राङ्कुशी वज्रपाशी वज्रस्फोटा वज्रघण्टाणां विश्ववज्रसूर्येषु पूर्ववदङ्कुशादयः॥ वज्राङ्कुशादि
 हिहृषीर्षविजयाया विश्वपद्मसूर्यचक्रं॥ वज्रस्फोटाद्वह्निस्तम्भाया विश्ववज्रनाभौ नागपाशः॥ अम्बादिकोशाङ्गेषु लोचना मास

कीपाराडलानाराविशुद्धावोधिचिन्नघटोमेरुर्वह्निज्जराडं महाध्वजं। पद्मवाद्येकललाः॥ ॥ मारीचिमराडले मध्यावध्वजे चन्द्रे सूर्ये व
 पाशरः॥ रात्रीहिचन्द्रस्थादिवासूर्यस्थादेवी विचरति॥ प्राच्यवाच्यादिदिक्षु अर्कमसि मर्कमसि। अनर्कनमसितेजोमसीदेवीनां यथा
 क्रमं सूचीसस्त्रसूची॥ अशोककेशनयाशवाचा अग्निनैऋत्यादिकोरोषु। उदयमसि शून्यमसि॥ वनमसि॥ चीवरमसीनां यथाक्रम
 मर्कमस्यादिचिह्नवद्विहानि॥ वायुपुटैपदिकायां पूर्वस्यां महाचीवरमसि वराहमुखीदेव्यो वज्राङ्कुशौ॥ दक्षिणास्यां पदाक्रममसि
 वदलेदेव्योः शरौ॥ उत्तरस्यां गर्भमसि वरालिदेव्योः सूर्यौ॥ अग्न्यादिकोरोषु वज्रालि वरालि॥ वराहमुखीनां सूची अशोकवर्णावश
 राः॥ पूर्वस्मिन् द्यौरे आलोदेव्या वज्राङ्कुशौ तलोदेव्या वज्रपाशः॥ पश्चिम कालोदेव्या वज्रस्फोटः॥ उत्तरसक्प्लोसन्धमूर्ध्नि देव्या वज्र
 वेशः॥ अवधारपालीचिह्नानि पद्मसूर्ये चन्द्रासां पद्मचन्द्रेषु॥ पञ्चरश्मानां मराडले मध्ये विश्वाङ्ग चन्द्रे महाप्रतिसरायारत्नधराः॥ पूर्व

121

विश्वाज च देमहासाहं सुप्रमर्दन्पाश्वक्रः॥ दक्षिरा विश्वाज सूर्ये महामन्त्रानुसारि पावजः॥ पश्चिम विश्वाज सूर्ये महाशीतव
त्पापघ्नः॥ उत्तरे विश्वाज चन्द्रे महामायूर्वामयूरपिच्छः॥ द्वितीय पुष्टे अम्पादिकोरोषु शंखो वज्राङ्गध्वजः पशुत्रिशूलश्च॥ कालो
कालरात्री कालकर्णेश्वेतानां पट्टेषु कलशाः॥ पूर्वादिद्वार विश्वाजरविषु वज्राङ्गुशपादीनां वज्राङ्गुशपादीनां वज्राङ्गुशपादीनां वज्राङ्गुशपादीनां
नराडेलो वेश्मपद्मस्य कर्णिका चन्द्रे भगवतो वज्रधानोः शुभं पञ्चसूचिकं वज्रं॥ वारकपूर्वादिदिग्दलेन्द्रेषु प्रदक्षिणायथाक्रमं स
त्तं वज्रीरत्नवज्री धर्मवज्री कर्मवज्री णोपञ्चभूकरत्नवज्रपञ्चभूकवज्रशेखरान्नपञ्चभूकवज्राङ्गिताष्टदलसितरक्ताम्बुजप
ञ्चतथागतवर्णा विधवज्रं पूर्वादिपद्मकर्णिका चन्द्रविम्बेषु यथाक्रमं मक्षोभ्यरत्नसंभवा मिताभामोघासिद्धिनां नीलपञ्चभूक
वज्रवज्ररत्नवज्रपद्मविधवज्राणि॥ अक्षोभ्यपद्मस्य पूर्वादिदिग्दलेन्द्रेषु वज्रसत्त्ववज्रराजवज्ररागवज्रसाधूनायथाक्रमं पञ्च

122

शूकवज्रवचोऽशो वारो वज्रं ॥ रत्नसम्भवाज्जस्य वज्ररत्न वज्रतेजो वज्रकेतु वज्रहारानां नीलपञ्चशूक वज्रद्वयकिं न रत्नमा
लासूर्यश्चिनामरी ॥ ध्वजो दत्तपत्तिमुक्तवज्रं ॥ अमितामस्य वज्रधर्म वज्रनीश्वर ॥ वज्रहेतु वज्रभाषाणां रक्तपद्मं कृपाणो वृत्त
चक्रमेकशूकवज्रजिह्वा ॥ अमोघमिद्विवज्रकर्म वज्ररक्ष वज्रयज्ञ वज्रसन्धीनां विश्ववज्रं वज्रकवचो वज्राङ्क देव्या पञ्चशूक
लिशं ॥ अशोभादीनां प्रत्येकं नृनीयवो धिसत्त्वचिह्नं सत्तरदले चतुर्थं चिह्नं पश्चिमदले लिखितव्यं ॥ आग्नेयादिपद्मकारि किं
द्रुषु वज्रलास्या वज्रमाला वज्रगीता वज्रनृत्तानां वज्ररत्नमाला वीणा वज्रागर्भपरागाराद्वहिः पट्टिकानां पूर्वस्यां मैत्रेया भोघ
र्क्षी सर्वापायेजह् सर्वशोकतमो निर्घो टनमनीनां पद्मे तुषु पञ्चशूचिक वज्राणि ॥ दक्षिरास्यां गन्धहस्ति शूखस गगनगज
स्तानकेतनामजे तुषु वज्ररत्नानि ॥ ॥ पश्चिमायां ममिता प्रमचन्द्रप्रमभद्रपालजालिनी प्रमानामस्तु जेतुषु वज्रपद्मानि ॥

123

उत्तरस्यां वज्रगर्भाक्षयमिति प्रतिमानकूट समन्तमद्वारां मजेनुषु विश्ववचरिणः॥ वायुमराडलाभ्यादिकोरागात्रेनुषु वचधूपा
वज्रपुष्पावज्रलोकावज्रागन्धानां पूर्ववच्चरुनि॥ पूर्वादिद्वारपद्मचन्द्रेषु वज्राङ्गुशवज्रपाशवज्रस्फोटवज्रविशानां चिह्नानि॥ पदि
पुक्कलशा॥ त्रिचत्वारिंशदात्मकमनुवज्रमराडले वायुमराडले नीलरक्तध्वेन हरितपीताः॥ पञ्चभितूर्यः पूर्वादिदिग्बध्यभूमयश्च
सर्वादिनीयमराडले नीलध्वेन पीतास्त्रिस्रोभिनयः॥ तृतीयचक्रध्वेनैकाभिनिः॥ तत्र पीतमध्यभूमौ विश्वपद्मचन्द्रे मल्लश्रेयः पीत
द्वारेण वज्रः॥ पूर्वादि कोष्ठसूर्यश्च सोमपरत्नसंभवामित्राभामोघसिद्धिनां॥ नीलवज्रं रत्नं भुक्तपद्मं खड्गः॥ ऐशान्यादिकोरोनुषुरो
चनामानक्षीपाण्डुकातागराः पीतवज्रं नीलवज्रध्वेन वज्रं हरितवज्रं द्वितीयपट्टमराडले पूर्वादिदिग्बध्यभूमौ वज्रीरत्नवन्दीधर्म
वज्रीकर्मवज्रीणामक्षोभ्यादीनामिवाचिह्नानि॥ ऐशानादिकोरोनुषु चन्द्रारत्नोत्काभृज्जटिवज्रशंखद्वानाखड्गः॥ पीतवज्रं

124

सुक्तवचं हरितवज्रमंखला ॥ तृतीयपूटमण्डले पूर्वैन्दुषु मेनेयमकुं श्रीगन्धर्वमिज्ञानकेतुनां सपुष्पनागकेशरपद्म
 वरखड्गः कलशस्थकरिकरः ॥ पितृचिन्तामणिः ॥ दक्षिणेन्दुषु भद्रपालसागरमत्पक्षयमतिप्रतिमात्रकूटानां रक्तशुक्लपीत
 हरितवाराणां ॥ पश्चिमेन्दुषु महस्थामप्राप्तसर्वापायजह् सर्वशोक्तमोनिर्घाटनमनिजालिनीप्रमानाशुक्लपद्मशुभ्रवा
 राणां पीतवासो रक्तोत्पलस्थसूर्यः ॥ उत्तरेन्दुषु चन्द्रप्रभामितामप्रमगगनगच्छसर्वनिवरराविष्कम्भिराणामुत्पलस्थचन्द्रो
 रक्तकलशः पीतवारो नीलवाराणां ॥ अत्र च यथाक्रमं प्रागादिद्वाराणां द्वायाः पार्श्वयोपदिक्कायाचिह्नद्वयद्वयं ॥ पूर्वादिद्वार
 सूर्येषु यमानिकापराजितह्यग्रीवामृतकराडलीनां कृष्णमुखिस्वङ्गः पीतवज्ररक्तवज्रदण्डो नीलमुखिस्वङ्गः ॥ ऐशानादि
 कोराभानुषचलटर्किराजनीलदण्डमण्डलानां ॥ रव्यो नीलवज्रं नीलदण्डो नीलवज्रदण्डः ॥ यमानकचिह्नद्वहिर्मनौलम्भ

६२

स्पर्शकङ्कः॥ हयग्रीवचिह्नः सूर्यवज्रपातालस्पर्शकङ्कः॥ सर्वेषां सूर्येन्दुनामधेविश्वपद्मजानि॥ पद्मेषु कलसाः कोचत्त
 यमानकविह्वलहिर्मानावुष्णीषचक्रिणाश्चक्रः॥ ततो वहिः सभस्पर्शकङ्क इत्याहुः॥ ॥ धर्मधातुवागीश्वरमराडलेऽभ्य
 नारचक्रंश्चैतरङ्गैः पूरणीयमन्यत्र पूर्ववत्॥ मध्ये मराडलमध्ये विश्वपद्मकारिकाचन्द्रे मस्तु घोषस्य पीतमुष्टिखड्गः॥ पूर्वार्धे
 शानादिपत्रचन्द्रेषु यथाक्रमं प्रदक्षिणां महोष्णीषनेत्रो राशिसितानपत्रविजयोष्णीषविकिरिताः ज्ञानमहोद्भूतजयाविजया
 नामष्टाश्रीषाराणां पीतचक्राणि॥ पूर्वकोटस्य मध्ये विश्वाङ्गसूर्यसोभ्यस्य नीलवज्रं॥ ऐशानादिविदिशि विश्वपद्मचन्द्रेषु वज्र
 सत्त्ववज्रराजवज्ररागवज्रसाधुनां वज्राङ्कुशो वारो वज्रं॥ दक्षिणाकोटस्य मध्ये विश्वाङ्गरेवोरत्नसम्भवस्य पीतचिन्तामणिः॥ चन्द्र
 ऐशानादिविदिशि विश्वाङ्गरेव वज्रराजवज्रसूर्यवज्रकेतुवज्रहस्मानां पञ्चभूकवज्रद्वयाङ्कितरत्नमाला सूर्यमराडलचिन्ता

मरिचोच्चजोदत्तपक्तिपुक्तवज्रां॥पश्चिमकोष्ठस्यमध्येविश्वान्नरवावमितामस्यरक्तपद्मंरेशानादिविदिविश्वजित्दुषु
 वज्रधर्मवज्रतीक्ष्णावज्रहेतुवज्रभाषाराणामंखज्जोधर्मचक्रंएकशृङ्गवज्रजिह्वा॥उत्तरकोष्ठस्यमध्येविश्वान्नसूर्येऽमोघ
 सिद्धेःखज्जः॥रेशानादिविदिविश्वजित्दुषुवज्रकर्मवज्ररक्षवज्रयक्षवज्रसन्धीनांविश्वकवचंवज्रकवचोवज्राङ्गदष्टा
 पञ्चशृङ्गकलिरां॥रेशानादिकोराकोष्ठजेन्दुषुलोचनामामकीपाराउलानाराराणंचिह्नानि मञ्जुघोषाशोभ्यामितामामोघ
 सिद्धिचिह्नवत्॥पूर्वादिद्वारविश्वान्नसूर्येषुवज्राङ्गशवज्रपाशवज्रस्फोटवज्रावेशानावज्राङ्कशादयः॥अनोगर्भमराडला
 रद्वितीयमराडलेपूर्वस्यांदिशि विश्वपद्मेन्दुषुद्वादशानांअधिसुक्तिचर्याप्रसुदिना विमलाप्रभाकरीअचिर्भती सुउर्जया
 धर्मिमुखिविरंगमाऽचलासाधुमतीधर्ममेधासमन्तप्रभाभूमीनां यथाक्रमं प्रदक्षिणारक्तपद्मंचिन्तामणिःसितपद्मविश्व

127

पद्मस्थसूर्यइत्यलमरक्तमरिःपद्मस्थप्रज्ञापारमितापुस्तकविश्वजोपरिविश्ववज्रंसनालपद्मबद्धस्थपद्मशूचिकरक्तवज्र
उत्पलोपरिखड्गोधर्ममेघपीकरितप्रज्ञापारमितापुस्तकपद्मस्थसंबुद्धविम्बदाशिरास्याविश्वजेत्तुपुद्गादशानांरत्नपद्म
पारमितादानशीलशान्तिवीर्यध्यानप्रज्ञोपायप्रणिधिबलज्ञानवज्रकर्मपारमितानांपद्मोपरिचन्द्रमराउल्लनानाभान्य
रत्नमञ्जलीसपर्ववाशोकपुष्पसंवर्कंसितपद्मनीलोत्पलसितपद्मपद्मस्थप्रज्ञापारमितापुस्तकपीताम्बुस्थवज्रं॥उत्प
लस्थस्वर्गः॥प्रज्ञापारमितापुस्तकं॥नानारत्नफूलानंकृतबोधिवृक्षलता॥उत्पलस्थविश्ववज्रं॥पश्चिमायांविश्वजेत्तु
द्वादशनामायुश्चित्तपरिस्कारकर्मोपपत्तिः॥द्विअधिमक्तिप्रणिधानज्ञानधर्मवशितानानधनायासुइवोधिश्चपद्मराग
मरिःस्थसमाधिसुदृष्टमितायुर्बुद्धविम्बरक्तपद्मशूकवज्रंचिनामरिःध्वजोविश्ववज्रंविविधवर्णाजानिलतापद्मस्थसूर्यचन्द्र

मल्लपियेगुकुसुममञ्जरीनीलोत्पलं । उत्पलस्थखेदः ॥ पद्मस्थभद्रघटः सितपद्मजः ॥ उत्तरस्यां विश्वाज्जेनुषु द्वादशधार
 रातीनां वसुमतीरत्नेत्वा उष्णीषविजयामारीचि पराशवरीजाङ्गुली अननसुरवाचुन्दा प्रज्ञावर्द्धनी सर्वकर्मावरणविशो
 धनी अक्षयज्ञानकराडा सर्ववृद्धधर्मकोशवती नोधान्यमञ्जरी चिन्तामणि ध्वजश्चन्द्रकान्तमणि कलशं ससूत्रसत्त्वो म
 यूरपिच्छिका विषपुष्पमञ्जरी रक्तपद्मस्थाक्षयमहानिधिका लक्ष्मीः ॥ ३ ॥ ससूत्रा बलम्वित कमराडलु निलोत्पलस्थखेदः ॥
 त्रिशूलकज्राङ्गित सितरक्तकमलं रत्नकराडकः पद्मस्थनानारत्नपेदकः ॥ पूर्वादिद्वाराभोजसूर्येण धर्मप्रतिसम्बिदर्प
 प्रतिसम्बितप्रतिमानप्रतिसंभितस्मिन्नस्मिन्नप्रतिसंविदप्रतिमानप्रतिसम्बिदं वज्रोद्गुशो वज्रपाशः उभयान्नपद्माङ्गुल
 श्चन्द्रकान्तत्रिशूलकज्राङ्गुलघंटाः ॥ आग्नेयादिकेरोषुलास्यामाल्या गीतानृत्यानां वज्रं रत्नमाला वीणा वज्रं ॥ तृतीयमराडले

पद्मचन्द्रेषु पूर्वस्यां दिशि समन्तमद्रस्य उत्पलस्थखड्गः॥ अक्षयमतिखड्गः शितिगर्भस्य पद्मस्थकल्पवृक्षः॥ आकाश
 गर्भस्परज्ज्वा॥ दक्षिणास्यां गगनगजस्य चिन्तामणिः॥ रत्नपारो रत्नं सागरमतेः शंखः॥ वज्रगर्भस्य वज्रं॥ पश्चिमायामक्लो
 किनेश्वरस्य पद्मं॥ महास्थामप्राप्तस्य खड्गः॥ चन्द्रप्रभस्य सवज्रचक्रं॥ जालिनीप्रभस्य खड्गः॥ उत्तरस्यां पद्मेन्दुप्रभमिति प्रस
 प्रतिमानकूटसर्वशोक्तमोनिर्घाटनमनिसर्वनिबरा॥ विष्णुभिना विश्वपद्मं पद्मस्थखड्गः॥ पञ्चशूकवज्रखड्गः॥ पूर्वा
 दिक्षाराजभानुषु यमानकप्रज्ञानकपद्मानकविघ्नानकानामङ्कुशस्फोटधरायः॥ इशानादिकोरा विश्वाजसर्पिषु ये
 लोकविजयवज्रज्वालानलार्कहेरुकवज्रपरमाश्वानां खड्गवज्रवज्रविश्ववज्राणि॥ यमानकचिन्हाद्वहिरुशीषचक्र
 राः॥ पतचक्रं॥ पद्मानकचिन्हाद्वहिसुभस्य वज्रं॥ त्रैलोक्यविजयादिचिन्हैभ्यश्चतुर्भ्यो वाह्येन तीयमराडलस्य वकोरा

मन्तेरेखान्दशात्तात्तस्यावाहोस्थानेआग्नेयादिकोरासूत्राणां दक्षिरापार्श्वस्थपद्मेन्दुपुपुष्पाधूपादीपागन्धानां
 पुष्पपट्टधूपकटफुकंरत्नदीपयष्टिः शंखवामपार्श्वस्थपद्मेन्दुपुवज्ररूपावज्रशब्दावज्ररसावज्रस्पर्शानां दर्प्येणां वज्रवी
 रणा रसभाजनं विश्ववस्त्रो॥ वाद्यवज्रकुलमराडले पद्मेषु पूर्वादिदिक्षु इन्द्रयमवरुणाकवेराणां वज्रं कृष्णदरोडानागपाशो
 दुःशः॥ ऐशानादिविदिक्षु रसानाग्निनैऋतीवायूनान्निष्कूलेशु वः सङ्गः वातपट्ट॥ तत्र ईशानस्य वहिः समीपे ऐशानीन्द्रिश
 मारभ्य चिह्नानि क्रमतो लेख्यानि॥ तत्र ब्रह्मरोगोऽक्षसूत्रविघ्नोऽश्वक्रमहेश्वरस्य त्रिशूलकार्तिकेयस्य शक्तिः ब्रह्मारोऽक्षस्य
 त्ररुद्रारापास्त्रिशूली वैष्णव्याश्वक्रं कौमार्याः शक्तिः॥ इन्द्राराणां वज्रं वाराहारा रोहितमस्यः॥ चामराडयाः कर्त्तिः॥ भृङ्गिरोऽक्षमाल
 गणापतेः पशुः॥ महाङ्गावस्य त्रिशूलः॥ नन्दिकेश्वरस्य मुस्जः॥ आदिन्यस्य पद्मस्थसूर्यमराडलः॥ चन्द्रस्य कुमुदस्थचन्द्रमराडलः॥

13।

मङ्गलस्य कटारः॥ वृषस्य वाराः॥ बृहस्पतं रश्मसूत्राः॥ शक्रस्य शसूत्राः॥ शनैश्चरस्य रुद्रराजः॥ गहोचन्द्रः॥ केतो नागपाशः॥
वलभद्रस्य ताज्रलाः॥ जम्बरस्य पुष्पमालाः॥ मधुकरस्य मकरध्वजः॥ वसन्तस्य वाराः॥ अनन्तवासुकी नक्षककर्कोटकपद्म
हापद्मशंखपालकलिकानामपि संप्रदात्तलिः॥ अथ वा स्वस्वपितृविन्दुमहशंचिह्नः॥ तत्राननकलिको ब्रह्मराजवधेः पुत्रोः॥ वासु
कीशंखपालोऽशत्रियाविन्दुस्याः नक्षकमहापद्मो वैश्वोवायोः॥ कर्कोटकपद्मोऽश्वमेधो वरुणास्याः विमचित्रवलिप्रह्लादवैरोच
नादिमहासुरेन्द्राणां स्वप्नादिनाम्ना प्रहरणानि॥ गरुडेन्द्रस्य संप्रदात्तलिः॥ दुमस्य किन्नरराजेन्द्रस्य वीराणां॥ पञ्चशिखस्य ग
न्धर्वराजेन्द्रस्य वीराणां॥ सर्वार्थसिद्धस्य विशाधरराजेन्द्रस्य कुसुममालाः॥ पूर्वाभद्रमार्गिभद्रधनदवैश्रवराचिविक्रयडलि
कान्तमालिः॥ मुखेन्द्रचरेन्द्राणां यक्षराणां वीजपूरफलानि॥ हरीन्पाजनी द्वयां॥ अश्विनी भरणी कृत्तिकारोहिणी मृगशिरा

132

आर्द्रा पुनर्वसु पुष्या अश्लेषा मघा पूर्वफाल्गुणी उत्तरफाल्गुणी हस्त। चित्रा स्वाती विशाखा श्रुवा ज्येष्ठा मूला पूर्वाषाढा
 उत्तराषाढा श्रवणा धनिष्ठा पौषा पूर्वभाद्रपदा उत्तरभाद्रपदा स्वाती अभिजित्तां संप्रयज्जलि करमुद्रा॥ अत्रापि द्वारेषु
 क्वाङ्कुशादीनि॥ कलशाश्च चतुर्थं मराउले॥ ॥ उर्गतिपरिशोधनमराउले नीलवज्रावल्या अभ्यन्तरे पीताम्बारचक्रस्थने
 या पीतधर्मचक्रमुद्रा पूर्वाधरेषु शुभभूषणैः सुद्रा॥ नीलवन्दमुद्रारक्तध्यानमुद्रा हरितामयमुद्रा॥ अग्राधरेषु सूर्यश्चिन्ता
 मणिश्च सोमिच्छत्रं॥ क्वावलीतोर्वह्निर्वह्नादिकोणेषु लम्बादिचिह्नानि पूर्वादिपद्मेषु द्वारस्थवामे चिह्नद्वयं सव्ये च॥ अत्रना
 गकेशरक्तसुमंसेनेत्राजमङ्कुशोदरादः॥ पद्मस्थधर्मगजश्चिन्तामणिश्च जोऽमृतकलशः पद्मस्थचन्द्रविम्बरत्नं वज्र
 पञ्जरं वज्रैन्दोवरममृतघटोऽञ्जस्थरत्नं रत्नपञ्जरीचा॥ अग्रादिकोणेषु पुष्पादिचिह्नानि॥ द्वारेषु क्वाङ्कुशादीनि॥ सप्त

। 33

त्रिंशदपि चिह्नानि विधातुं चन्द्रस्थानि नीलकराद्यदि चिह्नानि लिख्यन्तेऽपि ॥ ॥ भूतडामरमराडले सिनपीतरक्तहरित
सुक्लाः पञ्चभिन्नयः पूर्वादिभूमयश्च ॥ सूत्रेरेवानयं श्वेतरक्ताकृष्णवर्णस्यैकसूत्रेरेवाकृष्णवज्रवलयरेखे च गर्भपृष्ठस्य
मध्ये कोऽप्येविश्वपद्मचन्द्रे भगवतो भूतडामरस्य पञ्चशूकनीलवज्रं ॥ पूर्वे महेश्वरस्य सूर्ये त्रिशूलं ॥ दक्षिणे विष्णोः सूर्ये चक्रं ॥
पश्चिमे ब्रह्मशब्देऽक्षमाला ॥ उत्तरे कार्तिकेयस्य सूर्ये शक्तिः ॥ ऐशाने गणपतेश्चन्द्रे पशुः ॥ आग्नेये रवेरवोपद्मस्थस्य मराडले
नक्षत्रे राहोः सूर्ये चन्द्रमराडले ॥ वायवे नन्दिकेश्वरस्य चन्द्रे डमरू ॥ दिनीयपुटे पूर्वादिदिक्षु श्रीतिलोत्तमाशशीतमानां चन्द्रेषु श्वे
तान्नं कूपकटकुः ॥ दीपयष्टिभोगाकारकरः ॥ अग्न्यादिपुरतश्च श्रीसरस्वती सुरसुन्दरी आभूतीनां यथाक्रमं चन्द्रेषु गन्धशेखरी वीराणां
चन्द्रमानानि शूकवज्रं ॥ तृतीयपुटे पूर्वादिदिक्षु रत्नयमवरुणाकवेराणां चन्द्रस्थवज्रं सूर्यस्थकपालाङ्गितदराडः ॥ चन्द्रस्थना

। 34

गपाशः॥चन्द्रस्थगदाआग्नेय्यादिविदिक्षुः॥अग्निनैऋतिनायचन्द्राणांसूर्यस्थाक्षसूत्रसूर्यस्थखड्गः॥चन्द्रस्थवानपटः॥चन्द्रे
कुमुदस्थचन्द्रमराडलं॥चन्द्रचिह्नसमीपेईशानस्यसूर्येनिभूलं॥चतुर्थपुटोपूर्वादिदिक्षुमिहृष्वजधारिणीविभूतीमहापद्म
वनीसुरहारिणीनां॥चन्द्रेषुसिंहृष्वजोऽङ्कुशोवाराः॥चिन्तामणिः॥ऐशान्यादीषुवरहारीरत्नेश्वरीभूषणीजगत्पालनीनां च
न्द्रेषुपुष्पपुटोक्षपकटकुः॥गन्धशंखेदीपयष्टिः॥अत्रस्वेरवीन्दवोविश्वपद्मस्थाःकलशाः॥चतुर्थपुटोः॥पञ्चडाकमराडले
मध्येकूटगारस्यमध्येसप्रशहेरुकस्यकर्तिकपालो॥पूर्वादिद्वारेषुगौरीचौरीवेतानीचस्मरीणांवज्राङ्कुशपाशोस्फोटघटः
ऐशानादिकोरोषुपुक्कसीशवरीचराडालीङ्गम्बीनां बोधिचिन्तघटोमेरुवह्निकराडंमहृष्वजपताकाः॥तस्मान्पूर्वकूटग
ारस्यमध्येशाश्वतस्यकपालस्थमयूरः॥संदर्शोपाशिनीवायराःङ्कुशधारिणीनां सेंदशःपाशोवायराजङ्कुशः॥ऐशानादि

३७

135

पुष्पाधूपार्क्षपागंधानाप्रषकराडोधूपकटदुर्दीपयष्टिपीनगन्धपूरीशंखः॥दक्षिणाकूटागारस्यमध्येवज्रसूर्यस्यक
पालस्थकारराडवपर्षी॥पूर्वादिद्वारेषुसूर्यह्मादीपारत्नोत्कानडिन्कारातांसूर्यमराडलंदीपयष्टिः॥रत्नविपुन्नता॥
ऐशान्यादिषुलास्यामालागीतानृपानांवज्रंरत्नमालाकंसिकावज्र॥पश्चिमकूटगारस्यमध्येपद्मनृत्तेश्वरस्यकपा
लस्थमन्त्रकः॥प्रागादिद्वारेषुपद्माधर्मोदयास्फोटायाश्लेषाणांपद्मधर्मोदयास्फोटोवज्रं॥ऐशानादिषुवंशीवीराणा
मुद्गन्दा मुरजानांस्वस्ववाद्यानि॥उत्तरमराडलस्यमध्येपरमाश्वस्यकपालस्थवधः॥प्रागादिद्वारेषुतालकुन्त्रीकिपाद्यप
द्वधारिगीतांतालिकाकञ्चिकाकपाटंकाराडपट्ट॥ऐशान्यादिषुलोचनामामकीपाराडलाताराणांचक्रंवज्रंपद्ममुत्पलं॥
ब्राह्ममहामराडलस्यद्वारेषुगौर्यादिचिह्नानि॥ऐशानादिषुपुष्पादिचिह्नानि॥सनानिस्वर्विह्नानि॥विश्वपद्मसूर्यस्थानि॥शा

136

श्वनस्यैव चन्द्रासनस्थः॥ प्रणिमराडलभमृजकलशामहामराडलस्येति कश्चिन्॥ ॥ षड्भक्तवर्तिमराडले विश्वपद्मे
 सूर्यस्थानि चिह्नानि बुद्धाकस्य परंचन्द्रस्थपराणामपि कूयगाराणां कोरोषुकपालानि विश्वपद्मस्थानि॥ तत्र गर्भम
 राडलस्य मध्ये पद्मे वज्रसन्तस्य वज्रं॥ विद्विष्यन्नेषु डाकिनीरामा खराडरोह रूपिराणि नोडमरवः॥ प्रागादिद्वारेषु वामावर्त्ते
 नाभ्यादिविदिशुदभिरा॥ वर्त्तेन तीहन्पासक्रमः॥ द्वा राजे पुस्त्राडकपालप्रचण्डयोर्महाकंकालचण्डाक्षोः कंकालप्रभावत्पो
 विकटदक्षिणामहनासयोश्चत्वारिवज्राणि॥ वलयमध्ये वज्रावली॥ बुद्धाकस्य मराडले मध्याञ्चत्रं द्वा राजे पुसुरावैरी
 वारसन्त्योरमिताभखर्वयोर्वज्रप्रभलंकेश्वर्योर्वज्रदेहदुमज्जययोश्च चक्राणि॥ वलयमध्ये चक्रावली॥ राजडाकस्य मराडले
 मध्ये रत्नं॥ द्वा राजे पुअङ्गुलिकैरम्बन्त्योर्वज्रजटिलमहामैखयोर्महावीरा वायुवेगयोर्वज्रहंकारसुरामध्याश्चरत्नानि॥ वल

१८

137

यमध्येरत्नावली॥पद्मडाकस्पमराउलेमध्येपद्मद्वाराजेषुसुभद्रश्यामादेव्योर्वज्रमद्रुयामहाभैरवह्यकर्णयोविरु
पाक्षरखगाननयोश्चपद्मानि॥वल्लयमध्येपद्मावली॥वज्रडाकस्पमराउलेमध्येवज्रं॥द्वाराजेषुमहावलचक्रवेगयो रत्नवज्र
स्वराउरोह्यो ह्यग्रीवशौरिउत्पौराकाशगर्मचक्रवर्मिरापोश्चवज्राणि॥वल्लयमध्येवज्रावली॥महाकूयगारस्पद्वारेषुकाकास्पो
लूकास्पाश्वानास्पाश्र्वरास्यानां वज्रां कशपाशस्फोटयवेशाः॥कोरोषुयमदादीयमदूरीयमदंष्टिनीयममथनीनां दर्परावीणा
गच्छशंखरसभाजननिकलशाश्च यथायोगं॥एवंमुक्तालुसारतोमराउलान्तरेष्वपिरजःपातनमनुसन्धेयं॥अत्रनुग्रन्थविसर
त्रासान्नप्रतिपादितं॥ ॥कालचक्रमराउलेनूत्तरजोवर्णाक्रमतः॥प्रायशोविसृष्टशौस्त्रजोर्णाक्रमउच्यते॥चिन्तचक्रस्था
भ्यन्तरभूमि सर्वाद्वितीयवज्रावलीपर्यन्ताकृष्टा॥चिन्तवाक्कायमराउलानां पूर्वभूमि सर्वाकृष्टा॥दक्षिणारक्ताः पश्चिमापी

गा॥उत्तराश्रुमा॥वेदीश्वेना॥रत्नपद्मिरक्ता॥तस्यांरत्नबन्धोविचित्रः॥हारार्द्धहारभूमिःकृष्णाः॥तस्यांहारार्द्धहारश्वेन॥कृञ्ज
 अविवकुलीशुक्ला॥कृष्णामूमौक्रमशीर्षाणिशुभ्रधारिणी॥नोररारत्नभाःपीताः॥चित्तमराडलेतुनायकपद्मंहरितं॥शान्पादिषु
 नुसितवर्णादिकभभवति॥वज्रावलीषोडशस्तम्भाश्चकृष्णाः॥पूर्वकृष्णाम्बुद्वैर्दक्षिणोरत्नरत्नैःपश्चिमेपीतचक्रैरुत्तरेश्वेनप
 मैर्युक्ताद्यैकलशाशुक्लाःकसलस्थाःकमलमरिडतमुखाश्चसर्वत्रासनकमलस्यतृतीयभागाकरिकाद्वितीयवज्रावली
 हरिता॥देवनापटीशुक्ला॥भित्तिरेखास्त्रिंशोर्गर्भाप्रभृतिस्तिरक्तकृष्णवर्णास्नासांभूमिभवभागातत्रभागमेकैक्यत्वाभागा
 द्वयेपुन्येकैरेखावचिर्नवज्वरत्नैर्द्वारनिर्यहसन्धिषु॥नोररानिद्वादशानानावर्णानि॥वाङ्मराडलोदेवनापटीशुक्ला॥तस्या
 मधौपशानिचन्द्रसूर्यरहितानिदिशुरक्तानि॥कोरोषुशुभ्रधारिणीगर्भाप्रभृतिहरितकृष्णरक्तसितपीतवर्णाःपञ्चरेखाः॥

तासां भूमिः पञ्चदशभागा नत्र प्राग्वद्रेखाः । कायमण्डले देवतापट्टिकाशक्ताः । तस्यां पद्मानि चन्द्रस्यैरहितानि । पञ्चरेखा
 वाङ्मण्डलवत् । नोरणालभानामधोवेदास्थानेषु फ़्शितामासनानि । प्रत्येकं द्वादशमात्राणि । नत्र पूर्वस्यां दिशि वृत्तद्व
 यं कृष्णमुपरि र्ध्वजौ दक्षिणस्यां त्रिकोणाद्वयं रक्तं स्वर्णं कलाः ॥ पश्चिमायां द्वयं चतुरसुं पीतं वज्राङ्कः । अन्तरस्यां द्वयम
 र्धचन्द्राकारं भूमुपमाङ्कः । पूर्वस्यां सव्यवृत्तस्य सव्यः ॥ न कलशं जयनाम्ना नागराजस्य ॥ पश्चिमायां वामचतुरसुस्पवामै
 ॥ न कलशं विजयनाम्नः ॥ पूर्वे नोरणो प्रथमपुरस्य मन्तवारणोपरि लब्धचक्रः । सुधर्मवर्कं दक्षिणं तस्य सप्तवामयोः मंगलगो
 कृष्णो दक्षिणो रक्तवर्णो भद्रघटः ॥ तस्यां सव्यवामयोः शंखपद्मौ रक्तौ ॥ पश्चिमे वेदविद्वत्सः पीतस्तस्य सव्यवामयोः किन्नरकि
 न्वर्यो पीते उत्तरे इन्दुभिः सिनातस्याः सव्यवामयोः दंतमुद्गरो पाण्डुरोः ॥ क्रमशीर्षे पृथ्वीवल्लययोर्मध्यं भूमिः रुद्राजस्यां यथाशा

मं पूजावस्थानिलिखेत् ॥ पृथ्वीबलयं पीतं तस्मिं ऐशान्यां विदिशुदयत् पूर्णिमा चन्द्रमण्डलं द्वादशमात्रं ॥ नैऋत्या मस्तङ्ग-
 छन्दः सूर्यो द्वादशमात्रः जलबलयं शुक्लं ॥ वह्निबलयो रक्तं ॥ वायुबलयोः कृष्णः ॥ नयोरग्निवायुबलययोर्मध्ये प्रत्येकद्वादश-
 मात्रा अपष्टावष्टाराशिस्मशानचकारिणः ॥ दिक्षुरक्तानि विदिशुसितानि पूर्वचक्रादहिः शून्यमण्डलं पश्चिमचक्रादहिः शू-
 न्यमण्डलं शून्यमण्डलयोर्निर्वनसाधनपट्टलोकन्यायेन ॥ दशषुपिचिन्हं कर्त्तिका ॥ वायुबलयेनानाचिह्नानिलिख्यन्ते ॥
 नचात्रकामचारः ॥ आकाशबलयं कृष्णं तस्य पार्श्वद्वयं त्रिभिर्मात्रं कृत्वा तत्र घृणाद्वयं मध्ये षण्मात्रे हरिता वज्रावली कर्त्त-
 व्या ॥ रश्मिज्वालाः पञ्चवर्णाः ॥ उन्नतिः पुनर्गर्भमण्डले कृष्णरजसोयवस्येकपादपूर्वस्यां दिशि ॥ रक्तस्य द्वौ दक्षिणास्यां पी-
 तस्य चत्वारः पश्चिमास्यां ॥ श्वेतस्य त्रय उत्तरस्यां ॥ भिन्निरेखारागुन्नतिः पीतरजस्विगुरावक्त्रावलीनोत्त ॥ अन्ये रेखा पीतर-

॥ ४ ॥ जाद्विगुणाः॥ पञ्चानां द्विगुणात्वं पट्टिकान्॥ चन्द्रसूर्ययो रज्ज्वरे स्वात्॥ एव सक्तो न त्रिभ्यो वाङ्मयले द्विगुणाः उन्नतयः
ताभ्यो द्विगुणाः कायमराडलो क्रमशीर्षाद्वाह्यपूजाभूमानिको यवः॥ पृथिव्यादिवलयेषु पुरा द्वेयकायमराडलभि
तिरिखाभानेनोन्नतिः॥ अपररजः पातः सर्वत्र द्विगुणाभेदेन समानः सर्वभूमिषु क्वचर्षाकाराराणां त्रिगुणास्त्रिवलप
माराः॥ तत्र नायकस्य कर्षिकायां कर्षिका तुल्यसितरक्तकृष्णरक्तचन्द्रसूर्यरज्जु कालाग्निमराडलोपरि नीलविम्ब
कृष्णं भगवतः कालचक्रस्याः पूर्वेदले धूपकटघुः कालोदशिरो दीपो रक्तः॥ पश्चिमे शंखपीतः॥ उत्तरे निवेश्य भुक्तं
आग्नेयादिभुक्त्या रक्तभुक्तपीतचामराख्यद्विरीशाने धर्मशंखः शानः॥ अग्नेोचिन्तामरिणः कालेनैऋत्यधर्मगण्डो
रक्तः॥ वायवे कल्पवृक्षः पीतः॥ द्वितीयपुटे पूर्वभुजसूर्यकृष्णरक्तः॥ आग्नेयस्कोत्तरे नीलान्पलः॥ दक्षिणसितः॥

142 | सूर्यरक्तनवांशरत्नं । नैऋत्ये रक्ताब्जे नैऋ रक्तपद्मं । पश्चिमसिंहाब्जे रवौ पीतचक्रं । वायव्ये रक्ताब्जे नैऋ पीतचक्रं । उत्तरसिंहाब्जे सूर्ये सिंहा पद्मं । ईशाने रक्ताब्जे नैऋ मितोत्पलं । उत्तरीयपुटे पट्टिकायां प्राग्निद्वारं पार्श्वयोर्द्वयमित्यष्टौ पद्मानि । तत्र षष्ठ्यसूर्याः । पश्चिमोत्तरद्वारवामयोश्च नैऋ । कोणापद्मचन्द्राश्चत्वारः । नैऋ ईशानात् प्रभृतिदर्पणवज्रखड्गवस्त्रवज्ररत्नरसपात्रधर्मोदयचक्रगन्धशंखवीणापद्मानि शुक्लकृष्णकृष्णहरितरक्तहरितपीतपीतनीलशुक्लानि । पूर्वद्वारस्य पद्मं सूर्ये कृष्णखड्गः । दक्षिणस्य रक्तदण्डः । पश्चिमस्य पीतपद्मं । उत्तरस्य सिंहा पद्मं । ईशानस्य मण्डलानि श्वेताब्जस्थानि । चन्द्रमण्डलानि रक्ताब्जस्थानि । पूर्वस्यां वेदिकायाः । तोरणास्तम्भमूलवामे कृष्णशंखः । सम्ये नीलकुसुममालादक्षिणस्यां रक्तधूपकदण्डुदीपः । पश्चिमायां पीतसुन्दरं पीतहारः । उत्तरस्यां सि

। 43 । तफलं सितं पीयूषवर्णं पानं सर्वा सुतु वेदीषु विविधा धारण पूजा देव्य पूर्वतोररास्प पूजा देवी स्थाने मध्ये वस्त्रं दक्षि
रास्प पद्मं पश्चिमस्य पट्टहः ॥ उत्तरस्योक्त्रो वाङ्मराडले पूर्वपद्मस्य कंठिकाया दलेषु च कृष्णकर्तिका ॥ आमयस्य
चक्राणि कृष्णानि ॥ त्याम्यस्य रक्तदराडा ॥ नैऋत्यस्य रक्तशक्तयः ॥ पश्चिमस्य पीतवज्राणि ॥ वायव्यस्य पीतवज्रस्य दराड
सूच्यः ॥ उत्तरस्य शुक्लत्रिशूलानि ॥ ऐशानस्य शुक्लपद्मानि ॥ कायमराडले पट्टिकायां पद्मकर्तिका दलेषु चिह्नानि ॥ तत्र
पूर्वद्वारस्य सव्ये खड्गः ॥ अग्नेयां कल्पवृक्षाः ॥ दक्षिणाद्वारस्य वामे वज्राङ्गदराडः ॥ सव्ये सक्तयः ॥ नैऋत्यशक्तयः ॥ कुन्ता
वा ॥ पश्चिमद्वारस्य वामे रत्नानि गदा वा ॥ सव्ये वज्राणि ॥ वायव्यसूच्यः ॥ उत्तरद्वारस्य वामे त्रिशूलानि ॥ सव्ये पाशाः ॥ ऐ
शान्यापसूत्रव ॥ पूर्वद्वारस्य वामे चक्राणि ॥ पूर्वद्वारदराडः ॥ नद्वहिर्हस्तिवज्रो ॥ दक्षिणाद्वार रक्तवारा ॥ पश्चिमद्वार पीतगदा ॥

। 44

नद्धहिनीलत्रिशूलं॥उत्तरद्वारेसितमुखलः॥एतानिदराडदिचिन्हानिपद्मसूर्यस्थानि॥वाक्कायमराडलेयोदिशुप
भानिरक्तानिकोरापद्मानिशुक्तानि॥इहवाङ्मराडलस्यवेषांपूर्वस्थांद्वारस्यसव्येकृष्णानि॥उत्पलवस्त्रकर्त्तिकचक्रखट्वा
गानि॥वामेकर्त्तिकखट्वाकर्त्तिककर्त्तिकाःकृष्णाः॥दक्षिणस्थांद्वारस्यसव्येपद्मरसपात्रदराडशक्तिपद्मानिरक्तानि॥वामेवारा
पशुकर्त्तिककर्त्तिका रक्ता॥पश्चिमायाद्वारस्यसव्येचक्रगन्धशंखवज्रशूचिचक्राशिपीनानि॥वामेहुरिजधर्मदयाचक्रकर्त्तिक
कर्त्तिकाप्रपिताः॥उत्तरस्थांद्वारस्यसव्येचेतान्युत्पलवर्षरात्रिशूलपद्मोत्पलानि॥वामेनीलवीरासुद्धकर्त्तिककर्त्तिकाः
उक्ताः॥एवंषट्त्रिंशच्चिन्हानिकायमराडलस्यापिबेदीषुनतोलिखितंमन्त्रवज्राद्यन्यतममराडलंसर्वाकारपरिस्पृष्टीभूत
किंवायहंकारेणकुंराडलिनाचजप्रसपञ्चमृत्तगन्धामुनामराडलाहिलिप्तातज्जपूजेनेनचक्रंप्रोक्ष्येशधरजोसिॐआः

है वज्रमुरिनिज्ञानरजोविमृज्यरजोभाण्डस्थाने विजने स्थापयेदिति स्तुः पातनविधिः॥ ॥

तदनुप्रागादिवासितकलशान्दक्षिणावर्त्तेन न्यसेत्॥ तत्र चक्रेण स्य विजय कलशं मण्डलचक्रस्य प्रदक्षिणां कारयेत्वा
वज्रप्राकारात्मकचक्रवाड्वालावलीमूमेर्वहिः पूर्वस्य मण्डलद्वारस्य संमुखे स्थाने कैश्चिद्दक्षिणो स्थापयेत्॥ वीमेषां श्व
यथाक्रमं प्रदक्षिणां वैरोचनलोचनासार्वभौमिककलशान्सर्वेष्वप्यवज्राधर्मधातुवज्राय मारीणां दक्षिणास्य वीमरत्नसंभ
वममकेयः॥ हव्ये शब्दवज्रा प्रज्ञानकयोः॥ पश्चिमस्य वीमिऽमिताभपण्डलयोः॥ सव्ये गन्धवज्राः पद्मानकयोः॥ उत्तरस्य
वीमोऽमोघसिद्धिनाथयोः॥ सव्ये रसवज्राः स्पर्शवज्रा विप्रारीणां॥ यमार्यादि क्रोधानामग्न्यादिकं रोषितिकश्चेत्॥ तथा गतान
नरं क्रोधानां कलमानुराणानुदास्येधित्यन्यः॥ एतदनुसारात्पश्चान्नेरुपमासे उन्नियः॥ मज्जान्तरमप्यसिद्धिनेन॥ एवं ममं मञ्जु

यन्त्रमण्डलेन्यासेः पिरडिक्कममण्डलेवामेकलमात्रमन्त्रं सवेच प्रथममय्यवेधिसत्त्वानां कोराक्रोधानां कोरोष
 यमार्यनन्तरमुष्णीषचक्रिणाः ॥ पञ्चालकानन्तरं सुभमस्येति विशेषः ॥ एतदनुसारं मण्डलान्तरेषु घटन्यासः सुगम
 इति न प्रपञ्चितः ॥ चक्रः कोराकलशेषचत्वारः काराडाः सप्तशः ॥ ॐ चक्रयश्च हूँ इति मन्त्रेण स्थाप्या इति ॥ • ॥
 कालचक्ररजोमण्डलस्य पुनर्वाह्ये पूर्वादिदिक्षु चत्वारः कलशाः पूर्वस्यां जयकलशोऽपि पञ्चमः ॥ तदुपरिविजय
 कलशः शंखः षष्ठ इति पञ्चघटपक्षोदशकुम्भपक्षे त्वष्टदिक्षु द्यौः पटाः ॥ पश्चिमकुम्भाद्वहिद्वज्जुनास्पर्शेन जय
 कलशः ॥ पूर्वघटाद्वहिद्वज्जुनास्पर्शेन विजयकलशः ॥ तस्योपरिमहाविजयकलशः शंखः एकदशः ॥ एवं शतसहस्रं
 कलशेषपि महं विजयशंखः ॥ शान्तौ पुष्टौ सर्वकर्मणि चेति कलशान्यासविधिः ॥ ॥ ततश्चतुर्दिक्षु मण्डलाद्

47 विरार्यपतापारमेतदि सद्धर्मवनुष्ठयं पाठयितव्यं॥ कृष्णराशु नुसुकादिभिर्दूषयति माञ्जरीस्थाप्या॥ विचित्र
वस्त्रसहस्रादिकप्रतिदेवतमेकमवायथाशक्तिवाचिद्भिर्दो कृत्वा छत्रध्वज पताकाश्च हंकोरणा वपीतमन्त्रराच
जह्वा ॐ वज्रस्पर्शमिन्द्रियेन निर्यात्य यथास्थानं निवेशयेत्॥ मोररागानि सुवस्त्राणि स्वयं गायत्रामरणि॥ पूर्णाकम्भा
न्सदलकदलीसम्भाः तज्जातः सुगन्धाङ्गः सौ नरासङ्गाणीषामररा कण्डलजप्रजालनमराडलं क्रोदय चकोररा
कण्डलिमन्त्रेराच संरसध्वज वज्रध्वजराः॥ पूर्वद्वारसमीपे पश्चिमान्नोतिषधचक्रयात्मक सर्वलिंगितमराडलं कीट
तिथूयतानन्तररसाचक्रं विप्रकिलनदिविधिपरिकरित भाव्यमराडलस्वरूपं निरूप्य षोडशादिकां प्राप्य योपितो कान्ति सु
प्रसांगव्युष्ण कलां कृत्वा तस्य मध्ये तु कामयेत्॥ सनधिश्च चत्रां प्रद्विजामासर्कगुणमिखन्तां॥ सृजेद्बुद्धपदं सौम्यमा

। 48

माकाशधातुनं कृतमिति प्रवचनान्प्रसाधितवायुसुद्रासमापत्योमदमावेज्ञानसुद्रासमापत्योवासरुत्सलितसु
 रजश्चनिनासमानोत्तंज्ञानचक्रं पादार्थं दानपुरं सरं स्वाभनिवेशं महारगिराद्रवीभूयवन्नमार्गेरानिर्गत्य पद्मे
 न देवता चक्रात्मकं स्फुरित्वा यथास्थानसमयचक्रे प्रविष्टं विचिन्त्य च सुःकायाद्यधिकानानन्तरं स्वहृद्बीजमयूरा
 रुष्टं तथागतदेवीभिरभिषिञ्च्य यथायोगं मुद्रयेत् ॥ अज्ञानकुलानां चक्षोभे रावन्नसन्देहवान् दनुस्फुरितदेवीभि
 र्मनोमयपूजया पूजयित्वा शीतलिकावस्त्रे युगवितानलम्बितवस्त्रञ्च मण्डपमश्विनस्त्राद्यभोज्यपलेषु शोष्यपेयोपहारा
 दिकस्वर्गाकन्याकरितरगगंवादि कञ्चनिर्यात्य रूपवज्रादिरूपाभिर्बाह्वुयोगिनीभिः षोडशाभिरष्टभिश्च तसृभिर्वा स्वस्वपू
 जया पूजयित्वा ध्वजवादयचक्षोम्यवद्रेत्यादिभिः सुत्वा स्वसुप्रज्ञयाश्च सकृमुमतो विचिन्तं पद्मभाजने प्रक्षिप्यामृतीक

149

तं ठो कयित्वा तदमृतास्वादेन संतर्प्या महां मुखमयमधिमुच्य च केरामन्त्रमयोत्तरशतं तदन्यमागडलेयमन्त्रमेक
विंशतिवागनशताक्षरञ्च जपेत् ॥ वक्ष्यमाणा विधिना सार्वभौतिकञ्च बलिंदद्यात् ॥ सम्भवे सत्पुनरसाधकमगडले
स्थापयित्वा वहिर्निर्गत्य पृथ्वादिदिक्षु वक्ष्यमान सार्वभौतिक बलिविधिना स्वेयं देवतन्त्रादिभ्यो बलिंदद्यात् ॥ इक्षिरा
रुक्ममुत्तानं कृत्वा मध्यमाध्ना मित्रे इषदा कुञ्चोभिमुखं धारयेत् ॥ तदग्रे राजान्वन करौ कृत्वा त्रैलोक्यकलुषाणि कारपु
रभागेन वदनम्बु कृशः परा मृष्य वारद्वयं त्रयम्बाकरां श्रोतसां च क्षुर्पां मुखं भुजौ नाभिं पूर्य नच स्पृशेदिन्युपस्पर्शन
विधिं कुर्यात् ॥ तदनुरसम्भवे न्युनादिदोषशान्तये शान्तिकमराडलाप्रायनाय पौष्टिकञ्च होमं कृत्वा त्रैलोक्यविजययो
गवान् कुसुमसुजमादाय ॐ सुभनिसुभनं २ फट् ॐ गृह् २ फट् ॐ गृह् २ फट् ॐ गृह् २ फट् ॥ ॐ आनयह भगवन्

विद्याराजहंस्फस्वहेति श्रीसंप्रदेक्षेत्रैलोक्यविजयमन्त्रमावर्त्तयन् वज्रवेगेन मराडलं प्रविश्य वज्रमुक्त्वा जयन्
 धंदावादयन् वज्रपदेन तथैव ॐ हूं फडिति ॐ हूं आः फडिति ॐ आः हूं १ फडिति ॐ हूं रुनमारयडुष्टान् घाटय १
 अः २ हूं ह्रीं फडिति चतुर्मन्त्राभ्यां यथाक्रममुच्चारयन्निःपूर्वदक्षिणादिद्वाराचार्यः सहस्रं प्रदक्षिणीकृत्य उनातिरिक्तदोष
 शान्तये चक्रं निरीक्ष्य मानाभगवते निर्यान्त्य यथा संख्यं प्रदक्षिणां पश्चिमद्वारादिचतुष्टये स्थितः पूर्वादिद्वारचतुष्टयं
 ॐ वज्रो घाटय स्वमयप्रवेशय हूं इति मन्त्रेणा उच्चारितं विचिन्त्य ॐ समयप्रविशामीति उक्त्वा पुनर्मन्त्रान् नृन्यन्नादाय
 स्वशिरसि वज्राचक्रं प्रणाम्य सर्वसन्धानां सर्वसिद्धीः प्रसादीकुरु ध्वमिति विज्ञाप्य ध्यायेज्जपेच्चेति ॥ इह मराडलं गृहाद्वहि
 रिरान्पादिषु यथाक्रमं सिता पाटला कृष्णा धूम्रारक्ता शबला पीता हरिता चेत्पथे पयकामराडलदेवताभ्यो निर्यान्त्य पू

151

त्रीदशनुच्छ्रपयैदिति प्रज्ञापयित॥ भगवता बुद्धकपालतन्त्रे चतुस्सं चतुर्द्वारं पटाकाष्टविभूषितमिषुक्तवैरोचन
 स्पतनकुलदेवतानां च यथांका अश्रेयसां स्थापयित॥ रत्नेशतनकुलीनानां नैऋत्यां॥ अमिताभतनुलजानो वायव्यां॥
 भमोद्यमिद्धितकुलदेवतानां मेशान्यां॥ चक्रैरास्य पूर्वस्यां तनुलदेवतानां तु स्वस्वदिस्वितिकेचित्॥ पीतेन्द्रस्याव
 शाविप्रोः॥ सितेन्द्रे॥ नारुता रेवे॥ पीताः पितामहस्येन्द्रा॥ रक्तावने॥ कृष्णाय मस्या॥ धूम्रानैऋतोः स्वस्वदिशि
 पाश्चिमायां भुक्तावरुणास्याः पीताः पृथिव्याः॥ कृष्णा वैमचित्रिणा॥ वायव्यां श्यामा वायोः॥ उदीच्यां पीताः कवेरस्य॥ सित
 गरायतेः॥ ऐशान्यामीशानस्य भुक्तेति पञ्चदशपटाकादिमपतितोषाय असम्भवे तु यथा शक्तिपटाकादद्यात्॥ इति
 सपरिकामराडलसाधनविधिः॥ ॥ तदनु तत्र रजोमराडले पदादिमराडले वा साक्षात्कृते वा मनोमयमराडले

यथोक्तपूजादिपुरुसंशिष्यप्रतिष्ठासिबप्रतिमादिप्रतिष्ठामपि कुर्यात्॥ तत्र मराठलान्तरेपि पूर्वोक्तविधिना प्रथ-
मेकलशाधिसानन्यासौ कृत्वा प्रतिमादिकं भूयतानन्तरं बीजादेनिष्पन्नं रुरिति वा समयसत्वरूपं स्वरुद्वीजं विचिन्त्य
मवीनरक्तादिवस्त्राघादिनंसपुष्पं कृत्वा नदीयपुष्पमालामादाय दानपतिः प्रतिमादिना सह शिष्यवद्भजे मराठलादीनां
मन्यतममराठले प्रविशेत्॥ आचार्यस्तु प्रतिमाय धिदैवतचिह्ने तत्कुलेशचिह्ने वा पुष्पविवेशयेत्॥ अथवा पुष्पपात्र-
मन्तरेणैव प्रतिमादीनां मराठले दद्यान् देवप्रवेशः॥ ततो मराठलागारादह्नि पूर्वस्यां दिशि॥ तत्रानवकाशे नैशान्यां नानि-
दूरे मनोरमस्थाने स्नानवेदी चतुर्हस्तं चतुरस्रं हस्तद्वयोच्छ्रिता मथवा दैर्घ्येणाष्टहस्तं तदूर्ध्वं द्वायां अथवा दैर्घ्येणाद्वाद-
शहस्तं तदूर्ध्वं पुर्यां शन्यादिदोषरहितं मृन्मयी मिष्टकादिमयी म्वातदभावे यथास्तु यथावस्थितभूमिस्त्रालेषना

153

दिलिखितविदिकादिग्विदिसुस्थापिताष्टकलशांस्सूक्त्यां सामृतपंचगव्यादिलिप्तां वितानसिन छत्रध्वजपताका
पूर्णांकभक्तसुमनस्यगीतवादिनैर्यथात्रैर्वा मनोरुंकारयित्वा शुभेति धिवारनक्षत्रभूर्त्तदोक्तस्नानहारनूपुर
कयूरकराभाभराकङ्कणाङ्गुलीयकाद्याभरणो यथात्रामरणोवाचार्यो वज्रसत्त्वमूर्तिः सविद्यस्तस्यावेद्यामध्ये वि
ष्टं यज्ञं पश्चिमद्वारचतुरसं करेखां वेष्टितं रजोभिर्वा लेपनादिभिर्बो लित्वेत् ॥ अथवानिस्ताररापश्चिमद्वारचतुरसु
न्ययगतमथवागर्ममराडलार्धमानं चतुरसु चतुर्द्धारं द्विपुटं निस्ताररां पूर्वादिपट्टिकासु चक्ररत्नपद्मस्वज्ञानकोशेषु
चतुर्मानुचिह्नानि मध्ये विश्वः द्युदलकमलश्चेति संक्षिप्तमध्यविस्तरभेदाद्विधास्तानमराडलं तदुपरिलिखित्वाष्टदलाञ्जा
यां पीठिकायां चन्द्रमराडलपद्मादिह्नादिनैः सिंहासने वा स्नानमराडलकमलकरांकोपरिनिष्ठादाभिमेक्षितानि षाद्यस्तान

54 मराडलरहिते वा तथान्यथा च पीठदौ मावित तन्मराडले प्रतिमा पट्टपुस्तकचैत्यादिकं पूर्वाभिमुखमन्यमुखम्वास्थाप
 येत् ॥ यत्र स्थानान्तरं संचारयोग्यं न भवति विहारचैत्यगन्धकुटी प्रतिमादिकं तस्य प्राग्बद्धावितसमयसत्त्वरूपस्य म
 राडलदशनमधिमुञ्चेत् न च स्नानवेद्याः प्रयोजनं उभयथा प्रदोषसमये प्रतिमादिकं पुरः कृत्य तद्गर्भः मुखोभूय पा
 र्थादौ दानपुरः सरमर्घादिदानं विना वानी राजयेत् ॥ तत्र ॐ आः विष्णो नमः कृत्स्नं कुरु शक्तिं कुरु शक्तिं मन्त्रे राहं कोसा
 च सप्तजत्रैः सिद्धार्थैः सद्यो नरमुष्टिभ्यां गृहीतैः प्रत्येकं बारद्वयं वामावर्त्तेन ॐ सर्वपापदहनवज्राय वज्रसत्त्वं सर्व
 मापंदह स्वाहेति पवननिर्मन्त्रा सिद्धार्थान्गो प्रक्षिपेत् ॥ तथा दक्षिरावर्त्तेन वामदक्षिरातः तथोदकेन ॥ तथा धवलित
 शरावैरुज्ज्यासहूर्वाङ्कुरगोमयजतिभिः तथा भक्तजटिभिः शितलिकया च ॥ किन्तु शरावादयोऽग्नौ न क्षेप्यन्ते ॥ ततो हस्त

155

भ्यां प्रतिमादिकमुपस्येते॥ चक्रेणामन्त्रेण प्रतिमादेर्यथायोगं साक्षाद्दर्पणप्रतिविम्बस्य वा हृदि गन्धलेपन उष्य
मालया शिरवेष्टनं पुरतोऽर्घदानं कृत्वा दीपं परिभ्राम्य कुराडलिना हंकारेण च सप्तजप स घृत स स्त्ररस धूपेन भूषण
दिनं नाराजनक्रमः॥ तदनु कुराडलिजप इवा कृत्वा नताम्रभाजनस्थे निश्चित दक्षिण धृत मधुरवराड रूपैः पञ्चामृतैः सद्य
क्ष विदुः वद्यन्त गोमय गोमूत्रैः पञ्चगव्यैः स्नानयोग्यं प्रतिमादिकं ॐ हूं त्रं ह्रीं अ इति मन्त्रेणामुक्षयेत्॥ पटपुस्तकमृन्मया
॥ इति त्रित प्रतिमादिकं नुदर्पणो प्रतिविम्बितं नत कुराडलिजप सुगन्धिं सुचिवारिणा स्नापयित्वा कोस्यभाजनस्थे पञ्चाना
मस्य गोधा डुम्बर प्लक्ष्म पिप्पली गराड मुराड लाक्षीर वृक्षाराणां पञ्चवल्कल कल्कैर्निरुक्ष्य ॐ सर्वतथागतकायविशोधने स्वा
गतं नमः ॐ हूं त्रं ह्रीं खं खः इति वा आवर्त्तयन् कारय भाजनस्थसुगन्धिं नैलेन मुक्षयित्वा विरुक्ष्य कोस्यस्था सलक्ष्णा

प्रलिप्य तथा स्थापयित्वा कोस्पस्थ हरिद्रया प्रलिप्य स्थापयित्वा श्रीखराउरक्तचन्दनकुंकुमग्रन्थिकागुरुभिः
 यथालाभकुंकुमासुरकसुरीकर्पूरादिभिर्वासमालभ्य हृद्दीजकिरणानीतपञ्चतथागतलोचनादिभिः कुम्भैः स्नाप्य
 मानमङ्गलगीतिविविचित्रादिपुनःसरं विजयकलशादीनां जलैः शोखेः न्यत्रवासंभूतै यथा हि ज्ञातमात्रोदत्पादि
 वक्ष्यमानं पठन् स्नापयेत् ॥ उन्नमजलं मृदुवस्त्रेणा कृष्य यथा शक्तिवस्त्रादिभिर्मराडयेत् ॥ न तो ह्मन्त्ररश्मिभिः प्रति
 स्थापनीयज्ञानसत्त्वं बुद्धबोधिसत्त्वादिदेवताश्च पुरतो नभस्थानीयपाद्याचमनार्घ्यपूजापुनःसरं मुविहृतसव्यजा
 नु पातो वामेन घण्टाम्वादयन् सव्येन धूपं छौकयन् हंजवज्रजिह्वः ॥ मगवन्नमस्कसद्वचविद्याराजनमोस्तुतो कर्त्तुमि
 च्छमि तेनाथ प्रतिष्ठानंदयामया ॥ शिष्यानामनुकम्पार्थं सुष्राकं पूजनाय च ॥ सत्त्वानापुरापवृद्धार्थं बोधिविज्ञेदया य च ॥

तन्मेभक्त्यभगवत्प्रसादं कर्तुमर्हथ ॥ समन्वाहरन्तु मां बुद्धा जगच्चक्रक्रियार्थदा ॥ फलस्थावो धिसत्त्वाश्च याश्चा-
 न्यामन्त्रदेवता ॥ देवतालोकपालाश्च भूताः संवोधिशासिताः ॥ शासनाभिरता सत्त्वा ये चान्ये दिव्यचक्षुषः ॥ अमुको ह-
 मं हव ग्री प्रतियाममुकस्य तु ॥ करिष्यामि ततो यूयं सन्निभ्यं कर्तुमर्हथेति त्रिः पठेत् ॥ एवमत्राहसीत्यनेन प्रतिष्ठा-
 नाधमविवासनं शेषेणानुसन्निधानमभ्यर्चनमस्य देवता चक्रं संपूज्य प्रणाम्य मुत्वा ॐ वज्रपुनरागमनाय मु-
 र्तिविसर्जयेत् ॥ स्थापितप्रतिमादिकस्य स्फुरिष्कश्च भुजशिरवेषु समानभ्यसंपूज्य कुराडलिमन्त्रेण सवज्र-
 सत्यकोरात्रिः संस्पृश्य यथास्वं मन्त्रं कुराडलिमन्त्रं वा जपेद्दिखनीश्च दद्यादिति ॥ यस्य तु देवताया अधिवा-
 सनं विनेव र्थात् स्थापनेन जेभिर्मोक्षस्तनाधिवासनमकृत्यैवाधिवासनार्थमक्तं प्रतिष्ठापनार्थं वक्ष्यमानञ्च विधा-

नंसर्वमेकस्मिन्दिनेकर्तव्यं॥ किन्तुनीराजनादिकंसदृशंविधानमेकंदैवकर्तव्यंनपुनः॥ सोपिदानपतेःशक्ति
सम्भवेपराधोपठयार्थमधिवासनंकुर्यादेवेतिदेवताधिवासनविधिः॥ ॥ तदनुप्रत्युषेस्नानवेदीन्तथामनो
हरांकारयित्वाशुभमूर्त्तौदोक्ततथाभरणोवज्रधरमूर्तिराचार्यःसप्रज्ञउपविश्यबलिपूजापूर्वकंप्रतिमादिक
तथैवस्नापितंविहारादिकंयथावस्थितंपुनःसमयसत्वरूपंनिष्पादयेत्॥ तत्रतंत्राभिसमयसाधनादिषुविदित
देवताविशेषान्पद्येनुक्रमेयसंज्ञेदेवताविशेषस्ययाप्रतिकृतिस्तोभूत्पताननरंयथाक्रमंश्रुतिवातामेवसमयसत्वर
रूपांभावयेत्॥ पुरतःकेवलक्षरसमुदायशून्यताननरंरक्तपद्मसूर्यैरक्तक्षीःकारजात्रक्षीःकारपरिराजपारादराष्ट्रि
य्योमिताभःपरिराम्यसमुदिताक्षराकारप्रतिविम्बितामिताभरूपःसमयसत्वरःस्थितइतिचिन्तयेत्॥ दीपङ्कुरस्पविहृ

159

रादिकस्य च शून्यताननन्तरं पद्मचन्द्रे शुभ्रभूजाधारचक्रभूजैरोचनलोचनालिङ्गितः परिराम्यदांकराकारो विहार
रूपो गम्भकृद्विरूपो भावेत्यरूपा वा किन्तु विहारः प्रतिविम्बितः सप्रज्ञवेरोचनः समयसत्त्वोवस्थितः। एवं गम्भकृद्विरूपो चेत्पा
दिकं चेति भावयेत्। एवं निष्पाद्य समयसत्त्वं पादार्थादिदानपुरःसरं प्राग्वन्नीराजयेत्। ततो नन्तरोक्तविधिना
पञ्चाभ्युदयानादिमुक्षरादिकं कुंकुमादिसमानमनस्तापननग्नजनाकृष्टिपर्यन्तं कृत्वा मण्डलं गृहे प्रविश्य मण्डलस्ये
शान्त्यादिशून्यस्यां वा नानिदूरे मण्डलाभिमुखं स्थापयित्वा प्रतिमादिकनिश्चयनविहारादिकं स्वस्थानस्थमेव
यथायोगेन दोयद्वीजचक्रादिकायाश्चिह्नानभावना पुरस्सरं स्वद्वीजमयूरे खेयथास्वं ज्ञानसत्त्वाधानयनादि
कमनन्तरोक्तमनुष्ठाय भगवन्निपादिकमर्ह्येत्यन्तं त्रिः पठित्वा यथायोगं रुद्रमिभिर्देवताभिर्वा आरुष्य ज्ञान

सत्त्वयथास्वं समयसत्त्वे प्रवेशेपेकरसीकृत्यवशीकुर्यात्। प्रतिमाहृदिसमयमण्डलं निष्पाद्य तत्रैव ज्ञानमण्ड-
लप्रवेशादिक कुर्यादित्यन्मः॥ ततः स्वहृद्बीजमयूरेके पुरोनमस्याकृष्टदेहादिहृत्मानतथागतानलोचनदिदेवीश्च
संपूज्य प्रतिमाद्यभिषेकार्थं॥ बुद्धानां मभिषेकस्तु जगन्नाथाय वज्रिणा॥ गुराण करोयथा दत्तस्तथा ददर्थमस्पृहि॥
इति गाथयाऽभ्यर्थयेत्॥ तैश्च तथागतैः प्रज्ञासमापन्नैर्महाराजैराद्वीभूयस्त्वस्य वैरोचन हारेण प्रविश्य वज्रमार्गेण
निर्गत्य तद्भुवे देवीपद्मे मुखेन प्रवेशितं प्रतिमादिकमभिषिच्य पुनर्भुजमुखदिमूर्तिभिः॥ पद्मानिःसृत्य बहिरम्बरमा-
पूर्य स्थितैर्लोचनादिविद्यासहितैश्छत्रपटाकान्त्यगीतवादित्रजसुमकुंकुमादिवष्टिपरिकरितकरकिशानयावर्जित-
विभूषितान्मृत्पूर्यासिनकलशैर्भुजप्रतिमादिकंपद्माद्वह्निःसुतमभिषिच्य मानं रूपवज्रादिभिर्यन्मङ्गलं सकलसत्त्व

161

हृदि स्थितस्य सर्वात्मकस्य वरधर्मकृताधिपस्य ॥ निशेषसत्त्वजनकस्य महासुरवस्य तन्मङ्गलभवतु ते श्ववराभिषेकः
इति ॥ मङ्गलगीतेन वक्ष्यमारागीतै चोपनीयसाममङ्गलं स्वयञ्च जन्तानि वायुगायविजयादिकलशानां जनेनैकत्र
शंखसंभूतेन प्रत्येकं वायथाक्रमं सपल्लववज्रकरगृहीतेन सपल्लववज्राग्रगालितेन बोधिविजामृतरूपेणा ॥ यथा
हि जातमात्रेणास्मापिता सर्वतथागता ॥ तथा हं स्मापयिष्यामि शुद्धदिव्येन वारिरा ॥ ॐ आः सर्वतथागताभिषेकसमं
याश्रिये हं स्वाहेति ॥ ॐ वज्रोदकाभिषिञ्च हं इति च पठन् भगवान् वज्रसत्त्वस्वपरमगुरुमराडलाधिपतिमूर्तिरभिषे-
चयत्यभिषिञ्चेति चेति दद्यादभिषिञ्चेदित्युदकाभिषेकः ॥ ॥ पञ्चतथागताधिष्ठितवस्त्ररत्नादिमयसुकटा-
ॐ आः वज्राभिषिञ्च हं इति वा ॥ ॐ वज्ररत्नं आं इति वा ॥ ॐ हूं त्रीं ह्रीं : अः इति वा पठन् मराडलाधिपमूर्तिवज्रधरस्वगुरु

रारोपयतीति द्युधि मोक्षेण प्रतिमादिदेवतामूर्धन्यारोपयेदिति मुक्त्याभिषेकः॥ वीरस्पतुं ॐ हूं त्रों ह्रीं अः इति मन्त्रे
 गाललाटे पद्मपिवध्नीयात्॥ अथाभिषिक्तं रुचमसि तु ईवज्जाभिषेकतः॥ इदं न त्वं वज्रं वज्रं वज्रं सुसिद्धये इति पठ
 न् वज्रं तथा वज्रसत्त्वं एवापनयतीत्यधिमुक्ष्योपनयेत्॥ तच्च प्रतिमादिदेवतया गृहीतमिति पधि मोक्षतो वज्राभिषे
 कः॥ ॐ वज्राधिपतिरुत्तमभिषिञ्चामिति वज्रसमयस्त्वमिति पठन् धराढान्तथाधिमुक्ष्योपनयेत्॥ साच प्रति
 मादिदेवतया गृहीते धि मोक्षे धराढाभिषेकः॥ ॥ ॐ वज्ररुत्तमभिषिञ्चामि वज्रनामाभिषेकतः॥ असु कवज्र
 रुचमिति पठन् तथा वज्रसत्त्वं एव यथास्वं प्रतिमादिदेवतायानामं करोतीत्यधिमुञ्च नुच्चारयेदिति नामाभिषेकतः
 प्रतिमादिदेवतासवज्रवज्रधराढाकारकृतज्ञानमुद्रालिङ्गनामिनयां विभाव्यानन्तरोक्तोदकाभिषेकविधिनाभिषि

च्यस्वस्वकुलेशेनशिरसिमुद्रयेत्॥ अज्ञानकुलान्त्वक्षोभ्येरावज्जसत्वेनवा॥ अपरतथागतबोधिसत्त्वदेवीमुद्रैवज्ञान
 सत्त्वरूपेराप्रवेश्यॐ सुप्रतिष्ठितवज्रे स्वाहेति मन्त्रेणाधितिष्ठेत्॥ ॐ हूं ह्रीं भूं खं क्री भव ह्यतिष्ठ भूं खं इत्यनेन
 पिविहारचैतपञ्चपुस्तकलुॐ सुप्रतिष्ठितवज्रे स्वाहेति॥ ॐ हूं त्रां ह्रीं खं इति मन्त्राभ्यां इत्याचार्याभिषेकः॥
 तदनुचक्रेरामूर्तिर्नवजसत्त्वः स्वहृद्वाजकिरणानां तं सविधवैरोचनतथागतसमूहं वैरोचनद्वारेणाप्रविश्य द्रवीभूतं
 महागुखमनुभूय कज्जपद्माभ्यामुन्मृष्टबोधिविचित्ररूपप्रतिमादिदेवतायां मुखे प्रवेशयतीति चिन्तयेदिति गुह्याभि
 षेकः॥ तदनुततलेनवज्जसत्वेनापनीतदेव्याः समीपन्नायाः प्रतिमादिदेवतायाः सहजानन्दमयत्वमधिसुखेदिति प्रज्ञा
 ज्ञानाभिषेकः॥ ॥ तदनुतेनकञ्चभृताप्रतिपादितचतुर्थमेकस्वरूपां प्रतिमादिदेवतां प्रहिरासवासनावयामहा

मुखमयभूयताकरुरोकरसोमधिमुञ्चेदितिचतुर्थभिषेका॥ ॥यडुक्तंसार्द्धत्रिंशतिकायाचक्रसंनिख्यसम्पक
 प्राक्प्रतिष्ठायांत्वयंविधिः॥प्रतिमापुष्पकादीनापौरुषान्नस्तुसेकतः॥जलमौलीतुनिष्पन्दःप्राकोवच्चाधिपाह्वया॥
 पौरुषोत्रजिनैःषेकोवैमन्यंगृह्ययोगनश्ति॥नत्रपौरुषाचार्याभिषेकस्तस्यपौरुषस्योपायस्यायमुपेयश्च
 रिापौरुषोवैमन्यषेकोगृह्यप्रज्ञाचतुर्थमेकात्मकःपर्यन्तोस्येतिपौरुषान्नोऽभिषेकविधिरित्यर्थः॥पुरुषकारादेव
 कुशलोन्माहृतिशायरूपादिनरफल्त्रयमाविर्मवतीत्याकृतेनपौरुषान्नवचनंयोगोत्रसंभृतप्रज्ञयापारमार्थिक
 प्रज्ञयाचविवक्षितरतित्रयात्मकंवैमन्यं॥अपिचप्रतिमादिरूपेणाविर्भाविजदेवतायाआचार्यसेकेनकायस्तु
 धिरेवापादितावाक्किन्तुश्रुत्यर्थगृह्यादयोदेयाएव॥महर्षिद्विसत्त्वानामपिहृतेदीयन्ते॥यथोक्तंअभिषेकंवज्रगर्भ

स्पृशानुं कृशानिलो जमेति ।। भगवतः सिद्धार्थस्य बोधितरुत्तलगतस्पृशमस्थैः संबद्धैरास्फुरन्समाधिसंस्कारम-
 पनीयाईरात्रेनिरुत्तरप्रज्ञासमर्प्याप्रज्ञाचतुर्थषेकौ दत्ताविति च ।। एवमभिप्रेत्येव शिष्यप्रतिष्ठावत्प्रतिमा-
 दीनां प्रतिष्ठेत्यविशेषेण उद्युष्यते महारथैरिति ।। ततः प्रतिमादिदेवतानां स्वस्वहृदयमन्त्रेणावस्त्रादिकनिर्या-
 तयेत् ।। अथवा ॐ वज्रवाससे स्वाहा ।। ॐ आः वज्रपुष्पे स्वाहा ।। ॐ आः वज्रधूपे स्वाहा ।। ॐ आः वज्रदीपे स्वा-
 हा ।। ॐ आः वज्रनेत्रे स्वाहा ।। ॐ आः वज्रगन्धे स्वाहा ।। ॐ सर्वामरणाविमृष्टास्वाहेति ।। एभिर्मन्त्रैः ॐ आः
 सर्वशोधनी स्वाहा ।। फलफुल्लादिनां वास्त्रप्रोक्षणमन्त्रः ।। ॐ जः स्वाहेति ।। लङ्गे कनमन्त्रः ।। समयद्वयन्त्रो-
 लन्नाश्च दत्त्वा ॐ वज्रसत्त्व आः इति मन्त्रेणादिप्यरां दक्षीयेत् ।। तदनन्तरं वा होमसम्भवे होमेनाप्यायनानन्तरं स्वा-

प्रतिमायनुरूपतोदानपत्न्याशयानुरूपतश्च शान्त्यादिबुद्धत्वं पर्यन्तमर्थदानपत्न्यादीनां मभिलषन् माषकान्त्याक
 हेमशलाकयारोपमल्लिकस्थितघृतमधुमुक्षितया॥ ॐ वज्रचक्षुःसमन्तचक्षुर्विशोधनेस्वाहेति पठनञ्जयश्चक्षुरुद्या
 टयेत्प्रतिमाया॥ पुष्पकादिदेवतायास्तु दर्परोभाविनप्रतिविम्बायाः शान्त्याद्यर्थं च दानपत्न्यादिव्यवलोकनपरमधि
 दैवतमधिमुच्चेत्॥ नदनुकराडाग्रीक्षीरस्वराडनराडूलघृतमधुशर्कराभिः पात्र्याश्रुवेशाचनदभावेपि प्यलपत्रेण प्रक्षि
 प्ययन्तिकोपरिस्थितभाजने साटोपम्बाधिपमन्त्रमुदीरयन् पायसं निष्पादयेत्॥ होमकराडाभावे त्वन्याग्रीतज्वायसं
 ॐ दिव्यान्ते समाधिध्यानप्रीणने स्वाहेत्यभिमुख्य पठंश्च प्रतिमां पुष्पकादिषु भाविनं प्रतिविम्बितदेवताञ्च प्राशयेत्
 आचमनं च दनादिकं तामूलञ्च दद्यात्॥ नदनु ॐ हूं त्रां ह्रीः अः इति समयं श्रावयेत्॥ ततः पुष्पके सप्रसन्नममिताममक्ष

167 रिषाविशपाशरूपसविधवैरेत्वननुविहारेचैत्येवाप्रविश्यविहाररूपं सर्वसंबुद्धतद्धर्मवैधसत्त्वश्रावकाद्यश्र
यंनानास्माधिनयनचैत्यरूपञ्च जगदर्पकाररात्यासंसारं वज्रसत्त्वादिभिरधिष्ठितचिन्तयेत्॥ ततः प्रध्यासिक
मुपनीय कृताञ्जलिः॥ यथा हि सर्वसंबुद्धा लुपिते सप्रतिष्ठिता॥ मायादेव्या यथा कसौ तद्धनिष्ठत्विह कृतौ
अत्र स्थितान्तं नाधो भूत्वा पूजां दिकानिमान्॥ गृह्या असुकार्थाय बोधिचित्तं विवर्द्धये॥ इत्यनेन चिरस्थित
र्थमभ्यर्थ्य कुराडलिमन्त्रजपनप्रतिमादेवतामभ्योर्द्ध्वभागान् दक्षिणां करे कृत्वा वलितवज्रैः॥ त्रिवेष्टयित्वा
दृढाकृत्य अक्षोभ्यं वज्रमहाज्ञानवज्रधातुमहाबुध॥ त्रिमण्डलत्रिवज्राग्रपोषवज्रं नमोऽस्तुते॥ वैरोधनमहाशु
द्धवज्रशान्तमहर्ते॥ प्रकृतिप्रमाखराग्राग्रे देशवज्रनमोऽस्तुते॥ रत्नराजसुगाभ्यां यखवज्राकाशनिर्मलास्व

भावशुद्धिर्लेपकायवज्रनमोलुते॥ वज्रामितमहाराजनिर्विकल्पखवज्रधृक्॥ रागपारमिताप्राप्तभाषवज्रन
मोलुते॥ अमोघवज्रसंबुद्धसर्वाशापरिपूरक॥ शुद्धस्वभावसंभूतवज्रसत्त्वनमोलुते॥ इतिगाथाभिः सुत्वाप्यु
क्तदिविधिशान्तयो॥ ॐ वज्रसत्त्वसमयमनुपालयवज्रसत्त्वचेनोपतिष्ठच्छेमेभव सुनोघोमेभव सुपोस्योमेभ
व अनुरक्तोमेभव सर्वसिद्धिमेप्रयच्छ सर्वकर्मसुखमेचित्तश्रेयकुरुहूं हूं हूं हूं हूं भगवन् सर्वतथागतवज्रमोम
सुंचवचीभवमहासमयसत्त्वआ॥ इतिशान्ताक्षरत्रिरावर्त्य अप्राप्याचापरिज्ञानादशक्याच दयामयाप्यक्तं
मूनमन्यद्वातत्सर्वं शलुमर्हसीति श्रमयित्वा शलुमर्हन्ति संबुद्धदेवत्यस्तुता अपिा ज्ञाया देवताना गायद्वि
धित्युत्तनादिका॥ रक्षन्नुचाग्निभूवारिमरुजाप्रतिमाचिं॥ कुर्यदानयज्ञैः शान्तिपुष्टिस्वस्तिंच सर्वत॥ जतपुत्रादि

श्वशिष्याणां मस्माकञ्च ततो मुदा ॥ गच्छन्तु बुद्धविषयपुनरुगलु मवचेति ॥ निरम्यर्थादिखनीनसार्वभौतिकव
 लिचदधाना ॥ दानपतिरपि प्रदक्षिणां पूजावन्दनां च प्रतिमादिकस्य कृत्वा आचार्यसम्पददक्षिणाभिः परिजोषय
 दिति ॥ ॥ इह मितामनायकमराडले पुस्तकं प्रतिष्ठापयित्वा ॥ वैरोचननायकेन विहारादिका ॥ अशोभ्यनायके
 वज्रसत्त्वनायके वा सर्वाः प्रतिमा अज्ञातकुला अपि प्रतिष्ठापनीयाः ॥ अथ वायस्याः प्रतिमा देवताया यत्कलं ज्ञाय
 ते सा जगत्कुलतथागतनायके मराडले क्वचित् ॥ प्रतिस्थाप्य हि यद्विम्बं यस्मिन्नेव व्यवस्थितं ॥ तत्र स्पष्टं उलंकार्य
 मथ धाम्नाधिदेवता ॥ आचार्यस्य भवेद्यत्स्वतन्तु कुर्याद्भेदघटित इति ॥ अत्र तस्येति विम्बस्य मराडलाधिपतित्वेन ॥ स्वा
 धिदेवता तस्य विम्बस्य कलाधिपतित्वेन ॥ अथ वाच्यं ॥ अथ वाच्यं स्वमात्मीयं मराडलकार्यं ॥

अयं हि यद्वावयति तदेवास्पृशति पञ्चत्रयमुक्तं ॥ एतेनान्यतममत्रोक्तोप्येवंविधेमराडलेन चानरोक्तदेवतानां प्र
 निष्ठासुक्ताः ॥ यथोक्तनायकमराडलैरेव तत्कुलमराडलैः संग्रहादिति ॥ संक्षिप्तप्रतिष्ठायास्तु प्रतिमादेः शून्य
 तानन्तरं र्हरितितत्समयसत्त्वं च ह्नुकायाश्च धिष्ठितं निष्ठायास्तत्र ज्ञानं सत्त्वं स्वर्हृद्बीजकिरणा नीतमन्त्रभाष्य
 स्वर्हृद्बीजमयूरवानीततथागतदिभिः स्वयञ्चकलशजलैरभिषिञ्च्य संपूज्य तन्मन्त्रमद्योत्तरशतं जपेदिति प्रतिमा
 दिकं प्रतिष्ठितं भवति ॥ यदा तु तथागतभानो भासत्कारविशेषोऽभिमतमदाघटनकाल एव प्रतिमायाः शिरसि पीठे वा
 चैत्यस्य गर्भे कुर्यात्कारयेत् ॥ निष्पन्नो च भुजैर्कुक्कुमगोरोचनाभ्यां तमो भगवते शाक्यमुनये तथागताया हिते सम्प्र
 क्तं बुद्धाय ॥ नमः ॥ ॐ मुने मुने महा मुनये स्वाहा ॥ यिधर्मा हेतुप्रभवा हेतुस्तेषां तथागतः ॥ ह्यवदन्तेषां च ये निरोध

171

एवंवादीमहाश्रवणाश्रुतिधारणीविशेषचलिखित्वानेन स्नापितधातुं वेष्टयित्वा ॐ मन्त्रधातुगर्भाय स्वाहेति
पठन् कुहरे प्रक्षिपेत् ॥ तदनु ॐ वज्रधातुगर्भाय स्वाहेति जपन् वज्रलेपेन कुहरे द्वारं लेपयित्वा पूर्ववत्तत्प्रतिष्ठां
कुर्यादिति ॥ अन्ये तु सम्बरहेव त्रादिप्रतिमाया अपि सामाजिकसमयसत्त्वनिष्पत्तिज्ञानमराडलप्रवेशाभिषेककृतः
प्रतिष्ठास्पादेवनिरुत्तरत्वात् ॥ ससाजस्य तदनन्तरमेव तु समाजसमयज्ञानमराडलेश्वरः सम्बरादिरूप आविर्भाव
नीय इति ॥ ततः प्रतिमापितद्रूपेभ्यो विरोध इत्याहुः ॥ विद्याप्रतिष्ठायां वज्रधरमूर्तिं विद्याधिपतिमूर्तिं वाचार्यो विद्यायां
विद्याधिपं ॥ तत्र ज्ञानसत्त्वप्रवेशश्च यथाविधि भावयेत् ॥ तद्वयथासंभवं साध्यविशेषश्च ततो विद्याधिपं मन्त्रेषु साध्य
तु स्वनामस्तपनेर्भाव्यविद्यामूर्द्धरंध्रे तां मुखेन वा प्रवेश्य वज्रमार्गनिर्गतां देवीपद्मप्रविश्य हृद्दीजरश्म्यानीत ततः प्रागते

172

तथाप्रविष्टैरभिषिच्य बहिर्गतै बहिर्गतौ नभिषिच्यमानां कलंशजलै नाभिषिच्येत्॥ संपूज्यविद्याधिपति हृदयं
 साष्टशतं छंपेत्॥ त्रिधाविशेषेण क्वचिद्भावनाविशेषोऽन्य आम्नायमस्त्यर्था बोद्धव्य इति विद्याप्रतिष्ठा॥ वज्रधरमू
 र्तिराचार्यः सव्यकरेऽर्हति भाविनाङ्गुलिपञ्चशृचिवज्ररूपे आःकारजं सूर्यमाः काराभिष्टितं॥ वामे हस्तेऽर्हति चि
 त्तिनाङ्गुलि पञ्चपत्राकारे अकारजं चन्द्रं नक्षत्रिष्टितं विभाव्य तयोर्मध्ये धनाक्षसूत्रस्य मध्यसूत्रं वज्रसत्त्वं स्वभावं दिशि
 दिगष्टसूत्राणि॥ पञ्चपाशो मैत्रेय गगनगच्छ समन्त भद्रवज्रपाशो मञ्जुश्री सर्वपाशवरणा विष्णुभिः शक्तिगर्भा
 त्मकानि शुक्लवैरोचनादि तथागतस्वरूपाः उपरिगुदीबलवैशारद्यादि धर्मरूपक्षरूपांश्चैत्यपि मुच्य हृदीजकिर
 राः कष्टवज्रसत्त्वादीन् यथास्वं प्रवेश्य अक्षवक्ररूपा रूरा असोहि आमन्त्रयिषाह॥ गणेश अअसंख अलिङ्गमिह

173

इज्जतविसाख॥ॐ पदे पदे महाशानं सर्वबुद्धमहं भवेहूं शंखे अखं स्वाहेति मन्त्रेणाधितिष्ठेत्॥ कलशजलेनाभिषिञ्चेत्
पूजयेचेति॥ अक्षसूत्रप्रतिष्ठा॥ संक्षेपास्तु सन्नेवाग्वज्रविभाव्यज्ञानसत्त्वे कीकृत्य नद्रूपे परावृत्त्याऽक्षसूत्राकारं
विचिन्त्य कलशजलेनाभिषिच्य संपूज्य वाग्वज्रहृदयं साष्टशतं जपेदित्यक्षसूत्रप्रतिष्ठा॥ इति प्रतिमादिप्रतिष्ठावि
धिः॥ ॥ दानपत्रेऽशक्तिसम्भवे वैरोचननायकमराडलवर्तयित्वा तीरे चक्रेशयोगवान् पुष्करिरापादिदिशुति
क्षिप्य वलीन् जले भृङ्गीभूतं विचिन्त्य भूंजचक्रं भूंनिष्पन्नरोचना समापन्नं वैरोचनपरिरामेन वज्रवरुणोश्चेत्
मनुष्यास्यं सप्तपङ्क्त्यां वामकरेणाहिपाशभृतालङ्घितवर्णाभा समापन्नसलीलं सव्येनेन्द्रेण वरधरं नाभेरधः सप्यं
कारं समयसत्त्वविभाव्य तस्मिन् स्वहृद्दीजरश्मिसमानात् वैरोचनपाद्याचमनार्घ्यं दानपुरस्सरं ॐ वज्रसमयस्त्वमि

पुष्पाप्रवेशाभिधिच्यपुष्पादिभिः संपूज्यतत्परिरातं प्रविविधं युक्तं ज्ञानामृतमयं सुगन्धिस्वादुलघुखच्छुभ्रमृदुशी-
 कश्चक्रुष्पवाधकत्वादद्याङ्गोपेतपानीयमारसानलमय्यनागकुलावासं कल्वातमालिकलयेत्परितः । तत्र च जलजले
 ऽद्व्योनागान्घटिनाम्भटितिसमयसत्त्वरूपान् हृदीजरम्भानीतज्ञानसत्त्वभिन्नान् स्थापयेत् । पुष्करिरापंखान्तोद्वि-
 गुणाप्रमारायाउच्छ्रयसम्भिनायावानथोभयसत्त्वात्मकवरुणाप्रतिवृत्तिमुक्तशिरस्कायामध्यारोपितयूपयच्छेः स-
 भीपेयद्विरहितजनाधारस्यापिमध्ये । तत्र पूर्वैः नजः सौवर्गाः । दक्षिरोपक्षः पैतलः । पश्चिमेतक्षकलाममयः । उत्तरे
 वासुकीः शुद्धरूपमयः । शेषाने महापद्मोरङ्गघटितः । अग्नौ शंखपालः शीशमयः । नैऋते कर्कोटः कोस्यः । वायवे
 कलिक आयसः । यद्युभावेतु मध्ये वज्रवरुणाः स्फटिकः । ततः पञ्चामृतं क्षीरं कर्पूरं कश्चवरुणादिभ्यो निक्षिप्यता-

175

नृपुष्पादिभिः संपूज्य संभवे पुष्पार्प कृत्वा तीरे गोमयलिप्ते निषधसितगन्धेन मराडलं कृत्वा स्वर्द्धीजरश्मिभिराक-
 ष्य मराडलस्थपद्मस्य वरटके वज्रवरुणा पूर्वदलेऽननन्दक्षिरोपद्मं पश्चिमेन शकसुनोरेवासुकीमैशानि महापद्म-
 माग्नेयशंखपालनैः कृते कर्कोटवायुव्यकुलिकं त्रिहिः समन्ततः सर्वनागान् विचिन्त्य ॐ आः वज्रवरुणाय हूं स्वाहा
 ॐ आः अनन्ताय हूं स्वाहा ॥ एवं स्वस्वनामविदर्भमर्च्यैः सितपुष्पैः संपूज्य वामकरफलाभिनयेन संव्यकरं प्रसार्य
 ॐ अनन्तवासुकीतक्षककर्कोटं पद्ममहापद्मं शंखपालकुलिकपालदेवांते महोदेव निसोमशिरिव महाशिरिविरा-
 धर महादराडधर अपलालकुलन्दनन्दोपनन्दसागरमन्त्रसागरतप्तमहानप्रश्नीकनिमहाकानिरत्नकानि सुरूप-
 मन्त्रसंक्रान्तभद्रादिकमहोदरशिलिरमहाशिलि ॐ भक्षर आगच्छ २ महानागाधिपति सर्वा भूर्भुवः पूं फूं स्वाहेति

नागवलिमन्त्रपठन्क्षीरेवलिमधितिष्ठेत्। ततः चिरस्थित्यर्थमभ्यर्घ्यशताक्षरं पठित्वा क्षमयित्वा तदधिष्ठितक्षी-
रेवलिं शरावेष्टय्यदिसु दापयेत्। तद्गृहीत्वा क्षिपेत्। कमारीश्च नोषयदिति पुष्करिणीवापि कूपप्रतिष्ठाविधिः॥

आम्नारोमोद्यानादिप्रतिष्ठायां दिग्बलीन्दत्वावैरोचनात्मा प्रधानप्रधानवृक्षशून्यताननरवैरोचनरूपवि-
चिन्त्यतत्रज्ञानसत्त्वं वैरोचनमर्घ्यादिपूर्वकंप्रवेश्यकलशेनाभिषिञ्च्यैतन्परिणततंबुक्षंतं देवान्याश्चैतन्नतनपरिणा-
तानभिमुख्यतमुखावृक्षंतदधिष्ठान् देवताश्च पुष्पादिभिः संपूज्य फलादिभिः परमुपकुर्वारां स्पारामादिः चिरस्थि-
तयेऽनुयाच्यदिग्बलीदद्यादित्यारामादिप्रतिष्ठाविधिः॥ ॥ एतेषु सर्वेष्वेवोक्तविधिषु यस्मिन्कर्मणि मन्त्रो-
क्ताक्तसूत्रसार्वकर्मिकमन्त्रं जपेदिति परिभाषा॥ ॥ ततोऽस्मिन्मराउलेमराउलान्तरे वा पूर्वोक्तविधिना प्रथमं

177 कलसाधिवासन्यासपंचोपचारादिपूजांकृत्वाऽधिवसितशिष्येभ्योऽन्यान्मुपरिशितान्मालादिदोषर
हितान्पाशकादिशिक्षासुश्रुतादिभिः परिकर्मितान्भक्तान्ब्रह्मसत्त्वसम्बन्धगृह्यायोग्यान्कुलगुरारूपरु
तानूप्यधिवसयेत्॥ यदिनेश्रद्धयाब्रह्मसत्त्वसम्बन्धेरात्पन्नमखिलोक्तत्रयानेऽन्यशास्त्रकाश्चभवेयुः॥ नउक्त
भगवतासार्द्धश्रितिकायांचाविहृपान्निर्गुराश्चापिहीनानूप्यधिवसयेत्॥ चतुर्णामप्यनुज्ञातपर्वदाम
रुडलेविधिः॥ शिक्षासुश्रुतासुयुक्तानांमहायानरतात्मनामिति॥ चतुर्णांपर्वदामितिभिर्भुभिश्चुरापपासकोपा
सिकानांविधिः प्रवेशादिः॥ युक्तानांजन्मपराणां॥ महायानरतात्मनामित्यनेनमनस्कर्मअधानतामस्ययानस्य
दृश्यत्यविरोधार्थः॥ प्रकृतिसावधेपिहिकर्मणिमनुन्यानविशेषादनापत्तिर्भगवतावज्ञाः॥ प्रकाशिताविवर्तमाने

भिरान्नायमक्षुर्यादिषु॥अन्यत्रच॥नापत्तिरुभचिन्तस्यस्तेहृच्चैवदयावत्तइति॥निषिद्धमप्यनुज्ञातंकृपालोरर्थ
 दशिनइतिच॥यःपुनरूपचिन्तपरापवाङ्मृत्पादिःसर्वधर्मान्मायास्वप्नसमान्भूत्पतैकरसान्सुदृढमधिसंश्रयेति
 तस्यभिक्षुवज्रधरसम्बरयोःकचिन्तविरोधगन्धोपि॥अतएवोक्तंभगवता॥भिक्षुं वज्रधरं कुर्यादिति॥अवश्य
 च्चेनस्युपेयंकथमिगर्थासमकालमुभयोर्वासनाप्रबोधात्स्वप्नंपश्यन्भिक्षुरनुभवत्संयोगमुख्यांस्वप्नंपश्य
 न्पवाङ्मृत्पादनायादीन्द्रियमुखपर्यन्तमनुभवन्नप्यनापत्तिकइतिनियमेनप्रतिपादितसमाधानव्या॥यदिपुनर्दुर्ज
 नमोक्षःप्रदेशस्यानदानस्यापिज्ञानमुद्रयागृह्यप्रज्ञाज्ञानाभिषेकोदानस्यो॥दुर्जनासम्भवेतुकर्ममुद्रयैवा॥अद
 र्शतत्वाधिमोक्षस्यनुभिक्षोःश्राद्धस्यापिवाह्यप्रज्ञाभिषेकस्यग्रहणानिषिद्धमन्यथापूर्वसम्बरभ्रमान्मुहाननर्थः

स्यात् ॥ यदि पुनरुक्तः स्थिरभावो भवति तदा तेनापि तायां ज्ञानमुद्रायां न स्थापि प्रज्ञाभिषेको दियोगरूपतश्च नो ब्र-
 ह्मचर्यशङ्कापिकायकर्माभावात् ॥ तस्य तु प्राग्गृहीत्वेऽनुभूतसुखस्य स्मरणो वा नन्दादिभेदप्रतिपादयितव्यः ॥
 गुरोरपि सति भिक्षुत्वे गृह्याभिषेकादियत्ने सर्वसुक्तमनुसन्धेयमित्यनमतिप्रतिप्रसङ्गे न प्रकृतमुच्यते ॥ ॥
 तत्र शिष्यामेकंद्वौ बहून्वा कृतमराडलान् पृथिव्यामारोपित्वा ज्ञानं सप्तपञ्चाक्षरीं नीहलोकस्य वासुदयार्थना-
 पि परलोकाभ्युदयोऽयं किन्तु तांथागतकायत्रयसम्यक्प्राप्तये मराडलप्रवेशकार्यं ॥ तत्रासत्पुदयद्वयं से-
 त्पतीति श्रावयित्वा स्वशरीरे मुखेन प्रवेशपवत्रा निर्गत्य प्रज्ञापन्नस्थानं रूढीजकिरणाक्षेपे मुखेन प्रविष्टे स-
 प्रज्ञतथागते द्रवीभूतेरभिषिक्तान् ध्यात्वा मराडलस्य पूर्वद्वारे उपविश्य प्रवेशं याचयेत् ॥ मृत्युजन्मजरान्तकमक-

कदादिभयानकात्॥ भवाद्येरेकउद्धर्तात्वमेशास्त्रामहारजः॥ इच्छाम्यहं महानाथमहाबोधिनयंदृष्टं॥ देहिमेसमयंत
 त्वंबोधिचित्तं देहिमे॥ बुद्धधर्मत्रयसंघं देहिमेशाररात्रयं॥ प्रवेशयस्वमानाथमहामोक्षपुरंवरंमितिपाठयन्
 महारजश्रितिवज्रधरसमः॥ नयोमार्गः॥ सनयोमन्त्रतन्त्रमुद्रादि॥ प्रथमग्रहिषोषधानितिकचित्रा॥ नदनुशिष्य
 प्रधानीकृत्या॥ एहिवत्समहायानमन्त्रचर्यानयंविधि॥ देशशिष्यामिति सम्यक्भाजनरुचं महानयो॥ बुद्धास्त्रियध्व
 सभूताः कायवाक्चित्तवज्रिणः॥ संप्राप्ताज्ञानमनुलं वज्रमन्त्रप्रभावेनैः॥ मन्त्रप्रयोगमनुलं येन भग्नमहाबल॥ मा
 रसेन्यमहद्यौरंशाक्यसिंहदिभिर्वलैः॥ लोकालुप्यतिमागम्यचक्रप्रवर्त्यनिर्वृताः॥ तस्मान्मतिमिमावत्सकुरुस
 र्वज्ञताप्रयश्रितिपाठेन समादापयेत्॥ इमामिति मन्त्रनीतिप्रवराणां॥ ततो रत्नत्रयमेशाररांसर्वप्रतिदिशाम्यध्या॥

181

अनुमोदेजगत्पुण्यं बुद्धबोधोदधेमनःशितिनिपाठयेत्॥ एवमाभात्यसम्बरिरामाचार्यसम्बराग्रहयितुंचक्रेऽवे
बर्त्पसत्तेकंदत्वात्तथबदस्वमे॥ चक्रदेवतयोस्तत्त्वमाचार्यपरिकर्मच॥ समयं सर्वबुद्धानां सम्बरां गृह्यमुत्तमं॥ आ
चार्यस्यामहंनिष्पसर्वसत्त्वार्थकारणादिनिविशेषतोऽध्येषणां कारयित्वा बोधिचित्तोत्पादंकारयेत्॥ समन्वात्सन्
मांसर्वबुद्धबोधिसत्त्वा अहमहकनामा शमावेला मुपादाय यावदावाधिमराड निषदनात् उत्पादयामि परमं बोधिचित्
तमनुत्तरं॥ यथास्त्रैयधिकानाथाः सन्वाधो रुतनिश्चयाः॥ त्रिविधां शीलशिक्षां च कुशलं बर्मसंग्रहं॥ सत्त्वार्थक्रिया
शीलश्च प्रतिगृह्यम् ६०॥ बुद्धधर्मश्च पद्यश्च त्रिरत्नमनुत्तरं॥ अद्योगे राग्रहं ध्यामि संवरं बुद्धयोगं नो वचघराग
श्च नुद्राश्च प्रतिगृह्यामि तत्त्वतः॥ आचार्यश्च त्रिगुणमिह मन्त्रवज्रकुलोद्भवा॥ चतुर्दानप्रदास्पमिषट्कृत्वा तु दिनेदिने॥

महारत्नकुलेयोगेसमयेचमनोरमे॥सद्धर्मप्रतिगृह्णामिवाह्यगृह्यनियानिकं॥महापद्मकुलेशुद्धेमहाबोधिसत्तु
 झ्वे॥सम्भारं सर्वसंयुक्तप्रतिगृह्णामिसर्वतः॥पूजाकर्मयथाशक्त्यामहाकर्मकुलोच्चये॥उत्पादयित्वापरमं बोधि
 चिन्तमनुत्तरे॥गृहित्वासंवरं कर्त्तुं सर्वसत्त्वार्थकारणान्॥अनीरार्णानारयिष्यामिअमुक्तान्मोचयाम्यहं॥अनाश्व
 स्नानाश्वासयिष्यामिसर्वसत्त्वान्स्थापयिष्यामिनिर्देनो॥अतिवारत्रयं पाठयन्॥विवर्जमिदमाग्नायमस्तु स्या
 त्तोऽमृतकुराडलिमन्त्रेणारभ्यतेषां ह्यकराटशिरःसुवक्त्रपद्मचक्रोपरिसूर्यसूर्यचन्द्रस्थानिसूर्यचन्द्रचन्द्रस्था
 निवा॥कछरत्नशुक्लानिहं॥आ॥ॐ॥अक्षराणिचिन्तयित्वातात्पुञ्जारयन् ह्यकराटशिरांसिगन्धोदकवज्रसुक्ते
 नसर्वसुखिनासंस्पृश्यशिरसिपुष्पमग्रेधूपं दीपञ्च हृदये पुनर्गन्धं दद्यात्॥नदन्वश्वन्यादिदत्तकाष्ठकादश

दुल्लभमृजिष्कायमपाटिजनिर्वरासुगन्धजलसालितमग्रबद्धपुष्पशिष्यभ्योदयान्तदसुरव॥नेचचतुर्होम
 चतुरस्रमराडलेगोमयादिलिप्ते पूर्वमुखाउदसुखावातदनकोकःॐवज्रहसहंइतिपठित्वग्रेराखादित्वाऽप
 टितमूर्द्धमवलोकयन्नोनिरपेक्षमभिमुखाक्षिपन्ति॥तेषादनकायसुखपादानुसारेणाभाविनीसिद्धिकथये
 त्वा॥प्रागुदंकपुन्यगवागृह्णाधोमुखपातेशानिकपौष्टिकवशपाभेचारविधाधरपातालसिद्धयोयथाक्रमं
 रद्वलबहिःपतित्वसिद्धिरिति॥तदनुबंकारजनेनजप्तजलमाचमनायदत्वाकरादलिनासत्रजप्रगन्धाम्बुचुन
 कपयंॐह्रीःविशुद्धब्रह्मसर्वपापानिचास्यविशोधयसर्वविकल्पान्पनयहंइतिपठन्पाययेत्॥ततोवहिः
 तानुपवेश्यहूँजान्तज्जपान्करादलिजपान्वावरून्कशानक्षतान्नासार्थशयनार्थतथैकधीकारजनेन

184

कुराडलिनाचजप्रंकशमुपधानार्थं ॐ वज्रतींश्रावमिति मन्त्रेणादधात् ॥ तदनुरक्तमूत्रशिष्यशरिरप्रमारां त्रिगुणी
 कृतहं जनेन कुराडलिनाचसप्तजप्रं त्रिगुणीकृतं पण्डितैकतन्त्रजिषां सव्येवाहो वामपार्श्वो व ॥ तन्त्रान्तरोक्तः ॥
 ॐ बुद्धमेत्रीरक्षरसर्वान्स्वाहेति पठन् स्वयं वद्धा सम्पदसंरक्ष्ये मोहयेत् ॥ अनेककल्पकोटिभिर्यन्कृतं पापकंपुरा
 नत्तमर्वहिक्षयं याति दृष्ट्वा मण्डलमीदृशं ॥ उत्सन्ना उर्गतिस्तेषां सर्वतः स्वस्य सम्भवा ॥ येषां चर्यं वरे ह्यस्मिन् मतिरन्य
 त्निर्मला ॥ अद्य युष्माभिरनुत्तालाभालक्ष्यामहात्मभिः ॥ येन यूयं जिनेः सर्वैः सपुत्रैरिह शासने ॥ सर्वपरिगृही
 ताः स्थजायमाना महात्मभिः ॥ तेन यूयं महायाने सुजाता हि भविष्यथः ॥ सप्तमार्गवरः श्रीमान् महायानमहोदयः
 येन यूयं गमिष्यन्तो भविष्यथ नथागताः ॥ इति श्रावयित्वा जायमाना इति मण्डलं प्रवेशात् ॥ महायानमेव म

ह्यनुत्कर्षपरस्याउदयोयस्या। तदनुजान्कराडलिमन्त्रेणारक्ष्यतञ्जपार्थं कराडलिमन्त्रं कथयित्वा प्रातः
 रम्भासु स्वप्नकथयिष्येत्पभिधाय कूटामारोदले सराडलभूमिपर्यन्ते यमनिकाद्यन्तरितेऽन्यत्र वा सिंह
 शय्यायास्वापयेत्॥ स्वयं मराडलगृहं प्रविश्य रक्षार्थं कराडलिमन्त्रं जपेदिति। इह्यः सम्बर आचार्य मकर्तुम
 पिदीयते स सामान्यः शरणागमनबोधिविज्ञोत्पादमात्रलक्षणाः। अयस्वाचार्य कर्तुदीयते स आचार्य सम्बरः पञ्चक
 लसंगृहीतः॥ अतोयं सम्बरद्वयदानपूर्वकः शिष्याधिवासनविधिः॥ ॥ तदनुगृहः प्रत्युषे बलिन्दत्वा मराडल
 गृहान्निष्क्रम्य शिष्यान् स्वप्नपृष्ठागिरिपातादिसूचिताशुभस्वप्ने कराडलिमन्त्रेणारक्ष्य मराडलगृहप्रवेशं
 कालेशिष्यैः ॐ प्रवेश भगवन् महासुखमोक्षपुरं सर्वसिद्धिसुखप्रदं परमसुखेत्रमसिद्धार्थं जः हूँ वं होः प्रसिद्ध

स्वेत्युत्साहितः प्रविश्य प्रदक्षिराय न चक्रेश मूर्तिः पश्चिमादि द्योरेषु स्थित्वा मराडलस्य पूर्वादि द्वाराणि ॥ ॐ वज्रो
 घाटय समय प्रवेशाय हूं शनि पठन् उद्याय पुष्पमालां ॐ परमसुखाशाय सुनक्षिन् विनासन मित्रे नमामि भग
 वन्तजः हूं वं होः हिः ॥ प्रतीच्छुक् सुमाञ्जलिनाथ होरिति मन्त्रेणाक्षित्वा मराडले पुनः गृहीत्वा स्वशिरसि वज्रमाला
 भिक्षेकाशयेन प्रत्यक्षीभव चक्रेश च गुरुमधिमुञ्चते न दीयमानान् गृहीतमालाभिक्षेकादिवक्ष्यमान समस्त भि
 षेकान् यथाविधि सर्वाचार्य कर्मस्वतन्त्राश्च प्राप्य शिष्य प्रवेशाय महासुखान्मक प्रज्ञोपाय मयतत्त्व लुतिः पुरः सरा
 मराडलमिद्विमभिलषेत् ॥ सत्याधिष्ठानं च कुर्यात् ॥ आकाशोत्पादचिह्ना दनादिनिधनः परः ॥ महावज्रमयः सत्त्व
 शोभ्यवचाश्च मिथ्यमे ॥ सर्वोत्तम महासिद्धि माहैश्वर्याधिदेवतः ॥ सर्ववज्रधरो राजा सिध्यमे परमाक्षरः ॥ निर्दोषः

शाश्वतश्चासि सर्वरागानुरागः॥ तत्त्वेन सिध्यमे भगवन्महारागो महारतः॥ अत्यन्त शुद्धधर्माग्र आदिमुक्तम
 थागतः॥ समन्तभद्रसर्वान्मावोक्षिसत्त्वप्रसिध्यमे॥ सर्वान्निममहासिद्धिं शरीरेश्वर्याग्रमुद्रया॥ सिध्दवन्नमोक्तं
 द्वादशगर्भापतेममः॥ सर्वसत्त्वमनोव्यापी सर्वसत्त्वहृदिस्थितः॥ सर्वसत्त्वपिता चैव कामाग्रः प्रमया श्रितां॥ येन सत्त्वे
 ने संज्ञानं प्रजोपायात्ममराडलं॥ तेन सत्त्वेन मेनाथं कामाच्छवं परिपूरय॥ प्रतिविम्बसमाः धर्माश्चाशुद्धाः सना
 विलः॥ अग्राद्या अन्तर्भिनाप्या गृहे शुक्लसमुद्रवा॥ तथजानत्वनिर्योता इति सत्त्वेन मराडला॥ प्रतिविम्बं स्फुरयि
 ष्याः सर्वपश्यत्वं कलमघा इति पठन्॥ आकाशसमुत्पादे चिह्नं दृष्ट्वा नो यस्य स तथान्तत्वात् भूतानां कुरुतामयो
 वन्नसत्त्व इत्यर्थः॥ सत्त्वकज्ञाः कायकज्ञादयः॥ सर्वगणे सर्वकामे सत्त्वानामनुरागः॥ महारागानिरासस्वन्महाकृपा

आदिसुक्तप्रकृतिपरिशुद्धासर्वात्माधर्मतयाबोध्यात्मकः सन्धोबोधिसन्ताः॥ कश्चिज्जन्तुः कश्चिज्जन्तुः कश्चिज्जन्तुः
 सम्यग्ज्ञानवतां॥ तैश्च ज्ञेयसमापन्नावरणैर्विरहः निस्त्वभावः शब्दविषयत्वेरह्यदिपञ्चपदानि अकल्मषाः सन्त्याधि
 यानां गवदधियानाः॥ इत्याचार्यप्रवेशविधिः॥ ॥ ततोऽप्यार्याणां मरुवाबन्धुचौत्तनानन्यच्चाधिवासितद्वि
 सम्भरिणाशिष्यं स्वापयित्वा सुगन्धादिनायवित्रीमूतं कुराडलिमन्त्रितरश्माभ्यर्चनमन्यथावाकाराऽप्यहर्दिवैरोचनरूपेण
 चक्राधिप रूपेणावाऽऽलम्बितं॥ ॐ सर्वतयागन्तुं नरबोधैर्ज्ञानैर्द्वारवस्त्रपूजामेघसमुद्रस्फुरसासमं ये हूं मिनिक्ततपरिधानं
 ॐ वज्ररक्ष हं मिनिक्तनो नरीय ॐ वज्रोष्णीष हं फट्ठिनिक्तनोष्णीषममून कुराडलिकुराडलिजेनेन रक्तेन पीतेन वा वस्त्रेण
 ॐ च सुवस्त्रमानय हं इति मन्त्रेण बध्नाच्च यदः आः खं वीर हं इति पठित्वा गृहीत प्रणम्य मुजं हन्त दक्षिणं सार्वकर्मिक कलशजलाभ

क्षितिरुत्तराहिरस्थवज्रमृष्टिपद्मवक्रन्पल्लसूर्यसूर्यचन्द्रोपरिक्रियाहूरक्ष आ. शुभ्रंकाररश्मिप्रभास्वरशरीरं
 उत्पत्त्यायमराडलपूर्वद्वारेभ्यापितकर्मवज्रिणागृहीतमराडलप्रवेशायपृच्छेत्ता। कल्वंभो. सुरतप्रियति। निनं वक्तव्यं सुभ
 गो. मरा. मुखेतिगतस्तस्यॐ सर्वयोगचित्तमुत्पादयामीतिपाठयनंवाधिचित्तमुत्पाद्यसपद्यवचंहृदिॐ सुरतेसमयस्त्वं
 तः। सिंघवज्रयथा। मुखमितिपठनभृत्वा॥ अथत्वंसर्वतथागतार्थिष्ठितो भविष्यसि। नचत्वेयेदंसर्वतथागतपरमरह
 स्थमराडलममराडलप्रतिष्ठायवक्तव्यंनवाश्रदानव्यमित्युक्त्वाॐ आ. यमानकृतहंइतिपठन्वाक्यध आ. खंवीरहंइत्य
 न्ननयसन्निकास्वन्तांप्रवेशफाहाग. सुदुरु सुतोषसुमुखोवज्रसत्त्वायसिध्यमागितिपाठेनप्रदक्षिणायनं कृत्वाज्जलिमराडल
 स्थपूर्वद्वारंॐ सर्वतथागतपूजापस्थानायात्मानंनिर्यातयामि सर्वतथागतवज्रसत्त्वविविधितिष्ठमां॥ॐ सर्वबुद्धपूजापमथा

नायात्मानं निर्यातयामि सर्वतथागतवज्रवैरोचनाधिनिष्ठमांशति॥ दक्षिणे ॐ सर्वतथागत पूजाभिषेकायात्मानं निर्या-
 तयामि सर्वतथागतवज्ररत्नाभिषिञ्चमां॥ पश्चिमे ॐ सर्वतथागत पूजाप्रवर्त्तनायात्मानं निर्यातयामि सर्वतथागतवज्रधर्म-
 प्रवर्त्तयमां॥ उत्तरे ॐ सर्वतथागत पूजाकर्मणो आत्मानं निर्यातयामि सर्वतथागतवज्रकर्मकुरुमां मिति पञ्चमन्त्रे यथाक्रमं
 मराडलस्थाश्वोभ्यादितथागतान् प्रणामय्य पुनः पूर्वद्वारि ॐ गुरुचरणोपस्थानायात्मानं निर्यातयामि ॐ सर्वसत्त्वपरिव्रा-
 णार्थमात्मानं निर्यातयामीत्यर्था जुगमपुः सरं पाठयेत् अस्य हृदिसंभाषणमहामुखं हृदा दौ न्यासान् स्त्रकेन विडक्तं॥ अत्रावस-
 रेन भाव्यं विध्यन्तरं हितम्॥ ततोऽद्यत्वं सर्वतथागतकुले प्रविष्टमदहं ते वज्रज्ञानमुत्पादयामि येन ज्ञानेन त्वं सर्वतथागतसि-
 धीरपि प्राप्स्यसि किमुतान्याः सिद्धीः॥ न च त्वये दं मरुटमरादनस्य पुरतो वक्तव्यं माते समये व्यथेदित्युक्ता शिरसि वज्रधृत्वा

191

धरावाद्यन॥ अयने समयो वज्रं मूर्धनं स्फलयद्यदित्वमिमं कस्यचित्कुर्यादिति श्रावयित्वा हृदये कजं धत्वा ॐ वज्रं
सत्त्वं स्वयने शब्दये समवस्थित॥ निर्भिन्नतन्त्राया याद्यदि ब्रूयात्तु मं नयमिन्त्याशाप्यविजयकलशोपरीस्थितजलम
नामागुष्ठगृहीतभोजनमुखे दक्षन् इदमेना कम्बानि समयाति क्रमोद्देहेत्॥ समयसेरसशान्तिः पिववच्चामृतोदक
मिति पठन् कोषपान्कारयित्वा अथ प्रभृति तवाहं वज्रपाशियदहं ब्रूयादिमं कुरु॥ तत्त्वयां कर्तव्यं न च त्वया हं मेव म
न्तव्यो माने विषमा परिहरेण कालक्रियां कृत्वा नारकपतनस्थादिति वदेत्॥ इति त्वां॥ नारकमिति वैतरणी जलमिव॥
वज्रासृजोदकमिति कजं निगृह्य तज्जमृगगृह्यत्॥ इति समयोदकदानार्थं॥ ॥ तदनुसाधनकालात् प्राक्कृति
र्चादिनिश्चयाद्यर्थं प्राञ्जि शिष्ये स्वेनामवतारयतो तत्र प्रथमं पर्वतादिमने नृकलस्थाने कृतपुरश्चरणा स्थिरचित्ता वज्र

सत्त्वयोगं सुदृढमालम्ब्य लब्धवैशसामर्थ्यः सर्वलक्षरोगोपेतमधिवास्पशिष्यं परस्कृत्य ऋटिनिष्पन्नाननन्तरं आकारजामित-
 मरूपं निष्पाद्य सर्वनथागताश्चाधिनिष्ठानां वज्रसत्त्वो मे आविशन्दिनिवाचयित्वा तस्य हृदि लंजानवचाङ्कवतुर्थकोरापीतपृथ-
 मराउले सूर्ये नीलहंशिरमिव भव्यशुक्लवर्तुलकलशाङ्कवाक्यमराउले चन्द्रे शुक्लहंकारं कण्ठे यंकारजच्चलत्पताकाद्वयाङ्कधन्वा-
 मनीलानीलमराउले चन्द्रे रक्तं आकारं विभाव्य स्वहृद्गजरश्मिभिश्चिन्तकायवाग्वद्गामनीययथाक्रमं तत्स्वभावेषु हं ह आ-
 कोरधन्तर्भावापादयो रधन्ताक्षयमराउले दीपितं परिगन्तरे फण्डासुरात्रिकोरास्फुरन्किरणान्नलमराउले लस्थेन रक्तमै-
 कोरसोऽक्षिप्यमारां शिष्यं भैःकाररश्मिसमूहे पादसुशिरप्रविष्टै हंकारादिरश्मिभिश्चापूर्यमानसमस्तशरीरं ध्यायनधूपो-
 त्क्षेपपुरुःसरं पेदावाक्ययन् आवैशाय स्फीट्या ररररचालय नु हं ह आः मैः इति मन्त्रशतधा वर्त्तयन् ध्यानपर आवैशयिष्य

यथाविद्योदूरमुत्पेतितितदानस्योपरिवचनमयं मेरुतडपरिसाहेन्द्रमराडलतडपरिपीतयञ्चेश्वरकवञ्चंतडपारेयंका
 रंतस्योपरिवेरोचनव्यात्वातन्नियर्तयेत्॥ स्वमावेशविद्यमानेशिष्यस्यचित्तवज्रबीजरश्मिभिवाग्बुजबीजात्मकसेचो
 यमानंजिह्वायाञ्चरक्तआकारंचन्द्रस्थज्वालामालाकुलंध्या॥ वात्रुहिवन्नेतिब्रूयात्॥ एवमसौशुभमशुभवास्वस्यपरस्वकाकांपस
 म्पवेदेत्॥ तदर्थवतीर्णादेवतां हृदस्मिभिराक्षयस्वरुद्धजेऽनभावयन्शिष्यमूर्द्ध्वं वज्रंधृत्वाॐ कृतोवदन्त्यादिपूर्वकं हूं हूं आः मे
 सुरिति विसर्जयेत्॥ अथवाद्यं यथादलिरिजेन॥ विरामूत्रादिसशितरजेमुक्ताङ्गनापटा॥ कुट्टिनमोक्षविद्याक्तं॥ पुस्तनार्धमिच्छि
 त॥ प्रज्ञानलसमादायकृत्वा तं पद्मभाजने॥ प्रक्षिप्य तत्र तत्सर्वमालीरुपदसंस्थित॥ क्रोधाविष्टस्मिचकात्मा तस्मै चक्रयाम्मनो॥ भ
 याद्वयीततोदूपमाविष्टः स्थान्नसंशयः॥ ॐ तिष्ठ ममकोवावेशयहूं श्रीहेरुकायविष्महेविद्याराजाय श्रीमहेस्वाहेत्यनेनवीरं

प्रचोदयेदितिलक्ष्याभिधानतच्चाक्तविधिना आवेशयेत् ॥ विरामूत्रादिश्रुतिदशभिरमृतप्रदीपैः सिक्तं सम्वाररूपेण हारालीरूपदस्थ
 अलीरूपसम्वारात्मानं शिष्यं हृदि कनकजलिवामकरपंयनादेन निषेत्पादिमन्त्रसायेपे पठन् सव्यकरेण धूपयेत् ॥ ततो यथाविष्य
 रूपादिकं वेदिनं यद्यपि कचिन्ने द्वादशवर्षं प्रमाराणामक्षतयोनिमविकलज्जायकन्या कुमारश्च नावक्षार्पिकमज्ञातस्त्रो विषय
 मविकलज्जो पञ्जपात्रं पुरोधाय देवनामवतारयेदित्युक्तं तथापि प्रतिमुद्राभिर्भवद्भ्रमन्मूर्तेरूपचिन्तयन् पश्यन् गुरोर्गृहीति ६४ भावना
 शक्तेरविकलोद्भवद्वयसेविदिनमै पुनेपि पत्ने देवनावतरेदिति तच्चान्तरेषु वद्भ्रमः प्रकाशनात् शिष्यावेशार्थं येनेत्यावेशविधिः ॥ ॥
 ततो मराउलाभिमुखं शिष्यं चक्षुषस्ते कीदृशोऽवमास इति पृच्छा तडुक्तेः सितपीतरक्तकृष्णावभासैर्यथाक्रमं शान्तिपुष्टिवक्ष्यामि
 चारसिद्धिभयनामस्य ज्ञात्वा स्वमनुष्ठेयमवज्जदक्षिराकरेण गृहीत्वा वक्ष्ये पदनिष्पन्नमभिनयना ॥ कुराउलिपठनप्रदक्षिरात्रयेकार

195

यित्वा सत्याधिष्ठानमिति कुर्यात् । इत्ययं मराडले सम्यक् मया शिष्यः प्रवेशितः । यथा पुरापत्तया मया सुदेवताना कुलक्रमः ॥ यादृ
कसिद्धिभवेदस्य गोत्रे यस्मिंश्च भाजनं । यादृकपुरापत्तभावश्च तादृगस्या सुमराडले इति मराडले साक्ष्यपदशिष्यप्रवेशविधिः ॥
ततः पूर्वः गृहीतमालायां स्त्रोकारमस्त्रितायं मम्लानं लघुपुष्पमेकमाकृष्य तत्करपुटे दद्यात् ॥ सर्वदा तत्पुष्पमनला मधिमुच्या
त्मानं च चक्षुरे रोगान्बलप्रशालितं कल्मषं गुरुगान् तथा विष्टितो भक्तिपराः सरपरा नो वस्थितमिव समाराडले यं मराडलेशमवन
यजन् मराडलं मनसा प्रविश्य तच्छिरसि पुष्पं निक्षिपेत् ॥ ॐ तिष्ठ वज्रदृष्टे मे भव शास्त्रे मे भव हृदये मे धिनिष्ठ सर्वसिद्धि मे प्रय
च्छ हूं हूं हूं हूं हो आरं वीर हूं प्रतीच्छ सुमालिनाथ हो रिति मन्त्रपठन् पञ्चरेखाभ्यन्तरपुष्पपादानुरूपं तोस्य कुलमादिशेत् ॥
तथा गन्धदद्यात् सिद्धिं च लक्षयेत् ॥ या देवज्ञाना मूर्त्त्या यो शिरस्युष्णीषे वा पुष्पं यत्नति स ह्यमुद्रासिद्धिः ॥ लाचने मुखे वा मन्त्रसि

सिद्धिः॥ उन्नमः उन्नमः॥ मध्यान्नेमध्यामा' अधोभागेत्तधमा॥ विम्वस्याति दूरेचिरान्॥ समीपेक्षिन्नं सिद्धिः॥ दे
 वतानानुस्वकीयं स्थानं कोष्ठादि विच्छेदतोत्तातव्यं॥ द्वयोर्देवतायारन्तरेयदिपततिदायस्यामनुष्यतस्त
 रांतस्यभवति॥ समन्वेतुभयविधिसिद्धिः॥ तदायत्रस्वचिरस्पतदारा पञ्चरेखावहिपाते पुनः क्षिपेत्॥ वास्त्र
 यंयावत्॥ तत्रचवहिपाते शुद्धसिद्धिः॥ बाह्येवर्तुलरेखासु बाह्यवज्रावलीवहिश्च नालिसिद्धिः॥ मण्डलत्रास्यन
 दशयेत्॥ मन्त्रजापादिना भव्यतामापाद्य प्रस्तावन्तरे सप्रवेशनीयः॥ बाह्यवज्रावलीमर्मपाते कष्टनशति॥ तत्सत
 पुष्पं गृहीत्वा माताया मावद्धत्तामालं अर्पति गृह्णन्मिमंसन् महावले निपठन्॥ शिष्यस्मृतिरसिव श्रीयदिति मालाभि
 धेकः॥ भद्रहस्ते मय देवता स्वपि पुष्पपाते मतिना पति शुभचित्तस्येति न कश्चिदोषः॥ तथा न भिन्नस्य तु विम

न प्रभायां ग्जो मराडले पुष्पपाते न रजो भङ्गादपुराणं स्यादतो विजय कलशस्थ चिह्ने पुष्पं क्षेप्रमित्युक्तं ॥ इहं वश
 सनि शुभादिकथनानन्तरं ॐ त्रिष्टु वज्रेत्यनेनावेशं हृदी कृत्य च शुरवभासप्रश्नादिकं गिरसि बन्धनपर्यन्तं कृत्वा व
 र्त्तन्तु देवतां विमर्जयेत् ॥ असामर्थ्यात्वावेशविधा वक्तुं न समयो दकदानानन्तरं मेव च शुरवभासप्रश्नादिकं कुर्यादि
 निवदन्ति ॥ नदनुरुच्चन्द्रे शिष्यस्याधिपतिस्तत्तादृशे फलेन त्रयैः संज्ञानं ॐ ह्यर्थं विभाव वज्रसत्त्वस्वयं ते श्च शुरुघाटे
 न उच्यते ॥ उद्याटयेभि सर्वा शोकत्रयं च शुरनुत्तरं ॥ ॐ ज्ञानचक्षुः हूं अः स्वाहेति पठन्नन्वपदमपनयेत् ॥ सर्वाक्षः सर्व
 रश्मिस्तान् वज्रचक्षुः सर्वरूपिष्ठं प्रतिहतं चक्षुः ॥ अनुत्तरं ब्रह्मनामिवावरणापनयात् ॥ ततो हे वज्रपश्येत्पुत्कादि वता
 नानां नामकं धनं पूर्वकं मराडलाधिपतिं मारभ्योत्तरं द्वारपालं यथासम्भवं सुभराजवायावद्दशायित्वा इदं नमराडलं पश्य

अश्ववेगेन संप्रति॥ त्वच्चवुद्धकले जानौ मुद्रामधैरभिहितः॥ सम्पदा सर्वसिद्धीनां समयाग्रा भविष्यसि॥ वज्रप
 भाग्यललितं मन्त्रेस्वाराधनं कुर्वीति पठित्वा वज्रमराडलमहामराडलप्रविष्टो ह्योगमराडलमहामराडलदक्षितो
 ह्यंगमराडलमहामराडलदीक्षितो ह्यमिति पाठयित्वा समं पाठयेत्॥ होः होः होः इति मराडले शिष्यस्य दर्शना
 न्मकप्रवेशविधिः॥ ॥ तदनुदकाभिषेकाय गुरवे यथाविम्वंदक्षिराणां दत्त्वा पृथिव्यामारोपितजालः क
 ताञ्जलिः॥ बोधिवज्रेण बुद्धानां यथादत्तो महामहः॥ ममापि आरागतार्थाय रववज्राद्यददाहि मे॥ इति पठन् अभ्यर्थ
 येत्॥ ततो गुरुर्मूलमराडलादहिर्यपास्नानजलेन जनस्पृशने पूर्वस्यां दिशि प्रवेशद्वारसंमुखं विश्वपद्ममित्पादि
 पीठादौ भावितमराडले इति पर्यन्तेन प्रतिमास्नानार्थं प्राक्प्रतिपातिते शिष्यं भाविन वज्रधररूपमराडलाभिमुख

199

खं नीराजयेत् । प्रायुक्तेन ॐ आ विप्रेत्यादि नीराजनक्रमेणातदनुहर्षाजमयूखैरननदिष्वर्त्तिनं स्तथागुबान्
विशदिवोश्च संपूज्य शिष्याभिषेकानां बुद्धानामभिषेकस्तु जगत्त्राणां यवत्रिणां एराणां करोयथा दत्तस्तथा ददध
मस्तु हीति ॥ गाथया प्रार्थ्य तैस्तथागतेः प्रज्ञा समापन्नैर्महारागेशा द्रवीभूषवेरोत्वनक्षोरान्ननिवेश्य वस्त्रमार्द्रैरानि
र्गात्पनद्रुवैर्देवोपमेमुखेन प्रवेशिता ॥ मृटतिभूयता नन्तरं हूँ वज्रजात सप्रज्ञाक्षोभ्यरूपिरां ज्ञानसत्त्वाभिन्नमभि
षिंच्य पुनर्भुजमुखदिमूर्तिभिः पद्मानि सृज्य गगनमापूर्य स्थितैर्लोचनादिविद्यासहितैर्छत्रध्वजपटाकावस्त्रैर्वादि
त्रंगाननृत्यपुष्पकुंकुमादिवाद्यैः करकिसनया वर्जितबोधिचिन्तामृतपूरां सितकलशैस्तशिष्यं पद्मानि सृज्य मभि
षिंच्य मानं रूपवज्रादिदेवीभिर्यन्मङ्गलं सकलसत्त्वहृदि स्थितस्य सर्वान् सकस्य वरधर्मं कुलाधिपत्या निःशेषसत्त्वज

नकस्यमहसुखस्यतन्मद्गलंभवतुनेश्वराभिषेके॥लक्ष्मीधरःकांचनपर्वनाभःत्रैलोकनाथस्त्रिमलप्रहीराः॥वृ
 द्धोविविद्धाम्बुजपत्रनेत्रस्तन्मद्गलंभवतुशान्तिकरंभवा॥नेनोपदिष्टःप्रवररुचकम्पाःख्यनेत्रिलोकेनरदेवपूज्यः॥
 धर्मोत्तमःशान्तिकरःप्रजानांनमद्गलंभवतुशान्तिकरतवाद्या॥सकर्मयुक्तश्रुतमद्गलाक्षः॥संघोनूदेवासुरदक्षिणीयः॥
 यःश्रीनिवासःप्रवरोगणानांनमद्गलंभवतुशान्तिकरंभवायेतिमद्गलगीतिभिरूपनीयमानमद्गलस्वयश्चनःप्रगायविजया
 दिपटेष्यलोकलोकमादृष्टपद्मपत्रेशंखेवाधृतेनाथवाप्रथमंविजयकलशस्यॐमहामुखवज्रसत्त्वाभिषेकेरात्वामभिषिञ्चा
 मि॥सर्वतथागतधिपतिनेनह्येमेवेत्युच्चार्यसंक्षेपस्त्वित्तेनापदितापिसपल्लववज्रसद्व्यकरसुरिगृहीतेनततश्चतुस्तथागत
 कलशानांनतश्चतुर्देवीकलशानांनतोयथायोगंमारुतलेयकलशानामसम्भवेचविजयकलशस्यजलेनाभोम्यान्मकेनबोधि

विनामृतरूपेणासपत्नव वज्राग्रगणिनेन अभिषेकं महावज्रं ध्यातुक तमस्कृतं ॥ इदमिदमिदं सर्वं बुद्धानां त्रिगुह्यालयं संभ-
 वं ॥ ॐ आः वज्रोदकाभिषिञ्च हूं सुरतस्वमहमिति पठन् अभिषिञ्चेत् ॥ सतदा मुग्धमुखसमापन्नो भवतीति चिन्तयेदित्यु-
 दकाभिषेकविधिः ॥ ॥ तत्र लंबोधि वज्रेत्यादिनां गुरुमध्ये मितवर्णां ॐ रत्नजरत्नसंभव रूपिणं ज्ञानसत्त्वे रे कीरु-
 त नमस्तथागतदेवीभिः कुम्भेरभिषिञ्चमानं रूपवज्रादिभिरुपनीयमानं मङ्गलगीतिकं भावयेत् ॥ वज्राभिपत्यताम-
 सेकेष्वेवं ततः कनकवस्त्रादिघटितं रत्नसंभवजं ततस्त्वभावजं ज्ञानसत्त्वरूपं पंचतथागते मध्यस्थिं मणिष्यकुलेशोर-
 धिष्ठितमुज्जरत्नस्य शिरसो मध्ये ललाटे पार्श्वद्वये मूर्द्ध्नि पृष्ठे च यथाक्रमं ॐ वज्रधात्रीश्वरि अभिषिञ्च हूं ॥ ॐ सत्त्ववज्रि
 अभिषिञ्च भुं ॥ ॐ रत्नवज्रि अभिषिञ्च आः ॥ ॐ धर्मवज्रि अभिषिञ्च ह्रीं ॥ ॐ कर्मवज्रि अभिषिञ्च त्र्यं ॥ इति पंचमंत्रः

स्थापयित्वा शिरसि समारोपयन् अभिषेकं महावज्रमित्यादिगाथां ॐ आ वज्रमुकुटाभिषिञ्च हूं सुरजस्त्वमहमिति
 च पठित्वा ॐ वज्रनुष्णहोरिति पठं श्लोघयेदिति मुकुटाभिषेकविधिः ॥ तदनु ॐ हूं ज्ञां ह्रीं अ इति मन्त्रेन लला
 टे पदं वध्नीयादिति ॥ ततस्तथाभ्यर्थितवर्गा ह्रीः पद्मपरिणामितामिरूपं ज्ञानसत्त्वाभिन्नं शिष्यं वज्रञ्चामिना भाज्य
 कं द्विचिन्त्य अभिषेकं महावज्रमित्यादिगाथा पठित्वा अथाभिषिक्तस्त्वमसि ब्रह्मे वज्राभिषेकतः ॥ इदं तत्सर्वं बुद्धत्वं गृ
 ह्ण वज्रस्त्वसिद्धये इति पठन् शिष्यस्य हृत्कश्च शिरांसि वज्रेणास्पृष्ट्वा दक्षिराहस्तेदयादिति वज्राभिषेकविधिः ॥ ॥
 तदनु तथाभ्येपितवर्गा रवैरवज्जामोघसिद्धिरूपं ज्ञानसत्त्वाभिन्नं यथाश्रामोघसिद्धिपरिणामं तस्य वामहस्ते दत्त्वा वज्र
 वज्रघटान्वितकराभ्यां मुद्रालिङ्गनाभिनयं कारयित्वा अभिषेकमित्यादिगाथा पाठपूर्वकं ॐ वज्राधिपतिस्त्वामभिषिं

चाभिनिष्ठवज्रसमयस्त्वभिनिष्ठित्वा ॐ वज्रघंटा अः अः गृहीतोसि भगवन्मयि सन्निहिजो भवेति पाठयेदिति आविष्-
 त्वाभिषेकापरनामघंटाभिषेकविधिः ॥ ॥ नदनु तं तथा ध्यो धेनवर्गा ॐ चक्रजवैरोचन रूपं ज्ञानसत्तैकरसं विभा-
 व्यशिरसिवज्रं घंटां च समन्वाह्यन् अभिषेकमित्यादिगाथां पठित्वा ॐ वज्रसत्त्वस्त्वामभिषिञ्चामि वज्रनामभिषेकतः
 द्वेषवज्रस्त्वमिति मोहवज्रस्त्वमित्यादिना वा पुष्पापातान् सृजन् स्वकूलनाम्नावैरोचनात्मनाभिषिञ्चेत् ॥ ततः वज्रसत्त्वस्य ना-
 मानि परमाद्य अनप्रमत्तुरत समरसविजय अनलसत्त्वमहामुख अनज्ज्ञानसहजवज्राः ॥ वज्रशब्द प्रत्येकं मन्त्रस्त्व-
 यः षड् तथागतनामस्त्वेव ॥ अक्षोभ्यस्य हासकिलासरति लीला ललितस्वयम्भु द्वेषहेकरुराचि तर्हकार अक्षोभ्यवज्रा-
 वैरोचनस्य वैरोचन ॐ कारशास्वतत जागत माया बुद्ध रूप कायवज्रा ॥ रत्नसम्भवस्य रत्नचिन्तामणि स्वगगनतेजः

मार्तराडभास्करमानवज्राः॥अमिताभस्य रागः॥अबलोकित।धर्म।पद्म।वज्राङ्कुर।सुरताङ्कुर।करुणाङ्कुर।पर
 मानन्द।सुरतानन्द।जमित।वाग्वज्राः॥अमोघसिद्धेः॥अमोघ।परमाश्व।समय।पारमिता।कर्म।अनिल।स्य
 र्शो।ईर्ष्यावज्रः॥ ॥वज्रमन्त्रस्यस्त्रीणां वज्रवेशी वज्रविलासिनी।वज्रमदा।वज्रकोङ्कुराणां।वज्रानना।वज्रपता
 का॥वज्रमाला।वज्रोदया।अशोभ्यस्य।वज्रनैरात्मा।वज्रहस्ता।वज्रावली।वज्रकरा।वज्रमामकी।द्विषरतिश्चेति
 धिरोचनस्य वज्रउकिनी।वज्रगौरी॥वज्रलास्या॥वज्रलोचना॥मोहरतिश्चेति।रत्नसम्भवस्य वज्रहारा॥वज्रास्त्रासा
 वज्रज्वाला॥वज्रमाला॥वज्राकाशां।आकाशरतिश्चेति।अमिताभस्यां वज्रराणां।वज्रगीता॥वज्राहोसुरत्रा॥वज्र
 वेत्ताली॥वज्रमनी॥वज्रहस्ता॥वज्रपारउरा।रागरतिश्चेति॥अमोघसिद्धेः॥वज्रगर्भा॥वज्रमाया॥वज्रवडवाः॥

वज्रतारा॥ वज्रनर्तेश्वरी॥ समयवज्रा॥ वज्रनिश्चिन्ता॥ नामाभिषेकविधिः॥ ॥ एतेभ्योदकादयः षडभिषेका
 अविद्याविपश्ययोग्यतापादनादिद्याभिषेकउच्यते॥ एभिरभिषेकेः धिक्तः शिष्यः क्रियाचर्यान्त्रयोः श्रवणा व्याख्यान
 मन्त्रसाधनेषाधिहृतोभवति॥ योगयोगिनीतन्त्राणामपीत्याचार्यम्भन्यमतमनागमं॥ नहिसहजषेकसम्भारमन्त्रेणा
 तत्त्वरूपमभिधानं कचिदादिशानिस्पृभगवानुक्तम्वारुतेचाभिषेका आचार्याभिषेकेणातीर्थनसामान्यसम्भार
 दानपूर्वकंदीयते॥ अर्थिनस्तुभयसम्भारपुरःसरं नतस्तुशिष्यंदत्तदाक्षराकृताञ्जलिं वज्राचार्याभिषेकंभोमह्यदे
 हिरूपनिधे॥ स्वपरार्थसमर्थः स्यायेनाहंत्वत्प्रसादन॥ इतिपठित्वागुर्वध्यषणांकृतवर्गावज्रहंज वज्रसत्त्वरूपध्या
 त्वाऽनादिनिधनसत्त्वोवज्रसत्त्वोमहारत॥ समन्तभद्रः सर्वात्माः वज्रगर्वापतिः पतिः॥ परमाद्यपुरुषोभगवानितिपठ

स्तत्त्वेन ग्राह्येदिति वज्रसमयः पतिर्जगत् ॥ ततो घंटाभाः का एजांभ्यान्वाश्यंसां सर्वबुद्धानां घंटाघोषानुगास्मृता
 त्वयापि हि सदा धार्यो बोधिरग्राजिनेर्मतेति पठस्तत्त्वेन ग्राह्येत् ॥ घोषेरागा नाभोगवाहिना नुगम्यमाना बुद्धप्रज्ञा
 वत् घंटाभिश्शिष्यजनां स्वभावशुद्धो हि भवः स्वभावेर्विभवीकृतः स्वभावशुद्धैः सन्तत्त्वेः क्रियते परमो भव इति वद
 नवाहयेत् ॥ स्वभावेरारोपितैर्विरुद्धभवीकृत इति घंटासमयः ॥ ॥ तदनुत्तं । मुद्रा हि समयः प्रोक्तो मनोमूर्ति
 दृढत्वतः ॥ सर्वमूर्तिदृढीयेन तेन मुद्रा प्रकीर्तितेति ज्ञानमुद्रामधिश्रय सर्वकामोपभोगतः सर्वासिद्धिः साधयेति
 प्रतिपाद्यवज्रसत्त्वमूर्तिज्ञानमुद्रां संपुटक्रमेणाधिष्ठाप्य निकृताभिनयं कारयेत् ॥ तं कुक्कपरमाद्यतन्त्रे वज्रतन्त्रेन
 संज्ञाय घंटाधर्मरावाद्यच्च ॥ समयेन महा मुद्रामधिश्रय हृदा जपेदिति मुद्रासमय इति त्रिस्मयदानविधिः ॥ ॥

नदनुगृहीतत्रिसमयं प्रार्थयत्स्नानमराउत्नेऽन्यत्र वा तथा भाविते उपवेश्य नञ्च सत्त्वरूपं विभाव्योदकः भिषेकौक्त
 विधिना हृदि नादियावद्वज्रागृगनितेनाभिषेकं महावज्रं त्रैधातुकं नमस्कृतः॥ ददामि सर्वबुद्धानां त्रिगुह्यालयस
 म्भव ॐ आः सर्वतथागताभिषेकसमयाश्रित्येह स्वाहेति पठन्नाभिषिञ्चेत्॥ ततोऽक्षोभ्यामालिना विचिन्वा परत
 थागतदेवीं स्मन्नेव ज्ञानसत्त्वरूपेणाप्रवेश्य ॐ सुप्रतिष्ठितं वज्रं स्वाहेति मन्त्रेणाविष्टाय तस्यै उध्यादिकं दद्यात्॥
 तथा चोक्तपारिभाष्यानुसमालिख्य प्रज्ञावैधोऽशाब्दिकां॥ घंटावज्रसमायोगादाचार्यसचनमितिततः सक्षेपतो वंशे
 चनस्वरूपमिदं कृत्वा गार्मिणि मराउत्तत्पतत्वं किंशुद्धिः पञ्चस्कन्धाः समासेन पञ्चबुद्धाश्चान्यादिना देवतानां तत्त्वं वि
 शुद्धिपरमार्थतन्मराउत्तादीनां क्रमद्वयपिनेः स्वाभाव्यात्मिका तथैव तत्त्वं विबुद्धिः सपरिकरमराउत्तलिखनादि

काचार्यपरिकर्मचकथयेत्॥ एवमराउलतत्वादीनाज्ञानमनभिक्रमनीयरूपसमयस्य कर्तव्याकर्तव्यात्मकस
म्बरस्य च तथैवं संपादनं भव्यताभिराज्ञाविस्तरतस्तु मराउलतत्वादिकमस्माभिराज्ञायमनुय्यामुपवर्णिताभि
ज्यैवैवर्त्याभिषेकापरमाचार्याभिषेकविधिः॥ ॥ नतस्वयं साष्टशतजपं त्रिजपं वा हृदयादिकमभ्यास
तोसिमयाभगवन्नास्मिन्मन्त्रिदितोभवेदिवदनशिष्याय दद्यात्॥ शिष्यापि गृहीतोसिमयाभगवन्नायिसन्निहि
तोभवेत्प्रनेन गृहीत्वा त्रिजपेदिति मन्त्रसमर्पणविधिः॥ ॥ इदमेव बुद्धकपालादिनान्त्रान्तरेषु घेयापादेश्च
मन्त्राभिषेकउक्तः॥ नदनुसोवरोराजनेवाभाजनेन्यस्तेन घृतमध्वज्जलेन हेममय्याशलाकया शिष्यस्य चक्षु
षिः प्रेकारं ध्यात्वा ॐ वज्रनेत्र्यप्रहृपद्वनं श्रीरिति पठन्नक्षयित्वाः शानपदलं वत्स अपनीतं जिनेभ्यः॥ शलाकिवैद्य

रजैः सुयथा लोकस्य ते मिरमिति वदेत् ॥ अपनीतमपमययोग्यतापादनात् ॥ इत्यङ्गनविधिः ॥ नतोदर्यगाम
 दाय अङ्गकोरेणामत्रितं दशयन् शिष्यं प्रति विभ्रसमाधर्माः अच्छः शुद्धाह्नाविलाः ॥ अग्राह्या अनभिलाष्याश्च
 हेतुकर्मसमुद्भवाः ॥ दर्यगावद्वसन्त्वात् स्वच्छः शुद्धाह्नाविलाः ॥ हृदि निश्चयितेव तस्य सर्वबुद्धाधिपः स्वयं ॥ स्व
 त्वात् त्वेव धर्मान् स्वभावां ननालयात् ॥ कुरु सत्कार्यमनुलं जानोत् पुरसिनायिनामिति वदेत् ॥ अच्छः केशका
 लुष्याभावात् ॥ शुद्धोत्तेयावृत्तिविरहात् ॥ अनाविलसु हृदयवासनापगमात् ॥ प्रकृतिविशुद्धाश्च श्लोकः ॥ दिनीयो
 विमन्यविशुद्धाः तितेषु धर्मेषु तिष्ठति अधिष्ठानात् प्राप्यत्वेनालस्वच्छयोग्यतया चाशनिदर्यगामाभिषेकविधिः ॥
 दोदर्यगो विधीः कुर्वारो नायं नागबुद्धिपादीयमण्डलोपयिकानवदृष्टेवा ॥ अभिषेकत्वाविवक्षया तु द्विर्दशनविधिः

स्तुतः कैश्चित् ॥ ततो ह्येकारजं धनुः होरिति पठन् दत्त्वा सर्वतथागतान् नुरागयस्वेति वदेत् ॥ शरक्षेपसमये च
 शिष्येण सर्वतथागतान् नुरागयामीति पठन् आविशुवे धनवृद्ध्या चतुर्दिक्षु चत्वारः शराः क्षेपत्रयाः एकवृद्धं मध्ये
 परमिति शरक्षेपविधिः ॥ ॥ ततः काण्डपटादिभिर्विजनीकृते शिष्यो भिनवयौवनादिसम्पन्ना समयिनी
 तदनामेन्यास्वाप्रज्ञागुह्याभिषेकार्थं गुरवे निर्यात्य कृतान्तलिङ्गं रूवज्जसम्बन्धमधिमुच्य पुष्पत्यादृष्टसादेन प्रा
 भ्रमिः उत्तरक्रिया ॥ तस्माद्गुह्याभिषेकेण कुरुनाथ अतुग्रहमिति गाथयाऽभ्येषयेत् ॥ ततो गुरुश्च केशाहंकारं
 स्तथा प्राकृतस्त्रीरूपमूयमानं नरं निष्पादिनदेवीरूपया कञ्चपश्च संस्कारपूर्वकं समापत्तिं कुर्वन् ॐ सर्वतथागत
 नुरागरा कञ्चस्वमावात्मको हंमिति पठन् हृद्दीजमयुस्वानीतलोचनादिसमापन्नवैरोचनादिनथागतान्मनिवैरोचन

211

क्षारेणाप्रवेक्ष्य महारागेणाद्रवीभूयावधन्यानिर्गच्छन्तो विचिन्त्य वच्चमरोत्सहर्जस्थिरीकृत्य पुण्यानामिकाभ्यां प्र
 पीय वच्चमराणां पद्माद्रुन्यनंतथागतद्रवं स्वबोधिचिन्ताभिन्नमभिमुख्यवाच्यरूपशिष्यस्य वच्चं दशनादप्रमादश
 द्रूयावक्षान्धपदत्वेन ततदृष्टिकरागोचबुद्धपुत्राय धार्तनैः सिक्तावच्चधरादिभिः ॥ सिद्धामित्वांतथावत्सबोधिचि
 त्तेन चारुरोति मराडलाधिपमवः ॥ ३० ॥ ^आवच्च धृक्कुरुं इत्यादिकं यथातथा पठन् पाठयेत् ॥ सोऽपि वैरोचनादिसर्वतथा
 गतसमाजबुद्ध्या अहो महासुखमिति वदनपिबेत् ॥ प्रज्ञापुःछाय निरम्बरे बभ्राव स्थतथा मुकुरन्दविन्दूदानने निवेश
 येत् ॥ सोऽपि तथपि वेदित्रिप्रज्ञोपाययोः सावच्चबोधिचिन्ताभ्यां राश्याभ्यामभिषेकं इति गुह्याभिषेकविधिः ॥ ॥
 तदनुडामन्यावा प्रज्ञासमयसम्बरस्थामन्याम्वारूपयोर्वनाद्यां बोधिवज्रेणोन्मादिगाधयाऽपि तवति शिष्ये इयं

नैभारणीरम्यासेवाकुक्षेप्रकल्पिता॥चक्रक्रमप्रयोगेरासमास्वादयमलुखं॥वज्रपर्यङ्कनश्चिन्तेमरापलुगगनमि
 क्षयन्निनिप्रतिपद्यसमर्प्ययेत्साधिकुंकुमादिभिःसुगन्धीकृतमनस्वरमम्बुजंदर्शयन्तीशिष्यंअहोमदीयं पद्मं
 सर्वसुखसमन्वितः॥यःमेवनिबिधानेनतस्याहमगतस्थिता॥कुरुपद्मेयथाकार्यं सम्बुद्धाराधनादिकं॥स्वयंमहा
 भुरवोऽग्न्याजत्रैर्बहिसदास्थितः॥भुजभोक्तृहोऽजिबदेत्॥सोपिस्वयंदेवतामूर्तिःप्रसादेवीरूपांनिष्पाद्यद्भिः
 भ्यांजनिम कमलकुलिशयोःकिजल्कमयीआॐजितितौ॥वज्रवक्त्रेपीठफरुकरंविभाव्यवामावामाङ्गगतानडि
 मयस्थरक्तह्रींकारयातर्जन्वाजिरूपाचश्रीत्कारपूर्वकंसञ्चाल्यॐश्री३ह३स्वाहेतिॐसर्वतथागतानुरागेरावज्रस्व
 भावान्नकोहमितिचमद्यमावर्तयन्सुरूपदिशात्यनितानन्दभेदःस्वहृद्दीजकिरणाकृततथागताश्विस्थितशरीरो

गुरुणा च प्रवेशिता परिमितवैरोचनलोचनयेकरसीमूतोरतिमारभेत् ॥ प्रज्ञासंपर्कतः श्रीमान्नतत्वं सप्तपलक्ष
 येन ॥ वज्रपर्यङ्कतश्चित्तं मेरापन्नं गतमीक्षयन् ॥ इत्याकलप्ययथाशक्तिसन्धार्य शनैरुत्तमहरमनयेवोद्धृत्य सो
 रुहात्तत्त्वं दृष्ट्वापि वेसमयरूपं बोधिचिन्मिति ॥ चक्रेनिसविधवैरोचनादिदेवताचक्रं तस्य क्रमेण प्रयोग आनयरां
 प्रवेशनं ॥ वज्रमार्गा निर्गमनश्चाविधानं देवीरूपनिष्पादनादिकं ॥ मोक्षेति मोक्षं सर्वप्रपञ्चविरहः देवताभिरूपं
 गुरुणा वक्तव्यं तत्त्वं सर्वधर्माचिन्त्यता तद्वायागुकारात्महं जानन्दरूपं प्रज्ञाज्ञानं तत्त्वमुच्यते ॥ चित्तं बोधिचिच्चं ॥ मरि
 वज्रस्य ॥ यदि स्त्रीरभिषेच्यमाना तदा मरिः पद्मस्थश्चक्षुर्न ॥ क्षरामाक्षमकुर्वन्नीक्षमारा इत्यर्थः ॥ इति प्रज्ञाज्ञान
 भिषेकविधिः ॥ ॥ नदनन्तं वाचैव चतुर्थाभिषेकद्वयान् ॥ तदेव प्रज्ञाज्ञानमद्वैतं बोधिचिन्मभावनया प्रबर्द्ध

मानं मनावरानामुपेतं न त्वं सर्वधर्माचिन्त्यता स्वरूपं सप्ताङ्गयुक्तमहामुद्रात्मकमहावज्रधरस्वभावं चतुर्था
 भिवेकं रूपं कथयेदिति चतुर्था भिवेकविधिः ॥ ॥ नदनन्तरं तस्याः प्रजायाः पारिणं शिष्यपारौ दत्त्वा न तद्वयं स्वका
 मकरेणाधृत्वा सकृदसकृदंशीष्यशिरसि दत्त्वा हासितो यूयमत्र समर्प्यते यमस्मेभयेति तथा गताः साक्षी कृत्यना
 न्वापायेन बुद्धत्वं शुद्धचेदं जन्मत्रयं ॥ तस्माद्वियोगेन मनसामाकारास्त्वं कदाचन ॥ इदं न त्सर्वबुद्धानां विद्याव्रतमनुत्तरं
 अनिकामतियोगैः सिद्धिस्तत्त्वन चोत्तमे निबदन् विद्याव्रतं दद्यादिति विद्याव्रतदानविधिः ॥ ॥ नदनुशिष्यं वज्रसत्त्व
 रूपं विमाथ्या इदं न त्सर्वबुद्धत्वं वज्रसत्त्वकरो स्थितः ॥ त्वयापि हि सदा धार्य वज्रपाशो दृढव्रतमिति पठन् वज्रं ग्राहयेत् ॥ सत्त
 ॐ सर्वजगत्तमिदिवद्यसमवतिष्ठत्यर्थाभागायामिव वज्रसत्त्व हीः हिः इति पठन् गृहीयादिति वज्रव्रतविधिः ॥

नतोषु द्वकपालसम्बरहेवजादीनामन्यतमरुन्मन्त्रेराखदाङ्गुडमरूपप्रभाजनानिस्त्रिजगत्गुहूदनमतो
 वीरखदाङ्गुडमरूपाश्रक॥ श्रीवज्रसत्त्वमुद्रयेवहिरव्यात्मसंस्थितेतिगाथापरन्गाह्येत्॥ तन्त्रान्नरोक्तवाखदाङ्गादि
 भ्योऽन्यचर्याङ्गुतनचक्रैश्च हन्मन्त्रमन्त्रितगृह्येत्यादिनाग्राह्येत्॥ तथाचश्रीसमाजिजटासुकुटधरंविम्बंसितवर्णानिभं
 मरुत्॥ कारयेद्विधिवत्सर्वमन्त्रसम्बरसम्पन्नं॥ कन्दमूलफलैःसर्वभोज्यंभक्ष्यसमाचरेदित्यादिनाविद्याव्रतंसमादत्ते
 तकर्तुंचर्याव्रतमुक्तं॥ यात्रयोषितपुरुषोवाचर्याव्रतंयाचतेतांवज्रवाराक्षरूपानैरात्मारूपांवापुष्पपादानुरूपकुल
 विवीरूपाम्वापुष्पनुसम्बरहेवजुशेन्यतमरूपंविचिन्त्यतस्पांतास्मिन्वाहृद्वाजमयूरैवैरानीतांज्ञातदेवत्वाप्रवेश्यअश्वे
 भ्यश्चक्रिरूपेणाभिमितामःकण्डलात्मकः॥ रत्नेशःकराःमालायांरुस्नेवैराचनंस्मृतमेखलायोधितामोघदत्तुक्तैर्यथाक्रमं

216

चक्रिऊडलकणिकारुचकमेरवलाअभोभ्यामिताभरत्नसम्भवैरोचनामोघसिद्धिरूपाश्रुतिनिबिचिन्यतत्रत
ननज्ञानसत्त्वतथानीतं प्रवेश्याहोभ्यादिपरिरातंश्चक्रादिमुद्राअभोभ्यादिस्वमावास्वेत्यधिमुच्यॐधरश्धारक
मर्दयश्चक्रधृक्फट्स्वाहेतिमन्त्रेणान्निर्जन्तं चक्रौन्नत्वास्तस्यबाहिरसिगृहेत्यादिगाथांस्त्रीपक्षेवीरेतिपाठेदेवीति
निक्षिप्यपठन्नारोपयेत्॥ॐचक्रधर्मसमयस्त्वंऊल्ल१आरोलिक्कट्स्वाहा॥इतित्रिजन्तंऊराडलद्वयंकरायोः॥ॐवज्र
सूर्यनमोविभूतसमयस्त्वमहंरत्नधृक्फट्स्वाहेतित्रिजन्तंकरिषकायीवायांॐशाश्वनपरमंशाश्वतस्येहिजिनजि
क्फट्स्वाहेतित्रिजन्तंरुचकद्वयंकरयोःकङ्कुरावन्ता॥ॐऊ१हि२प्रज्ञाधृक्फट्स्वाहेतित्रिजन्तंमेरवलांश्रोरादी
वीन्यननरंवीरेत्यननरंवायपात्रमंचक्रीमहोभ्यरूपिराीमितिवाग्बज्रऊडलद्वयमिति॥एतत्सम्भवकरिषका

मिजिरुचकशाश्वतात्मकमिति॥ अमोघसिद्धिमेवलाभमिति प्राक्षिप्य गिर्योत्पादिना पठेत्॥ या नु स्त्री पुरुषो वा
 लक्ष्म्यदृष्ट्यादिसामर्थ्यः परार्थवीरचर्याव्रतमादातुमिच्छति तां वज्रवाराहिरूपां तं सम्बररूपं ज्ञानसत्त्वे करसंविदिन्यं
 चक्रादिकं प्रभवदधिमुच्यमुराउमालादिकं च स्वस्वमन्त्रदेवतास्वभावं ॐ वज्रवैरोचनीये हूं हूं फडिति त्रिजप्रांचकी
 तथैवारोपयेत्॥ पञ्चबुद्धात्मककपालानि च पञ्चांयुक्तं वैरोचनीतियन्मन्त्रकपालालंकृतशिर इति कपालमिह च कीरु
 पमपि ॥ ॐ ह्रीं हूं हूं फडिति त्रिजप्रांकराडलङ्कयं॥ यदुक्तं सप्राक्करमन्त्रेणाङ्कुराडलं करमशोभनमिति वज्रवाराह्यास
 तमन्त्रेणा॥ ॐ सर्वबुद्ध्यादिमन्त्रेणावानिजप्रांकरिषको॥ यदुक्तं वज्रवाराह्याय नमः करिष्ये कश्चिद्विषयं मरिउत्तमिति॥
 ॐ हूं हूं हूं स्वाहा हूं बोधहे हूं हूं हूं फड हूं हूं इति त्रिजप्रांस्त्वकद्वयं यदुक्तं षड्विः कवचस्य वीरेणाष्टाद्वयं शान्तये मरो

ति० ॐ वं होंयां ह्रीं मों ह्रे ह्रीं हूं हूं फट् फटिनित्रिजप्रां मेखलां॥ यउक्तं पद्योगिन्येति मन्त्रेणा मेखला कृत भूषणमिति
 ॐ श्रीवज्र हे हे रु रु क हूं हूं फट् डाकिनी जालसम्बर स्वाहेतित्रिजप्रापञ्चाशं सुराडमालां ग्रीवायां यउक्तं हृदयमम्रलुदेव
 स्तपमालावैशानार्द्धभूषितमिति॥ ॐ सर्वबुद्धाकिनीये वज्रवरानिये हूं हूं फट् स्वाहेतित्रिजप्रां परिधानं च व्याघ्रचर्म॥ यउ
 क्त सर्वबुद्ध स्पर्शकिन्या चर्माम्बरधरां परमिति॥ ॐ प्रचरो हूं हूं फट् देव्यादिभिः॥ ॐ रूपिणीये हूं हूं फटि न्यनेः षड्विंशताम
 त्रैस्त्रिजप्रां ज्ञानाभूतपानपात्रं पारोत्युक्तं सर्वचक्रस्य योगिन्यो मध्यापाशकरोटकमिति॥ खड्गाङ्गुलमरुतं भगवन्मूलम
 न्त्रेणाभिभिमन्त्रयेत्स्वादिगायया श्रीसम्बरस्य मूलमन्त्रेणात्रिजप्रां ब्रह्मसूत्रं करावबन्धितहारमामरणावज्रं चौरकेश कृत
 उज्जयीद्विवेदनकचन्दोरिमस्मकेयूरनूपुरं घुर्घुराच्च स्वस्वस्थाने यउक्तं मूलमन्त्रस्य यद्वीरं ब्रह्मसूत्रादिकल्पितमिति॥

तत्र एकवाच्यत्वाद्ब्रह्मसूत्रं कर्त्तव्यं अष्टभिरावलीभिर्मेखला । मेवस्त्रीकथांघोडशभिः पञ्चविंशत्याहारैः यत्तु एकव
 च्छिभिर्भवेत्सूत्रमेखलात्त्वष्टयष्टिकारसना घोडशस्तेयापञ्चविंशजुमालिनमिति । अथ नानूहुरुमयंकेशकृतं वा न
 लसूत्रं । अत्र चक्रादिकं यथायोगं स्थिघटिनमाभरणावन्नाशिका । नदेकरोस्वायं तत्तु पञ्चाङ्गुलखराडं कृत्वा मुकुटा
 धियन्तइति । अन्यानिकर्माग्नीवाहृष्टभुजाभरणास्थानि यथाऽहोभसम्भानि । षड्विंशन्मन्त्रामृतमद्यौचास्याभिः श्रीसम्भ
 राभिसमयोपयिकं यामम्बरिणितो । वीरचर्याव्रतमेव यौवराज्यव्रतचर्येति । वज्रकापालिकचर्याव्रतमिति चोक्तं श्रीसंपुरन
 च्छे । तदनु पञ्चमुद्रादिकं पूजयेदिति चर्याव्रतदानविधिः । ॥ तत्र लथागनेर्यामारचर्यं सचीवरकर्णिकावाममुखिं हृदि
 निधाय दक्षिणाभ्यमुद्रया ॥ सपोहं व्याकरोमिच्छां वज्रसत्त्वलथागत ॥ भवउर्गजितो ह्यन्यथायन्त भवशान्तये । हेअमुकवज्र

तथागतसिध्यसमयरुचं मूर्ध्वकस्वरिति मन्त्रपठनव्याज्युक्तं पुष्पपातानुरूपतथागतरूपं शिष्यं ॥ यश्चैव व्याक्रियते
 मसर्वतथागतैः संबोधो व्याक्रियत इति श्रद्धानव्यमिति व्याकरणाविधिः ॥ ॥ एतानि विद्यावज्रचर्याव्रतव्याकरणानि
 क्वचित्तन्त्रादावभिषेकत्वेन व्यवहृतानि ॥ न दनुचतुर्थं तु तथा पुनरित्यनन्तरं बोधिविनाभिषेकेण शिष्याय गतकल्मषे ॥
 अनुज्ञां तु न तो दद्यादिति संप्रयेक्तः शिष्यस्यासनाग्रतः क्वचिदासने धूर्जं धर्मचक्रं ॐ बज्रहेतुमं इति परमसव्यकरे ॐ बज्र
 भाषरं इति वदन् आकारजशं खं बोधे अदिस्वरजपुस्तकमादिस्वरं पठतु न्यस्वरजां घंटा मन्त्रस्वरं पठन् दत्त्वा तां घंटा वा द
 यन्तं आकाशलक्षणा सर्वमाकाशं चाप्यलक्षणां ॥ आकाशसमतायोगात्सर्वाग्रसमतास्पृष्टा ध्यसीक्रियते भावनया त्वम
 पितो तथा ऊरुसंप्रतिपुनसुदधिमौधेरा धर्मचक्रं प्रवर्तयेति सूचयति घंटा ॥ एवं सामान्यानुज्ञां दत्त्वाऽभ्यधिकांशं

22।

द्यतुं यथाक्रमं वैरोचनादिरूपं ध्यात्वा शिष्यं सर्वसत्त्वहितार्थाय सर्वलोकेषु सर्वतः ॥ यथा विनयतो विश्वं धर्मचक्रप्रव
र्तय ॥ प्रज्ञोपायस्वरूपात्मा चिन्ता मयि रिवोच्यते ॥ अखिन्नो विगतासङ्गः सत्त्वार्थं कुरुसांप्रतमिति धर्मज्ञानस्थाने
क्व रत्नपद्मकर्मशब्दप्रक्षेपान्धश्च धापोठेरनुज्ञां दद्यात् ॥ सवन्दित्वा वदेत् ॥ एवं करिष्यामि यथाज्ञापयति प्रभुरि
त्यनुज्ञाविधिः ॥ ॥ न दत्तधारयन् शिरसि च्छत्रं कारयित्वा प्रदक्षिणं साञ्जलिमत उलङ्कारिसञ्चरन् पातयन् वदेत् ॥
अयं निवेदितः शिष्यस्तन्वधारी भविष्यतीति ॥ एवं मराउलेश्वरमभ्यर्च्य च्छत्रमन्वत्रिंशद्विंशति शिष्यस्य हृदयं द्रुमं वदेत् ॥
अधुना मराउलाचार्यो मन्त्रतद्गधरो भवान् ॥ बुद्धानां बोधिसत्त्वानां देवमानां च सम्मतः ॥ सत्त्वानामनुकम्पार्थं विप्रिनाम
राइलं वया ॥ लिखितं यं प्रयत्नेन तन्त्रयो न्याश्वसाधकाः ॥ इदं प्रविद्धा परमं रहस्यो नममराउलं ॥ सर्वपापैर्विनिमुक्तो भवान्

शैबमुत्थितः। बभूयश्च्यवनं ते स्त्रिया नादस्मान्महामुखात्॥ निर्वृत्तभवदुःखं ते अत्यन्तभवसिद्धये। अथाभिषिक्तः।
 सुप्रान्तसर्वबुद्धैः सवचिनिः॥ त्रैभानुकमहाराज्यश्चामीनमिति निश्चितं॥ विरागमं दृश पापमन्यन्नास्ति त्रिधातुके॥ तस्मा
 कामविरागित्वं न कार्यमवतापुनः॥ सर्वकामोपभोगैरुसन्तमक्रयोनयः॥ पंचमांसा मृतं भक्ष्यरक्षोन्यः समयोप्यतः
 न हि प्राणिबधः कार्यः स्त्रीरत्नं न परित्यजेत्॥ आचार्येण संप्रियाज्यः सम्बरोडुरति क्रमः॥ नास्तिकिश्चिदकर्तव्यं प्रज्ञोपा
 येन चेत्तसा॥ माभैषीन्नास्ति ते पापं तथागतवचो यथा॥ इति गुरुतमनः प्रसादवज्रस्वसमयमभयसौख्यदभुजं
 जगति तद्गुरुवेद्यवज्रसत्त्वप्रतिसमशाश्वतं तां गता भवन्तः॥ अपि च धर्मनैषायद्यथाविध्यभिषिक्तः प्रियपुत्रवत् प्र
 सन्नेर्मनोभिः कन्याराण्यैव सर्वबुद्धवोक्षिसत्त्वैः समन्वाहियते इत्याश्वासविधिः॥ ॥ शिष्यश्चैवलक्षाभिषेक आश्चस्तो

हृष्टः एवं करिष्यामि । अद्य मे सफलं जन्म सफलं जीवितं च मे ॥ अथ बुद्धकले जातो बुद्धपुत्रोऽस्मि सांप्रतं मित्रिबदेदिति । द-
 क्षिणाञ्च करितुरणरत्नजातस्त्परजतवस्त्रालङ्कारगोमहिषदासदासीकर्मकरादीन् प्रियभार्याऽहिनपुत्रादीन् च तथा
 कृत्स्नं वागुरवे सत्कृत्य दद्यात् ॥ बलिहोमभोज्यादिकञ्च कुर्यादिति ॥ विनिर्मुक्त इति पापान्निधिनियमात्सुस्थितः सुख-
 सुगतिनियमान्निर्वृत्तं धर्मकायलाभात् ॥ अन्त्यज इति । अनिधनो भव । संभोगकाय । असुसननित्यतया । कश्चमामघचि-
 तप्रसादगुरुबुद्धादिषु ॥ स्वसमयं स्वदेवतादिक । अन्यमुखे बद्ध इत्येव जगति जाता अपि यूयं निरवयममहासुखनित्यता-
 पान्नाः ॥ इह पुण्यपात्रे प्रलक्षिततथागतस्वभावमिष्यस्य प्रकृतिपरिशुद्धिमुदीपयितुं क्षिप्रसिमास्तुत्यांभिः प्रेचनं ॥ अ-
 विद्यामनस्खालनयोग्यताभावान्न्यशविलम्बिषेकः ॥ तथागतमुद्रासंस्कारागैरंरायोर्षाघनिष्यनियोग्यतार्ये च

मुक्तयभिषेकः॥ क्लेशादिरिपुन्मूलनायवीरपद्वान्वासकटाभिषेकस्य परिकरः॥ क्वचिदयंपदधर्मीभिषेकश्चिद्व्यव
 हृतः॥ क्वचित्तपदवधो नोक्तसुदर्थस्यारायविशेषान्मुकुटधेकेनापिसिद्धिः॥ उत्पत्त्यमालाभेयज्ञानयोग्यतामाधानुब
 ज्राभिषेकः॥ निरुत्तरभूयताकरुणाभिन्नज्ञानोदयाधिपत्यः धर्मोदयायाबोधयितुधर्मोदयास्त्वचकघंदयास्वनन्याभि
 षेकः॥ तदधिपत्यायाभिषेकआधिपत्याभिषेकश्चोव्यने॥ भविष्यन्मुनीन्द्रपदोचिननामबीजमाधानुं नामाभिषेकः॥
 स्नेवज्जलधेकादयः पञ्चयथाक्रमं सुविशुद्धधर्मधातुं समता प्रत्यवेशणा कृत्यस्तुष्टान आदर्शज्ञानबीजपरिपुष्ट्या
 तदात्मका अधिमोक्षव्या जलभिषेकस्यादशज्ञानात्मकस्य मण्युक्तं तत्त्वसंग्रह अक्षोभ्योप्यादर्शज्ञानस्वभावश्चिद्व्यव
 हृतः प्रभृतिविशुद्धप्रगनद्वबोधमधिगलुमुहुरीमवेतिनियमनाकृतेनतत्त्वभाव वज्रधारणानियमनं वज्रसमयः॥ चतुर

शान्तिधर्मसूत्रसहस्रदेशानानि सन्नयततद्विगतिनियोजनाय सध्वनिं घेयसमयः॥ प्रज्ञापायमयमहामुखात्मकसं
 खद्वस्वभावकप्रधारणनियमनं मुद्रययोग्यताधानाय मुद्रासमयः॥ अतएव समयद्वयपरिकरिणे मुद्रासमय
 स्वं संवदाभिषेक उक्तोऽकिनीवचप्रज्ञा एतच्चान्तरेतुसमयत्रयमाचार्याभिषेकस्य परिकर उक्तः॥ तथा चोक्तं प्राक्
 पाणिमंत्रां चित्पादिमनस्थालनयेत्प्रपन्नान्तसमयस्य व्यावस्थाद्वयेऽप्यस्तीत्यविरोधः॥ यथा दशम्यां मृगो वदेवर्त्य महो
 धिसत्त्वादृशदिकृत्यपानैरभिषिच्यते॥ तथायमपि समयत्रयपरिकरिणैर्गुरुणा चापरिमितसत्त्वरोशानिरवधिदे
 शनादिमिराचार्या कर्तुं त्रैधातुकधर्मरज्ज्यभिषिच्यते इत्याचार्याभिषेकोऽवैवर्तिकाभिषेकश्च अवैवर्तिकत्ववी
 जश्चैव माधीयते॥ अतएव उदपेशयाऽवैवर्त्यायाभिषेकोऽविवर्त्तीयाभिषेक इत्यवैवर्त्यासेकोऽवोच्यते॥ अतए

वाचार्थान्वास्त्रिधाबन्नुगुह्यज्ञानैरिहोच्यते॥ इतिमनंद्वर्मेनीनामेवानिष्पत्त्युद्गतायेशान्पादिसिद्धिबीजाधानायपारमार्थिक
 मत्प्रसिद्धिभेदत्रयमुच्येचमन्त्रपाठनं॥ अज्ञानपटलापरयेनदिव्यचक्षुरभिज्ञोत्पन्नयेऽस्तनं॥ तथाचप्रतिबिम्बवत्विश्वदर्शन
 संस्कारमारोपयितुंदर्पणाभिषेकः॥ चतुर्मारविजयात्संस्तमधर्मधातुलक्ष्यप्रतिबेधबीजारोपनायशरक्षेपः॥ अद्याप्रज्ञाक्षे
 त्रीकरणार्थसमयरक्षणाार्थम्बाह्यशुद्धार्थचगुह्यभिषेकः॥ प्रकृतज्ञानमस्यामितिप्रज्ञाबाह्याङ्गनातस्योज्ञानचित्तविकल्पा
 पगमात्विशुद्धसहजानन्दप्रज्ञाज्ञानाभिषेकः॥ तदेवज्ञानवैमन्यपरिशुद्धाभिगतंचतुर्थाभिषेकः॥ मनसोमहासुखरा
 सनसेचनादर्प्यभिषेकावेतौ॥ एतत्सबन्धमेवपुनरेवनिरासुबसत्सुखसमृद्धेःसाक्षादुपायत्वात्प्रार्थमिकाद्यवस्था
 स्त्वप्यपरिहार्येतिविधानतः॥ सोपायंसर्वकर्माणिनिर्विकल्पश्चोद्दिष्टः॥ निर्विकल्पेनभावनव्रतानामुत्तमेनममाति

वज्रडाकमणिनेः॥ किमन्येर्ब्रतैरिति पञ्चज्ञानमयबोधिचिन्तव्रत एवात्यन्तं नियोजयितुं वज्रव्रतं बोधिचिन्ताधिगमश्च
 न विना चर्ययेति शिश्नारार्थं चर्याव्रतं तस्य त्रयः प्रकाराः॥ तत्राद्यो ध्यात्ममुद्रात्रयनियोजनपरः॥ तथा चोक्तं॥ खडाङ्गं दे
 वतामूर्तिः प्रतापमरुक्ल्पितमिति॥ मधुपानकरोटकमिति च॥ देवताशरीरमनाह्नरूपचराङ्गीनादोऽह्यमहासुखा
 नुभवाश्च सांवृत्तबोधिचिन्तश्चेति त्रयप्रतिपादकं॥ द्वितीयः पञ्चसुविशुद्धधर्मधातुज्ञानादिजवननियोजनपरो योगि
 न्याश्चर्याव्रतश्चातृतीयः सत्पादद्विचतुष्टयाभिज्ञादिशक्तौ सत्त्वार्थसम्पादनपरस्य लोकवर्हिर्भूतस्य योगिनो योगिन्या
 वावाह्याध्यात्मसमक्षाभरणार्थसमर्थनपरं भूततोत्कुरुणामयबोधिचिन्तोदयनियोजनं तथा चोक्तं योगिनीसञ्चा
 रनवो॥ प्रथमं समाहितो योगी शक्तिमुत्पाद्य यत्नतः॥ पश्चादुत्पन्नसामर्थ्याव्रतचर्यामनसितं॥ पञ्चवर्गसमाचारस्क

वर्णानुवर्त्तिनं ॥ निर्विकल्पिकचिन्तात्माभुञ्जीतकामपञ्चकं एव श्रीहेतुकतानीसर्वाशापरिपूरकः ॥ करोति समस्त
 प्राज्ञोऽद्वयज्ञानसुव्रतं ॥ चर्यान्नप्रवृत्तस्य सेयं योगसुनिश्चितमिति त्रैधातुकाव्यतिवर्तिधर्मताधिगमक्रमयो
 ग्यरुचरित्युदीपयितुं व्याकराणां तन्पाहिभूः सवायुमराडलादिपरिकरं पातानं ॥ भुवश्निभूर्मेतर्कनोकः ॥ स्व
 स्वर्गानैव सेतानां संज्ञाय तन्पर्यन्तसन्तुष्टमपित्वं यतस्तत्त्वभावतत्त्वस्य समयः प्रमुदितादिभूमिक्रमेणाभि
 गन्तासि योग्यतयेति समयस्त्वं मूर्ध्वकस्वरित्यस्यार्थः यथाविधिसिद्धिप्रसाध्यधर्मदेशनादिभिस्तत्त्वार्थैर्विनि
 ष्णुता ॥ कामानुपभुञ्जानोपि सर्वावरणानिर्मुक्तो बुद्धस्त्वमद्यैवेति मराडलप्रवेशादिकृतपुष्टियोग्यता ॥ भेसन्धि
 नाबोधनादाश्वासः ॥ स्नेहवज्रव्रतादयः पञ्चाप्याचार्यसेकानन्तरं विद्यासेकानन्तरं च तन्मात्रमनुष्ठानाभ्युत्ताय

न्तिकैश्चिन्तामन्त्राजनदर्पणाशरक्षेपाश्चविद्यासेकानन्तरमपिविद्यावतप्रज्ञाभिषेकानन्तरमपिक्वचित्॥ क्वचि
 त्पुनर्मन्त्रादिकंचर्याव्रतंसामान्यानुज्ञाचसमयत्रयंभव्यतवेनोक्ताः यथायोगमभिषेकान्तेरुतत्तदर्थान्नर्मावा
 भिसन्धिनाक्वचिदनुज्ञाश्चाशावविवर्तेन नर्भविती॥ इह त्रपृथक् सर्वगमिहितं॥ यत्तुक्तं डाकिनीवज्रपञ्जरतुन्द्रे
 प्रथमतोयसेकेन द्वितीयं मोक्षिसेकतः॥ तृतीयं वज्रसेकेन स्वाधिपत्यं चतुर्थकं॥ पञ्चमं सेचयेन्नाम्नापञ्चसव
 द्धमेव च॥ कलशसेकस्तु सप्तममष्टमगुह्यं सेकेन नवमं प्रज्ञाभिषेकतः॥ तत्त्ववज्रप्रयोगे रासवोच्चज्व्रतंदेदे
 त्॥ व्याकरोति सूर्यं शास्त्रात्रयसेकादिधिक्रम इति॥ तत्र मातासेकस्योदकं सेकादिकारणान्चैतन्मन्त्रादीनां न्यु
 धायोगमाचार्यसंकल्पचतुर्थसेकस्य कदाचिदन्यस्य च परिकरत्वेन तन्त्रान्तरोक्तिः॥ इति पञ्चमः सूत्रः॥ अथ

230

अतएव बोक्तुं श्रीसमज्ञे॥ अभिषेकत्रिधाभिन्नमस्मिन्मुद्रासमयेस्तत्रैकप्रकल्पितः॥ कलशाभिषेकप्रथमद्वितीयं रा-
 ह्यसेकतः॥ प्रज्ञाज्ञानं नृतीयं वैचतुर्थं नत्पुनस्तुथेति॥ श्रीसंपुटे च॥ तन्नामिषेकचतुर्विधं प्रथमं कलशाभिषेक-
 द्वितीयं गुह्याभिषेकतः॥ प्रज्ञाज्ञानं नृतीयं तु चतुर्थं तत्तथा पुनरिति॥ द्विकल्पतन्त्रे च॥ आचार्यगुह्यप्रज्ञाचतुर्थं
 नत्पुनस्तुथेति॥ तत्र जनमौलिवज्राधिपत्पनामो आचार्यभेदात् षोडशकलशाभिषेकः॥ सर्वत्र तथागतलोचनादि-
 विद्याभिः कलशैरभिषेचनात्॥ आचार्याभिषेकस्य परमोपादेयत्वेन सातिशयसेचनात्॥ कलशसेकस्तु सप्तममि-
 त्तुक्तं तस्याचार्यासेकस्योदयक्रमकारणान्ते नौदकसेकादिपञ्चकमप्याचार्यभिषेचनमुक्तमिति सर्वमविरुद्धं॥
 एवमेष परस्याभिषेकविधिः॥ ॥ स्वयमपि समयकृता वीदृशमेव अभिषेकं यथाचार्यप्रवेशविधौ ग्रहणमुक्तं

23।

नपागृहीयात्॥ किल यदि मङ्गलं निदूरेऽर्गमार्गाद्युपद्वेगगम्य प्रदेशे वा प्रतिवसति नान्यथा॥ सदा समादान
तस्तु प्रज्ञोपाये करसस्त्रेष्टदेवतायोगेन भावितमनीमयमराडलेमराडलेशाडुदकाभिषेकादिकंगृह्यप्रज्ञाशान
चतुर्थपर्यन्तमाश्रांसपर्यन्तं गृहीतेति स्वस्थाभिषेकविधिः॥ अस्म्यपुनवज्रसत्त्वसम्बरिणोद्वावापत्तिनिका
यो मूलापत्तिः स्थूलापत्तिश्च ते च वदन्ते आत्माय मङ्गल्यार्गुर्वज्रादिदोषे यथाशक्तिदानमेव्यपुनःसरंदन्वा
गुरोः पुरतोदेशनादि पूर्वकं सम्बरं पूर्ववत् गृहीयादिति साम्नायः सपरिकरोऽभिषेकविधिः॥ ॥ इह पूर्वमुक्तं
विष्णादिशान्पाद्यर्थे होतव्यमिति ततो विना होमं न संसिद्धिर्नैव कर्म मुजायते॥ शान्तिपुष्ट्यादिसिद्ध्यर्थं होमकर्म
समारभेदित्युक्तेऽप्यथावसरं होमो विधेयः॥ तत्र सत्त्वमेदादनन्तानि कुलभेदेन पञ्चवा॥ चतुर्धा कर्मभेदेन कु

रडालीत्पेनिलुयश्चुक्तं भगवता ॥ वज्रक्रोधसमापत्तिरुत्पन्नदशोत्तरशतप्रकारकुराडलिर्दिष्टं कर्मभेदेन
 तद्यथाशान्तिके परिमराडलं पौष्टिके चतुरस्रं ॥ अभिचोरत्रिकोरा ॥ आकर्षणं शुक्राकारं ॥ वशीकरणे वज्राकारं ॥ धन
 धान्याकर्षणे रत्नाकारं ॥ कामरूपित्वे लिङ्गाकारं ॥ अन्तर्धानेः धनुःशराकारं ॥ आज्ञाधारे खड्गाकारं ॥ पापप्रणाशने व
 न्नं सतीरसाकारं ॥ विधारागरो भ्यङ्गमुद्राकारं ॥ आकाशगमने व्योममराडलाकारं ॥ विद्योत्तेजने सज्ज्वालाकारं ॥
 महामराडलसाधने चक्राकारं ॥ सर्वधर्मेषु चतुरस्रं ॥ चतुर्द्वारवाह्यमराडलं सूत्रयित्वा पूर्वतो वज्रखचिन्तं दक्षिणोर
 त्रखचिन्तं पश्चिमे पद्मखचिन्तं उत्तरे कर्मवज्रखचिन्तं मित्यादिक ॥ पुनस्त्रिकोरां वश्यं ॥ त्रिकोरा मर्द्धचन्द्राभि
 याहकश्चि ॥ सुसिद्धिकरे वज्रामले वैरोचनादिसम्बोधौ त्रिसमयराजे समन्ताभिषेकजनने वज्रपाशो गर्भसम्भव

233

वज्राभ्युदये च तन्त्रे सार्वकर्मिकं चतुरस्रं करणं हस्तप्रमारां करणस्योपरित्यादिकमुक्तं ॥ सु-
 वाङ्परिपृच्छाया ॥ पञ्चसम्भवेषु सुप्रनिधिने च तन्त्रे पञ्चाकृतिकरणं सार्वकर्मिकं वर्तुलं हस्तप्रमारां समन्ततोर्द्ध-
 हस्तप्रमारां मधः खानमष्टपञ्चपरिवारितमध्यपञ्चकरणं करणोपरि चतुराङ्गं तन्त्रं तन्त्रातिर्यगद्वयाभ्यां च त-
 रङ्गलाकराडलिङ्गं तन्त्रं प्रातःपूर्वदलाकारां विदी ॥ विदिकावर्तिः पञ्चमालापरिवेष्टितं करणमध्ये दिक्पद्मेषु वज्र-
 रूपा पञ्चविंशवज्राणि विदिकपद्मेषु लोचनयुगा ॥ त्रिभुजिकवज्रपञ्चमुत्पलञ्च ॥ मध्यपद्मेऽष्टारचक्र ॥ अम्यन्त-
 र्मं करणपर्यान्तवज्रमालापरिक्षिप्तं करणं सार्वकर्मिकमित्यादिकमुक्तं ॥ कालवक्त्रे तु शान्तौ वर्तुलं करणं मेकं हस्तं
 पुष्टं चतुरस्रं द्विहस्तं ॥ अभिचारे धनुर्गकारमर्द्धदस्तं ॥ आकृष्टौ त्रिकोराविंशत्पङ्कजं ॥ विद्वेषे पञ्चकोरां वृत्तप्रमारां

मोहनेपटकोरात्रिशङ्कुला॥वश्येसप्तकोराचत्वारिशङ्कुला॥सुभनेष्टकोराषष्ठशङ्कुला॥सर्वत्रकराडार्द्धमात्रां
 खानिःसार्वकर्मिकं वृत्तं करुडमित्यादिकमुक्तं॥श्रीब्रह्मकपालतन्त्रेशान्तिकेचनुरसुंकराडमधोर्द्धचवित्तलिकं॥
 पौष्टिकं वृत्तं करुडमधोर्द्धनवित्तलिनयं॥वश्येत्रिकोराकराडमधोर्द्धनशङ्कुलाष्टकमभिचारेः॥चन्द्राकारं करुडम
 धोर्द्धनहस्तप्रसारामित्यादिकमुक्तं॥तथासार्वकर्मिकं करुडेशान्तिपुष्टिवश्याभिचारादीनां सिद्धावपि पृथक्
 प्रत्येकं करुडमुक्तं तन्त्रेषु॥तथाशान्तिादिकरुडानां प्रत्येकं कर्मणि॥सार्वकर्मिकस्य च मध्येनुर्येवेषां॥तद्विद्वत्सं
 स्थानवर्णचिह्नरचनाभेदोभूमिविशेषादिग्विशेषोहेतुश्चाग्निदेवतायाश्चनेपथ्यामनसस्थानंदिङ्मुखदिग्मेदो
 होमक्रियाकालविशेषाश्चकौषुचितन्त्रेषुप्रतिपादितास्तन्त्रान्तरेष्वन्यथाप्रतिपाद्यन्ते॥दृढाधिभोक्षस्पृहिवज्रस

त्वमूर्त्तैर्यागिनोमायावच्छून्यते करसविश्वप्रतिभास दार्श्यादयामयस्य परार्थ प्रवृत्तः सर्वमिदमभिमननिष्पत्तये
 प्रभवतीत्याकृतेन विनयाशयं वेचिन्प्राञ्चु विचित्रा व्यवस्थिति रियं दयामय मूर्त्तीनां ॥ एवञ्च सर्वमवगम्यास्मा
 भिज्जन्तं संग्रहादियोगयोगिर्नातद्वानुबन्धा वक्रप्रचारं साध्याय संपूर्णा स्फुटं निष्पत्तिं कुराडलक्षणादिकेन
 विधानञ्च ज्योतिर्मनुष्यामनस्ततएव तत्सर्वमवधार्य होतव्यं किमिह भूयस्तदधिधानेनेति शहजानव्यां ज्योतिर्न
 कुरि ॥ होमविधिः ॥ ॥ ततो यथ विधि पौष्टिक शान्तिकं च होमं कृत्वा मराडल स्वयं संपूज्य सर्वं यथाशक्ति
 ज्ञः तया गतादीन् पूजयस्त्विति शिष्यादीन् पूजां कारयित्वा प्रविष्टं श्वसद्वयमोज्ज्वलं समदनादिभिश्च कनिर्यातितैः
 संतप्यतेः सहस्रान्निजागेरगान्त्यगीतादिभिर्वोधिचित्तप्रतिपत्त्या च संपूज्य तत्कर्त्वा च दुष्पामि रन्त्यवृत्तं वक्तव्यं

मित्युक्ता प्राप्नुयेदक्षिरांशिष्यं देयनेनापि भक्तिः ॥ रत्नं प्रियतमापत्नी स्वशरीरं ब्रह्मन्धराः ॥ सक्षेपान्नादशोका
 र्ययथालुष्यतिसंक्रुह ॥ जुष्टे गुरो भवेत्सिद्धिर्नान्यथेति जयो मुनिः ॥ किनेन न कृतं पुराणं किम्वा नोपासितं न पः ॥ अ
 उत्तरहृदाचार्यवच्च सत्यं प्रपूजनादिति चिन्तयेत् ॥ नन्वशिष्यान् प्रस्थाप्य वहिर्विहितदिश्वलिपूजादिको ज्ञेः प्र
 विश्वचक्रं पुराण्यार्चादिकचक्रेशाय दत्वा कुशलं परिणामय्य मराडलं त्रिः प्रदक्षिणीकृत्य पूर्वद्वारे स्थित भगवद्
 भिमुरवः शनाक्षरं त्रिः पठित्वाऽप्राञ्चा चेत्यादिना क्षमयित्वा ॐ हूँ कृतो ब्रह्मन्धरादि ॐ आः हूँ वज्रमुरिनिज्ञानचक्रं वि
 सर्ज्य स्वनिर्मित मराडलमात्मन्यनर्भाच्यः ॐ अकारो मुख सर्वधर्माणां माधनुष्यनन्तान् ॐ आः हूँ फट् स्वाहा ॥ ॐ आः
 हूँ मुरित्युच्चारयन् सर्वधर्मांस्तत्पादमधिमुञ्चन् घंटाम्बादयन् करस्थवज्रेणा प्राग्द्वारमारभ्य त्रसूत्रमर्प्य रामाय

कस्थानं यावत् लोपयन् स्वशिः सिरज्जुटिमात्रं दत्त्वा पद्मादिकं लोपयेत् ॥ ततो द्वाराणि कोणाश्च करस्थवज्ररेखा
 भिरुत्किरेत् ॥ तदनु ॐ वज्रकील उक्तिल यस्य सर्वकीलान् वज्रधरात्तया हूँ ॥ फूँ ॥ हो ॥ इति चतुरहंकारमन्त्रेण कीलकानु
 म्पाद्य ॐ रुरुरुरज्ज्वलतिष्ठ सिद्धनो चने सर्वार्थसाधति स्वाहेति साष्टशतजपश्चरित्वा स्नापयेत् ॥ कीलकंदम्ब
 तांश्च विसर्जयेत् ॥ पूर्णयेत् ॥ शान्पाद्यर्घ्यमर्पिते स्तोत्रं रजोदत्त्वाऽपरे सर्वरजोविजयकलशे न्यस्मिन् चानूदनघटे वस्त्र
 मसिद्धिने भूत्वा गजोपरि देलया वा दानपतिदत्तवस्त्रमसिद्धिने योगिन्पाद्युतं देलागतस्य आचार्यस्य शिष्यस्य वा घटानो दे
 मं हस्तगीतवादित्रध्वजपूजाभिर्नज्वा महानद्यां महाहूँ देगम्भिरास्तमिवानीरे निषधगोमयलिप्ते सिद्धिगन्धे
 मण्डलं कृत्वा पद्मस्य वरटके वज्रसत्त्वं दत्तेषु नागान् पूर्ववत्सं पूज्य नागबलिमन्त्रेण क्षीरबलिन दत्त्वा पूजयित्वा

238

मणोपुञ्जः समर्प्य प्रवाहयेत् ॥ नागेश्वरमहता सत्कारेण पातालतले नीयमानश्चिन्तयेत् ॥ यत्र खोनीर्ततं द्रुमु-
 दकपूर्णं कुम्भान् चैवानायासेन शान्त्यर्थं मराडलगृहदौ सेचयेत् ॥ गोमयेन पित्ते मराडल गृहे कृमारीः पायसं भो-
 जयेत् ॥ आचार्येणान्तःसर्वं संहृत्य ओपयि कंधनं स्वयमेवोपभोक्तव्यं शिष्याद्येनैव किञ्चन ॥ गर्तापूरे प्रति-
 ष्ठायां होमे च केच यद्वनं ॥ आचार्यसेवतस्तु सर्वमिन्द्राह्वरवज्रभृत् ॥ दानप्रतिपुत्रनिष्ठितप्रतिमादिकंचालना-
 र्हं चाद्यादि पूजया स्वस्थाने नीत्वा पूजयेद् आचार्यद्वारा चारीन्कर्मवज्रिरां योगिनीः शिल्पिनश्च यथाहं यथा-
 शक्तिवस्त्रादिभिस्तान्मूलादिभिश्च प्रीणयेत्संघमोज्ज्वलगराचक्रचदद्यात् ॥ दीनानायाश्च नप्स्येदिनिमराड-
 लोपसंहारादिविधिः ॥ ॥ एवमयं लेख्यमराडलविधिः ॥ अयञ्च लेख्यविधिर्मनसानुष्ठितविधिर्नैव फल-

वानितिमानसविधिरवश्रेयानतोमराडंलाधिपरूपोभूमिपीरग्रहादिकप्रतिमादिप्रतिष्ठासिद्धाभिषेकविस-
 र्जनशान्तिकहोमपर्यन्तसर्वमनसाकुर्यात्॥ अतएवयदासर्वमिदं कनश्चिद्देगरापात्कर्तुंशक्यतेनमुज्यतेनशा-
 प्यतेवानदाध्यात्वाकर्त्तव्यं॥ सत्यपीहबाह्येबलुनिध्यानमेवंप्रधानंकेवलंलोकस्यदर्शनदंभाभिप्रसादादिना
 पुरणवृद्धयेवाह्यविधिरिष्टा॥ सामग्रीबैकल्यानुध्यात्वेवसर्वविधिविभेयइत्युक्तप्राचीनान्तर्ये॥ तस्मादादिकंके-
 कोपिस्थिरचित्तोमनसानिर्मितमराडंलेपूर्ववत्प्रतिष्ठांकर्यात्॥ भव्यजनन्याभिषिचेत्तातथाचोक्तंश्रीब्रह्म-
 पालतन्त्रो॥ प्रज्ञाकमलोदरमध्येकोटियोजनेमराडंलंविपुलंतस्मिन्मराडलमध्येसुशिष्यंसेचयेदुधश्रिता॥ अन्वत्रे-
 कमनसाकचिदेवैराजिर्नः सन्मराडलकियेतीतिमानसोमराडलविधिः॥ ॥ अत्रोक्तविधिषुकार्यान्तरेषुचाय-

बनेचविघ्नोपशान्तयेवलिदधान्। तत्रायंक्रमः॥ प्रथममाचार्यो यथा लब्धमुकटादिभूषितः श्रीवज्रसत्त्वमूर्ति
 पुरनः पिटकादिमहापात्रेषु मुक्ताभूषणघटलस्रडुकजसुदिकादिमन्त्र्यमांसपलान्तरसोनमद्यपानीयक्षीरादि
 कं पुष्पादिभिर्युक्तं विनानादिमण्डितं वादिवादिपुरस्कृतं भुक्तपानीयादिमात्रकं वा यथानाभंसंस्थाप्य भक्ष्य
 भोज्यलेह्यपेयानिलेपयेत्॥ तत्रयंजवायूपरिरंजातौ अकारजसुभाङ्गभाजनं ॐ आः हूं जः त्रिमुराडः स्थतत्रभ
 क्तादिकं हूं बुं ओं ह्रीः खं भूं हूं ह्रीं तांकारजतदधिष्ठितपञ्चामृतप्रदीपरूपं हूं हो ह्रीः कोरैर्यं शाक्रमं कृतप्राकृत
 गन्धवर्णावीर्यवायूनेजितज्वलितान्नितापविलीनाक्षरादिकं तद्वाप्यो न्क हूं जं वच्चाङ्गखदाङ्गः स्पविलीयतत्रत्रि
 पानेनामृतीमृतंतडपरिउं जचन्द्रस्थ ॐ आः हूं काररश्मिभिदिगततथागतानां बोधिचित्तामृतं सागरादिस्थ

च्यक्षरचन्द्रौ चतत्र प्रवेश्य त्रिः चक्षरेणावितिष्ठेत् ॥ स्वच्छपारदोपममित्यमृतसाधनं ॥ नदन्पिरडिक्कमवि
 धिनाचनुरुद्रविधिनावाक्रमेणार्द्रतिवावज्रवररूपः पुरतः सुगन्धादिना कृतमराडलेशादिसर्वं तथागतादी
 न् संपूज्याक्षो म्पे वेत्रादिभिः स्तुत्वा स्वर्द्धाजमयूखैः सक्कोधदशाररक्षाचक्रनाभिस्थितकूटागारान्तःस्थम
 राडलमिन्द्रादीन् सपरिवारान्नागान्सर्वसंत्वाश्चाकृष्य इन्द्रादीन् रुटिनिप्रभास्वरप्रवेशानन्तरं सप्रसप्तसामाजिकदेव
 तारूपानविचिन्त्य पुरतः पाद्यादिदानपुरःसरं घंटावादयन् वज्रमुल्लालयन् शून्यताकहरणा बोधिचिन्ताधिभोक्षे
 रात्रिमराडलं परिभ्रष्ट्वा वलि ॐ आः ॐ मुक्कवज्रेति स्वचक्रेशादिसुभान्तदेवताः प्रत्येकसंबोध्य तद्दीजन्बोच्यैः स
 र्वदेवैः समयमुद्राप्रभञ्जकममशान्तिं रक्षाचक्रं रुस्वाहू हूँ ॥ ॐ आः सर्वत्र्यव्यजदशदिग्लोकधातवनन्तगगन

समुद्रमेघव्यूहप्रसरपरमारागुजोमराडलपरपरान्तर्गतसमाबन्धवस्थिताधर्मधातुसमवशरराताआकाशधा
 तुपर्येवसनाः सर्वत्र्यध्वजदेशदिग्लोकधातुनन्तमेघव्यूहप्रसरगगनसमाः सर्वलोकपालाः सर्वसत्त्वाश्चतदध्याव
 वायुधमायावज्रवज्रानलवज्रकालवज्रमुषलंतागवज्रवज्रानिलवज्रभैरववज्रशौराडवज्रक्रोधवज्रकराडलि
 वज्रप्रभमीनवज्रवेमचित्रिपृथ्वीदेवताः सपरिवारा इमे पुष्पधूपदीपगन्धनैवधादिसंयुतं वल्गुपहारप्रतिष्ठोपभु
 ज्यममहिराण्यसुवर्गाधनधान्यपूर्योबलारोग्यसत्सुखोपहारकान्सर्वविघ्नविघ्नायकान्सर्वदुष्टप्रदं शान्तमनु
 ष्यामनुष्णान्जंभयनस्तम्भयनबन्धयनविघ्नसयनममहिराण्यसुवर्गाधनधान्यपूर्योबिनारोग्यसत्सुखानिमहा
 सुखप्रदं द्रव्येयावदावोधिमराडनिषदनान्तर्लोकयतसत्सहायजांशानि रक्षांचकुरुतहं इति मन्त्राभ्योदधाता

नागवलिमचेराचतांश्चस्वमाउलाधिपप्रभृतीन्सुभमानानतदर्थिन्द्रादीन्सपरिवारान्नदनुनायननदनुसर्वस
 त्वानहंजारक्तकशृक्ववर्जज्ज्वास्तद्राशमननीभिमनसाचाकृष्टममृतमुपभुञ्जानान्महासुरवमयान्श्रुत्यतेकरस
 न्यावदिच्छंविन्नयेत्॥आचमनरुलप्रोच्छन्ननाम्बूलादिकंदत्वासेंपूज्यकार्यसंपादनपरान्क्षमयित्वाशान्ताक्षरम
 न्त्रंप्रागुक्तमावर्त्येअप्योगशुद्धात्मवर्धमायोगशुद्धे।हंमितिपठनकमलावर्तमालिङ्गनमुद्राचकुर्वन्स्वदेवताचक्र
 मात्मनिप्रवेशपरश्चाचक्रस्थदशक्रौधानिन्द्रादिश्वभराउलंगृह्णन्पवतिदशसुदिशुरक्षादिकाभिमननिष्पादनप्रवराण
 मवस्थपयेत्॥मराउलकर्मणाआरम्भात्प्रभृतिन्यावदवसानेर्जोमराउलविसर्जनानन्तरत्वेवंबलिदानादिकंकृत्वाक्रौधा
 नप्यात्मनिप्रवेशपद्येयिन्नयंदरदिन्द्रादीन्यथाऽध्यानेविमजयेत्॥अन्यत्रापिप्रत्यहंप्रतिसंध्यम्बाबलिदानेएवं॥३मंवि

सर्जनमन्त्रः ॐ ह्रीं नो वः सर्वसत्त्वार्थः सिद्धिरुक्ताय ध्यानुगा ॥ गन्धर्व्वं बुद्धविषयं पुनरागमनाय सुरिति ॥ ॐ अकारो मुखं
 सर्वधर्माणां मायलुत्पन्नत्वात् ह्रीं सुरिति वा ॥ ॐ आः ह्रीं क्वच सुरिति वा पठन् विसृजेदिति ॥ अत्र शान्तिपादि मुख्यकार्ये
 भेदतः कालदिग्बर्णाभेदो वा इव्यः मराठल गृहदिवहिः पूर्वादिदिक्षु दशक्रोधानां मृतपिरडि समीपे पुरनो वलि भुक्ता
 दिकभारापटकादिभिः शरावे रज्जनिभिर्वा दापयेत् ॥ मृतपिरडिभ्यो वहिः पञ्चदशमृत्पिण्डानां नदभावे मराठला
 नामुपरीन्द्रादीनां पञ्चदशानामष्टदिक्षु दापयेत् ॥ इन्द्रस्य सव्यपार्श्वे मायावज्रस्य विह्निः ॥ वज्रभैरवः कवे रस्य
 सव्यपार्श्वे विनायकस्य ॥ वज्रक्रोधैशानः ईशानो पेन्द्र्यार्मभ्ये सूर्यचन्द्रब्रह्मणां वरुणां नेत्रज्यारनेरेवे पञ्चिनि
 पृष्ठी देवनयोः ॥ पञ्चदशपताकाश्चेन्द्रादीनां स्वस्ववर्णाः स्वस्वदिशिः ॥ इन्द्रादिमृतपिरोडभ्यो वहिर्षष्टमृत्पिण्डेषु गो

मय कृतमराडलेषु वानागानां शिरशारावा दीन्दापयेत् ॥ बाह्वेभ्यो बलिभुक्तादिकपञ्चच घृतमभूदकमद्यङ्गु-
 लः प्रदक्षिणातः प्रकीर्तयेत् ॥ अन्यार्थमपि बलिप्रदाने मन्त्रे यथासंभवं भेदमनेति व्याख्यावस्थितः ॥ सन्-
 तन्त्रेणाभिहितोक्तव्यः ॥ अस्त्रोपकारे ममैवोपकारो भवतीत्याशयतो हितकार्यसिद्धिर्भवति ॥ अनन्तस्त्वनदर्थे वि-
 तापयेदिति सामाजिकः सार्वभौतिक बलिविधिः ॥ ॥ धर्मधानुसमवशरणाग्न्यादि ॥ शून्यतैकरसाः शून्यताप-
 र्यवसानाश्चेत्यर्थः ॥ अत्र बलिविधिः ॥ दशक्रोधानां बलिप्रतिस्विक्रमवैरुक्त्योक्तैर्दीयमानः सुतरो प्रशस्तो भवति ॥
 नेचमत्राविस्मरमयास्त्रनोक्ताः ॥ अथवा श्रासम्बररूपः सुगन्धादि कृतमराडले स्वचक्रं पूज्याष्टपदमन्त्रैः सुखास्व-
 दिस्थं हंकाररश्मिभिः स क्रोधदशाररश्माचक्रनाभ्यन्तर्गतं शूयगागोदरस्थमराडले रक्षाचक्रं वहिर्दिक्ष्विन्दादिनूप-

रिवारान्परिमितसत्त्वाश्वाकृष्णस्वरेललाटोपस्त्रिंशत्सुमुद्राकृत्वाफ्रडितिसटोपेत्रिरुचार्थावाहयेन्मराडलं पुरनः॥
 ॐ ककु कटनं वन्धवन्धन खक्खवखादनसर्वउद्यानां हनरघघघाटयश्चमुकस्यशान्तिकरुहंश्चफटश्चः स्वाहेत्यनेन
 त्वावाहयेन्दादौ नृत्तिनिश्चयनाप्रवेशानन्तरं सप्तसाम्बरिकदेवतामूर्तिनिम्बिमाब्जपाद्यादिदानपूर्वकं पूर्ववन्निमराडला
 विशुद्धावामकारतले चन्द्रस्थितहंजविश्ववचनाभावमृतभाराडमारोप्यध्यात्वावाक्चमुष्टिकृतसव्यकरप्रसूततर्जनीया
 तदर्शयन् भगवतस्तन्पुत्राडाकिन्नाकाकास्पादीनाञ्च यथायोगं दिक्षु वा मावर्तेन विदिश्वन्निकोरोमारभ्यदक्षिणा
 वर्तेन आभयन्॥ ॐ वज्रडाक इमं बलि गृह्णुहं फट् ॐ ज हूं वं होः समयस्वं दृश्य होः॥ इति मन्त्रेणोक्तद्वित्रिचतुः पञ्चवारो
 चारितेन ठोकयित्वा त्रिचक्रदेवतानां ॐ करश्चक्रश्च वन्धश्चासयश्चोभयश्च हौंश्च ह्रस्वश्च फट्श्च दहरपञ्चश्च भक्षश्च कस

रुधिरान्नमालावलम्बिने गृह्ण २ सप्त पातालगत भुजङ्गा सर्पम्भानर्जय २ आकृष्ट २ ह्रीं २ तौ २ श्मो २ नं २ नूं २ हूं २ किलि २
 सिलि २ णिलि २ भिलि २ हूं २ फट् २ स्वाहि २ तिमि २ चै २ रौ २ क २ वारो २ चारि २ ने २ न २ नि २ वे २ दे २ ये २ ना ॥ नदनुरभाचकारस्थ दशक्रोधानां ॐ ख
 वज्रध्वं वज्रहंकार वज्रहं फट् ॥ ॐ वज्रदराड वज्रहं फट् ॥ ॐ वज्रानलाक वज्रहं फट् ॥ ॐ वज्रकराडलि वज्रहं फट् ॥ ॐ
 वज्रयक्ष वज्रहं फट् ॥ ॐ वज्रकाल वज्रहं फट् ॥ ॐ वज्रमहाबल वज्रहं फट् ॥ ॐ वज्रभीषरा वज्रहं फट् ॥ ॐ वज्रोष्णीष च
 कवर्ति वज्रहं फट् ॥ ॐ वज्रपाताल वज्रहं फटि २ ति २ दशमचै २ हूं २ फटि २ न्यस्य पूर्व २ मं २ वलि २ गृह्ण २ अमुकस्य शान्तिरशां वं क
 र्ति २ वि २ द २ र्भ्य २ ए २ कि २ फ २ वारो २ चारि २ ने २ र्द २ या २ दा २ वर्त्ता २ न्या २ मूर्द्ध २ म २ ध २ श्वा ॥ तनस्तद्धिं रिन्द्रादिना ॐ ख २ स्वाहि २ सर्वयक्षराक्षसभू
 तप्रेतापेशाचीन्मादापस्मारडाकडाकिन्यादय इमं वलि गृह्णु समयरक्षन्तु सर्वसिद्धिमे प्रयच्छन्तु हूं २ फट् २ स्वाहित्ये

नावर्त्ताभ्यामूर्ध्वमधश्चतुर्वारोच्चारितेन निवेदयेत् ॥ तं श्वमराडलाभिपप्रमृतीन्सुभान्नोनिन्यादिकं प्रायुक्तम
 त्रापिज्ञेयं शान्तं क्षरं विहग्यत् ॥ ॐ वज्रहेरुकसमयमनुपालय हेरुकत्वेनोपतिष्ठ रयेमेमवसुतोष्योमेमवसुपो
 स्योमेमवअनुरक्तोमेमवसर्वसिद्धिमेप्रयच्छ सर्वकर्मसुचमेचित्तश्रेयं करु हूं हूं हो भगवन् वज्रहेरुकमामेमुच्च
 हेरुकोभवमहासमयसत्त्वआः हूं फ्रडिति ॥ अत्रोक्तदशक्रोधानां माभिधानोत्तरोक्तानां भुजायुधादिकं निष्पन्नयो
 गावल्पां सम्बरमराडले ज्ञानव्यो ॥ विसरेणानुभगवतः साम्रायभावनाक्रमोस्माभिः सम्बरानिसमयोपाशेकायां प्रकरित
 इति साम्बरिकः सार्वभौतिकबलिविधिः ॥ ॥ अथवाहेवज्ररूपो हृदयहंकारकिरौर्दशक्रोधदशाररक्षाचक्र
 नाभ्यन्तःस्थकूटागारेदरस्थमराडलं रक्षाचक्रवहिर्दिष्टिन्द्रादीन्सपरिवारान्परिमितसत्त्वांश्चाकृष्येन्द्रादीन्प्रभा

स्वरप्रवेशविभृतमप्रज्ञहेरुकरूपानविचिन्त्यपाद्यादिदानपूर्वकं पूर्ववक्ष्य्यावलि ॐ देवपितृब्रह्मशं वक्ति यत्
 अमुकस्य शान्तिरक्षां च कुरु ॐ ॐ ॐ फट् स्वाहा ॥ इति मन्त्रेणाभगवतौ निवेदयेत् ॥ ॐ आ नैरात्म्यत्रय्यादिनामसं
 ग्वाध्यत द्वीज चोचार्य अमुकस्य शान्तिरक्षां च कुरु स्वाहा ॐ इत्यनेन नैरात्म्यादीनां ॥ नमः समन्तबुद्धेभ्यो नमो ब्रह्म
 मुक्तरहस्याय चराउमराउलाक्षेपकराय ॐ फट् ॥ नमः समन्तबुद्धेभ्यो महादंष्ट्र उग्ररविविधसुरासुरमर्क्षं भूतानि
 मंथ ॐ फट् ॥ नमः समन्तबुद्धेभ्यो कुलु १ महापद्म अमृतीकरु महापद्म अमृतीकरु महावेशान् आः ॥ नमः समन्त
 बुद्धेभ्यो नमो ब्रह्मजीवाय महादंष्ट्रोक्तमेरवाय वज्रसंदोहदृष्याय ॐ मन्त्रकरांडलिहं ॥ नमः समन्तबुद्धेभ्यो नमोऽ
 लकारा चंद्र १ मोदु २ तुदु २ घ २ घाटय २ ॐ फट् ॥ नमः समन्तबुद्धेभ्यो यत्किं ॐ जः ॥ नमः समन्तबुद्धेभ्यो ॐ यं मदराडा

यनीजायनीलदराडायतुरु २ मुरु २ सर्वडयान्मारय हूं फट् ॥ नमः समन्तबुद्धेभ्योनमो महाबलाय उच्छुषकोधराजाय सर्व
 नागानां हृदयनाडय हूं फट् ॥ नमः समन्तबुद्धानां नमः समन्तधर्माणां नमः समन्तसंघानां ॐ सिनातपत्र ॐ विमल ॐ श
 क्रूर ॐ प्रत्यङ्गिरवज्र ॐ षोडशचक्रवर्तिसर्वयन्त्रमन्त्रमृतकर्मबन्धनताडनकीलमं बा म म रु ते ये न के न चि न्क तं न त्स
 र्बन्तु छिन्द २ भिन्द २ चिरि २ मिरि २ मर २ हूं १० फट् २ ॐ सुभनिसुभ हूं फट् ॐ गृह्ण २ हूं गृहापय २ हूं आनय हो म ग व न्विधा
 राज हूं फट् इति २ श मन्त्रैः पूर्वादिष्वैशान्यादिषु च दक्षिणार्वावर्तनोर्द्धमेधश्च यमार्यादिदशक्रोधानां डाकिनीवज्र पञ्जरो
 क्तानां ॐ इन्द्रयमजलजम्भुदवह्निवाडरम्बचन्द्रसुज्जमादयप्यतनपताने अङ्गसंघ एद बलिं ॐ अजि घ फ ल्च रूप्य मा
 स विह ० अम्बकाद्यसप्तसाधवानि सुसिफेडगादस्वाहा ॥ ॐ अकारो मुख सर्वधर्माणां माघतत्पन्नत्वात् ॐ आः हूं फट्

25।

स्वोक्तिमन्त्रेण शब्दादीनां शब्देत्यादिसम्बोधनानि स्वस्वदिगपरिमितसन्तोषलक्षणाणि। गद्येति गान्धोतांश्च मराठ
 लधिप प्रभृति न सुभाना नित्यादिकं सामाजिक वलिविधावुक्त मन्त्रापि तातव्यं। अत्र न्यक्तो धर्मवानां रूपं फारे म्य आका
 राच्च पूर्वमिमं बलिं गृह्णन्ते न्युच्चारयेत्। वराभुजादिकलुको धानां यथानिष्पन्नयोगावल्यां मञ्जुवचन मराठले॥
 इति द्विजिक सार्वभौतिक वलिविधिः॥ ॥ संततो तपत्तिक्रमे वलिविधिर्नयं॥ उत्पन्नक्रमे तु प्रज्ञोपाया
 नुच्चरितेन चेतसा समन्वाहारमात्रानीतेभ्यः प्रज्ञोपायरूपेभ्यः स्वस्वष्ट मराठलेशादिदेवतामहितेन्द्रादिभ्यो
 जानरसाव्यतिरिक्तस्पवले रूपठोकनं वलिविधिः॥ ॥ सविस्तरस्तु श्रीसंप्रयेक्त बज्रसन्तवसम्बरशानडाकि
 र्नानां वलिविधिराम्नाय मञ्जुय्या मुक्तो वराभुजाप्रधादिकं च सविस्तरमिन्द्रादिनाम्नेति। इह यदिरजो मराठले वलिविधिः

नदोपानलोत्थजलान्नलानिलजलदाशनिनरामरसैन्यगजादिविघ्नोऽथैवैवैवकृतोमनुष्यादिकृतोवासम्भा
 व्यनेनदायथाविधिवज्रमयावलिप्राकारपञ्जरशरजालविनानानःकहरस्थानाग्रस्थिरस्थितानिभीषणादश
 क्रोधाविष्टिबदक्षिणावर्त्तभ्रमन्पीतदशारचक्रनाभिमध्यस्थितकूटागाराकारंमराडलगृहंप्रतिमुद्रसुदृढमधि
 मुञ्चेद्वज्रमयत्वादिविभिःसर्वविघ्नानिर्वायन्तइतिच॥अथकाप्रत्युपद्रवंपरमाश्वादियोगान्कुर्यात्॥नेचाम्नायम
 नुर्यास्फुटनिष्टङ्किताशनीहनोच्यनेगन्धविस्तरभ्रामात्॥यःपुनरविरतमुखकरुणैकरसमृन्पतासमाभिमभ्य
 स्थितितस्यापरिमिताअपिविघ्नाप्रशाम्यन्तीतिनंप्रतिनैषक्रमः॥योपिमराडलचक्रंभूत्पतैकरसंसुदृढभावयति
 तस्यसर्वविघ्नाअनेचदोषाःपुनययान्पयन्नतःस्वप्नेपिनाभासन्तुइतितमपिप्रतिनायंक्रमइतिविघ्ननिवारण

॥ अत्र वलिमराडलभूयोवर्णादक्रिया सर्वा कलिशादिधारणाखरुसारश्रुतिनल्लक्षणा मुच्येत
 तत्र पञ्चभूकं वज्रं तुल्यत्रिमागं नृनीयभागस्य नृनीयभागमोनेन बरुकमस्योङ्गभूच्यश्चतुरंशाः॥ नताशाः श्रुत्या
 मध्याधोवर्तुलं मध्यश्रुतीमुच्चानुरस्योतीक्षणात्रिमं खलायुनायवगर्भं॥ अस्या अगस्त्यदिकसूच्यगारणाश्चा
 नरं यवमात्रं परस्परममाः सूच्यसर्वाः॥ मध्यमातुकिञ्चिदधिकाः॥ सूचीनामधः किञ्चिन्कुरां मध्यमनतः स्थू
 लमृकुं मधोभागतः कृषं मध्यभागस्य च मध्यं स्थूलमनद्वयनतः कृषं॥ चन्द्रस्थत्रिबलीविधिगमूलां मध्यम
 चीमिहायपूर्वादिभूच्योमकरस्य दन्तान्तेरस्थिता॥ अस्यानासावान्धजुसोर्द्धाईमाला मकरगुप्तं सूक्ष्मीचतुर्थेन
 भागेन मकरमुखार्धेन सरश्मिचन्द्रोपरिवेष्टनरेग्वानेमि॥ अस्यामेखलायामध्यभागश्चदधिकः कार्यः॥

शेषभागावत्पोत्थेनसमौक्तमेराद्विगुणान्नमौ॥वेष्टनञ्चवज्राईभागेन॥वेष्टनमानद्वयं हिदैर्घ्यवज्रस्यचन्द्रस्याधः
 पद्मं पद्मस्याधःसूक्ष्मरत्नमालाचलयस्तदधोमेखलागुणोरश्मिसुयथायोगं द्रष्टव्यं॥तीक्ष्णातीक्ष्णाकरानसौम्य
 भेदेनद्विविधं॥चतुरङ्गुलान्यमृतिविंशत्यङ्गुलं यावद्वज्रं प्रसिद्धं॥यथा॥भेलाषमिति केचिन्॥द्यंतुल्यत्रिभागाव
 त्त्राजुरूपमालानस्याधस्तनीयो मागो मुरवान्यमृतिशुद्धकांस्यमयः कार्यस्तद्द्वैमागद्वयं सौवर्गादिमयं॥तत्कांस्य
 मध्यमाकाशंनिर्यगायामयोः समं॥तुल्यद्वैमेखलयोयार्भेवज्रादिमाला॥अमृतकुम्भस्याधश्चतुरस्रविदितदधो
 वलीचयंतदधःपद्मंतदधोमेखलयोर्मध्ये यथायोगंवज्रादिमालानदधोनानारत्नंहाराईहाराःहारगर्भेष्टवृत्तंयैोचि
 हानिकज्जरत्नपद्मरक्तापूर्वादिदिक्षु॥लोचनंवज्रपद्ममुत्पलञ्चाग्नेयादिविदिक्षु॥यथाशोभञ्चस्थानस्थानेकुमुदे

255

त्वत्पद्मरत्नपद्माङ्गुलिकं॥ कृष्णभस्मनेत्रप्रज्ञामुखंमुखोद्धेपूर्ववज्राङ्गमिववज्राङ्गुलिकाचिच्छेदामनागर्भानन्द
 भोजमुखीकापिपद्माकारकापिगोमुखी॥ इहवज्रस्यमध्यपूर्वादिमूर्तेषुवरटकपर्यन्तं चक्षोभ्यं वैरोचनादीन्ध्ययत्
 ज॥ अपदामभ्ये वैरोचनं॥ पूर्वादिदलेषु मेत्रेयक्षित्तिगर्भवज्रपाणिगगनगञ्जलोकेश्वरमञ्जुश्रीसर्वनिबराविष्कम्भीस
 मन्तभद्रान्॥ अष्टोशेकजसत्त्व॥ अपरपद्मे पूर्वादिदलेषु वज्राङ्कशो॥ वज्रपाशो॥ वज्रस्फेराटा॥ वज्रवेशा॥ आग्नेयादिभु
 ज्ज्वारलोत्का वज्रभृङ्खला अपराजिताः॥ अपरान्नसूकेषु मध्येतानडाकिनी॥ पूर्ववज्रडाकिनी उत्तरेघोरडाकिनी पश्चिमेवेता
 लो॥ दक्षिणेचण्डाली॥ चण्डोपर्यधोमुखपद्मदलेषु दिक्षुदक्षिणावर्त्तेनलोचनामामकोपाण्डुराजराविदिशुवसुधारयं
 त्वाभृङ्गरो वज्रमान्॥ कृष्णस्यमध्यप्रज्ञापरमित्तयाशरीरमुपरिमुखं॥ तदपरिपद्मवज्रचूर्णपूर्ववत्॥ आसंवाक्षोभ्यादि

256

देवतानावीजचिह्नरुजदिकनिष्पन्नयोगावल्यां सक्तं । ततः समयसत्त्वदेवताः निष्पाद्य ह्रींजरस्मिनाज्ञानदेवता
 आनीय पाद्यादिपुरःसरं नासुप्रवेशविधिवत्प्रतिष्ठाप्य पूजादिकं कृत्वा देवताः पुरेरास्यभूकादिरूपेरास्थिता वज्रस
 पायस्वभावं घंटालु प्रज्ञात्मिकासुभयमपि पारमार्थिकबोधिचित्तस्वरूपमिति सुदृढमधिसूच्य ॐ सर्वत्रयागमसिद्धिद
 ज्ञसमयनिष्ठ एष चाधारयामि ह्रीं ॥ ह्रीं ॥ ह्रीं ॥ स्वाहेति पठन् वज्रसव्याम्पां ब्रह्मनामिकाभ्यां ॐ वज्रघराय ह्रीं इति पठन् घं
 यञ्च नामाभ्यां धृत्वा तौ वामकक्षां नास्य वज्रसत्त्वादीन् रक्षयामीत्यधिसूच्य न ह्रींकारेच्चारुणा पूर्वकं ॥ सो ह्रि वज्रसत्त्वालु
 तारे असत्त्वविधोक्तसंभविमोक्तवक्त्ररुद्रवज्ररुद्राधरलु ॥ ह्रीं ॥ हो ॥ इति पठन् वज्रसत्त्वालयेत् ॥ ततो वज्रदक्षिणाव
 द्यामवस्थाप्योत्तालयेदिति ॥ सविस्तरलु घंटावज्रप्रभेदानां लक्षणादिकसाक्षादयमनुष्ठायामभिहितमिति वज्रवज्रघं

यलक्षणादिविधिः॥ ॥ इति परममुनीनां वाग्जदर्थं त्वगाधेश्रुतिमपिनपरीयुः केपिकेपि पूर्वतः॥ सकृपमतिर्माह
 मास्माभिरन्तर्हिर्मेषान्नमिदमुपनीतं प्रीतयते भुज्जना॥ सुकृतमुदितमुच्चैर्न्योतिरनन्वलयत प्रसूतामिरूपदिभू
 माकरस्याभुभाभ्यां॥ विनस्तु ममवज्रप्रेयसीसमिधानि त्रिजगदभयभर्तुमराउले विश्वमूर्तिः॥ महापरिडनामया क
 रग्नरश्चित्रियंवज्रावलीनाममराउलोपयिका समाप्रा॥ ॥ ये धर्मा हेतुप्रभवा हेतुस्तेषां सथागतः॥ त्ववदत्तं च यो
 निरोक्षस्ववादी मलश्रवणां॥ ॥ इति सन्वत् २०२३ साल भाद्रपद प्रतिपदा शुक्रवासे रत्नलिलितपुरस्थित भुज्जराज
 वजाचोपेरा प्रतिलिखितं भुभम्॥ ॥

258

१२५

